BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 461

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 6 Oct. 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897, CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Diplomatul

Portretul diplomatului este un subiect de două ori actual. Mai întâi, pentrucă psihologia profesională e foarte la modă. Şi al doilea pentru că se vorbeşte astăzi de o criză a diplomaţiei, de necesitatea de a se întineri metodele de recrutare ale ambasadorilor.

Ce este diplomatul?

Orice tip profesional se poate concepe în două feluri. Există o concepţie populară şi una ştiinţifică. După cea dintâi, se numeşte diplomat cetăţeanul care exercită această carieră. După concepţia ştiinţifică — sau cum se mai spune: psihotechnică — se numeşte diplomat individul care prezintă anumite aptitudini intelectuale şi morale care se potrivesc cu actele şi conduitele meseriei diplomatice.

In concepţia populară, diplomatul este un om decorativ şi decorat, punctual la recepţii, savant în arta de a face şi întoarce vizite, iscusit în deprinderea de a trăi în mod nobil (adică fără a munci), versat în bridge, sporturi, flirt şi limbi străine, bine crescut, bine îmbrăcat...

După cum vedem, concepţia populară se mulţumeşte a privi categoria socială a diplomaţilor aşa cum e; iar scrierile despre diplomaţie (care nu-s puţine), fac din nefericire la fel. Când rareori încearcă să comită puţină technologie, definesc diplomaţia arta de a păcăli un guvern străin; iar când se încumetă la psihologie se mărginesc a spune că diplomatul trebue să fie un om şiret. Constatări naive, simpliste şi cam imorale. Dar, ceea ce-i mai grav: absolut inexacte. Este fals că diplomatul trebue să ştie a înşela. Şi tot fals că trebue să fie şiret. Şiretenia, armă primejdioasă astăzi când toate se află şi se divulgă, se întoarce de cele mai multe ori împotriva celui care a întrebuinţat-o.

Dar cel mai savuros este când teoreticienii diplomaţiei ne descriu pe diplomat ca pe un om plin de atâtea însuşiri încât nici Dumnezeu din cer nu i-ar putea fi superior. Un veneţian, Octavian Maggi, îi cerea ambasadorului să fie: bun creştin, versat Platon şi Aristot, abil matematician, iscusit strateg, excelent astronom; îi mai cerea să nu neglijeze nici pe poeţi, şi — reproduc propriile lui cuvinte — „să nu se găsească niciodată, nicăieri, fără Homer lângă dânsul".

Un alt teoretician, nu mai puţin subtil, din veacul al 18-lea, olandezul Frederic Marselaer, recomanda diplomatului să fie băiat frumos dacă este acreditat pe lângă împărăteasa Caterina a II-a şi beţiv rezistent dacă postul său e în Germania, Elveţia sau Olanda.

Dar să lăsăm toate aceste puerilităţi, şi să privim în faţă faptele.

Diplomaţia constă din două operaţii: informarea ţării natale asupra situaţiei din ţara străină, şi prezentarea, în chip favorabil dar exact, a situaţiei ţării natale celor din ţara străină. Exact pentru că mijloacele moderne de comunicaţie nu mai tolerează nici minciuna nici tăinuirea evenimentelor petrecute.

Pentru amândouă aceste operaţiuni este nevoe nu de erudiţie enciclopedică, nu de oameni atotştiutori, ci de oameni care să posede acel talent special care se chiamă *spirit sociologic*. Se numeşte astfel, darul de a privi fără prejudecăţi faptele sociale. De a le observa nu pentru a lua atitudine pentru sau contra, ci pentru a le explica şi chiar justifica. Privit larg înţelegător, orice eveniment istoric îşi are părţile lui favorabile. Aceste aspecte avantajoase, diplomatul trebue să le sublinieze şi să le explice oamenilor din ţara unde a fost trimis. Şi în asemenea explicaţiuni, argumentul cel mai convingător este acel al comparaţiilor cu evenimentele din ţara interlocutorului, pe care diplomatul trebue, din cauza aceasta, să o cunoască aproape tot atât de bine ca şi pe a lui.

Diplomatul trebue să aibă spirit sociologic. Sociologia este ştiinţa care ne învaţă să privim faptele sociale cu aceeaş sinceritate netulburată cu care botanistul priveşte plantele, astronomul stelele şi matematicianul cifrele. De această speţă de sinceritate are nevoie diplomatul. Căci, cum spuneam: minciuna se descoperă, tăinuirea se află, şi atunci impresia produsă devine îndoit de dezavantajoasă.

* * *

Dar mai este încă un aspect al chestiunii. Diplomaţia e o carieră de relaţii dela om la om. Valoarea personală şi prestigiul propriu joacă un mare rol. Diplomatul trebue să capteze încredere, admiraţie pentru el însuşi. Numai astfel cuvintele sale vor impresiona.

Decât, această artă nu-i oare ceva vag şi indefinisabil? Desigur. Dar există semne precise pentru a recunoaşte pe oamenii care o au.

Ori-ce om, când la începutul tinereţii sale, se instalează într'o carieră, se află exact în situaţia unui necunoscut în ţară străină. Prin tot soiul de mijloace va încerca să cucerească atenţia celorlalţi, să atragă privirile lumii, să-şi clădească o faimă, să-şi câştige o presă favorabilă.

Or, o asemenea vânătoare după stimă personală seamănă exact cu aceea pe care diplomatul trebue să o întreprindă în noul stat unde a fost trimis. Ca şi tânărul ce debutează în viaţă, ambasadorul începe prin a fi un necunoscut în ţară străină. Ca şi omul care a reuşit să „ajungă", diplomatul trebue să aibă însuşirile acelea multiple şi variate care, dintr'un om oarecare, fac un om „cunoscut".

Care sunt aceste însuşiri? E greu, e aproape imposibil de precizat. Dar nu importă. Societatea ne oferă gratuit şi gata făcut materialul experimental care ne trebue; ne prezintă, cu semne precise, oamenii care au atins încrederea opiniei publice în valoarea lor personală. Naţiunea n'are decât să aleagă dintr'înşii, însărcinându-i să repete, de astă dată în străinătate şi în folosul ţării, acelaş atac pentru popularitate pe care l'au isbândit odinioară la ei şi pentru ei.

Fireşte, nu toate carierele sunt egal de potrivite pentru o asemenea operaţie. Un om ilustru pentru poezii, tablouri sau recorduri sportive nu ne interesează în chestiunea noastră. In schimb sunt alte cariere, ca aceea de jurist, de avocat sau magistrat, de economist, om politic, financiar, bancher, reformator social, comerciant, istoric, filozof, publicist, etc. etc., care se exercită asupra unui material de cunoştinţi direct utile carierei diplomatice. Căci toate specialităţile enumerate mai sus sunt mai mult sau mai puţin sociologice. Dintre acestea trebuesc selectaţi bunii diplomaţi. Faptul că persoana în chestiune a reuşit să se facă cunoscută în aceste meserii, dovedeşte pe deoparte capacitate technică şi pe de alta iscusinţa în arta arivismului bine înţeles, — într'un cuvânt: cele două trăsături esenţiale cerute unui diplomat.

După cum vedem, diplomaţia are două imperative categorice. Sinceritate în raporturile dintre ambasador şi guvernul străin, sinceritate corectată prin darul de a explica şi justifica în mod larg înţelegător evenimentele, favorabile sau nefavorabile. Iar al doilea imperativ: succes personal anterior în ţara natală cu prilejul exercitării uneia din numeroasele profesiuni mai mult sau mai puţin legate de ştiinţele sociale.

Rezultatul practic este că opinia publică e care are căderea de a alege diplomaţii ţării. Ea, acordând celebritatea unora dintre cetăţenii săi, selectează astfel o elită de candidaţi. Iar guvernul, cu tot cortegiul său de responsabilităţi faţă de parlament şi electori, alege la rându-i din această aristocraţie naturală a destoiniciei.

După cum vedem, nu este vorba în toate acestea, nici-un moment de domnii bine îmbrăcaţi care, la Ministerele Afacerilor Străine, avansează în grad prin jocul automat al îmbătrânirii progresive. Desigur, au şi ei un rol în Stat. Dintr'înşii se compune ceea ce se chiamă „personalul legaţiilor". Dar rolurile de iniţiativă este logic să le fie interzise.

De altfel, sistemul de recrutare de care vorbesc nu-i numai un simplu deziderat, ci de pe acum un fapt adeseori realizat în unele ţări.

Astfel, în Statele Unite, unde valorile omeneşti sunt mai puţine şi mai proaste ca în Europa, şi unde din cauza aceasta selecţia naturală a valorilor se face brutal şi nemilos, — acolo sistemul recrutării diplomaţilor în afară de carieră este intens practicat. Postul cel mai important, cel dela Londra, a fost ocupat aproape numai de oameni străini de carieră. „Cele mai importante posturi din serviciul diplomatic american — spune profesorul Williams — sunt ocupate de oameni care n'au făcut serviciu în carieră, mari avocaţi, mari literaţi, proprietari de gazete, editori..."

* * *

Dacă ar fi să rezumăm toate cele expuse până acum, am spune:

Sinceritate — ca atitudine; cunoştinţi şi spirit sociologic — ca pregătire culturală; electivitate democratică — ca sistem de recrutare, o electivitate sui generis, fără voturi şi fără urne, bazată pe o condiţie obiectivă: succesul anterior al viitorului ambasador cu prilejul exercitării în ţară a meseriei sale personale.

Acestea sunt trăsăturile care compun portretul moral al diplomatului de mâine — şi chiar, pentru ţările înaintate, ale diplomatului de azi.

D. I. SUCHIANU

Albă ca zăpada

Mai albă ca zăpezile care au nins
deşi basmul spune: Albă ca zăpada,
sub ninsoarea lunii ce-a albit ograda
doarme în raclă de sticlă cu sufletul stins.

Basmul mai spune de un măr otrăvit,
cu care s'a 'necat albă ca zăpada,
acolo de mere domneşti e plină livada,
sufletul ei ca un măr fără bătăi a 'mpietrit

Culcată ca'n raclă de sticlă,
în văluri albe de spume,
mă priveşte cum m'ar privi,
cineva din altă lume.

Acolo, lângă somnul copilei,
ochiul nopţii, ochiul zilei
mă vede vorbindu-i în şoapte,
luceafărul de zi, luceafărul de noapte.

Poate că vrăjitoarea apelor închegate
odată peste somnul ei s'a aplecat,
i-a cântat, i-a descântat,
şi sufletul i-a ferecat sub şapte lăcate.

Zăpada lunii a albit ograda,
dragoste! pune-i bujori pe faţă,
ce frig trebuie să fie în inima de ghiaţă!..
Nu-l simte cum doarme albă ca zăpada?

RADU BOUREANU

Ştefan Dimitrescu — Stradă în Iaşi

De vorbă cu d-ra Ticu Archip[1]

Numele scriitoarei, pentru cei care au încă timpul să-şi ofere voluptăţile poeziei şi imaginaţiei, e legat nu atât de întâiul volum de nuvele Colecţionarul de pietre preţioase, *cât de piesa* Luminiţa. *Intâiul volum a trecut aproape nebăgat în seamă. Autoarea se măgulea cu un misticism decorativ pe placul multor cititori neexperimentaţi şi unanimităţii cititoarelor, în sânul cărora se zbuciumă o delicioasă confuzie de sentimente, idei şi închipuiri.*

De aceeaşi categorie e şi piesa Inelul, *care s'a topit în timp ca o pajură pe monete de aur vechi.* Luminiţa *era la o răspântie. Autoarea ţinea încă la prejudecata iniţială (vezi chiar titlul piesei, atât de mângâiat şi lesnicios simbolic) dar se iveau şi gusturile tari pentru realităţile din care marii scriitori şi-au extras totdeauna esenţele hranei lor cerebrale. In* Luminiţa *se afla un caz aproape ibsenian — o dramă conjugală transpusă într'o ideologie finalistă. A fost trecută cu vederea de spectatori, adică încuviinţată, partea factice, ideologică şi morală a piesei, dar a fost respinsă cu indignare (unii cronicari dramatici au mers până la fiinţa fizică a autoarei, recomandându-i o căsătorie urgentă) tocmai cruditatea, îndrăzneala şi adevărul.*

D-ra Ticu Archip

D-ra Ticu Archip care a scos de curând un nou volum de nuvele, Aventura, *nu s'a lăsat indusă în eroare de scandalul semnificativ provocat de* Luminiţa. *A părăsit cu desăvârşire, în cele zece mari nuvele, argumentul mistic şi decorativ al primelor broderii literare, precum şi înduioşările etice şi sociale, speciale unei anumite literaturi nordice.*

Surprinzător la noua scriitoare nu e numai felul în care s'a dezbărat de toţi funigeii literari care circulă, melancolic şi visător, prin atmosfera sufletească a mai tuturor scriitorilor tineri, dar şi curajul, siguranţa, forţa cu care s'a ancorat în miezul cel mai turburător al vieţei. Căci d-ra Ticu Archip se ocupă în nuvelele din Aventura *(care e departe de a fi o adunare de aventuri frivole) de câteva din înfăţişările mascate sau nu, ale instinctului sexual.*

Miez scabros, dacă voiţi, şi domnişoara Archip şi-a aruncat din poşeta-i literară, toate pudrele, rujurile şi creioanele cu negru, pornind de la gândul că literatura adevărată nu se adresează nici copiilor, nici dădacelor. Subiect simplu, evident.

Scriitoarea nu rămâne însă la simplismul instinctului şi dacă toate cele zece nuvele şi-au înfipt rădăcinile în mâzga fierbinte şi cuceritoare a vieţei — din primele ei germinări şi frăgezimi ameţite, apropierea bărbatului de femeie e redată mai mult prin joc de umbre şi lumini decât prin simpla-i linie, de-atâtea ori caricaturală. Ceiace interesează (şi autoarea arată lămurit intenţia, prin migala cu care-şi desfăşoară subiectul, prin nenumăratele mici tablouri adiacente,, prin evocări de scene de mult umbrite'n trecut) — e răsunetul instinctului în conformaţia sufletească a eroilor, frângerea sau crearea unui destin de o viaţă, până la înfiriparea unei religii sau a unei filosofii.

In „Haine noui, suflet vechi", un bărbat de vre-o 50 de ani face o călătorie la Toulon unde are o soră măritată. Bătrânul e singur şi 'n toată viaţa lui, din apropierea oamenilor, n'a făcut decât un gest de logodnă, repede retras. Toată nuvela e o descriere, în scene scurte, de o acuitate ne'ntâlnită la mulţi scritori români, a nenumăratelor ispite de iubire pe care le desfăşoară călătoria pe dinaintea flăcăului tomnatic. Felul în care, de la începutul nuvelei autoarea prezintă compartimentul din tren cu cele două perechi amoroase ascunse sub pătură — în prezenţa „eroului" — dă măsura artei literare a nouei scriitoare, pentru a ne arăta la urmă, prin neaşteptata evocare a unui luceafăr, forţa ei de analogii.

In „Aventura", un tânăr vienez e surprins de privirea turcoaicei care vrea să treacă podul spre Galata şi care poartă 'n braţe un copil. Nimic nu invită la aventură — în afară poate de magia scriitoarei. Hadidge, soţia lui Ali-Sabri-Ismail e o femeie rea şi crudă care izbuteşte să provoace indignarea amantului ei întâmplător. Dar e Hadidge numai o femeie rea şi sinistră? Nu, ea este o repetire a unui vechi mit musulman, în care un şarpe străbate zidul mausoleului, capacul de metal al cosciugului, unde doarme regina ursită să-i fie inima moartă mâncată de şarpe, cu toată straşnica pază a gărzilor. Şi e Hadidge numai şarpele din mitul musulman? Ar însemna să nu vedem decât la suprafaţă... Autoarea ne desvălue şi cealaltă realitate, mult mai depărtată, dar cu atât mai adevărată, a Evei, amica şarpelui şi ahtiată după măr, înţeleşi să piardă pe întâiul om. Copilul din braţele lui Hadidge, cupola mausoleului, mărul din rai... aceleaşi rotunjimi pe care şarpele întâiului timp atât de bine le cunoaşte.

Am analizat pe scurt numai două nuvele. Celelalte opt nu sunt inferioare primelor două. S'ar putea afla pe alocuri unele nesiguranţe în compoziţie, ca şi cum autoarea, furată de meticulozitatea stilului, a pierdut din vedere unitatea nuvelei. Unele subiecte, luate fără noua lor semnificaţie şi fără arta cu care sunt redate, ar părea fapte diverse sau chiar senzaţionale. Dar prin nici una nu vei trece fără a ieşi zguduit, ca după o melodie pe care poate o ştiai, dar pe care de data aceasta o execută un virtuoz.

Nu ne este îngăduit să pierdem din vedere că d-ra Ticu Archip a trebuit să lupte, pentru a ajunge la această stăpânire a materialului, cu o sensibilitate feminină de care nu scapă nici scriitorii bărbaţi. Luciditatea, meticulozitatea, adâncimea şi perfecţiunea acestor tablouri în plăci de cupru nu îngădue nicio îndoială: ne găsim în faţa unei mari scriitoare.

PUŢINA BIOGRAFIE

Foarte puţină, cu atât mai bine. Descrierea vieţii unui autor, chiar de ar fi făcută de el şi tot are ceva din ochiul americanului care măsoară de câţi metri e turnul în care a fost spânzurat un om pentru o idee.

(Continuare în pag. II-a)

1) Din volumul *Mărturia unei generaţii*, care va apărea peste o lună *(Edit. S. Ciornei, Buc.)*.

Puţină biografie, oricât de puţină, mărturisită de mine, ar însemna ceva din timpul de atunci până acum. Nu e chiar aşa... aşa de mult şi nici foarte puţin...: Un câne ar fi putut să trăiască trei vieţi, un om încă niciuna.

Şi apoi, care-i acela care nu s'ar recunoaşte în orice biografie oricât de străină, — fie a lui Nelson, fie a unui închis într'o leprozerie — şi care-i mai cu seamă acela care se recunoaşte în biografia lui proprie?

Cu nouă cifre se poate scrie orice număr, oricât de fantastic şi din continuitatea unei operaţii simple cu simbol neînsemnat se pune pe hârtie infinitul.

Autorii istorici cari îşi închipuesc că au descris în versuri acompaniate de ţiterele din culise viaţa lui Carol Quintul sau Alchibiade, după dicţionare biografice sau tratate recunoscute, şi-ar putea intitula eroii: Tomulescu sau Dupont. Intre aceştia patru sunt sigură că cei care ar avea de pierdut sunt tot cei doi din urmă.

Dacă mi-ar fi uşor să spun „La şapte ani m'au dat la şcoala primară din Ştirbey-Vodă şi la optsprezece am intrat în Universitatea din Bulevardul Carol", mi-ar fi imposibil să strâng elementul străin de mine, răspândit în afară, al meu totuş printr'o firească osmoză.

CURENTE LITERARE

Niciunul nu mă interesează propriu zis, sau... probabil toate laolaltă...

Nu sunt o luptătoare şi o idee mă interesează prin ea însăşi atât întrucât nu suferă să fie nici sistematizată, nici comparată, nici legiferată.

Dar dacă cineva îmi spune:

— „Asta e, alta nu mai e, pentrucă... şi iar pentrucă...",

oricare ar fi ideea, oricât de nouă, oricât de liberă, oricât de generoasă, instinctiv încep să dau îndărăt. Răscrucea dela care am plecat, la care mă întorc şi pe care nu cred s'o părăsesc vreodată, e:

Arta pentru ea însăşi.

Tot ce tinde să fie explicat, clar, perfect luminos ţine pentru mine de domeniul trecutului.

Ca să existe posibilitatea unei proecţii în viitor, la jalonul întrezărit de unii, va trebui să rămână de făcut nu numai pentru ei, dar pentru încă mulţi alţii, o bună bucată de drum.

Dacă toate curentele, vârtejurile, vijeliile şi orice schimbare bruscă sau lentă de atmosferă literară pot avea un sens şi o explicaţie mecanică, un grafic de funcţie depinzând de variabile ale căror valori să fi fost oricât de precis studiate, *adevărata creaţie artistică e tot atât de susceptibilă interpretării, tot atât de aproape şi departe de raţionamentul omenesc, ca apariţia Vieţii însăşi în Univers.*

Cred că această asemănare de origină, produce acea înţelegere ocultă pe care o numim „admiraţie" francmasoneria instinctivă dintre opera de artă din orice vreme, din orice şcoală şi simţul special al unui artist: se leagă, se îndrăgostesc două elemente de viaţă, în afară de azi, de mâine, eri, în afară de curente sau împrejurări, în afară de spaţiu.

Şi tot ce e străin de opera însăşi, rămâne gheroc de muncitor pe umeri de statue.

Cât despre „Concesie" — cuvântul acesta înrădăcinat aşa de multă vreme, pe ogorul artei, indiferent de scop moral sau practic, îl înţeleg greu.

E destul de generoasă concesia inconştientă faţă de tine, faţă de mijloacele tale de realizare, faţă de cuvântul aninat de vârful condeiului tău. Mulajul pe gustul unuia sau altuia chiar când aceştia se numesc „public", clowneria nesinceră pentru scontul unei poliţe de succes, atitudinea aşa zis morală, pentru suflări şi capete de turmă, transformarea unei opere în vederea oricărui alt scop decât cel al viabilităţii ei estetice, mi se pare de calitatea unei petiţii timbrate în care suburbia III din „Afumaţii de mijloc" ar cere „Duhului Sfânt" să schimbe colţii de copoi cu arce de curcubeu şi luna cu un pepene galben sau un ghiveci la tavă.

Dacă lucrul ar fi cu putinţă, dintr'un efect de mare moralitate sau numai pentru câştig practic, oamenii ar mânca luna şi dulăii ar căsca gura după fiecare ploaie.

NU ŞTIU ROMANEŞTE?

Mi-aduc aminte de un director de teatru care mi-a spus că nu scriu „româneşte".

— „Pune să aducă pe scenă măcar o dulceaţă, o cafea, ceva care să fie în sfârşit românesc"... (Ce specific românesc a devenit pentru unii, de câţiva ani încoace, pentru literatură, cafeaua turcească!)

Era un lucru la care nu mă gândisem. Nu ştiu cine îmi spusese că un cunoscut scriitor francez, care trăeşte acum la Paris, prieten cu marele Proust, — îşi îmbracă o sutană de călugăr înainte să scrie.

Sistemul e de recomandat celor cu voită tendinţă mistică — în loc de glugă, potcapiu — iar celor cu cafeaua turcească li s'ar putea sugera ideea costumului pitoresc — bineînţeles cu greutatea alegerii între cel oltean, moldovean, muntean, ardelean, bucovinean sau basarabean.

Eu rămân însă la convingerea că nu există graniţă în literatură, cum nu există graniţă în privire. Te opreşte la vamă, îţi cere paşaportul, îl dai, ţi-l vizează şi ochiul trece mai departe.

Restricţia, legea, formula de orice soi, cere còpii, catedră, şcoală.

Opera de artă cere numai geniu — o condiţie simplă, definitivă şi cu neputinţă de înlocuit!

CASCADELE DRAMATICE

— *En veux-tu?*

— *En voilà.*

Nu se pot plânge literele româneşti de abundenţa genului dramatic: tragedii în versuri — stil clasic — drame, comedii, vodeviluri, reviste, în orice chip s'a scris, se scrie şi se va mai scrie, teatrul românesc a dat „pe scurt" în patru, cinci ani.

O ţară de „ochi frumoşi, de pământuri bogate" mi-a spus odată un străin.

O ţară propice genului dramatic, cred eu, cu un substrat de clocot în potenţial, nevalorificat decât pe alocuri, suflete mânate de vânturi contrarii, turbine, morişte, dezastre, mijloc de stea cu braţe în toate direcţiile: Rusia-Nord-Occident-Turci.

Atâta miez, atâta carne, atâta sânge, cât cuprinde universul unui gălbenuş de ou.

Ca să înveţi să scrii, trebue, însă, răbdare şi — slavă Domnului — avem cu toţii răbdare:

Ce contează câţiva ani într'o sută şi câteva sute în viaţa unui popor care îşi începe cântecul cu „foaie verde iasomie", ca să şi-l închege într'un epilog de tragedie?

In sensul ăsta e asa de îmbucurătoare înfiinţarea atâtor teatre. Iată Bucureştiul bâlciu cu şase scene de mare trompetă:

— Poftiţi domnilor aici,... ba aici e mai frumos, aici e mai nou, aici e mai ieftin, aici se isprăveşte mai devreme!...

Şi am ferma convingere că nu la noi se va face teatrul cel mai slab, dintre centrele mari, europene.

Dacă însumarea elementului infinitezimal de gust public ar fi făcută dealungul unei curbe meşteşugit şi bine aleasă...

Mă gândesc mai cu seamă la domnul *Victor Ion Popa*, în fruntea teatrului „Maria Ventura" mă gândesc la el, ca la un artist adevărat, preţuitor autentic de plastică, teatru şi literatură — în pragul unei lupte mari şi nouă.

BURUIANA CU MIREZME

Am vrut, astă-vară să sădesc dealungul gardului nişte „poids de senteur": sunt flori cu aripele aproape strânse ca fluturii adormiţi pe vrejuri subţiri — dar n'am putut.

Nu-i soare în lungul ulucilor şi vecinul mi-a poruncit să las liberă de la scânduri, o jumătate de metru — se pare că aşa e legea.

Cum nu intenţionam să fac tunel pentru căţei, am renunţat.

Dar am rămas cumplit de mâhnită, la gândul că a putut soarele să intre la învoială cu vecinul, sau chiar de nu s'ar fi înţeles, că au fost amândoi, totuş, de aceeaşi părere.

Dacă ar găsi soare doamna Ventura şi domnul Popa, dacă ar scăpa de vecin...

Par'că văd, par'că aud:

„Trei becuri la dreapta stinse şi unul colorat la stânga ar fi dat o impresie mai verosimilă.

Peruca actorului mai puţin pudrată în momentul când trage cu revolverul, iar vocea suflerului mai voalată, ar fi concordat spre mai multă verosimilitate.

Dacă Ana nu şi-ar fi părăsit copiii în actul III şi dacă nu şi-ar fi cunoscut iubitul în actul I, sfârşitul ar fi fost, de sigur, cu mult mai verosimil".

Atunci:

Se vor cere reţetele pieselor de succes din Europa şi între „probabilul" directorilor şi „verosimilul" opiniei se va întinde o punte cu fundul ridicat, ca o pată de apă ce ar uni două boabe de cafea pe o masă de marmură albă.

Şi acel „ceva definitiv" dintr'o piesă, fie că ar fi bună, fie că ar fi slabă, partea aceea care nu poate fi supusă nici unei critice, — *soarta din ea* — va cădea sub roată — braţ de muncitor neatent, bucată de sânge, de viaţă, într'o uzină cu roţi de fontă.

INVOCARE

Dar şase scene frumoase, în timp de o iarnă întreagă, vor da măcar o piesă de adevărată valoare, nu se poate altfel — cum nu s'a putut nici până acum: pe aceea o doresc din toată inima, românească.

. . . .

Domnişoara Ticu Archip care a vorbit tot timpul de pe ultima treaptă a unui podium cu covoare din salonul unde-şi primeşte musafirii, s'a ridicat şi profilându-şi silueta prelungă în acest amurg de toamnă, pe uriaşul fluture de mătase depe peretele din fund, părea ea însăşi o eroină care imploră, cu emoţie: destinul.

F. ADERCA

„Aş vrea să ştiu"

I. WEINRAUCH. — Bacău.

In ce constă ideia unui „perpetuum mobile" şi în ce stadiu de realizare se găseşte acum?

„Perpetuum mobile" (pe latineşte mişcarea veşnică) reprezintă un mecanism ideal, capabil de a întreţine în permanenţă o mişcare, fără a consuma vre-un combustibil sau a utiliza vre-o energie, ci numai în virtutea unui impuls motor iniţial. Această invenţiune care a sedus spiritele din cele mai vechi timpuri, prin avantagiile ei extraordinar de atrăgătoare, s'a dovedit a fi principial imposibilă, întrucât este în contrazicere atât cu **legea conservării energiei,** fundamentul fizicei moderne, cât şi cu **legea degradării energiei** a lui Carnot, baza termodinamicei.

Este drept că în decursul veacurilor şi astăzi încă, numeroşi inventatori, nepătrunşi îndeajuns de o disciplină serioasă ştiinţifică, au propus diferite sisteme, de „perpetuum mobile", ingenioase în aparenţă, dar păcătuind toate prin acelaş viţiu de principiu.

Singurele posibilităţi reale de utilizare practică a energiei sunt pe deoparte, ridicarea randamentului maşinilor de tot felul, prin micşorarea pierderilor în maşină, iar pe de altă parte, exploatarea diverselor surse de energii naturale, cum ar fi de exemplu căderile de apă (cărbunele alb), energia fluxului şi a refluxului (cărbunele verde), forţa vânturilor, etc.

GH. IAZARGIEV. — Silistra.

Ce e limba esperanto şi care e soarta ei?

Esperanto este o limbă internaţională, creată în 1887 de filologul dr. Zamenhof în scopul realizării unui instrument comod de comunicări în relaţiunile internaţionale.

Pentru a uşura cât mai mult studiul acestei limbi pentru diferitele popoare, autorul ei a compus-o din elemente filologice ale principalelor graiuri curente, a adoptat o ortografie fonetică şi o gramatică extrem de simplă, redusă numai la 16 regule. Deşi apariţia limbei esperanto — cuvântul „esperanto" derivă dela speranţă — a fost salutată cu entuziasm de aproape toate popoarele, cari au alcătuit grupuri de propagandă pentru învăţarea acestei limbi, a cărei utilitate este menită să devie considerabilă şi cu toate că există deja o literatură esperantistă, constituită fie din scrieri originale, fie din traducerea capodoperilor universale, totuş răspândirea limbei esperanto nu este încă destul de întinsă, pentru a se putea realiza scopul creării ei. Motivele acestui insucces sau întârzieri se datoresc pe deoparte faptului că este o limbă artificială, pe care massele populare nu o îmbrăţişează cu uşurinţă şi pe de-altă parte, disensiunilor internaţionale care despart încă popoarele între ele. Este probabil însă că situaţia politică, economică şi culturală a lumii, care va tinde fatal cu timpul către un internaţionalism tot mai accentuat, va aduce concomitent şi o reînviere a limbei esperanto.

Scrieri alese de Autori români apărute în VOLUME ELEGANTE (Editura «Cultura Naţională»)

PASTELURI de VASILE ALECSANDRI — Preţul 20 lei

SINZEANA ŞI PEPELEA de V. ALECSANDRI — Preţul 20 lei

POEZII de G. ALEXANDRESCU — Preţul 60 lei

DOUĂ IUBIRI de I. AGARBICEANU — Preţul 70 lei

MOŞ STAN de I. A. BASSARABESCU — Preţul 50 lei

RĂTĂCIRE de I. BRĂTESCU-VOINEŞTI — Preţul 60 lei

SCHIŢE VESELE de GH. BRAESCU — Preţul 50 lei

NUVELE de I. L. CARAGIALE — Preţul 60 lei

REMEMBER de M. L. CARAGIALE — Preţul 120 lei

DE PE LA NOI CE-A FOST ODATĂ de T. CRUDU — Preţul 40 lei

VIAŢA LUI ANTON PANN de R. DIANU şi S. DAN — Preţul 60 lei

SULTĂNICA de B. DELAVRANCEA — Preţul 60 lei

A DOUA CONŞTIINŢĂ de B. DELAVRANCEA — Preţul 55 lei

DE VORBĂ CU BALANUL MEU de EMIL DORIAN — Preţul 50 lei

POEZII LIRICE de M. EMINESCU — Preţul 20 lei

POEZII FILOZOFICE de M. EMINESCU — Preţul 20 lei

POEZII de M. EMINESCU — Preţul 100 lei

FAT-FRUMOS de H. FURTUNĂ — Preţul 60 lei

BASMELE ROMANILOR de P. ISPIRESCU — Preţul 50 lei

LANGĂ PĂMANT de ADRIAN MANIU — Preţul 40 lei

ROMANŢE PENTRU MAI TARZIU de ION MINULESCU — Preţul 80 lei (ediţie cartonată lei 120)

PE ARGEŞ IN SUS de I. PILLAT — Preţul 60 lei

TREI NUVELE de LIVIU REBREANU — Preţul 70 lei

TĂNASE SCATIU de DUILIU ZAMFIRESCU — Preţul 60 lei

Cereţi aceste volume de la „ADEVERUL" S. A. str. Const. Mille 7—11 (Sărindar), Bucureşti, trimiţând costul prin mandat poştal şi indicând pe cuponul mandatului titlurile volumelor cerute. Expediţia se face franco la domiciliu.

Cataloage cu lista completă a cărţilor se trimit gratuit la cerere.

Stafiile dragostei

este romanul care obţine cel mai mare succes de librărie. Scris cu vervă şi cu nerv, romanul *Stafiile Dragostei* este opera celor 4 colaboratori ai „Adevĕrului Literar" d-nii *Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştock* şi *Alexandru Bilciurescu.*

Inchisorile lui Verlaine

Nimic mai interesant ca descrierea întemniţărilor lui Paul Verlaine, făcută de el însuşi şi cuprinzând impresiile ilustrului şi nefericitului poet din toate închisorile pe unde a trecut: dela carcera şcolară sau cea militară, până la puşcăriile din Belgia, în care a fost deţinut după zgomotoasa lui tentativă de asasinat săvârşită împotriva straniului şi genialului poet Arthur Rimbaud.

Povestirile acestea, scrise pe un ton de persiflare glumeaţă, de sub care răzbate, însă, o sensibilitate excesivă, au fost traduse în româneşte de d. Ioachim Botez şi publicate în BIBLIOTECA DIMINEAŢA.

No. 118. *Preţul 8 Lei*

CLIŞEE liniare, autotipii, trichromii

DESENE ARTISTICE

RECLAME DE ORICE FEL EXECUTĂ IREPROŞABIL ZINCOGRAFIA ADEVĔRUL

ADMINISTRAŢIA · STR. SĂRINDAR 7-9-11·

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

In afară de admirabila împrejurime, VIENA vă mai oferă:

teatrele sale celebre Burgul şi Opera, teatrele sale de operete — Curse de cai — jocuri de golf, pe cel mai frumos loc de golf de pe continent — băi termale şi plaje—localuri de amuzament distinse, excursiuni cu automobile

Toate sporturile de vară şi de iarnă—cel mai mare teren de patinaj din ghiaţă artificială

Toamna caldă cu un soare strălucitor şi admirabilă vreme de iarnă.

HOTELURI şi SANATORII de lux, MEDICI cu renume mondial—ARTA CONFECŢIUNILOR VIENEZE vă oferă: modele parisiene originale în cel mai bogat asortiment. conmbinate cu şicul vienez, centrul MODEI BLĂNĂRIILOR.

SEMMERING: 1100 m., staţiune climaterică populară cu sporturile sale de vară şi de iarnă, 2 ore de Viena, toate hotelurile, institutele terapeutice şi pensiunile sunt deschise tot anul.

Prospecte şi informaţiuni pentru Viena şi Semmering:

Prin biurourile de voiaj şi la următoarele hoteluri Vieneze: Hotel Bristol, Grand H tel, Imperial şi Hammerand,

Informaţiuni comerciale: Camera deComerţ, Viena I, Export-Abteilung.

Un sulfurizat

Aveam la clinica noastră, în tratament, un sulfurizat. Adopt acest cuvânt ştiinţific nou, pentru accidentele acidului sulfuric ($SO^4 H^2$), popular: vitriolul. Era, poate, al optulea sulfurizat, pe care îl avusesem în lunga mea carieră de medic legist, pe targă, la spital.

Fizionomia lui devenise alta decât în natură şi ţi se părea, privindu-i-o, că pacientul poartă o căciulă jerpelită, trasă peste nas şi bărbie, cu patru, cinci găuri de mască. Individul era cu totul desfigurat şi nu mai semăna în nici-o privinţă cu portretul lui autentic, aducând mai repede la înfăţişare, ici cu şniţelul vienez, colo cu rasolul, dincoace cu o tocană de mânătărci. Din mutra lui, aprinsă şi carbonizată, cu toate nuanţele culinare, vitriolul făcuse o varietate de aspecte, o paletă de momente picturale, echivalentă cu o succesiune de individualităţi şi de şcoli. Pe suprafaţa unui cap normal, agentul chimic, utilizat la fabricarea sodei caustice şi a sifonului comercial, găsise, în fantazia lui capricioasă, loc îndeajuns, pentru toate expresiile concentrate ale naturilor moarte, numite de academii şi extrase din istoria artelor plastice, de la Olandezi până la Toboc, situat între Latini şi Daci, pe strada Decebal, lângă Lupoaica romană de bronz.

Pacientul, cu toate că un ochi îi fusese transformat într'o pârjoală rotundă, ca o perişoară iar celălalt parvenise la formele unei jumătăţi de ou răscopt, accentuat pe gălbenuş cu o linguriţă de muştar şi maioneză, nu avea nimic aperitiv în evocările lui catastrofale. Subt spumegarea efervescenţei acidului sulfuric, cartilagiul nazal diminuase până la proporţiile ciocului de bibilică şi un obraz căpătase afinităţi de tomată, agrementată de un adaos decorativ de douăzeci de grăunţe de pilaf. Gura şi mustăţile, răsucite în ajun cu scârlionţi, prezintau nodurile, intervalele şi nuanţele unei aşa calificate frigărui, a căreia compoziţie consistă în cuburi, paralelipipede şi prisme de muşchi, de rinichi şi de ficaţi, străpunse, printre alternări de momiţe, de un băţ ascuţit, ca un creion.

Orice intervenţie rapidă devenise cu neputinţă. Medicul, cu materialul banal al rănirilor din imprudenţă, prevedea o evoluţie regresivă. Examinate cu lupa craterele de suferinţă ale sulfurizatului se vedeau problematice, susceptibile de complicaţii şi suspecte. Spălăturile scoteau din sulfurizat răcnetele gropilor cu lei. Puţin lipsea ca sfoara lui deslânată să nu cadă ca nişte câlţi prăjiţi subt pipăitul mânilor noastre.

Pacientului îi fuseseră retezate şi testiculele, printr'o strecurare rapidă a briciului, la baza organelor amorului. Evenimentul se petrecuse în timpul somnului, cu o rapiditate, care demonstra spiritul de hotărîre şi ciuda răzbunării. O strangulare bruscă a tubului de zgârci al beregatei s'ar fi petrecut poate mai puţin iute şi violent de cât această chirurgie conjugală.

— Sunt un nenorocit! se plânse a treia zi sulfurizatul, domnule doctor; fără să fi aflat că incendiarea lichidă a figurii fusese urmată de castrare definitivă. In dezastrul figurii, îi mai rămânea o ticăloasă speranţă. Sunt un nenorocit! Iubesc pe nevastă-mea şi-mi plac şi toate cucoanele din vecinătate. Indată ce văd o femeie o iubesc, o iubesc sincer şi cu devotament. Surâde şi surâsul îi fuge prin mine prelins, ca o flacără de spirt, din maşina de cafea pe tavă — şi atunci trebuie, trebuie neapărat, să mănânc surâsul ei, să-i mănânc dinţii, buzele, cerul gurii şi limba. Sunt însetat întodeauna şi trebuie să beau din toate fântânile ce se ivesc. Imi este fierbinte şi trebuie să mă scald în toate apele întâlnite. Nu râdeţi, domnule Doctor! Nu ştie toată lumea ce bucurii şi renaşteri săvârşeşte un om îmbrăcat în trupul de hermină al unei femei. Cei mai mulţi muritori sunt simpli amatori; ca bicicliştii. Ei nu cunosc din marea pasiune a fulgerului care ne parcurge ca o energie călătoare, decât exteriorul. Mulţi oameni se iubesc fotografic şi ilustrativ: el dă un ghiocel, ea dă o panglică sau o perlă imitată. Ca şi cum trebuie să le contemple cineva, părechile sunt artistico-literare şi idila lor se petrece ca pe hârtie tipărită, în două, trei culori spălăcite. Ştiţi dv., domnule doctor, că majoritatea generaţiilor se nasc în afară de sensaţie deplină, fără dărâmarea haotică a indivizilor, cu indiferenţa bucăţilor de lemn lustruit, încleite după un desen, repartizând o bibliotecă? Pentru ce credeţi că sunt atât de mulţi oameni sterpi de vlagă? Pentrucă soţii când s'au iubit n'au participat furtunos la vârtejul planetar şi s'au comportat ca nişte umbrele agăţate în cui şi ca două dicţionare suprapuse.

Eu, domnule doctor, m'am nenorocit pentru că iau lucrurile în adâncă seriozitate. La mine chestiunea începe, ca la centauri, după ce s'au mirosit prin aer. Copitele aleargă toată pădurea, dorinţele necheează, chemarea răcneşte, sângele caută. Vine la noi vântul gemând, se clatină munţii, de care îmi reazăm spinarea prăzii, toate fiarele pământului şi văzduhului mă înconjoară cu alaiurile lor, îndemnându-mă să strâng, să sfărâm, să muşc şi să sărut. Intrebaţi femeile care m'au iubit, cum s'au aflat în braţele mele, mutate de colo colo prin întuneric, din locul împietrit în locul moale, desfăcute şi plângând de suava lor vulcanică suferinţă. Vai mie! toate m'au iubit şi mă mai iubesc şi astăzi, cu căutătura strâmbată după ivirea mea. Pentru mine, după ce le-am iubit, ele şi-au lăsat, ca pentru Dumnezeu, şi bunuri şi tată şi mamă şi frate şi soţ, şi m'au urmat. Clocotul meu e fără pereche, domnule doctor! Şi-mi plac şi negrele şi bălanele, şi stacojiile şi albele şi uscatele şi pârguitele şi grasele şi cele cu suc. Ele mă cunosc după lumina ochiului, care îmi sticleşte ca un vârf de cui nou, gata să fie bătut în scândură până la opritoare şi să astupe lemnul din plin, în toată grosimea lui. Ştii dumneata, doctore, că femeii mai simţitoare decât bărbatul, îi place, ca lemnului de chiparos, să-i fie fibrele strivite şi despicate silit?

Vorbind asemenea, sulfurizatul se crezu cuprins de o suvenire şi mânile lui căpătară o mişcare.

— Par'că-mi lipseşte ceva, domnule doctor, zise uimit, sulfurizatul. Mă simt par'că nesimţitor. Par'că aş auzi şi nu aş pricepe şi par'că aş mânca şi n'aş putea să gust.

— Nu te mişca, îi zise infirmiera, în ochii căreia se iscaseră două lacrimi de regret. Dacă te mişti, îţi rupi bandajele de jos ş nu mai garantăm nimic...

— Intr'adevăr, domnule Juan, adăogai, nevasta dumitale ţi-a purtat de grijă în general. Ţi-a tăiat şi... Cuvântul necesar i-l şoptii la ureche; căci, deşi infirmiera cunoaşte din operaţii organul, numele lui putea să fie jignitor. Prea multe blonde, negre, stacojii, uscate şi suculente au străbătut sincerităţile dumitale şi doamna Juan ţi-a impus un termen fatal. S'a isprăvit! Dacă ai norocul să te vindeci, nici figura nici pasiunea d-tale nu mai fac două parale. Vei fi obligat să te apleci ca femeile pe care le-ai iubit, pentru o anumită nevoie şi vei face spălături cu irigatorul... Poţi să schimbi şi costumul, dând altă croială pantalonilor sau comandându-i fără nasturi; căci nu te vei mai folosi de ei, drept pe picioare. Şi vei rămâne, cum a zis Psalmistul, ca un pom care nu mai rodeşte şi ca o pleavă 'n vânt. Căci, dragă domnule Juan, în toate celea trebuie să se împlinească Scripturile negreşit...

T. ARGHEZI

Cântecul omului

— ATHENA —

APOLON PHOIBOS

Aur a plouat în toată firea
Şi s'a risipit sonor şi clar;
Lacul sidefat şi circular
Şi-a turnat în aur strălucirea.

Verzile vlăstare de măslin
Au privit din frunze lungi de aur
Şi pe jghiabul zilei, ca un taur
A ţâşnit pârâul cristalin.

Insula s'a deşteptat în rouă
Şi 'n jeratec presărat pe ea;
Soarele rotund îşi zămislea
In arhipelag figură nouă.

Fetele s'au adunat şi-au scos
Chiote de goelanzi în zare,
L'au scăldat în cântece şi'n mare
Şi i-au spus Apolon Phoibos.

EMPEDOCLE DIN AGRIGENTE

A descins printre noi ca un tâlc într'un mit
Şi-a rămas potrivit întru tot firei sale;
Fruntea lui dintre benţi cu sentinţi ideale
Şi din flori ca un far luminos a privit.

Il primeau, unii inşi, cu narcişi şi cu crini
Şi-i cereau, revelat, alţii iar, viitorul;
Pentru mulţi vorba lui desemna vrăjitorul
Şi credeau lângă el într'un zeu cei puţini.

El umbla prin cetăţi de granit, plin de soare,
Şi 'n alai sgomotos de femei şi bărbaţi,
Şi lăsa după el trecători tulburaţi
De-a fi vrut gândul lor şi cu-al lui să-şi măsoare.

L-a strigat însă 'ncet într'o zi sus văzduhul
Şi-a plecat ca un lung sbor de foc dintre noi;
Etna-a dat bronz topit de cothurni înapoi
Şi i-a plâns în potir de smarald negru duhul.

GEOMETRUL

Cronologia-i depăşise pe-a noastră numai lineară
Şi se suise peste piscuri sau pogorâse 'n adâncime,
Desfăşurase sboruri grele de geometrie în lărgime
Şi măsurase 'n ea lungimea cu trei dimensiuni afară.

Preocuparea lui stârnise din şirul anilor probleme
Concentrice de suprafeţe pe ale timpului abisuri
Şi, cu puterile 'ncărcate de cugetare şi de visuri,
Bătuse 'n cruci învălmăşite la infinit a lumei vreme.

Inchipuirea îl făcuse un virtuos al raţiunei
Pe lira lui cu şapte coarde lăuntrice, şi-l aşezase
In toate formele 'nşirate pe firul fraged de mătase
Al unei lumi multiplicate ca valul de nisip al dunei.

A fost destul să nu găsească nimic din ce dorise însă
De-alungul unor nesfârşite dezastre veşnic viitoare,
In latul naşterei prezente a unei flori cuvântătoare
Şi'n adâncimea fără margini dintr'un cristal de cuget strânsă.

S'a 'mbrăţişat odată, totuşi, când s'a văzut în strălucirea
Indepărtată şi sonoră a unui zeu culcat în rouă;
Trecea prin sine ca un fluviu începător de lume nouă
Şi se 'ntâlnea de pretutindeni cu înţelepciunea lui şi firea.

Era o noapte 'nmărmurită cu graţiile lumei toate,
Şi totuşi jucăuşe 'n iarbă ca razele de stele 'n mare;
Desăvârşirea ei sporise cu-a rugei lui desfăşurare
Şi coborîse ca un cântec în braţele lui ridicate.

N. DAVIDESCU

Cetiţi azi
LECTURA No. 243
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
TALMUDISTA
— „Kabbala'—suflete şi lumii" —
de
JOSEF PATAI
Lei 5 Scrierea completă la chioşcari şi librari

Cazino...

Trei silabe, tăiate scurt ca trei note de muzică, şi care, abia pronunţate, construesc şi în minţile cele mai puţin constructive, un ţinut pitoresc, un palat de poveşti, săli lungi unde paşii răsună dublu, totul e artă şi lumea plăcută de privit.

De fapt, aşa este. Totuş, ne înşelăm. Cuvântul muzical *cazino* căruia terminaţia românească îi adaugă un ton vulgar, chiamă azi, în minţile constructive sau nu, singura imagine a moviliţelor de aur transportate fără riscuri de pe postavul unei mese de joc în buzunarele proprii.

In cazino, e drept, se poate şedea, dansa, flirta, consuma, admira priveliştea, asculta muzica, dar încercaţi de zece ori experienţa acelui suedez care cerea la repezeală „subiectelor" lui, ideea în legătură cu un cuvânt rostit (Amundsen — pol, scară — fractură) şi de nouă ori din zece, încercarea va da: Cazino-bani.

Pe la şase seara, sala de joc e moartă, dar e deajuns să facă crupierii un pas dinspre colţurile lor care par posturi de pândă, pentru ca jucătorii să iasă ca din trape împrejurul mesei. Unul consultă nişte foi pe care a însemnat în ajun numerele câştigătoare la rând, alţii întind curse naive norocului:

„Dacă intră acum o persoană blondă..."

Au intrat doi turci ca abanosul.

„A! nu sunt superstiţios... Dacă ajung până la capăt în zece paşi...

A ajuns din zece, fiindcă pe ultimul a avut grijă să-l mărunţească în trei. Şi superstiţiosul redevenit, surâde cu siguranţă imaginii unui om care peste un ceas va avea în buzunar bani mulţi.

O doamnă în vârstă, pe care o ţin minte din anii trecuţi, când ponta statornic numai pe *5*, şi-a ales locul şi aşteaptă cu un aer resemnat şi absent. Arată, după trei ani scurşi, ceva mai tânără, cu un fişiu mov la gât, cu inele şi-i chiar fardată cu grijă, ca şi cum norocul care-i de gen masculin, s'ar îndepărta şi el de femeile ce-şi acceptă bătrâneţea.

— Faceţi jocurile, domnilor!

Un armean tuciuriu şi emfatic strigă formulele ca un majordom de anticameră regală. Febra începe. Foile cu cifre cabalistice se agită ca de vânt în mâna domnului încrezător până adineauri că posedă cheia jocului şi căruia îi tremură acum groaznic mânile.

— Jocurile sunt făcute!

O doamnă fără gât şi cu mânile scurte, se îndeasă în frontul strâns din jurul mesei. Plasează o fişă de douăzeci, vrea să-i schimbe locul, nu ajunge, apelează la bunăvoinţa celor ghiontiţi fără jenă adineauri.

— Nimic nu mai cade.

Mingea roşie pe care magnetismul a zeci de priviri o mână înspre nouă cifre diferite, ocoleşte pentru ultima oară rotonda, face între două pătrăţele apropiate un balans de cinci secunde, capabil să provoace zece boli de cord, şi se fixează.

— Şapte! anunţă majordomul.

Nimeni n'a pontat pe şapte. Crupierul lopătează convergent tot aurul de tinichea, aruncând numai două câştiguri mici pe grupa fără soţ.

— Faceţi jocurile, domnilor!

Formula exclude în româneşte ca şi în franceză pe doamne, care sunt totuşi în număr egal. Dar într'adevăr, nici una nu hazardează decât sume mici şi cu frică, nici una nu are ca bărbaţii vanitatea de a arunca cinci sute de lei la o miză şi puterea de a zâmbi când îi vede dispărând.

Doamna în vârstă pontează şi anul acesta, cu o admirabilă încăpăţânare, tot pe 5 pe care bula îl ocoleşte. Şi-a uitat pe marginea mesei mâna dreaptă, subţire şi slabă, arămie de pistrui, cu degetele inegale şi încârligate de gută, şi ghiara aceasta, imobilizată deasupra saltarului plin al mesei, ar fi simbolică dacă n'ar aparţine unui jucător.

Minorii nu sunt admişi la joc, ordonă afişele. Dar a întrebat cineva de vârstă pe băeţandrul acela slăbuţ sărăcuţ îmbrăcat, care trage dintr'un plic galben, pe sub masă, a cincea sau a şasea sută, şi probabil ultima, după oftatul slab cu care o schimbă, după ce a boţit în buzunar plicul gol?

De data asta a câştigat. Nu se sinchiseşte să-şi ia aerul detaşat şi flegmatic cu care *se* câştigă. El râde banilor, poate nu lor cât fericirii de a continua jocul.

Crupierul îi numără alături şase fise, iar pe a şaptea i-o arată numai, şi o depune cu un gest autoritar pe un fel de casetă pantahuză. Dar tânărul nici nu se gândeşte să protesteze, ca alţii. In emoţia lui a uitat pe tablou şi fişa pontată. A uitat-o desigur, căci toate privirile lui sunt concentrate pe alt număr unde a jertfit cu nesăbuinţă jumătate din câştig.

E încă timp să împing piesa: „E a dumitale". Dar am o nădejde: dacă numărul nouă câştigă şi de data asta? Atunci mărturia mea va avea alt preţ:

— E câştigul dumitale..

— Nouă!

Ce bine că i-am lăsat pe loc banii. Aştept să se arunce tot câştigul, dar mai înainte, o mână mare, cu unghiile lustruite, se întinde din spatele meu spre fisele fără stăpân, acoperindu-le. Amuţită, urmez tubul negru al mânecii şi dau de un domn elegant, care-mi primeşte sfidător privirea, pe când trece cu un gest rotund grămăjoara sunătoare din mâna dreaptă în cea stângă.

Fiecare e preocupat de jocul său. Numai crupierul s'a uitat două clipe lungi la câştigătorul bine îmbrăcat pe care ochiul său de linx nu-l înregistrase încă printre ponţi.

— Faceţi jocurile, domnilor.

Toate merg înainte. E puţin ridicul şi chiar nefolositor să faci pe justiţiarul la masa hazardului. Toate merg înainte ca o apă, şi banii forţaţi norocului vor intra ca şi ceilalţi în matcă, ceva mai devreme sau ceva mai târziu.

Doamna cu mânile şi gâtul scurt, urmărită de nenoroc, congestionată şi înfuriată pe un jucător care pontează peste umărul ei, pare de data asta bine hotărâtă să câştige. A pontat fără să ezite şi sângele aglomerat în obraji începe a-şi relua o circulaţie normală.

Dar a pierdut. Trei, când ea pontase pe as. Ciudat, nu se mai încruntă cu priviri acre spre vecinul care-a câştigat şi o loveşte strângându-şi banii. Aşteaptă să se isprăvească plăţile şi vocea i se aude puţin înfundată:

— Dă-mi şi mie. Am pus la trei.

Cuprierul îi aruncă o privire moartă şi-şi vede de treabă.

— De ce nu-mi dai? Am pus la trei.

— N'aţi pus.

— Am pus, domnule.

Din roşie, a devenit lividă. In sală se produce, în favoarea ei, o mică mişcare căreia cuprierul îi rezistă curagios şi glasul care comandă alt joc, îi pune capăt.

Ce mici şi nedibace sunt minciunile femeilor. Care ar fi fost capabilă să-şi rotunjească mâna pe bani străini cu dezinvoltura domnului de adineauri. S'a blestemat de atâtea ori tendinţa femeiască de a spune minciuni, dar trebue să fii bărbat şi îndrăgostit ca să nu te amuzi descusându-le aţa albă a cârpelii.

Tânărul sărăcăcios nu mai are nimic. Se retrage din cercul jucătorilor şi înainte de a eşi din sală, se opreşte, cu genunchii moi, cu privirea de câne alungat, în dreptul unei picturi din expoziţia care îmbracă un perete. Tot acolo, cu aceiaşi îngenunchere interioară, s'a împiedicat cu câteva clipe înainte, şi plecarea unui alt jucător nenorocos. Pictorul expozant, dacă se află pe-aproape, trebue să-şi frece mânile, măgulit de prelunga admiraţie a două din operele expoziţiei sale, cam necercetată.

Tânărul oprit mai înainte, se reculege. Pleacă. La uşă însă, surpriză:

— Tu aici, *Marie?*

Frumuşică, sprâncenată, cu rochia prea scurtă deasupra genunchilor groşi, fata se'nroşeşte:

— Am venit... era vorba... aşa m'am înţeles cu madame Vasiliu, să ne vedem azi aici.

— Minţi. Care madame Vasiliu?

— A casierului. Tu n'o ştii. Una blondă.

Au mers până în uşa terasei.

— Eei? Unde-i madame Vasiliu?

— Aşa mi-a spus, că vine. Poate mai târziu.

— Nu te cred... Vezi, Marie, se preface el înduioşat, zici să ne logodim şi dacă n'avem încredere unul într'altul... Spune-mi drept, pe cine căutai?

Tonul cald al vocii, dă curaj:

— Tu ce faci aici?

Bărbatul îşi vâră mânile în buzunări, până în fund:

— Treaba mea.

— Nu mi-ai spus niciodată că joci la cazino.

— N'am de dat cont.

Fata tace. Inţelege că nu trebue să ducă mai departe începutul de ceartă pe care prietenul ei l-a stârnit cu o voioasă nădejde. Capitulează.

— Am să-ţi spun, Toni. Am visat aseară, să nu râzi, dar mi s'a arătat aşa sigur în vis că am să câştig dacă joc azi pe şase. Trebue să fie adevărat.

El îi ea braţul, ceeace nu se gândise încă.

— Şase, zici? Da, se întâmplă. Ştii ceva, Marie? Imprumută-mi două sute de lei, fiindcă... aşa se zice că-i bine să joci cu bani de împrumut. Numai două. Ţi-i dau după. Va să zică şase? Eu puneam nădejde în trei.

O priveşte cu alţi ochi, în care gelozia forţată a dispărut, şi s'a ivit o simpatie colegială, aproape o complicitate, de care prea tânăra Marie se bucura greşit. Peste un sfert de ceas, când cele două sute de lei, depreciaţi dintr'odată în zece piese de metal prost, se vor afla aliniate în sulul lung al crupierului, logodnicul ei va fi încă mai îndepărtat.

Pe terasă, vântul mării spulberă stropi săraţi pe care-i svântă numaidecât. Blănurile s'au ivit pe umerii femeilor, dar răcoarea aceasta plăcută nu pătrunde înăuntru, cu toate că dela mijloc, s'a scos întreg un geam cât un perete.

Pe o rază de un metru în jurul mesei, s'a stabilit atmosfera deasă făcută de o sută de răsuflări iuţite, de aşteptări înfierbântate, de nervi întinşi, aerul greu de egoism şi neomenie care, pesemne nu poate fi altul în sala grandioasă a unui cazinou — vulgarizat de adaptarea românească — decât în localul prost de barieră.

Vântul iodat şi sănătos care intră pe geam, se opreşte şi se întoarce înainte de a ajunge în spatele jucătorilor, ca şi cum s'ar izbi de un dig.

ALICE GABRIELESCU

Cetiţi azi Realitatea No. 41
28 pag. bogat ilustrate — 8 lei

Cronica cinematografică

Filme „eminamente morale"

Este foarte curios cum, într'o epocă de libertate a gândirii ca a noastră, când este permis să scrii aproape orice, înfloreşte, în schimb, o severă cenzură cu privire la imaginile cinematografice. Şi asta nu numai la noi, ci aproape în toate ţările. De altfel, criteriul după care comisiile de cenzură apreciază imoralitatea filmelor, nu este foarte precis. Imi amintesc că s'a interzis odată la noi reprezentarea bucăţii „Vingt ans après" pentru că unul din episoade consistă în procesul, condamnarea şi decapitarea lui Carol Stuart. Şi cenzorii noştri s'au temut pentru dinastie, s'au temut că spectacolul regelui Angliei pe eşafod să nu trezească asociaţii de idei dezavantajoase pentru suveranul nostru. Aceasta îmi aminteşte de o întâmplare aproape similară din China de acum câte-va sute de ani. Dinastia Mingilor fusese detronată de dinastia manciuriană. Impărăteasa Ming, văzând dezastrul, cuprinsă de disperare, se spânzură de un pom în parcul palatului. Dar această imperială sinucidere nu convenea uzurpatorilor, care înţelegeau să ia locul altuia, dar nu admiteau ca prestigiul Coroanei să fie micşorat. Un suveran poate fi ucis de un altul. Dar n'are voie să se sinucidă. Şi atunci au *cenzurat* actul împărătesei. Jurisconsulţii au declarat că împărăteasa a fost asasinată de copac. Acestuia din urmă i se făcu proces în regulă şi fu condamnat la detenţiune pe viaţă. Călătorul care merge să viziteze grădinile Imperiale va putea vedea şi astăzi, pe o muche de deal, un pom gigantic şi uscat, bătrân de mai multe sute de ani, purtând pe el groase lanţuri ruginite, cătuşe simbolizând pedeapsa primită pentru crima de lèse-majestate. Şi călătorul va recunoaşte în aceste lucruri petrecute în China o curioasă şi neaşteptată mentalitate românească asemănătoare cu aceea care inspiră chinezăriile poliţieneşti ale cenzurii cinematografice din România...

Dar fabricanţii de filme, oameni practici, au găsit un truc ingenios pentru a moraliza filmele prea îndrăsneţe. Le adaogă, la actul final, un episod suplimentar şi sentimental, unde toate infamiile sunt înnecate în lacrimi şi pocăinţă.

Intr'adevăr, iată trei filme recente care au rulat în ultimul timp la Bucureşti: Prizoniera, Ingeraşul şi Asfalt. In toate trei este vorba de femei de moravuri uşoare şi de moralitate suspectă. (Prizoniera: Dorothy Mackail; Ingeraşul: Norma Shearer; Asfalt: Betty Amann). Le vedem pe toate trele, în prima parte a filmului, furând, asasinând, escrocând, şantajând. Pe la actul al cincilea intervine Amorul. Amorul reprezentat, în două cazuri din trei, prin persoana unui poliţist. Subt atacul acestei forţe duble, unde Amor şi Poliţie lucrează în colaborare împotriva Luxurei, imoralitatea sucombă. Şi rezultatul este identic pentru toate trei cazurile. „Trebue să-mi plătesc datoria către societate" spune una. „Trebue să-mi fac pedeapsa" spune alta: „Mai am un rest de osândă" spune a treia. Şi toate — par'că ar fi fost înţelese între ele, chiamă poliţia de bună voe, se predau, se lasă singure arestate: „Tu mi-ai deşteptat conştiinţa"; „tu mi-ai reînviat sufletul" — spun ele lui Amor+Poliţie. Apoi toate trei: „Aşteaptă-mă". E sfâşietor de înduioşător! Şi toate acestea fiindcă există o comisie de cenzură cinematografică! In curând, dacă domnii aceştia continuă, nu vom mai avea nici-un film deosebit de altele!

In filmul „Prizoniera", pentru ca lucrurile să nu pară prea neverosimile, s'a recurs la un antidot homeopatic, şi anume la o încă mai neverosimilă insulă pierdută în ocean unde Domnişoara Luxură şi domnul Poliţie eşuează în urma unui naufragiu. Pe această insulă trăesc ei în tête-à-tête gen Adam şi Eva timp de exact cinci ani. Pantalonii lui servesc de clepsidră pentru măsurarea timpului. La început aceşti pantaloni au lungimea normală. Incetul cu încetul, printr'o eroziune lentă datorită deselor immersiuni în ocean cu prilejul pescuitului, extremităţile acestui dublu veştmânt încep a se toci, reamintind procesul de formare al albiilor râurilor. Lungimea celor două tuburi de stofă descreşte. Şi astfel, le vedem mai întâi reduse doar puţin, reamintind un bacfiş care a crescut mai iute decât propriile sale haine; apoi devin pantaloni de bicicletă; pe urmă chiloţi de bae; însfârşit, o simplă convenţie socială. Şi, cum spuneam, spectacolul n'are decât să numere aceste regrese progresive, pentru a putea să se dispenseze de orice calendar...

Şi aşa, în acest Eden forţat, înconjurat de banani şi cocotieri de carton presat, cinci ani trecură, în care bacanta face din nou cunoştinţă cu Dumnezeu.

Desigur, chestiunea aceasta a insulei pustii este insuportabil de neverosimilă. Dar era necesară. Căci să ne închipuim puţin o femee uşoară trăind cinci ani o viaţă de Robinson. Cine poate rezista la atâta plictiseală? Imi aduc aminte de butada lui Müller („A la manière de") care pune în gura unei mistice eroine din André Gide aceste cuvinte: „Mon ami, est-ce que l'ennui mène à Dieu?" Sau dacă vreţi o altă citaţie, mai respectabilă (a lui Renan): „Quelque fois la plus grande sagesse n'est qu'un profond ennui". Fără îndoială, nimic, nici desnădejdea, nici invertirea sexuală, nu duc la Dumnezeu aşa de sigur şi de tranzit ca o lungă plictiseală. Cinci ani pe o insulă pustie, — trebuia numai decât aşa ceva pentru neverosimila moralizare a unei fete căzute. Căci, trebue să o spunem. Asemenea conversiuni se întâlnesc numai pe ecran. In realitate lucrurile se petrec altfel. Femeile acestea sunt prea nărăvite pentru a se reîntoarce la Dumnezeu, chiar când acesta are ca procurist un chipeş police-man U. S. A. Ceeace, bunînţeles, nu înseamnă că aceste biete fiinţe n'au conştiinţă. Dimpotrivă, au poate mai multă decât burghezele, care n'au prilej de remuşcări. Ş'apoi chiar remuşcările, când sunt imediat urmate de „o viaţă nouă" nu torturează atât de tare. Chinuitoare sunt numai intermitenţele de căinţă şi recădere în desfrâu, alternanţele acestea între viţiu şi virtute, care rod sufletul. Suferinţa acestor femei este cu mult mai mare decât ni-o închipuim. Şi o asemenea viaţă de sbatere între dorinţa de a se salva şi neputinţa de a rezista recăderii pe panta minimului efort al relelor nărăvuri, aceste oscilaţii îngrozitoare — ce minunată temă pentru un film bun, şi mult mai moral decât cele de astăzi! Ce sentiment de milă profundă ar putea stârni! Şi, să se observe: femeile pierdute din cele trei filme de care vorbeam nu sunt exemple prea moralizatoare. Căci spectatorul adică spectatoarea îşi zice: „pot perfect să-mi fac de cap; căci foarte posibil este ca într'o zi să mă îndrăgostesc de un gardist oare-care, şi atunci, fără prea mult efort, mă întorc din nou la Societate şi la Dumnezeu. Până atunci, pot să încerc. Răul nu-i incurabil".

In realitate, răul e incurabil. Nu oroare, ci milă, compătimire frăţească trebue să avem pentru el. Acest sentiment e acela pe care trebue să ni-l trezească un film, dacă vrea să fie moral. Şi ar avea atunci şi avantajul suplimentar de a fi *real*, şi deci artistic.

Dar toate aceste cusururi nu se datoresc artiştilor şi regisorului, ci greşelilor comise uneori de cenzorii cinematografiei ai celor cinci continente.

Incolo, cele trei filme de care vorbeam sunt filme bune. Nu ne mai rămâne loc aci să vorbim de calităţile lor. O vom face cu altă ocaziune.

D. I. S.

Caleidoscop intelectual

Urmaşi regelui-pirat

Cu greu ne-am hotărît să facem o călătorie la Londra, pentru a fi de faţă la inaugurarea anului teatral. Cele peste treizeci de teatre din capitala imperiului britanic, sortite să răpească dela gândurile întunecate ale vieţii pe luptătorii de fiecare zi, nu se ocupă prea mult de crearea unei lumi artistice, care să se opue celei reale cu acelaş adevăr, având pe de-asupra toate farmecele himerei. In afară de doi trei autori dramatici care-şi respectă condeiul şi sunt frământaţi de gânduri — Maugam, Shaw, Galsworthy — majoritatea furnisorilor de piese, uneori asociaţi ca nişte negustori de clapse — corespund cererilor directorilor de teatre, pentru care teatrul e o afacere ca oricare alta, cu debit şi credit, contabiliceşte, şi fabrică piese pe gustul majorităţii spectatorilor.

Ce iese de-aici, e uşor de văzut. Piesele cu subiect criminal, intrigile cu detectivi şi toate întâmplările care alcătuesc materialul romanelor de senzaţie, vândute în fascicule, au un succes sigur, scutind pe adevăraţii directori de teatru de cheltueli nefolositoare, cu montarea într'o stagiune, a nenumărate piese; una ajunge!... Şi se joacă aproape tot anul sau, dacă autorul a avut într'adevăr un instinct de detectiv sau de aventurier, piesa se joacă vre-o câţiva ani în şir, teatrul vânzând bilete pentru acelaş spectacol, precum la unele magasine se vând numai dulapuri.

Urmaşii lui Wilhelm Cuceritorul nu şi-au desminţit preferinţele. Au cucerit lumea şi preferă să se joace cu aceleaşi jucării şi când sunt copii şi spectatori...

Vasul de Portland

Am fi nedrepţi însă dacă n'am recunoaşte că englezii au izbutit să cucerească nu numai mări şi teritorii, dar şi unele din cele mai preţioase obiecte de artă ale civilizaţiilor vechi şi noui. O nepreţuită podoabă de artă e Vasul de Portland, descoperit de câteva sute de ani într'un sarcofagiu de marmoră, nu departe de Roma. E o amforă minunată, albastră, de 25 cm. înălţime, cu braţele terminate în cap de Pan. Pe pereţii vasului sunt desenate aventurile frumoasei Fausta, fata împăratului Marc-Aureliu şi soţia dansatorului Pylades.

Vasul care se află în palatul Barberini din Roma a fost cumpărat în 1770 de arheologul şi diplomatul William Hamilton care l-a vândut apoi ducesei Margareta de Portland, în familia căreia se află.

Dar intervine o descoperire neaşteptată. La deschiderea succesiunii marchizului de Narbonne-Lara, în Franţa, se află o amforă asemănătoare întru totul cu celebrul vas de Portland al cărui preţ actual e evaluat la 12 milioane franci adică la 84.000.000 lei. Vasul din Anglia e de sticlă albastră şi este spart pe unele locuri; vasul din Franţa, exact de aceiaşi mărime, e din pământ ars şi intact. Aceleaşi figuri mitologice şi aceleaşi podoabe, în amănunt, pe ambele amfore.

Rămâne să se afle dacă amfora din Anglia este o copie a celei din Franţa sau altminteri — sau sunt amândouă originale.

Tezaurele de artă din Rusia

Luptele care se dau între amatorii europeni şi americani pentru cumpărarea operelor de artă caracteristice unor anumite timpuri şi care au silit toate guvernele să voteze legi de păstrare, nu stingheresc de loc principiile estetice ale Sovietelor. Din aceste lupte, guvernanţii ruşi de azi, idealişti, nu văd decât partea comercială şi financiară. Toate podoabele de artă sau cele mai de seamă ale familiei imperiale asasinate şi ale marilor-duci sau burghezi amatori de artă, au fost vândute. Guvernul sovietic n'a mai instituit vre-o poliţie specială pentru paza operelor de artă adunate timp de veacuri şi nici n'a votat vre-o lege de prohibiţie la export, ştiindu-se că tot ce nu face guvernul sovietic însuşi, e prohibit.

După nenumăratele vânzări de opere de artă aparţinând Rusiei, la Paris, Londra, Berlin şi New-York, s'ar fi putut crede că'n palatele, instituţiile şi muzeele ruseşti au rămas numai principiile societăţii viitoare... Nu!... O telegramă din Moscova, publicată de marile ziare europene, anunţă că la direcţia Artelor Frumoase se lucrează acum la o inventariere şi verificare a tuturor obiectelor de artă care se mai găsesc în biserici şi muzee, pentru a fi alese şi vândute în marile capitale ale infamilor burghezi. Se anunţă că'ntr'o biserică din Smolensk s'au găsit două tablouri de Franz Halo şi în biserica Adormirii Maicii Domnului din Moscova, o icoană din veacul al 14-lea, de-o valoare neobicinuită.

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD

Problema cărţii

Despre o criză a cărţii nu poate fi vorba. A putut fi o criză generală economică, cu efecte neplăcute asupra tuturor ramurilor de activitate, dar o criză specială a cărţii n'a existat, poate, decât în închipuirea unor nenorocoşi autori de cărţi deziluzionaţi că nu e căutată producţia d-lor literară.

E o greşeală să se creadă că e destul să tipărim o carte şi s'o răspândim prin librării, pentru ca ea să se şi vândă. Puţinii bani pe care cititorul român îi destinează cititului, sunt cheltuiţi ori pentru cărţi de specialitate, ori pentru cărţi literare bune (sau recunoscute ca atare, chiar dacă ar fi proaste), ori pentru cărţi care plac şi interesează publicul, chiar când nu le recomandă nimeni. Astfel de cărţi se vând în număr destul de mare, unele trăgându-se în câte două sau chiar trei ediţiuni, ceeace denotă că avem un contingent apreciabil de cititori, şi despre care am credinţa că sporeşte zi cu zi.

Se poate spune, însă, următorul lucru: există o disproporţie între numărul cititorilor şi între acel al tipăriturilor. Sporirea numărului cărţilor noui tipărite e mult mai mare decât sporirea numărului cititorilor, şi se produce astfel un desechilibru care loveşte în primul rând literatura slabă.

Desigur, trebue făcut ceva pentru ca şi numărul cititorilor să sporească într'o mai mare măsură. Dar tare mi-e teamă că, oricât de mulţi ar deveni cititorii români, ei nu vor putea ajunge niciodată să egaleze numărul cărţilor eşite din teascurile tipografiilor, şi astfel totdeauna va exista prilej de discuţie în jurul acestei probleme veşnic nerezolvate, numită eronat *criză*.

* * *

Există, însă, anumite piedici, care fac foarte anevoioasă răspândirea cărţilor.

1) Avem întâi deaface cu trustul hârtiei, care ne dă o hârtie proastă şi scumpă, enorm de scumpă, care măreşte preţul cărţilor.

2) Librarii. Nu-i putem trece pe toţi sub un singur calificativ.

Foarte puţini dintre ei, cam 10% (poate că n'aş greşi să spun 5%), sunt foarte cinstiţi şi-şi reglează conturile cu cea mai mare exactitate.

O altă parte, cam 40%, sunt tot atât de cinstiţi, dar aşteaptă să fie vizitaţi pentru a plăti (poţi să le scrii zece scrisori că nu-ţi răspund la nici una!) ceeace înseamnează că o mare parte din ceiace ai de încasat trebue s'o cheltueşti cu drumul. A treia categorie, tot cam 40%, sunt aceia care găsesc totdeauna motive să ceară noui amânări de plată, astfel încât, de cele mai multe ori, trebue să cheltueşti cu drumurile aproape tot ce ai încasat. Rămân 10%, despre care niciodată nu ştii dacă vor mai plăti sau nu, dacă nu vor cere moratorii, dacă nu vor fi declaraţi în stare de faliment sau dacă nu vor dispărea cu totul!

Şi totuş, toţi librarii, sau cel puţin cei care vor urma să mai primească cărţi spre vânzare în comision, ar putea deveni oamenii cei mai cinstiţi şi cei mai culanţi din lume, dacă noi, editorii, vom fi în stare să le dăm posibilitatea să fie astfel. Acum sunt ceiace sunt, fiindcă lipseşte ceva foarte simplu, dar foarte important.

3. Lipseşte o asociaţie a editorilor. Inţeleg prin această asociaţie nu o grupare a câtorva mari editori, călăuziţi numai de interese mărginite, ci o asociaţie a tuturor întreprinderilor care se ocupă regulat cu editarea de lucrări literare şi profesionale şi care îşi desfac tipăriturile prin librării.

Această asociaţie a editorilor va putea aduce — dacă-şi va înţelege bine menirea — cel mai mare folos culturii româneşti. Astfel:

a) Va putea scade preţul hârtiei şi pretinde ca aceasta să fie bine fabricată;

b) Va putea suprima sau în orice caz împiedica pe librarii insolvabili să se mai ocupe cu vânzarea cărţilor. Acestea vor fi încredinţate numai librarilor care vor fi dat dovezi că într'adevăr sunt solvabili, şi care vor avea îndatorirea — sub pedeapsa de a li se retrage toate cărţile — să îndeplinească, cu cea mai mare scrupulozitate, îndatoririle faţă de editor;

c) Prin marea ei forţă, asociaţia editorilor va putea determina, împreună cu asociaţiile scriitorilor, facerea unei legi care să reglementeze desfacerea cărţii, etc...

După mine, aci e marea problemă a cărţii, şi pe aceasta trebue să căutăm s'o rezolvăm cât mai curând.

P. C. GEORGESCU-DELAFRAS
(Editura „Cugetarea")

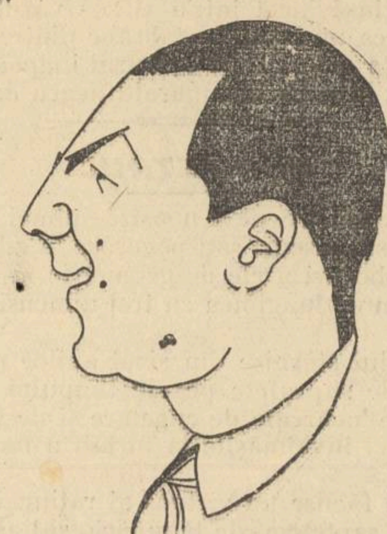
VLADIMIR POZNER

Noua literatură rusă

Vladimir Pozner e tânăr. In gest şi atitudine. Şi darul acesta de seamă îi permite să afle ceiace e autentic în viaţă, ceiace e esenţial într'un fapt.

Podoaba dispare. Ţinta e directă şi spre ea se îndreaptă cu mânile întinse, acel care vrea să-şi ajungă himera. E o simplificare formală numai. O altă ierarhie de valori ce se aplică lumii exterioare.

Dar în fond e aceiaşi poveste a năzuinţelor unui suflet omenesc.

Vladimir Pozner

Vladimir Pozner e un om modern care cunoaşte preţul informaţiei exacte şi precise. Nu se opreşte însă la amănunt. Integrează elementul particular într'o tendinţă generală şi astfel îl valorifică, teoretizându-l.

Vladimir Pozner scrie la „Nouvelles littéraires". A publicat de curând o carte în franţuzeşte asupra nouei literaturi ruse. A făcut cândva parte din clubul literar al „Fraţilor Serapion" dela Petersburg şi a publicat pe atunci versuri şi proză. Acum, are o editură de artă la Paris.

Informaţiunile sale sunt cu deosebire preţioase pentrucă vin dela un om care a cunoscut îndeaproape nucleele de literatură rusă ce s'au ivit după marea revoluţie.

După războiu, timp de trei ani nu s'a publicat nimic în Rusia. A fost o vreme de reculegere.

Moartea era încă prea aproape, pentru ca omul să poată cânta. Foamea stăpânea orice avânturi şi ţinea pe oameni legaţi de pământ.

Nimeni nu se gândea la literatură sau la artă.

Erau probleme mai apropiate, de care depindea viaţa sau moartea, şi care trebuiau cu orice chip rezolvate.

Intimitatea morţii simplifică pe oameni.

Ii dezbracă de masca civilizaţiei. Ii face naturali. De aceia ei nu mai preţuiesc podoaba.

Şi chiar în artă, ceiace îi interesează e lucrul autentic, profund uman şi nu realismul descrierilor sterpe.

Războiul şi revoluţia au umanizat literatura atunci când a putut să reapară, prin 1920, la Leningrad.

Am întemeiat atunci un club literar, al „Fraţilor Serapion", care a întrunit aproape pe toţi scriitorii ce se aflau pe vremea aceea la Leningrad.

Făceau parte din „Clubul Fraţilor Serapion". Vsevolod Ivanof, autorul „Nisipurilor Albastre", Fedine, care a scris acel admirabil roman „Anii şi Cetăţile", poetul Tikhonov, Zoscenko, Nikitine, Boris Pilniak, autorul romanului „Année Nue", publicat în franţuzeşte şi alţii.

„Fraţii Serapion" au izbutit să creieze un curent, care permite clasificarea scriitorilor ruşi moderni.

Astfel, în afară de acest grup — şi în opoziţie cu acesta — se află scriitorii proletari, care formează şi ei un curent literar propriu. Aceştia sunt Fedor Gladkov, autorul „Cimentului", Lebidinski, care a scris „Săptămână", Arossev, Seifulina, al cărei roman „Virineya" a apărut şi în franţuzeşte, şi Fadeev.

Pentru a avea un tablou complet al literaturii ruse contemporane, se cuvine să amintim şi pe „Tovarăşii de drum" dintre care cei mai de seamă sunt Babel, a cărui „Cavalcadă Roşie" a obţinut un deosebit succes şi în Europa, şi Leonof, autorul unui impresionant roman întitulat „Hoţul".

Ar mai fi grupul poeţilor moderni dintre care cităm pe Maiakovski, Pasternak, Mandelstam şi Selvinski.

In literatura actuală din Rusia domnesc două curente. Unul realist, care continuă tradiţia primită dela Tolstoi, prin Gorki şi Bunin, şi care e format mai cu seamă din scriitorii proletari. Un altul, care se inspiră din Dostoievski şi trece prin simbolismul francez, dar mult mai puternic trăit, cu un conţinut viu în forma descompusă şi care e reprezentat prin Boris Pilniak, Babel, Lionov.

Ceiace caracterizează însă literatura contemporană rusă e anti-intelectualismul.

Nu mai interesează decât ceiace e autentic. Viaţa, viaţa efectivă şi adevărată.

De aceia, literatura devine mai plină, mai sensuală, mai discretă. Viaţa nu mai e un material exterior asupra căruia se aplică literatura. Există, astăzi, o fuziune perfectă între literatură şi viaţă.

Arta nu mai consistă în consideraţii asupra vieţii, ci în redarea unei trăiri efective. Faptul divers e utilizat pentru umanitatea pe care o conţine. Lucrurile mici, dar adevărat vieţuite, sunt elemente care gonesc simbolurile şi imaginile.

Moartea a arătat preţul vieţii. De aceia, arta nu e decât o apoteozare a ei.

Există un curent puternic în contra lui Cehov, împotriva acelei sensibilităţi feminine care se pierde în amănunte rafinate.

Aerul tare şi sănătos al vieţii alungă atmosfera de poezie învechită a lui Cehov.

Pornirea aceasta de autenticitate a distrus regulele compoziţiei şi a dezechilibrat romanul.

Astfel, Fedine în „Anii şi Cetăţile" îşi începe cartea cu sfârşitul. Apoi, trecând de la un capitol la altul, se întoarce prin anii vechi la povestirea vremii care a fost.

Pasternak, de pildă, situează faptele însemnate între capitole. Nu le face să apară direct, ci arată numai urmele lăsate de ele în sufletul oamenilor.

E şi aceasta o metodă de notaţie, un cifru care aparţine nouei şcoale.

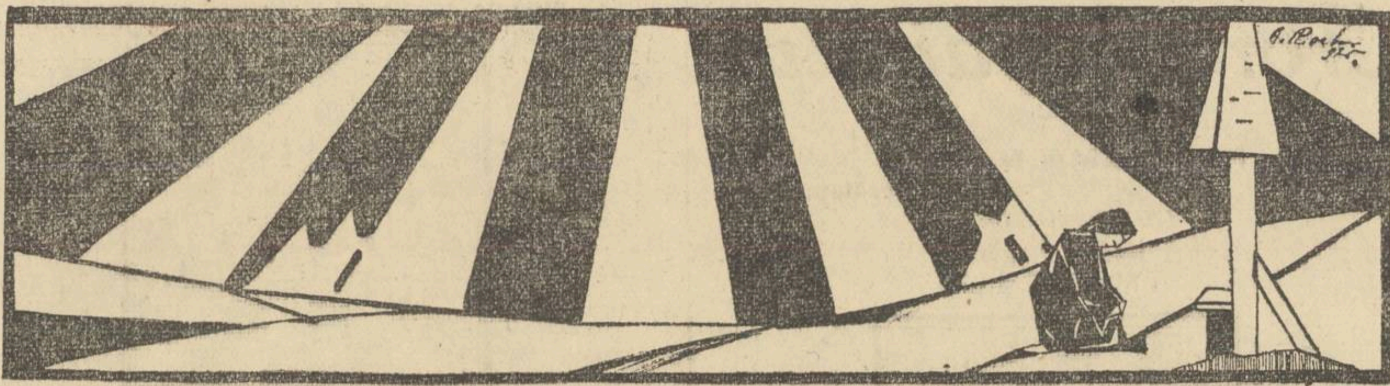
Sistemul de notaţie realist nu mai era posibil. De aceia, s'a creiat unul nou.

In poezie şcoala constructivistă s'a folosit de teoriile moderne, dar nu a izbutit să realizeze ceva cu adevărat valoros.

In afară de Maiakovski — un fel de Marinetti rus de mult talent — poezia constructivistă n'a cunoscut niciun artist.

Literatura modernă rusă e în plină dezvoltare. După uraganul dezlănţuit de revoluţie — imens material inedit pentru artişti — când gurile de foc au încetat să împrăştie moartea, cântecul a început din nou să se înfiripe.

E cântecul altei vieţi, însă, ce s'a ridicat din Moarte şi al cărei avânt trebuie să-şi găsească semnificaţia exprimată într'o nouă artă.

J. F. LOUIS MERLET

LEPROSUL

Veneam din pădure. Părăsisem un zăcământ aurifer înşelător pe Maroni în sus şi trebuia să ne oprim la Saint-Louis, dincolo de Saint-Jean, — arestul surghiuniţilor, *„cel mai mare depozit de cerşetorie din lume"* cum l-a numit, cândva, un explorator englez indignat de ceiace văzuse în temniţa franceză.

Inaintam cu greu prin nisip şi bolovani, pe un drum „pietruit cu capete de ocnaşi", — deoarece pe aici desţelenirea terenului fusese ucigătoare pentru osândiţii întrebuinţaţi la muncă. Ceata noastră se compunea din doi căutători de aur, un interpret olandez şi doi surghiuniţi siliţi să trăiască din Guyana după treminarea osândei, pe jumtate abrutizaţi de alcool şi de paludism.

Soarele era încă sus când am ajuns la Saint-Louis, unde supraveghetorul lagărului ne-a primit cu bunăvoinţă. In jurul casei de lemn erau îngrămădite colibele deportaţilor. Inălţate pe ţăruşi, ca să fie despărţite de pământul pe care se târăsc noaptea gângănii veninoase, ele sunt zăvorâte în fiecare seară la ora 6, când le iau în primire prizonierii.

Lângă mine, unul din cei doi tovarăşi de drum cu chip anonim, care părea supus şi îndatoritor, se ghemuise la pământ şi se uita cum se îmbracă zarea în eşarfele violete ale nopţii.

I-am întins o ţigare.

El şi-a scos pălăria lui mare de pai, mi-a mulţumit, şi-a întors spre mine capul ras, iar ochii stinşi i s'au aprins o clipă. Şopti, rugător:

— N'aveţi un pic de tafia [1]?

— Ştii că nu-i voie.

— Parcă cine-o să ştie! Şi pe urmă, domnieivoastre vă este îngăduit orice. Am nevoie să prind la inimă...

Glasul lui era atât de răguşit, atât de desnădăjduit, încât am luat un pahar care era pe masa din faţa verandei, l-am umplut pe jumătate cu alcool şi i l-am întins. Nenorocitul l-a sorbit în înghiţituri mici, apoi l-a dat peste cap zicând:

— Vă mulţumesc. Simţeam că nu mai pot.

Una câte una, luminile se aprindeau pe cellalt mal al fluviului Maroni, la Albina-la-Blanche, în Guyana olandeză.

— Libertatea, acolo!... murmură osânditul.

Mai aproape, în mijlocul apei, pe o insulă îngustă, tremurau câteva luminiţe.

— Acolo-i insula Carantinei, mă lămuri osânditul. Nu vă temeţi de molimă?

— De care molimă?

— De lepră. Insula Carantinei, e insula leproşilor. Am fost ca infirmier acolo, la două vizite sanitare. E înspăimântător!... Douăzeci de ani de temniţă m'au păcătoşit într'atâta, încât moartea ar fi pentru mine o mântuire...

M'am uitat la el. Işi clătina capul aplecat. Şi, fie că era subt înrâurirea alcoolului, fie că simţea nevoia unei mărturisiri, spuse într'un suspin, foarte repede şi cu glas înecat:

— Am fost preot... Am ucis. Sufletul meu nu şi-a răscumpărat vina. Temniţa m'a pierdut pe veci. Dar... am vorbit prea mult...

A urmat o tăcere stingherită, pe urmă osânditul zise:

— Dumneavoastră nu ştiţi că lepra stă la pândă în tot locul? Acolo, în insula Carantinei, trăesc leproşii: condamnaţi care-şi fac osânda, surghiuniţi şi liberaţi, — despărţiţi de restul lumii, chiar şi de ceilalţi prizonieri, în căsuţe regulate şi uniforme, care se pot vedea bine de-aici de pe mal. Ce cruntă dreptate imanentă a lucrurilor! Ce pedeapsă neînduplecată a naturii! Aceşti paria între paria, în urma vieţii lor desfrânate, din predispoziţie atavică, au căpătat, sub soarele acesta fierbinte şi mistuitor, boli de piele cronice, purulente şi molipsitoare, din pricina cărora a trebuit să fie izolaţi pe insula blestemată. Astea le spun doctorii. Adevărul e altul. Nenorociţii de acolo sunt leproşi... Lepra!

Omul tremura rostind această vorbă. Zise:

— Impreună cu vărsatul negru şi cu ciuma, lepra, care a fost spaima timpurilor vechi, renaşte sub clima arzătoare a echinocţiului, când sângele sărăcit, limfatismul inerent vieţii de temniţă, debilitează profund pe nenorociţii aceştia ameninţaţi şi de alte boli. S'a descoperit că ţânţarii răspândesc lepra... Trăim aici într'o atmosferă de moarte.

— Ai văzut leproşi?

— Da, dar numai cazuri speciale de lepră uscată, care abia deformează.

— Mă duc să vizitez leprozeria din Acaruani, lângă Mana, apoi pe cea dela Paramaribo, pe Surinan.

— Nu vă duceţi! Priveliştea e spăimântătoare.

— Vreau să cunosc lazaretele acele.

— Atunci, n'o să le mai uitaţi niciodată! Omul asistă acolo la descompunerea propriului său trup. Lepra dezorganizează treptat celulele dermei în adâncime şi lasă pe piele pete albe. Oamenii atinşi de lepră îşi pierd ochii, nu mai au chip de om, se pipernicesc, rămân pe rând fără degete la mâni sau la picioare... *Dar nu se moare de lepră.* Altă boală, de obiceiu tuberculoza, ucide pe aceşti martiri... Şi aşa se sfârşesc vieţi de mizerie, de viciu şi de robie. *Finis coronat opus!*

Fostul preot vorbea cu căldură, regăsind, în glasul lui înăbuşit, accente care, mărturisesc, mă mişcau.

I-am mai turnat un deget de tafia.

— Ei bine, reluă el, am cunoscut un om care cu voinţă, ca să scape de temniţă, a luat lepra... A murit acum doi ani, dar fusese aruncat pe insula Carantinei după opt ani de muncă silnică.

„Era un băiat deştept, unul din acei apaşi încrezuţi care şi în închisoare fac pe şefii de bandă. Nesupus, veşnic răsvrătit, băgat la celulă pentru încăerări sângeroase, la carceră pe trei luni pentru insulta şefilor, condamnat în cursul osândei la peste douăzeci de ani de muncă silnică suplimentară, Papagal, — aşa fusese poreclit, — se jura că, *până la urmă, tot nu rămâne în temniţă.*

„Incercările de evadare i-au dat greş. El se întorcea, se preda, mort de foame, şi-şi lua dela capăt isprăvile. Intr'o zi, s'a luat la ceartă cu un gardian care-l ameninţa cu revolverul. Papagal şi-a pierdut cumpătul şi l-a sdrobit în bătăi, de-a scuipat omul sânge trei luni. Iar Papagal s'a ales cu încă şase luni de muncă silnică pe deasupra şi a fost internat în lagărul Incorigibililor, unde de obiceiu se moare repede. Dar moartea nu-l vroia. Intr'o zi, echipa de corvoadă a Carantinei l-a luat ca ajutor. Când piroaga s'a apropiat de mal, Papagal s'a aruncat dintr'un salt, deşi era oprită coborîrea pe ţărm de frica molipsirii, şi a început să alerge prin insulă în lung şi'n lat, dând la o parte pe infirmieri, îmbrâncind pe cei mai sdraveni. Unul din ei încercă să-l domolească, dar a fost repede doborît. Cei doi oameni se încăeraseră cum se încaeră câinii, în mijlocul unui cerc de privitori alcătuit din leproşi spăimântători, care rânjeau în faţa acestui spectacol neaşteptat. Vă închipuiţi scena: *horresco referens!*

„Doi supraveghetori au prins însfârşit pe Papagal, care avea nasul aproape rupt cu dinţii de către adversarul lui. Acesta rămăsese la pământ ca mort.

„Adus îndărăt la Saint-Laurent-du-Maroni, Papagal se îmbolnăvi. Câteva luni după asta, pete semnificative îi învârstau spinarea şi ochii i-se umflau. Medicului, care n'avea curajul să-i spună ce are, i-a răspuns: „Am „molima, ştiu, dar am luat-o dinadins. Aş fi vrut să-mi „ascund plăgile şi să umplu toată temniţa de lepră. Ce „bucuroşi aţi fi fost să scăpaţi de noi!"

„Era un demon, nu altceva. Aşa ceva nu se poate închipui. Luni dearândul, toţi osândiţii au tremurat de frică să nu se fi molipsit de lepră. Pe urmă, au uitat Papagal fusese trimis pe insula Carantinei. Când a ieşit din temniţă, urla: „V'am spus eu că n'am să rămân la „voi, măgarilor!"

„Am aflat prin oameni de încredere şi prin măcelarul care aprovizionează pe nenorociţii aceia pentru care totul e sfârşit, că Papagal, tot batjocoritor, îşi arăta cu mândrie decăderea lui. Ajunsese înfricoşetor, căci avea forma aceia de lepră care se chiamă „lepra cu cap de leu". Ţesuturile feţei, cu pielea capului cu tot, se destind şi se umflă deasupra bubelor cu puroi amestecat cu sânge. E îngrozitor de văzut. Ochii, ieşiţi din orbite, plâng. Bolnavul, orb, îndură chinuri cumplite. Părul, care nu poate fi ras fără primejdie pentru bărbier, creşte ca o coamă. Şi omul are într'adevăr un cap de leu în caricatură.

„Papagal a ajuns să-şi pierză minţile. Sfârşitul i-a fost cumplit. Au trebuit să-l închidă într'o celulă. Tovarăşii de durere îi aruncau mâncarea ca la un câne. Trei zile, ros de lepră, a urlat a moarte. Intr'o dimineaţă l-au găsit cu faţa în nisip, înăbuşit..."

Osânditul tăcu. Gâfâia. In noaptea splendidă, în faţa noastră Albina se pregătea de culcare. Pe insula Carantinei, luminile păreau candele de veghe. Omul zise încetişor:

— Ce soartă, Doamne! Acolo, în faţa noastră leproşii, iadul... Aici, ruşinea, ticăloşia, uitarea... Sus, cerul minunat. Cerul!...

O bubuitură de armă răsună în noapte.

— Nu vă temeţi, nu-i nimic, fugăresc desigur vre-un evadat, adăogă el cu linişte.

Trad. de OTILIA CAZIMIR

1) Tafia, rachiu extras din trestie de zahăr.

Din carnetul unui muncitor

Amurg pe Bărăgan

Pieziş păleşte cerul şi soarele apune
Ca un balon în flăcări departe 'n asfinţit,
Desfăşurând pe 'ntinse câmpii, buruenoase,
Incandescente valuri de chilimbar topit.

Reflexuri de aramă sclipesc îmbujorate
Pe cumpene răzleţe proptite 'ntr'un picior
Şi până 'n fundul lumii făşii de grâne coapte
Foşnind agită grauri de bronz strălucitor.

Spre lunci ialomiţene trec ciori îndoliate
Spărgând tăceri sfioase cu leneş fâlfâit,
Pe când în largul ţării străpung nemărginirea
Pumnale rătăcite de chiot ascuţit.

Cătune 'ndepărtate destramă fum în aer
Şi drumurile-s pline de care şi de praf.
In sud pe coasta zării planează două berze
Ca pe-un ecran albastru de cinematograf.

Zefiruri mătăsoase cu stropi de rouă'n plete
Danţând se ţin de pasul amurgului roşcat
Ce'n scorburi mari de umbră căscate pretutindeni
Călăuzeşte râuri de sânge 'ntunecat.

Fluturătoare dropii de beznă taciturnă,
Fantastic, populează văzduhul răcoros
Şi seara somnoroasă, zvârlind pe boltă stele,
Se duce să se culce în peşteri de-abanos.

CRISTIAN SARBU

Răsvrătiţii dela Nipru

— Alo divizia!... Divizia?

— Da, divizia. Cine-i acolo?

Imi spusei numele. Vorbeam cu şeful de stat major.

— Ei, ai ajuns?, mă întrebă el.

— Sunt de câteva minute în Cischkovo. Trupa debarcă de pe monitor. Cred că nu va întârzia să-mi sosească şi şlepul cu tunurile. N'am izbutit încă să mă pun în legătură cu detaşamentul dela nord. Satele din jur nu răspund. Se vântură zvonuri cari de cari mai stranii. După ştirile aduse de refugiaţi, bandele ar fi numai la câţiva chilometri de târguşor. Nimic însă nu confirmă acest lucru. Barierele sunt păzite cu posturi slabe de marinari. Pe cât m'am putut edifica dela câţiva săteni, nu ne aflăm în faţa unor simpli tâlhari cum s'a crezut, ci în faţa câtorva sate răsculate. Fără să anticipez, mi-se pare că avem a face cu o mişcare pregătită de oarecare timp şi care a izbutit să treacă neobservată pe sub ochii autorităţilor.

— Bine, camarade, voi raporta domnului general tot ce mi-ai spus. Ia-ţi măsurile de siguranţă, ca să nu fii surprins pe malul Niprului de vre-o bandă îndrăzneaţă. După ce-ţi sosesc tunurile pleacă spre Rogova cu cea mai mare iuţeală. Stabscăpitanul Wanawana, care atacă acest sat dinspre sud mi-a dat eri ştirea că aproape a terminat cartuşele şi că adversarul e foarte dârz. De aseară nu ştiu ce s'a mai petrecut cu el. Mi-e teamă să nu fie încercuit. Dacă în cursul înaintării întâlneşti vre-o localitate care te primeşte cu focuri, rezolvă problema cu tunul. Procedează însă repede, ca să nu întârzii. Ţine socoteală că Wanawana nu mai poate dura mult. Ai la dispoziţie căruţe de rechiziţie, în care să-ţi încarci trupa. Tunurile sosesc cred într'o oră. Nu pierde nici o clipă şi nu te da înlături dela nici un sacrificiu pentru a-ţi curăţa drumul şi a ajunge prin surprindere în ceafa banditilor. In fine, am toată încrederea că-ţi vei împlini cu energie misiunea. Te las cu bine şi-ţi doresc succes.

Aceasta fu convorbirea telefonică pe care o avui cu colonelul şef de stat major al diviziei mele, în noaptea când am debarcat în Cischkovo, port neînsemnat pe Nipru, în apropiere de vărsarea fluviului în mare.

Cu câteva zile înainte, o bandă numeroasă atacase un sat din sudul guberniei, pe când populaţia era adunată în piaţă, unde se făcea târgul săptămânal şi unde, ca de obicei, veniseră negustori ambulanţi şi locuitori din împrejurimi. Banda tăiase firele telefonului, apoi năvălise în primărie, unde ucisese funcţionarii. Câţiva jandarmi care se găseau în comună încercaseră să lupte, însă numărul mare al atacanţilor îi doborîseră repede. Toţi fuseseră măcelăriţi. Rămaşi stăpâni, necunoscuţii jefuiseră pe negustori, ţinuseră discursuri revoluţionare şi apoi dispăruseră pe drumuri de ţară, printre porumburi.

Vestea ajunsese la comandamentul diviziei numai după câteva ceasuri. Se trimise imediat un detaşament cu maiorul Wanawana. După toate informaţiile, era vorba de un atac venit cu bărcile pe mare şi infiltrat prin lacurile şi bălţile care în acea regiune sunt adăposturi sigure de hoţi. De îndată ce autorităţile începuseră arestările între locuitorii băştinaşi, care nu puteau fi străini de chestiune, câteva sate ridicară armele ascunse în mici depozite neştiute, măcelăriră jandarmii, arestară funcţionarii şi banda care atacase umilul târg din sudul guberniei, părea că pusese stăpânire pe o regiune întinsă, peste care se lăsase un întuneric tainic.

In curtea largă a postului de jandarmi din Cischkovo, se trăgeau din căruţe oameni legaţi cot la cot. Ca în faţa unei magazii de marfă, baloturile omeneşti se numărau cu băgare de seamă, ca să nu se piardă. Se predau pe număr, nu pe nume. Târîţi din căruţe ca nişte saci greoi, cu membrele amorţite în strânsoarea frânghiilor şi în înghesuiala în care fuseseră ţinuţi toată ziua, captivii cădeau, sau păşeau nesiguri, ca beţi. Din când în când, s'auzeau vaete înăbuşite, sau câte un oftat: — mamă!... mamă!...

Erau acolo amestecaţi, oameni bătrâni, cu bărbi ce le cădeau pe piept, bărbaţi tineri, femei, copii. Cei mai mulţi, erau legaţi unii de alţii în şirag. De jur împrejurul convoiului, santinele cu baionete la arme, stăteau tăcute, înfiorate, privind lanţurile de oameni care se târau şchiopătând şi gemând, către şopronul improvizat în închisoare. Cu inima strânsă, mă apropiai de o căruţă. Erau întinşi în ea câţiva bărbaţi şi o femeie cu doi copii. Din mijlocul lor se ridica un miros greoi de grajd.

Nu se poate închipui un tablou mai impresionant ca acel al unui om cu braţele legate la spate. Braţele omului, au creiat tot ce mintea lui a cugetat din adâncul vremurilor şi până în prezent. Dela gestul îmbrăţişerii la acel al muncii pentru pâine, dela gestul rugăciunii la acel al stăpânirii, dela gestul lovirii la acel al apărării, braţele vorbesc şi împlinesc glasul gurii şi al minţii, ba chiar îl înlocuesc. Unui om cu braţele legate, i se ia orice drept de înfăptuire a gândurilor lui.

Intrebai pe femeia din căruţă:

— Ce-ai făcut, de-ai ajuns aici?

Ea îşi ridică anevoe capul din piept şi mă privi turbure.

— N'am făcut nimic. Ei au venit în casă la mine.

Un jandarm mă lămuri:

— Bărbatul ăsteia şi cu tovarăşii lui, au tras pe ferestre în soldaţi.

— Şi unde-ţi este bărbatul?, — o întrebai din nou.

— S'a dus cu ceilalţi...

— Dar copiii sunt ai dumitale?

Căută lung la cei doi băieţi răsuciţi de nodurile funiilor şi clătină cu desnădejde fruntea.

Mă dădui lângă un tânăr blond în cămaşe neagră. La întrebarea mea, el îmi răspunse convins:

— Am tras, domnule!

— Şi de ce ai tras?

Flăcăul se strâmbă mirat.

— Am tras, căci altfel nu eram revoluţionar! Fără sânge nu se face revoluţie!

— Ei bine, dar ce-aţi vrut să faceţi prin revoluţie?

— Să scăpăm de autorităţi. Să nu mai plătim biruri. Să fim singuri stăpâni pe noi. Să fim liberi... Libertate am vrut!

— Dar nu v'aţi gândit că stăpânirea o să trimită oştire?

— La asta nu ne-am gândit. Şefii ne-au spus că n'o să îndrăznească nimeni să ne atace, cât vom fi uniţi.

— Şi acum?

Flăcăul ridică din umeri. Un bătrân gemu:

— Ne-au înşelat, domnişorule, şi noi am crezut. Par'că am fost legaţi la ochi. Ce ne-au trebuit nouă astea? păcatele noastre! A fost o mână de nebuni şi ne-am luat după ei. Ne-am luat după ei ca o turmă şi ne-au lăsat apoi singuri, de capul nostru. Când ne-am trezit era prea târziu.

Plecai spre port. Luna plină revărsa lumină argintie peste pulberea de oameni mărunţi, de animale îngenunchiate, de trupuri robite în frăţia unicei vieţi ce ne este dată s'o trăim aici jos. Soldaţii debarcaţi de pe monitor, se întinseseră pe pământ, cu armele lângă ei. Unii, rezemaţi în coate, vorbeau în şoapte, fermecaţi de tainica putere a lunei. Alţii adormiseră. Sentinelele se plimbau tăcute. Niprul curgea încet, oglindind în tremurarea undelor, luminile de pe maluri. Câteva vase de războiu semnalau cu proectoare între ele.

Arestaţii erau îngrămădiţi pe podeaua unei magazii. Cei care nu încăpeau pe podea, steteau în picioare şi priveau pierduţi la cei trântiţi jos. Unii moţăiau isbindu-se de tovarăşii din jur. Aerul fierbinte şi infect, ca într'o bae murdară de aburi, năvălea afară pe uşa deschisă. Un soldat le căra apă cu găleata. Şi pentrucă mânile le erau legate, îşi vârau capetele în vasul de tablă. Braţele li se înegriseră în strânsoarea funiilor. Câte unuia i se făcea rău şi cădea moale pe trupul vecinului.

Afară auzii o voce: — un soldat rănit. — Eşii. Intr'o căruţă, se adusese întins în pae, un soldat din detaşamentul dela nord. Gemea încet, cu pumnii strânşi. Capul îi era bandajat. Numai ochii şi nările nasului i se vedeau. Avea falca de jos sfărâmată de glonţul unui bandit.

Sirena unui remorcher mă chemă în port. Sosise şlepul cu tunurile. Suii infanteria în căruţe, înhămai tunurile şi convoiul porni ca un şarpe uriaş spre bariera de nord a oraşului, uruind peste pavajul străzilor, printre şirurile de case cu obloanele închise, pe lângă paznicii de noapte care ne priveau tăcuţi şi nemişcaţi. Câte un oblon se deschidea cu teamă şi înapoia lui apăreau ochii sperioşi ai celor deşteptaţi din somn. Din porţi şi de după colţuri, îndrăgostiţii veneau până în marginea trotuarelor şi ne fluturau batistele.

Conştiinţa puterii ne umplea inimile. Aspectul de forţă în mişcare către obstacolul de care trebuia să ne isbim în dimineaţa zilei următoare, ne ridica în proprii ochi, până la imaginile eroice ale copilăriei. Fiecare cerea conductorului să mâne mai repede. Şi caii galopau cât puteau, excitând simţurile stranii care se trezesc în oamenii cei mai paşnici, atunci când se găsesc în mijlocul mulţimii. Existenţa răsboinică pe care a trăit-o omul de când şi-a făcut apariţia pe pământ, a lăsat urme adânci în construcţia lui nervoasă. Civilizaţia a întins o pojghiţă prea subţire peste adânca fire omenească. O pojghiţă care se sparge uşor, pentru a lăsa să răsbească afară râsul lătrător al fiarei.

Curând eşirăm în câmp. Un câmp nesfârşit ca o mare adormită, scăldată în lumina lunei. In jurul nostru, caii şi roţile ridicau nouri de praf. Departe, înaintea convoiului, pentru paza detaşamentului, goneau câteva căruţe cu soldaţi şi un pâlc de călăreţi, sub comanda unui ofiţer. Şi toată această trupă, strâns unită ca vertebrele unei coloane, se rostogolea nebuneşte în lungul drumului, ca să ajungă la timp la locul morţii. O poruncă fusese de ajuns, căci toţi crescuserăm în spiritul ascultării. Fiecare dintre noi, luaţi în parte, eram oameni blajini şi paşnici. Organizaţi însă, deveneam o „trupă admirabilă".

După o bucată de vreme, primii un raport dela ofiţerul care cerceta drumul înainte: — *Satul Babaicowka e liber. Inaintez spre Ostrowjansk.* —In zare, se vedea ca o dungă neagră Babaicowka. Cineva de lângă mine şopti: — Tii, ce rău îmi pare!... Credeam c'o să-mi încerc arma...

Intrarăm în sat. Părea pustiu. Numai cânii se dedeau în porţi. Ne oprirăm la primărie. Primarul, un bătrân mărunţel, nu se lăsă mult aşteptat.

— Domnule primar — îl întrebai eu — se ascund pe aici ceva rău voitori?

— O nu, locuitorii sunt liniştiţi şi din afară n'a picat nimeni.

— Eşti bătrân şi pricepi din ce puţin lucru poate veni nenorocirea. Adună fruntaşii comunei şi mergeţi pe la cine ştiţi că are apucături rele. Sfătuiţi-i să-şi vadă de treabă. Dacă nu înţeleg, arestaţi-i. Eu n'am prea mult timp să vă arăt calea cea bună, dar ar fi trist s'o găsiţi prea târziu.

Dădui o notă telefonică pentru divizie şi plecarăm mai departe. Zorile luminau cerul.

In Ostrowiansk schimbai căruţele şi goana continuă mai straşnică, pe drumuri de care, printre porumburi înalte, către Rogova. Soarele se ridica din ceaţa violetă a dimineţii. In picioare în căruţă, cercetam câmpurile şi ascultam atent să aud împuşcături. Aveam harta deschisă înainte, ca să nu rătăcesc drumul. Trebuia să ajung pe platoul din nordul satului, ca să cad în spatele răsculaţilor care luptau către sud cu detaşamentul maiorului Wanawana.

Primii un nou raport dela ofiţerul trimis înainte: *Nu pot intra în Rogova. Adversarul m'a întâmpinat cu focuri vii.*

Conductorul căruţei, îmi arătă cu mâna spre două movile mari de hotar, înapoia cărora se conturau vârfuri de pomi: Rogova. Nimic deosebit. Nici o mişcare. Departe, pe drumuri, se vedeau care singuratice, trase de boi. Un islaz cu iarbă măruntă şi uscată, se întindea până la marginea satului. Oprii. Plotonul ce trimesesem înainte, se desfăşurase într'un lanţ lung şi răspundea focurilor trase dinapoia gardurilor, din şanţuri, din case.

Treptat ce soseau căruţele, plotoanele se desfăşurau cu oamenii rari, vânătoreşte şi înaintau pe tăcute. Satul părea un monstru uriaş, tolănit pe câmpie. Un pârâiaş ne tăe drumul. Intrarăm în apă până la genunchi şi trecurăm pe celălalt mal. Deodată, din faţă, primirăm focuri repezi, cadenţate, de arme automate. Ne lipirăm de pământ. In nişte tufişuri, la câteva sute de paşi se zăreau sclipirile flăcărilor din ţevile adverse. Gloanţele plesneau biciuitoare pe deasupra capetelor noastre, lovind ca nişte sfârcuri de bice în crăcile pomilor. Frunzele forfecate cădeau fluturând. Strigai o poruncă înapoi. Imediat, ca o uşurare, mitralierele mele începură să ţiue, tot mai multe, tot mai repede, spre locul unde răsculaţii ne ţineau calea. Şi armele vrăjmaşului tăcură. Departe în sudul satului, s'auzeau împuşcături dese.

(Continuare în pagina VI-a)

Erau soldaţii căpitanului Wanawana. Sosisem la timp.

Trimesei un curier cu un ordin scris ofiţerului de artilerie. Solemn, sfidător, se auzi primul bubuit de tun. Undeva, poate dintre zidurile unei gospodării, poate din altarul bisericii, sau dintre crucile cimitirului, s'auzi grohăitul prelung al exploziei. Zgomotul acela ţâşnit din fundul pământului, făcu linişte adâncă pe câmpul de luptă. Cartuşele infanteriei păreau vaete ascuţite.

In sat, se vedeau oameni alergând în toate părţile şi vite speriate prăbuşindu-se prin şanţuri.

Artileria continuă să tragă rar, ochind bine, de aproape, fără grijă că i se va răspunde, sigură de victimă şi conştientă de puterea ei.

Chiar pe linia soldaţilor mei era o mică fermă. O căsuţă clădită din vălătuci de pământ şi acoperită cu olane. Ferestrele erau astupate cu obloane rudimentare. Uşa închisă. Lângă ea, pe o masă, erau întinşi să se usuce pentru iarnă, struguri negri. Un câne slăbănog, cu spaima încremenită în ochi, se lipise de uşa casei. Soldaţii din jurul meu ocoliră de câteva ori gospodăria, căutând pe stăpân. Nu găsiră pe nimeni. Unul isbuti să deschidă un oblon, apoi o fereastră. Se strecură înăuntru şi trase zăvorul uşei. Era întâi un coridor cu o vatră în fund, apoi în stânga o odăiţă. Un pat de scânduri, acoperit cu o scoarţă ţărănească, un dulăpior cu strachini şi ulcele, două mesuţe şi un colţar plin cu icoane, în faţa căreia veghia înegrită o candelă stinsă. Pe o masă un colac. Totul era curat şi în ordine. Nimeni nu se ascundea în cuibul sărăcăcios din care se părea că tocmai se ridicase un mort.

După o noapte friguroasă, un soare cald desmorţea natura. Razele lui fierbinţi, îmi mângâiau ca nişte degete de femee, ochii obosiţi. Şi la câţiva paşi de mine, soldaţii înghiţeau cu pâine, strugurii puşi la uscat. Erau veseli şi glumeau pe socoteala stăpânului absent.

Artileria tăcu.

— Numai atâta?!... cetii în ochii oamenilor.

Departe, dintre porumburi, se auzi un semnal prelung de corn. Inaintarea! Corniştii trecură mai departe semnalul, care umplu voios întreaga câmpie. Dădui direcţii plotoanelor mele şi fluturând chipiul, poruncii înaintarea. Un chiot se ridică din toate piepturile. Lanţuri lungi de trăgători, cu baioneta la armă, se îndreptară spre sat. Ordonai să se sune asaltul. In sat era larmă de câni, ţipete şi împuşcături. Gloanţele şuerau în toate părţile. Inaintarea era primejdioasă. Nu vedeam nici o grupare constituită de răsvrătiţi, asupra căreia să ne aruncăm. Cine trăgea? In cine trebuia să tragem? Cu cine să ne batem? Care erau răsvrătiţii şi care oamenii de treabă?

Soldaţii săreau peste garduri, scoteau oamenii din case şi lovindu-i cu patul armelor îi îmbrânceau către uliţi, unde patrule speciale îi strângeau ca să fie apoi cercetaţi. Unii se opuneau să meargă, alţii se rugau în genunchi, jurând că erau nevinovaţi. Mulţi se încuiau în case, în beciuri, sau se ascundeau prin poduri ori căciule de porumb. Trebuia să se spargă uşile, să se înfigă adânc baionetele în grămezile de porumb sau stuf şi să se scotocească peste tot ca să fie găsiţi. Operaţia părea o vânătoare de oameni în triburile sălbatice.

Şi gloanţele continuau să se încrucişeze deasupra noastră, sau să biciuiască pământul la picioarele noastre.

In învălmăşeală, o scenă de o clipă fulgeră pe martori. Când soldaţii năvăliră într'o curte, o tânără femee cu cămaşa ruptă, cu pieptul alb, desvelit, cu părul căzut peste faţă, îi întâmpină urlând în uşa casei, întinzând a apărare braţele, şi schiţând conturul unei cruci asupra intrării cuibului ei. Unul dintre soldaţi ţipă la ea să-i lase trecerea. Răcnetele se încrucişară. Arma ostaşului schiţă o ameninţare. Ochii femeii se dilatară să iasă din orbite, muşchii obrajilor se învineţiră întinşi peste măsură. O bubuitură. Un nour de fum. Femeea se prăvăli moale, cu capul înainte, cu gura căscată, cu braţele căzute, cu părul fluturând. Trupul ei, cu hainele răvăşite acoperi scara de lemn, în timp ce o şuviţă de sânge se absorbea în ţărână. Uşa pe care o păzise se deschise şi pe prispă năvăli o fetiţă, care fără să privească la străinii ce umpleau curtea, se aruncă peste trupul moartei, strigând cu voce de copil, numele cel mai scump: mamă!... mamă!...

In casă nu era nimeni.

X. Y.

Se bate moneda divizionară de

5 şi 20 LEI ?

E o problemă care va fi rezolvată în curând, dar fapt cert este, că

2 LEI

reprezintă pentru fiecare, un mic capital, care poate fi valorificat zilnic, păstrând :

Biletele de tramvay
Biletele de cinematograf
Biletele de teatru
Biletele de intrare la orice serbare
Chitanţele oficiale
Numerele de înregistrare la orice ...
Recipisele poştale
Avizele de plată
Facturile
Notele comerciale şi în genere, tot ce reprezintă contravaloarea unei sume achitate.

Amănunte publică zilnic în ultima pagină ziarul „Dimineaţa".

Cronica teatrală

Nu înţelegem de ce, din vraful vechilor piese se aleg tocmai acelea care spun mai puţin omului de astăzi.

Simple divertismente, scrise după comandă, pentru o împrejurare anumită de acum trei sau patru veacuri sunt reluate numai pentrucă poartă semnătura unui Molière sau Shakespeare.

Dar aceste piese nu sunt caracteristice pentru opera întreagă a autorului. Şi n'au darurile speciale prin care ar putea rezista uzurii veacurilor.

„Georges Dandin" e o farsă a lui J. B. P. Molière cu caracter de şarjă împotriva nobilimii.

Un ţăran chiabur s'a însurat cu descendenta unor mari familii de nobili. Omul vede cum femeia îşi bate joc de el, dar nu poate dovedi nimic şi e mereu silit să ceară iertare aceleia care îl necinsteşte.

Aceasta e toată farsa.

La Teatrul Naţional, ea se petrece într'un cadru regesc. In grădinile dela Versailles, Ludovic al XIV-lea şi Curtea sa, asistă la reprezentaţie. Intre tablouri sunt dansuri şi cântece. Muzica e de Lulli.

Orchestra e îmbrăcată în costumele epocei. Dar cu toate acestea, spectacolul e plictisitor.

Pentrucă farsa lui Molière nu prezintă niciun interes şi are sforile prea evident trase.

Pentrucă acea Curte regească, îngrămădită în cele două colţuri ale scenei, e ridicolă din toate punctele de vedere şi pentrucă baletul e prost şi n'are loc să se mişte.

Decorurile sunt de o irezistibilă naivitate.

Fântâna arteziană e de carton, luminată de jos cu un bec electric.

Pe scenă e prea multă lume. De aceia, baletul e înghesuit şi nu poate evolua. Apoi, corul dela sfârşit, îmbrăcat în haine romane (costume luate din „Petronius" desigur) e indescriptibil. De ce nu l-a lăsat între culise d. Bumbeşti?

A vrut cu orice preţ să facă o serioasă concurenţă music-hall-ului sau revistei ?

Interpretarea a fost excesiv de slabă.

In afară de d. Sârbu, care a creat cu multă vigoare rolul lui Georges Dandin şi de d. Finteşteanu care a avut multă fantezie în rolul unui servitor, ceilalţi au fost slabi. Chiar d-ra Toto Ionescu, care n'a avut obişnuita siguranţă pe scenă, chiar d-na Nataşa Alexandra, care a şarjat prea mult personajul soacrei, chiar d-l Mărculescu, care părea distrat.

Ce să spunem însă despre d-na Jeana Popovici-Cluj?

Când Teatrul Naţional are atâtea artiste de seamă, care nu ajung să joace, e admisibil să se încredinţeze două roluri principale, în mai puţin de o lună, unei persoane atât de lipsite de talent?

D-na Jeana Popovici-Cluj nu are decât un fizic agreabil. E singuru-i dar actoricesc.

Incolo, dicţiunea e afectată şi inutil prelungită în tremolo-uri, strigătul e strident iar gestul — dezordonat.

Dacă ar avea voce, d-na Jeana Popovici ar putea trece la Operă.

Prologul spiritual al d-lui Anghezi a fost bine spus de d-l Morţun.

Reprezentaţia farsei „Georges Dandin" pentru care s'au făcut cheltueli speciale, e inutilă şi obositoare.

D-lui Bumbeşti nu-i putem spune decât atât:

— *Tu l'as voulu, Georges Dandin!*

* * *

Teatrul „Alhambra" şi-a deschis stagiunea cu o comedie de Sacha Guitry, localizată de N. Constantinescu, cel mai productiv revuist român.

„Noi nu jucăm să ne amuzăm" nu e numai o comedie uşoară, cum pare la prima vedere.

Are un fond profund omenesc. Sub masca râsului, se poate vedea toată tragedia vieţii de actor.

Cabotinismul omului care pune mai presus de dragoste succesul personal pe scenă, necesitatea actorului de a se uni cu cineva pentru a putea rezista în lumea de intrigi şi bârfeli în care trăeşte, meschinăria mijloacelor cu care se obţin marile efecte, toate acestea sunt redate în situaţii şarjate şi în replici spirituale, dar sesizant prinse.

Intriga e uşoară.

O femeie întreţinută se plictiseşte. De aceia... vrea să joace teatru. Prin mijlocirea unui impresar îşi întocmeşte o trupă şi porneşte să joace în provincie. Când apare prima dat pe scenă, e atât de emoţionată încât nu poate să scoată nici un cuvânt.

Apoi, cu ajutorul unui actor bătrân, munceşte în fiecare noapte, repetă singură şi izbuteşte să devină cu adevărat actriţă.

La sfârşitul turneului îşi dă seama că şi-a găsit drumul. Teatrul îi va umple viaţa cu bucuriile, cu luptele şi vicisitudinile lui.

D. Constantinescu a localizat complet actul II, transformându-l într'o şarjă spirituală în contra poeţilor români şi a câtorva actori dela un nou teatru particular. Caracterul de actualitate al parodiei a amuzat foarte mult publicul.

„Noi nu jucăm să ne amuzăm" a fost interpretată în tempo de revistă.

D-l Iancovescu a fost admirabil în rolul primului amorez. D-sa are gesturi atât de expresive, atât de pline de comic, încât stârneşte totdeauna un râs irezistibil.

D-l Lefter, într'un rol mut, a fost natural şi reuşit.

D-l Petre Sturza a adus o veche experienţă pe scenă, iar d-na Dida Solomon a pastişat cu multă vervă pe o mare actriţă internaţională.

Covârşită de rol a fost d-şoara Angela Mateescu, care încă nu şi-a sfârşit ucenicia.

„Noi nu jucăm să ne amuzăm" e un spectacol hilariant, care va plăcea mult publicului nostru şi va face desigur, serie.

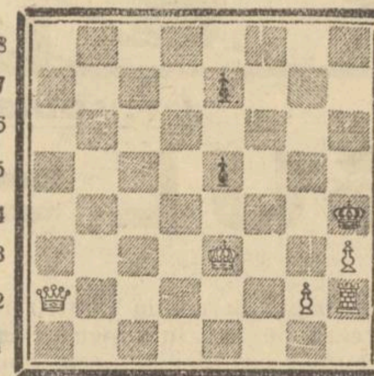
IONEL JIANU

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 254

de **M. F. Gordian**, Odesa.
(*„L'Echiquier" 1929*)

Negru (3 figuri)
Rh4, Pé5 şi é7.

Alb (5 figuri)
Ré3, Da2, Th2, Pg2 şi h2.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PARTIDA No. 104

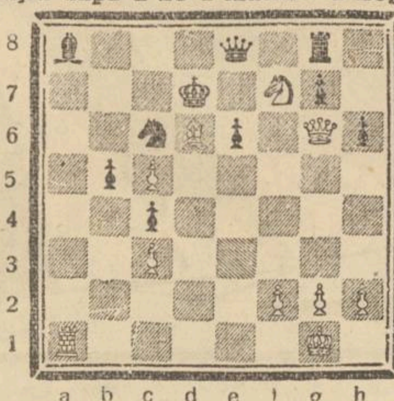
Jucată la Wiesbaden în concursul pentru campionatul de şah al lumii în ziua de 6 Septembrie 1929.

Alb: Dr. A. Alechin **Negru: E. D. Bogoljubov**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, c7—c6; 3. Cg1—f3, Cg8—f6; 4. Cb1—c3, d5×c4; 5. a2—a4, é7—é6; mutarea teoretică şi cea mai bună e Nf5. 6. é2—é4! Alechin joacă la atac; ar fi putut recâştiga cu uşurinţă pionul prin é3. 6..., Nf8—b4; 7. é4—é5, Cf6—d5; 8. Nc1—d2, Nb4×c3; b2×c3, b7—b5; 10. Cf3—g5! ameninţă Cé4—d6. 10..., f7—f6; cea mai bună mutare în această situaţie. La C×c3, ar fi urmat Df3, f6; N×c3, f×g; a×b, Dd5; Da5+, g6; D×g5. c×b; Né2 şi câştigă. 11. é5×f6, Cd5×f6; la g×f, ar fi urmat Dh5+, Rd7, Cé4 urmat de Cc5. 12. Nf1—é2, a7—a6; 13. Né2—f3, h7—h6?; 14. Nf3—h5+, Cf6×h5; la Ré7, ar fi pierdut calitatea: Cf7, Dc8; C×h8, C×h5; Dg4!, etc. 15. Dd1×h5+, Ré8—d7; 16. Cg5—f7, Dd8—é8; 17. Dh5—g6, Th8—g8; 18. Nd2—f4! Nc8—b7; 19. Nf4—g3, pentru ca la Tf8 să poată răspunde cu Cé5+, urmat de D×g7. 19..., Rd7—é7; 20. Ng3—d6+, Ré7—d7; 21. 0—0, c6—c5 mutare disperată. Dar ce altceva ar fi putut juca negrul? 22. d4×c5, Nb7—d5; 23. a4×b5, a6×b5; 24. Ta1×a8, Nd5×a8; 25. Tf1—a1, Cb8—c6;

Situaţia după a 25-a mutare a negrului

26. Cf7—é5+ şi negru abandonează, căci la C×é5, ar fi urmat Ta7+, Rd8 (Rc6? Dé4 mat); Ta8+, Rd7; Ta7+, Rd8; Dé4!

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Comunicaţii aeriene transoceanice ?

Plecând cu Zeppelinul din New-York pentru Europa, comandantul aeronavei germane, d-rul Eckener, a făcut o declaraţie din care reese că e foarte mulţumit de succesele tratativelor avute cu financiarii americani asupra organizării unei comunicaţii permanente cu ajutorul dirijabilelor între Europa şi America.

Capitalul american se gândeşte serios la realizarea acestor comunicaţii. Se va forma probabil un consorţiu special din bănci americane şi germane, în acest scop.

Cea dintâi linie permanentă de aerocomunicaţii transoceanice, va fi deschisă cu ajutorul a 4 dirijabile cel puţin.

Aero-portul principal european va fi ales în Franţa. Dirijabilele vor zbura cu viteză mijlocie de 130 km. pe oră; plecarea lor va avea loc din 4 în 4 zile atât din America cât şi din Europa. Fiecare va lua 24 pasageri, 10 tone poştă şi 3 tone mărfuri.

Acest proect se poate realiza cu suma de 15 milioane dolari. Poşta americană şi cea europeană vor aduce consorţiului principalele venituri ale acestei linii, pentru cele 10 tone de scrisori şi colete... Dar nu se va putea aduce la îndeplinire acest proect decât în anul 1933, dat fiind că prima aeronavă transoceanică nu va fi gata construită decât în primăvara anului 1931, dacă se vor lua în consideraţie toate experienţele făcute până acum.

D-rul Eckener afirmă că dirijabilele umplute cu Heliu, vor fi cel mai sigur mijloc de comunicaţie. El mai crede că trebue schimbată construcţia părţii de dinapoi a dirijabilelor...

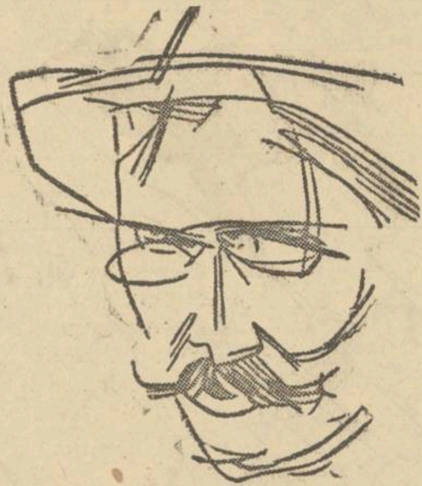
cumpăraţi
BATISTA
PYRAMID

Cărţi şi Reviste

VASILE SAVEL: Lucrătorul viei (Ed. Ancora)

Estetica a catalogat — mi se pare — în ingenioase compartimente, secretele de realizare ale artistului. Dar creatorii de artă adesea ori încurcă savantele socoteli. Dl. Vasile Savel, de pildă, izbuteşte să ne emoţioneze, să ne prezinte tipuri vii şi felii de viaţă autentică povestind în stil telegrafic. Ba chiar în acel stil telegrafic adoptat de cetăţeni de când iarăşi s'au înzecit taxele; câteodată chiar în stilul taxelor dela anul viitor, când bine înţeles vor fi din nou ridicate. Şi totuşi, nu numai că înţelegem ce vrea să ne spună, dar găsim că nici nu s'ar putea spune altfel mai bine.

Caragiale povestea odată că s'a chinuit două ceasuri ca să redacteze mulţămitor o telegramă, prin care avea să comunice că a sosit bine la Berlin şi că a găsit casa aşa cum o lăsase. De aici ar urma că stilul telegrafic nu-i uşor; de altfel Caragiale nu l'a întrebuinţat în literatură. Aş crede că Vasile Savel este inovatorul; sau cel puţin este cel dintâi care izbuteşte cât se poate de bine. Cum face? Este taina lui artistică. Probabil că scrie aşa, cum pasărea cântă. El trebue să scrie repede, el este slujbaş nu ştiu unde şi probabil are şefi care nu glumesc cu banii Statului. Savel n'are timp liber şi — să nu se supere Baudelaire — are totuşi talent. Dealtfel, cred, că şi marele simbolist se alinta, când îşi atribuia talentul rentei părinteşti, fiindcă o mânca repede şi scria tot cam flămând şi fără foc în sobă.

Vasile Savel

„Lucrătorul viei", o duzină de schiţe, în care este material de idei, de sensibilitate şi de acţiune pentru câteva romane mari. Simţi la fiecare pagină că un noian de vibraţii cerebrale „bat porţile gândirii" acestui original scriitor.

Viaţa pe care ne-o dă Savel, nu-i amuzantă. Amuzant — şi încă foarte — este numai sarcasmul cu care o redă. Fără acest humor lectura ar fi greu de dus până la sfârşit, deoarece Savel îşi poartă fără milă, peniţa lui ascuţită, parcă de-a dreptul pe nervii noştri dezveliţi de carne.

Lucrătorul viei Domnului, acest preot, care face de râs sfântul cuvânt de preot, cum sunt din nenorocire mulţi şi foarte mulţi, este un mişcător tablou din nemerniciile vieţii rurale. Iar urmările ticăloşiei acestui fel de îndrumători ai noroadelor, se întind şi se lărgesc ca undele ecoului, şi prind şi gangrenează sufletele... Suflete pe care le vedem cu spaimă în alte schiţe de-ale lui Savel, cum este „Iubire călătoare".

„Vânzătorul de ziare" este epopeia mizeriei capitalei. Mi-se pare o crimă împotriva literaturii, fapta lui Savel de-a nu fi făcut un mare volum cu minunatele elemente ce a îngrămădit în această bucată. „Ziaristul" Radu, cocoşatul, trăeşte, ca şi bătrânul care-l adoptează, ca şi mătuşa Tuia, care-l schingiuia. Dacă aceste personagii trăesc, ar putea spune Vasile Savel, dece să mai lungim vorba? Pentrucă pe un prieten nu-i destul să-l ai, ci ai nevoe să te bucuri de toată bogăţia sufletului său. Văd pe Radu şi sunt sigur că inima lui este o comoară, dar fiindcă-l văd şi mi-e drag, aş vrea să-l simt trăind de-a lungul... a trei sute de pagini.

Şi dacă, totuşi, Savel se încăpăţânează şi spune că-i prea mult, poate să contopească în acest roman şi cealaltă mizerie a Capitalei, mizeria intelectualului sensibil din bucata „Sgomote". Câtă adâncime de gândire în aceste câteva pagini!

Dacă Savel ar fi învăţat să deseneze, ar fi, cred, un caricaturist genial. Imi închipui că ar izbuti să ne zugrăvească printr'o singură linie o întreagă învălmăşeală de război!

„Revolta găinilor" este tot milenarul proces dintre democraţie şi despotismul, fie luminat, fie întunecat... Prin câteva fraze de humor dureros ne arată dreptatea găinilor de-a cere „un reprezentant la ministerul industriei, un doctor şi taxe pe exportul de ouă,... şi taxe pe importul de pene pentru cucoane". Dar prin alte câteva rânduri amare cocoşul este trimis la rostul pentru care a fost făcut: „ciorbă de potroace şi friptură"... „ca să nu-l jumulească vre-un dihor".

Şi — lucru de necrezut — Savel mai găseşte loc să strecoare printre liniile lui simple şi esenţiale, accente lirice, duioase pe care i-le smulge frumuseţea firii. Savel este un filosof amar, un cugetător adânc, un scriitor intelectual, care intelectualizează sensaţiile, şi totuşi sufletul lui vibrează şi se lasă copleşit de misterul cerului albastru, „de frunzişul acela dulce, tainic, primitor de cântări cereşti"...

D. V. BARNOSCHI

P. S. Critica, negăsind potrivit să amestece analiza operei cu observaţii asupra valorii tipografice a volumelor, editorii scapă necenzuraţi... şi abuzează. Se fac vinovaţi de crime împotriva sensibilităţii cititorilor, fără să aibă măcar scuza scumpetei materialului. N'ar costa nimic, doar, o mai exactă potrivire a paginilor, şi ar costa prea puţin, un îngrijit cusut cu aţă bună. Este enervant să-ţi aduni mereu de pe jos, colile cărţii când o citeşti.

Fenomenele psihice anormale

Gustave le Bon, scriind: „*les forces Psychologiques sont l'âme des phénomènes matériels*" a dat formula precisă pentru nelămuritul dinapoia lucrurilor de fiecare zi. Pentrucă, fără îndoială, oricine a simţit în spatele fiecărui lucru nelămurit, sau în spatele fiecărui lucru normal o forţă care nu poate fi controlată de simţurile elementare. Incercările metafizice de a verifica şi descifra aceste fenomene de dincolo de lucruri n'au ajuns până acum la rezultate definitive şi deplin mulţumitoare.

Calea raţională în descifrarea forţelor din aşa numitul subconştient, a dat greş. Pare-se, atunci, că singura posibilitate de ajungere până dincolo de înţelegere cu mijloace inteligibile este să pătrundem în subconştient prin studiul unor forţe şi fenomene fiziologice provocate în creerul uman.

Este aproape neîndoios că fenomenele ce exercită acţiuni paranormale asupra materiei, producând cazuri psihice excepţionale se datoresc unor stări fiziologice speciale ale creerului.

Geniul omenesc va ajunge odată până la descifrarea ţesutului intim cerebral, unde se va găsi cheia turburătoarelor enigme din vis şi din realitate.

Eforturile de până acum, colecţionate cu grije şi pricepere, sintetizate şi reliefate într'o lumină limpede formează subiectul unui volum foarte interesant, scris de d. ing. H. Tillmann, întitulat: „*Incercări asupra fenomenelor psihice anormale.*" Prin laturea de contribuţii originale şi pline de observaţii sesizante pe care a desvoltat-o în volum alături de parafrazarea marilor teorii cunoscute, d. ing. H. Tillmann se dovedeşte un puternic cunoscător al chestiunilor în legătură cu subconştientul.

D-sa se ocupă de *inconştient* şi de fenomenele psihice, invocând metodele de studiu prescrise de dr. Maxwell, Gustave le Bon şi Charles Richet. Tot în cadrul ideilor generale, autorul scrie un capitol interesant despre cele trei forme caracteristice ale subconştientului: organic, afectiv şi intelectual. In legătură cu acesta şi printr'o amplă documentare, d-sa analizează logica mistică, raţională şi afectivă.

Trecând mai departe, analizează telepatia, materializarea spiritelor şi visele, după toţi marii comentatori.

Prin felul cum este scrisă, prin abundentul material cercetat şi prin problemele puse, cartea d-lui Ing. H. Tillmann este deosebit de interesantă. — *H.*

La nouvelle revue française (Septembre 1929 *)

N. R. F. publică un ingenios articol al lui Jean Schlumberger, despre Corneille în care figura autorului „Cidului" este pusă într'o lumină nouă.

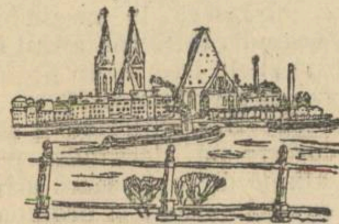
Jean Schlumberger încearcă o „reabilitare" a lui Corneille. Corneille nu are în aprecierile criticei locul care i se cuvine, nici nu se bucură de consideraţia la care are dreptul. De ce? „Printre cauzele care explică disgraţia în care a căzut Corneille trebuesc citate mai întâi anumite obscurităţi de limbă care fac ca multe pasagii din piesele lui să fie inaccesibile publicului obişnuit..." Pe urmă, Corneille, spre deosebire de Racine, nu numai că nu este jucat, dar nu mai e nici cetit. Fără îndoială opera lui este plină de retorică, şi bună şi rea. Dar adevărat este că faţă de opera lui Corneille există un „malentendu", care datează de mult. „Corneille este considerat ca un autor de tragedii, care a scris două sau trei tragedii izbutite şi care, pe urmă, a continuat cu piese mediocre şi amabile, fără nici un răsunet".

„Dar s'ar putea, continuă Schlumberger, să se spună tocmai dimpotrivă: Corneille este un autor de comedii eroice, care a reuşit câteva tragedii curate, şi care, împins de succes, n'a continuat să scrie tragedii decât împotriva gustului şi temperamentului lui."

Cine vrea să pătrundă în adevăratul Corneille trebue să înceapă prin a-i cunoaşte operele lui secundare, dar în care apar adevăratele tendinţe ale talentului lui.

„Multe tragedii ale lui Corneille sunt nişte comedii împinse până la sublim". Considerate din acest punct de vedere, ultimele lui tragedii, „din epoca de bătrâneţe a lui Corneille", apar sub un aspect nou şi neprevăzut şi capătă o valoare care, deobicei, le este refuzată. — Ceiace jigneşte epoca noastră în teatrul lui Corneille este lipsa acelei „sincerităţi faţă de sine însuşi", din care se face astăzi regula de aur a oricărei vieţi interioare. „In nici-un teatru nu se minte atât de mult. In teatrul lui Corneille se minte nu din frică sau din slăbiciune, ci din politeţă sau diplomaţie; şi se minte iarăş foarte mult din curaj... Eroii lui Corneille îşi mint lor înşişi, nu pentru a se măguli pe sine nici pentru a-şi cruţa vre-o neplăcere; minciuna lor este o minciună activă şi creatoare; se mint pe ei înşişi pentru a impune o lege dezordinei interioare." In asta, tocmai, stă măreţia lui Corneille. „Indrăzneşte să creadă că atârnă de voinţa omului ca minciuna frumoasă să devină adevăr." — Corneille mai are şi alte calităţi care merită să-i fie din nou recunoscute: între altele, marile calităţi lirice ale limbii lui şi „prestigiului lui de mare meşteşugar al versului." — *P.*

1) Depozit la Librăria *Hasefer*, Bucureşti.

Iosef Patai

Iosef Patai îşi are de mult statornicită în Ungaria de azi reputaţia de prozator şi de poet de seamă. Subiectele lui sunt alese însă de preferinţă dintr'un domeniu specific exotic, — din poezia şi mistica evree, pe care el ca evreu, le cunoaşte adânc, — de mic copil din şcolile rabinice în care a învăţat, şi mai târziu din cercetări proprii.

A făcut să apară o „Antologie a poeţilor ebraici" în două volume groase, redând în măestrite traduceri maghiare evoluţia poeziei ebraice dela Kalir până la Bialik şi până la cei mai tineri chiar. Apoi propriile sale poezii, iarăşi în două volume, — primul întitulat: „Lângă apele Babylonului", cel de-al doilea: „Sulamith, vezi tu flacăra?", — au adus faimă şi răsunet numelui său în literatura maghiară.

In proză, se remarcă în primul plan volumul său: „Kabbala, — suflete şi lumi". Sunt povestiri originale din lumea evreo-chassidică, în care arta lui Patai a reuşit să evoce, în scene plastice şi vii, cele mai subtile idei metafizice, cele mai sfinte simţiminte mistice ce adapă de veacuri, ca un elixir vital, sufletul naţiunii evree. El cunoaşte viaţa hermetică a stratului popular al evlavioşilor Chassidimi, cu melancolia lor adâncă şi cu voioşia lor autosugestionată, şi ne redă lumea lor cu un talent fericit (care nu-şi găseşte egal în acest gen de evocări decât în I. L. Peretz şi Martin Buber). Toate moravurile, fiecare datină, toate chinurile şi suferinţele, toată nostalgia, orice speranţă, — aşa cum ele trăesc, cum formează şi diformează viaţa, cum apasă şi chinuesc cum învoioşează şi îmbărbătează, — toate vorbesc inimii noastre cu miile de culori ale unui grai de artist, cu miile de oglindiri ale evlaviei lăuntrice. Vechea şi noua concepţie a misiunii lui Israel, poezia ideii messianice, setea învăţăturii dumnezeeşti, dorul de reînălţare a sanctuarului dărâmat şi a unei noui vieţi pure şi adevărat evreeşti, — acestea vorbesc toate în nuvelele lui ca într'un cânt armonic.

Această lume de taină, puţin cunoscută şi puţin accesibilă publicului românesc, publicaţiunea „Lectura, — floarea literaturilor străine" ne-o redă în numărul din această săptămână într'un ciclu de nuvele sub titlul „Talmudista", extrase din volumul „Kabbala" şi desigur că ele vor interesa atât prin exoticul lor cât şi prin arta lor, cum au stârnit interes şi în lumea literară maghiară, când au apărut.

„Miss Univers" declară:

„Inainte de a mă prezenta în faţa juriului Concursului mondial de frumuseţe, m'am servit de Crema Tokalon şi în momentul în care eram extrem de emoţionată, eu am trecut prin momentele cele mai palpitante ale vieţii mele, încât succesul meu depindea numai de această cremă".

Crema Tokalon, aliment pentru piele. Ii conservă fermitate, frăgezime şi tinereţe. Minunată pentru ten.

„MISS UNIVERS"

D-şoara **Lisl Goldarbeiter,** din Viena, a câştigat premiul I-iu la cel mai mare concurs mondial de frumuseţe din Galveston (America), depăşind în frumuseţe pe toate celelalte concurente.

TRIUMFATOAREA CELUI MAI MARE CONCURS MONDIAL DE FRUMUSEŢE.

NOU! A apărut: NOU!

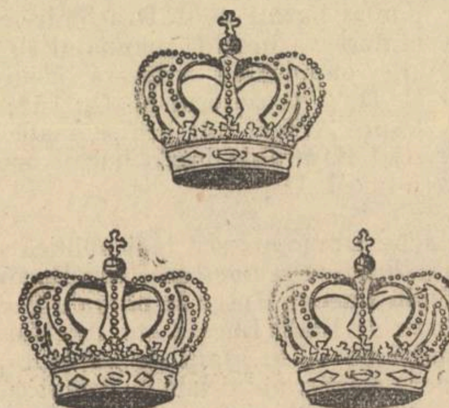
„VIAŢA LUI EMINESCU"

Ediţia II-a de G. Galaction

Un volum de 100 de pagini 8.— lei

Editura „ADEVERUL", S. A.

LA CONCURSURILE DE ELEGANŢA de la Deauville şi Vichy ciorapul de mătase pură

TREI COROANE a obţinut medalia de aur.

Filmul sonor

Chestiunea filmelor vorbitoare e la ordinea zilei. Diverse procedee sosesc din America, din Norvegia, din Germania. Nici inventatorii francezi nu sunt inactivi şi se vorbeşte de o descoperire care e sortită ca în câteva luni să revoluţioneze cu desăvârşire industria filmului vorbitor.

Inventatorul — care ţine încă să rămâe anonim — lucrează din 1904.

Invenţia se referă la înregistrarea **tuturor** sunetelor, până la 9000 vibraţii, pe materie mlădioasă şi anume pe pelicule cinematografice, pe cellophane, etc.

De multă vreme technicienii fonografului încearcă să realizeze acest fel de înregistrare, dar n'au izbutit să înregistreze corect mai mult de 1000 de vibraţii. Inainte de război s'au eliberat brevete pentru fotografierea sunetelor prin tranformarea undelor luminoase în unde acustice, dar acest procedeu, întrebuinţat azi, costă foarte scump din pricina greutăţilor technice. Deocamdată sunt în uz aparate extrem de complicate, adevărate uzine elecrice dând rezultate în definitiv onorabile, dar fără aplicaţie curentă şi fără nici o putinţă de difuzare în public.

Inregistrarea sunetelor, prin invenţia cea nouă se face în acelaş fel cum se procedează la înregistrarea discurilor, cu ajutorul unui ac special, care se reazimă pe o suprafaţă mlădioasă în mişcare continuă şi uniformă. Se obţin rezultate uimitoare fără amplificator electric, prin simpla impresie directă cu ajutorul unor aparate din comerţ. Acest dispozitiv se compune în special din două roţi, analoage roţilor pe care se înfăşură filmele. Una dintre roţi e destinată să înfăşure filmul care se desfăşoară depe cealaltă roată. Intre aceste două roţi, o diafragmă vine în atingere cu pelicula mlădioasă, fie pentru înregistrare, fie pentru redarea sunetului. Asta e tot.

Această simplicitate va îngădui peste câteva luni să se distribue în public aparate permiţând, fără prea multă bătae de cap, să înregistrezi şi să reproduci imediat cuvântul sau vocea.

Cu alte cuvinte, înregistrarea prin noul procedeu nu diferă de înregistrarea obicinuită decât prin înlocuirea unei materii rigide (disc sau bandă) cu o materie mlădioasă. Aparatul reproducător e în acelaş timp aparatul de înregistrare. Orice diafragmă cu ac, cu safir sau cu lemn, îngădue reproducerea în excelente condiţii. Reproducerea poate avea loc numaidecât după înregistrare.

* * *

Posibilităţile de aplicare ale acestei invenţii sunt foarte numeroase, dacă ţinem seama de faptul că cheltuelile de înregistrare sunt aproape nule. Nu se poate face o enumerare completă a acestor posibilităţi, dar o clasare e mai uşoară.

In starea actuală a invenţiei se poate realiza păpuşa care să vorbească mai multe minute, fără întrerupere. S'a creat un mecanism redus îngăduind înfăşurarea şi desfăşurarea strâmtei benzi de film. Un specialist ar putea să scadă şi mai mult dimensiunea, astfel ca să poată încăpea în jucăriile cele mai mici. O diafragmă reproducătoare nu e necesară fiind înlocuită printr'un mic aparat, al cărui preţ e cu totul neînsemnat.

S'ar putea construi păpuşi ieftine şi vorbitoare, precum şi păpuşi mai scumpe, cu benzi fonografice uşor de înlocuit, îngăduind astfel ca păpuşile să recite diferite texte.

Inventatorul, pe de altă parte, vrea să termine punerea la punct artistică a înregistrării pentru realizarea unor discuri mlădioase, capabile de a fi adaptate actualelor gramofoane. Toate acestea fără prejudiciul creării unui nou model de maşini vorbitoare care să realizeze benzi fonografice rectiline.

* * *

Contrar opiniei curente, înregistrarea pe materie mlădioasă oferă o rezistenţă mult mai mare decât înregistrarea pe discuri rigide. Un film fonografic se uzează de zece ori mai încet decât un disc tare. Inregistrarea pe materie mlădioasă suportă o zgârietură perpendiculară de cuţit, fără ca la reproducere să fie vre-o urmă.

Pe benzi de 2 jum. cm. lărgime chiar impresionate fotografic (filme) se pot înscrie mai mult de zece înregistrări paralele. Ceiace'nseamnă că poţi lua în buzunar valoarea a zece discuri de fonograf înregistrate pe un rulou de 7—8 cm. diametru şi de 2 jum. cm. înălţime.

Inregistrarea rectilină pe film pune chestiunea unui fonograf nou. Nici nu mai e nevoe să spunem că construcţia e elementară. Preţul unui astfel de aparat nu va fi în niciun caz mai ridicat decât al aparatelor uzuale.

Dacă s'ar fabrica discuri mlădioase, preţul ar fi cu foarte puţin mai mare. Având în vedere rezistenţa la zgârieturi şi loviri s'ar putea întemeia o întreprindere de închirieri de discuri, care ar fi foarte bănoasă.

Procedeul electric de înregistrare, care reprezintă ultima îmbunătăţire technică, îngădue materiei mlădioase să aibe o intensitate de sunet superioară discului rigid. Şi dată fiind flexibilitatea materiei, zgomotul produs de trecerea acului dispare, ceiace constitue un mare avantaj pentru gramofoanele actuale.

In aceiaşi ordine de idei, ar putea fi create: scrisoarea vorbită, expediabilă prin poştă, în plic şi deci având aplicare mondială, dictafoanele devenind din ce în ce mai ieftine.

Insfârşit problema sincronismului cinematografic se rezolvă la preţ foarte ieftin. Există, într'adevăr, la dreapta şi la stânga fiecărei perforaţii a filmului, loc destul pentru a înregistra deoparte cuvintele, şi orice fel de zgomote, de cealaltă parte melodiile. Aceste înregistrări vor avea loc numai după ce filmul va fi fost pus la punct în privinţa proectării; ele nu prezintă vre-o imposibilitate technică.

Din punct de vedere technic, lungimea unei benzi de înregistrare fiind practic ilimitată, pentrucă se pot lipi benzile la capete, s'ar putea înregistra şedinţe întregi publice sau oficiale, prin microfon, discursuri, depoziţii judiciare, etc., şi toate acestea mulţumită dimensiunilor mici ale aparatului şi uşurinţii lui de a fi transportat. A.

INSEMNĂRI

D. Mihalache Dragomirescu corupător literar de minori și de minore

e data aceasta, nu mai este loc de glumă.

Deși, de vre-o cincisprezece ani m'am deprins să-mi găsesc puținele amuzamente ale vieții aproape exclusiv în balivernele estetice ale d-lui Mihalache Dragomirescu, totuși trebue să mărturisesc dintru început că de data aceasta nu mai este loc de glumă: pentru prima oară sunt obligat să-l iau pe d-l Mihalache Dragomirescu în serios.

Cât timp inventatorul „Științei literaturii" și al capodoperelor cu patru picioare își publică proza, totdeauna hilariantă, în reviste și în volume, — lucrul nu-i de fel grav. Dimpotrivă. In aceste zile triste, estetica umoristică a d-lui Mihalache Dragomirescu este deosebit de binefăcătoare. *Falanga* și *Ritmul Vremii* au luat locul *Kikirezului* de odinioară. Le citești, ca să râzi. Nici unul dintre humoriștii noștri nu răspândește atât humor ca vecinic gravul și solemnul d. Dragomirescu.

Faptul devine puțin mai grav când d. Dragomirescu (căruia intimii îi spun, ca să-l dezmierde, Blegomirescu) își plasează balivernele estetico-critice de pe catedra universitară. Totuși, tinerii și tinerele din bănci au vârsta, care îngădue discernământul necesar. Ei memorizează elucubrațiunile d-lui Mihalache Dragomirescu pentru examen. Indată după aceia, le aruncă în coșul uitării. Foarte puțini sunt acei care rămân credincioși înveselitoarei doctrine...

Dar de data aceasta, lucrul este cu adevărat grav, de o excepțională gravitate: d. Mihalache Dragomirescu a început să fabrice manuale de limba română pentru copiii din licee, d. Mihalache a început opera de corupție literară a minorilor și minorelor.

Am sub ochii mei un *Manual de Limba Română* pentru clasa I a școalelor de băeți și fete de Mihail Dragomirescu și Gheorghe Adamescu (ed. Socec, București 1929). Mă grăbesc să adaug că harnicul muncitor care este d. Adamescu a lucrat partea a doua a manualului — partea de *gramatică* — așa încât nu are absolut nici o vină în alcătuirea părții prime — aceia de *cetire* — pe care a alcătuit-o d. Dragomirescu însuși.

D. Dragomirescu ține să ne lămurească în prefață că, în acest manual *„se vor găsi în ce privește materialul de citit*, numai *bucăți alese din punct de vedere estetic*". Foarte frumos. Un băiat de 11 ani, din cl. I liceală, va găsi numai bucăți alese din punct de vedere estetic. Așa și trebue! Acum, să vedem și noi *care sunt bucățile alese din punct de vedere estetic*, pe care d. Dragomirescu le oferă elevului, din cl. I-a secundară.

Iată-le:

1) *Țara mea*, poezie de d. Mihail Dragomirescu.
2) *Cei trei înțelepți*, proză de d. M. D.
3) *Ardealul*, poezie de d. M. D.
4) *Basarabia*, poezie de d. M. D.

Așa dar, numai bucăți de d. Dragomirescu! Elevul din cl. I-a secundară va închide manualul cu convingerea că literatura românească numără doui scriitori mari: poetul M. D. și prozatorul M. D.; că cea mai aleasă poezie despre Ardeal este cea semnată M. D.; că nimeni n'a cântat Basarabia într'o bucată mai aleasă decât aceia a d-lui M. D.

Ba nu!

D. Mihalache Dragomirescu mai publică și alte bucăți. De pildă: *Broasca și boul* de Radu Bucov; *Leul la războiu* de Radu Bucov; *Musca la plug* de Radu Bucov; *Vulpea și Barza* de Radu Bucov; etc. Așa dar, d. Mihalache Dragomirescu — în afară de bucățile alese, din punct de vedere estetic, ale d-sale — a mai găsit și alte bucăți alese, în opera d-lui Radu Bucov. Numai că d-l Radu Bucov este pseudonimul d-lui Dragomirescu!

Este un act de ignobilă necinste literară alcătuirea unui manual de școală cu pagini scrise de cel care alcătuește manualul. Elevul de cl. I-a liceală va afla, din acest manual, că literatura românească nu are nici un alt fabulist, afară de d. Radu Bucov (alias Mihalache Dragomirescu) și nici-un alt poet patriotic în afară de d. M. D. Căci acesta este adevărul: în întreaga literatură românească, d. Dragomirescu n'a găsit nici poeți destul de buni, nici fabuliști destul de isteți încât să poată figura în manualul de cl. I-a secundară! Și atunci, negăsind, s'a... sacrificat pe sine; și-a luat bucățile — propriile d-sale bucăți — și le-a pus în manual... I-a trebuit o poezie patriotică. N'a găsit nici-una! A scris d-sa una și-a pus-o în fruntea manualului. I-au trebuit câteva fabule. N'a găsit nici una. A luat din propriile-i fabule, semnate Radu Bucov și le-a pus în manual. Și pe urmă, cu o inconștiență care frizează demența, — după ce și-a alcătuit manualul aproape exclusiv cu bucăți de ale d-sale — are și cutezanța unică de a și-le lăuda în prefață: sunt bucățile cele mai alese din punct de vedere estetic!

Cât sunt de „alese" — vom vedea altădată. Și, vă asigur, că nu veți rămânea dezamăgiți de bucățile alese semnate când M. D., când Radu Bucov!

Acum, altceva.

D. Dragomirescu a binevoit să pună și cinci-șase bucăți de alți autori. A făcut acest sacrificiu. A acceptat drept „bucăți alese" și câteva pagini de Alecsandri, Bolintineanu, etc. A deniat să le pună în manual alături de bucățile alese ale d-sale.

Dar cum? Nu așa cum le-au scris autorii — Alecsandri, Bolintineanu, etc. — ci corectate de d-sa, — de d. Dragomirescu! Oricât vi s'ar părea de fantastic, acesta este adevărul. D. Mihail Dragomirescu, după ce are cutezanța de a-și pune propriile-i lucrări în manualele școlare și de-a și-le decreta apoi *„alese din punct de vedere estetic"*, — mai are și îndrăzneala *de-a corecta* pe Alecsandri și pe Bolintineanu, etc.

Iată — de pildă — *Hora Unirii* de V. Alecsandri. Mai întâiu, d. Dragomirescu i-a schimbat titlul. Ii zice: *Cântecul unirii*. I se pare d-sale mai frumos... Pentru toate generațiile dela 1859 încoace — *Hora Unirii* este poezia definitivă, *unică* inspirată de actul de unire al celor două Principate. Hora Unirii înseamnă 24 Ianuarie 1859. D. Dragomirescu are trista îndrăzneală de-a... adapta poezia lui Alecsandri și de-a o face poezia Unirii celei mari, din 1919.

Vă amintiți strofa lui Alecsandri:

Unde-i unul nu-i putere
La nevoi și la durere.
Unde-s doi puterea crește
Și dușmanul nu sporește.

Iată cum... corectează d. Dragomirescu pe Alecsandri:

Unde-i unul nu-i putere
La nevoi și la durere ;
Unde-s trei puterea crește
Și dușmanul nu sporește.

Trei: Basarabia, Bucovina și Transilvania—

Iar mai departe — și mai grosolan încă. Vă amintiți strofa lui Alecsandri:

Vin la Milcov cu grăbire
Să-l secăm dintr'o sorbire

Iată cum corectează d. Dragomirescu această strofă:

Vin la munte cu grăbire
Să vedem dintr'o privire
Cum se duce drumul mare
Peste vechile hotare.

Iar dedesubt: *„După V. Alecsandri"*. Așa dar în mintea elevului de cl. I-a va rămânea ideia că Alecsandri trăește și azi și că a scris o poezie despre Unirea din 1919. Să ne mai mirăm că, la bacalaureat, sunt elevi care-l pun pe Alecsandri între cântăreții României Mari, — cum ne informa zilele trecute un profesor de liceu în foiletonul unei gazete de dimineață?

Că d. Mihalache Dragomirescu a săvârșit oribila impietate de-a *corecta* pe Alecsandri, pe Bolintineanu, etc., — de a se atinge de texte sacre a căror profanare este tot atât de revoltătoare ca și profanarea mormintelor, — nu ne miră. De mult îl știm total lipsit de conștiință profesională și de sensibilitate estetică.

Dar la ministerul de instrucție funcționează o comisie compusă din profesori universitari, care au misiunea de-a cenzura aceste manuale. Cum au putut cei din comisie să aprobe manualul d-lui Dragomirescu?

Intrebarea privește direct pe d. ministru de instrucție publică.

TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

Librăria „C. Dobrogeanu-Gherea"

Printre somptuoasele librării ale Capitalei se pitulează una măruntică și sfioasă, dar care poartă numele mare al lui *C. Dobrogeanu-Gherea*. Deși strada Sf. Ionică, unde e instalată e o derivație — scurtă — a centrului, ea își are vadul ei. Pelerini credincioși se îndreaptă spre dânsa, atrași de hramul căruia îi e închinată și de cărțile interesante ce ea cuprinde. Căci această miniatură de librărie își aplică adagiul: *Non multa, sed multum*. Rafturile ei nu sunt încărcate cu maculatură librăricească. Nici romane exotice, nici alte inutilități senzaționale. Ci cărți interesante, cu slova îndesată, despre toate problemele actualității, cu deosebire despre cele sociologice.

O vizită la această librărioară e o reconfortare. Te scoate din marasmul preocupărilor zilnice și nu te duce la frivolitățile literare, ci te suie pe culmile gândirii. Vrei să cunoști marile pulsații ale vieței contimporane, cercetezi rafturile librăriei din str. Sf. Ionică și te-ai întraripat spre îndemnurile care vor să schimbe fața lumii. Vrei să știi marile sentimente ce mistuie omenirea în prăpăd, vei întâlni ecoul lor în cămăruța modestă a librăriei „C. Dobrogeanu-Gherea". Nici geamantane elegante în vitrina îngustă, nici cristaluri scumpe pe mese de stejar; cărți și numai cărți, nu din acelea ce te atrag cu scoarțe groase și împodobite, ci acelea care te îmbuibă cu idei. Și dacă nu găsești vre-una de față, o ceri și ți se va aduce.

Pășiți pe vadul ce duce spre librăria „C. Dobrogeanu-Gherea" și poposiți în fața ei. Veți intra cu ademenire și veți pleca cu mulțumire. E tot ce se poate cere unei librării, care își trage numele de la *liber* — Cartea. — *S. Gr.*

Un răspuns al lui Bernard Shaw

Societatea de Fotografie din Manchester, deschizând o Expoziție la Londra, a invitat pe Bernard Shaw a-i face onoarea s'o inaugureze personal printr'un discurs. Se știe că în asemenea cazuri Shaw răspunde stereotip și sec, printr'o scrisoare imprimată dinainte, deși în termeni delicați. De astă dată, însă, glumețul „profesional" al Angliei s'a gândit poate că țara a fost lipsită de mult de vorbele-i de duh, și a răspuns în scris, următoarele:

„Dacă m'aș hotărî să accept astfel de invitațiuni, aș fi nevoit să nu fac toată viața decât să deschid expoziții în felul celei a d-voastră. Evident, aveți nevoe ca cineva să se ocupe cu deschiderea ușii și cu primirea banilor pentru intrare: o poate face orișice portar și, desigur, mai bine decât mine"...

Acest răspuns e unanim condamnat de presă.

Conan Doyle și Oscar Sleter

Presa mondială a relatat multe detalii în privința soartei dramatice a lui Oscar Sleter, evreu englez, condamnat în 1908 la moarte pentru asasinarea unei femei. Sleter afirma tot timpul cu ultima energie că e nevinovat. Pedeapsa cu moarte i-a fost înlocuită cu munca silnică pe viață; dovezi directe împotriva lui lipseau și numai câteva miligrame de arsenic găsite în intestinele acelei femei, decedate în împrejurări suspecte, au dus la condamnarea lui Sleter.

Acum câțiva ani, chimia a stabilit că în orice organism omenesc se află o cantitate mai mare sau mai mică de arsenic. Atunci, Sleter a cerut revizuirea procesului său. Experții au dovedit că intestinele unui cadavru uman conțin mai mult arsenic decât s'a găsit în cadavrul femeii din pricina căreia fusese condamnat Sleter.

După 18 ani de muncă silnică. el a fost achitat și despăgubit cu 6.000 lire sterline.

Conan Doyle a fost convins dela început de nevinovăția lui Sleter și a dus timp de 18 ani o campanie energică în favoarea nevinovatului ocnaș, până în clipa achitării acestuia. Toată lumea recunoaște că Sleter datorește achitarea sa — în mare parte — lui Doyle.

Spre uimirea generală, acum câteva săptămâni, Conan Doyle a intentat lui Sleter un proces, cerându-i 250 lire. Această sumă a fost avansată de Doyle, fiindcă nu realizase decât 750 lire (în loc de 1000, cât trebuia pentru revizuirea procesului) din subscripția publică deschisă de dânsul pentru Sleter. Astăzi, când Sleter a primit despăgubire și a obținut dela marile ziare sume și mai mari pentru memoriile sale de ocnaș, Conan Doyle i-a cerut restituirea celor 250 lire. Sleter a refuzat, deși Doyle a scris pentru el și-o carte, din vânzarea căreia nu numai că n'a realizat nici un beneficiu dar a și pierdut câteva sute de lire.

Astăzi, Conan Doyle numește pe Sleter „monstru al ingratitudinii" și nu-și explică atitudinea lui, decât presupunând că nu mai e în toate mințile, în urma nedreptății suferite.

Sleter însă publică o altă versiune a celor petrecute între el și Doyle: Doyle l-ar fi ofensat refuzând să primească un cadou — un obiect pe care Sleter îl socotea cel mai scump lucru din lume — dar nu spune ce anume; apoi Sleter ar fi vrut singur să plătească pentru revizuirea procesului său, fiindcă primise cele 2000 lire strânse pentru el de ziare; a scris lui Doyle rugându-l să-i permită să depună singur întreaga sumă. Conan Doyle ar fi refuzat, asigurându-l că și așa fondul va fi adunat și depus. Apoi Conan Doyle, după spusele lui Sleter, ar fi câștigat foarte mult din propaganda dusă pentru revizuirea procesului: numai două ziare scoțiene i-au plătit pentru articole 400 de lire.

Societatea Psihologică Britanică a intentat deasemeni un proces lui Sleter pentru suma de 250 lire cheltuite cu publicarea unei cărți despre cazul său. Dar Sleter și aci refuză să achite, declarând că n'a rugat pe nimeni să scrie această carte.

Teatru irlandez la New-York

Cine ar fi crezut că irlandezii, care locuesc în număr mare la New-York, au numai de puțină vreme teatrul lor? Acum doi ani, un tânăr inginer Miceal Breathnach, izbit de această lipsă, s'a apucat s'o înlăture. După mari silinți, a hotărât să alcătuiască, în orele libere, o trupă de actori irlandezi, recrutați din compatrioții locuind în New-York, unde au meseriile cele mai deosebite. I-a grupat sub denumirea *Irish Guild Players* și au dat întâia reprezentație în minusculul „Gretter Davanport Theatre". In program figura o piesă admirabilă de Synge „Riders to the Sea". Succesul obținut l'a încurajat pe Miceal Breathnach să continue opera începută, întărind în el convingerea că New-Yorkul are nevoe de o trupă permanentă de actori irlandezi, care ar prezenta publicului american producțiile dramatice din Irlanda, în urma renașterii celtice. Și în acest scop a izbutit să adune laolaltă o seamă de tineri intelectuali și meșteșugari irlandezi, însuflețiți de acelaș entusiasm. După o muncă stăruitoare și aspră de zi, pentru întreținerea vieței, seara tinerii munceau la repetarea pieselor alese. In primăvara anului 1928 au dat o serie de spectacole în sala Provincetown Playhouse. Anul următor au jucat la American Laboratory Theatre, iar reprezentarea piesei „Family Failing" de *William Boyle*, a fost un adevărat succes.

De-atunci încoace, trupa irlandeză din New-York a reprezentat opt piese, toate tipice pentru spiritul irlandez, dintre care una scrisă de o doamnă, lady Gregory.

Acei „irish players" și-au atras simpatia și interesul multor oameni de artă care îndeamnă pe Breatnach să creeze la New-York un teatru irlandez permanent, unde să aflâ de mult un teatru evreesc și un teatru chinez.

Pentru acest an, tânărul Breathnach a anunțat numai două piese noui, dar are intenția să reprezinte un mare număr de lucrări inedite ale unor tineri scriitori irlandezi sau irlando-americani. Căci directorul e de părere că geniul care a produs atâtea opere de valoare — unele fiind socotite fără pereche în istoria literaturii — adică geniul irlandez, este încă în plină forță creatoare. Și desigur, irlandezii bogați din New-York, vor sprijini pe energicul inginer-artist să-și construiască teatrul permanent. — *A.*

Mărunte

— *A apărut:* „MINUNILE GANDULUI" de O. S. Marden. Traducere după a 800 ediție americană de D. V. Barnoschi. „Cartea aceasta este de un foarte mare ajutor moral tineretului". — Lord Northcliffe.

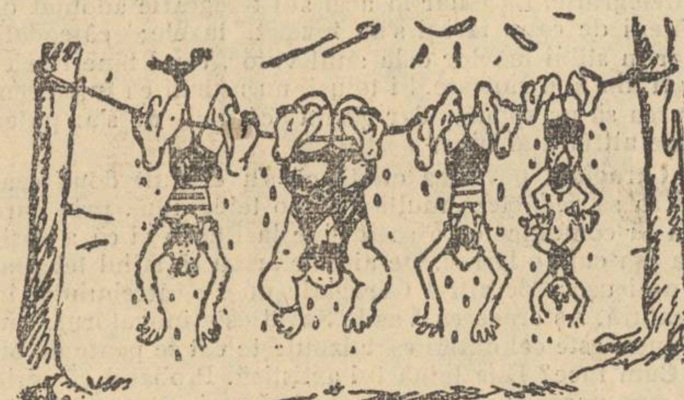
Edit. Cultura Românească, 40 lei.

***

— Revista *„Viața Literară"* își reîncepe activitatea Sâmbătă 5 Oct., cu No. 112, care se va prezenta în condițiuni cu totul nouă și cu un cuprins foarte bogat și variat.

— Traducerea apărută în No. 458 al revistei noastre sub titlul „Dricarul din Ebenbrun" se datorește d-lui Alex. Calistrat.

Obișnuința

Familia de acrobați se usucă după baie.
(Sondagsnisse Strix)

Statele-Unite ale Europei

BRIAND: Incetul cu'ncetul îi strâng eu pe toți!

Vacanța

— O perie de dinți, vă rog.
— Imi pare rău, dar tot stocul meu de articole de vară s'a epuizat.
(London Opinion)

Confuzie

DOAMNA: Și ce dorești, domnule?
MIOPUL: Iertați-mă, doamnă! Am crezut că sunteți cortul meu.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 462

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 13 Oct. 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Public şi scriitori

Relaţiile dintre public şi scriitori, au fost întotdeauna variabile. Nu vorbesc despre relaţiile materiale care, obişnuit, cad în sarcina editorilor, intermediari între scriitori şi public. Vreau să vorbesc despre atitudinea pe care o au unii faţă de ceilalţi în raporturile lor, cetitorii şi scriitorii. Pentru cei dintâi atitudinea nu poate fi pusă la îndoială. Atitudinea scriitorilor faţă de public dă loc, însă, la tot felul de consideraţii. Ea a variat şi s'a schimbat de multe ori în decursul istoriei literaturilor. Şi s'a manifestat în forme deosebite.

Despre o atitudine a unui scriitor faţă de public nu se poate vorbi când scriitorul scrie pentru un *anumit* public, restrâns, pe care îl cunoaşte, pe care îl exploatează, îl măguleşte sau îl satirizează şi după care îşi potriveşte şi îşi modelează scrisul. Deabia când scriitorul vine în atingere cu ceea ce se numeşte marele public atitudinea lui devine interesantă. Scriitorul îşi oferă opera unui public vast, amestecat şi anonim. Atitudinea lui Racine faţă de spectatorii lui este uşor de lămurit. Acordul dintre Racine şi publicul lui este perfect. Racine scrie în gustul unui anumit public, galant, delicat şi nobil, pentru care îi place să scrie şi la care place. Atitudinea lui faţă de public se confundă cu opera lui.

Dacă aşa se întâmpla în veacul al 17-lea, lucrurile s'au schimbat când marele public a apărut. Apariţie care coincide aproximativ cu naşterea democraţiilor moderne. Scriitorul care scria pentru un anumit public nu putea intra în conflict cu acest public decât voit. Şi atunci atitudinea lui nu ar fi avut niciun sens pentrucă în afară de acest anumit public, omogen şi restrâns, nu mai era altul. Conflictul dintre scriitor şi public intervine abia atunci când publicul devine amestecat şi intins — şi capricios. Deabia acum intervin acele *imponderabile* care pot, de azi pe mâine, să prăbuşească şi să creeze glorii. Scriitorul îşi cunoaşte greu publicul. Succesul devine o chestie de noroc, o loterie cu numere proaste şi bune. Şi, mai ales, scriitorul îşi dă seama că *numai talentul nu e destul* pentru a reuşi imediat şi sigur. Pe lângă talent (sau câteodată în locul talentului) mai trebue ceva. Reclamă, actualitate, moment prielnic, sunt nenumărate imponderabilele care ajută şi aduc succesul. Atitudinea scriitorului faţă de public nu se mai confundă cu opera. Ea devine capricioasă, amestecată, variabilă — ca şi publicul.

Atitudinea scriitorilor faţă de public variază, natural, dela individ la individ. Totuş se pot deosebi oarecare tipuri. Ele coincid deobicei cu anumite şcoale sau mode literare.

O tradiţie rămasă dela romantici tinde să situeze pe scriitor faţă de public ca pe un izolat, ca pe un individ postat pe un piedestal, deasupra publicului şi nu alături, nu cot la cot cu publicul. Scriitorul, potrivit acestei tradiţii, este un neînţeles, sau un greu de înţeles, un om excepţional nu numai prin talentul lui, ci prin structura lui sufletească altfel decât a celorlaţi muritori. Este atitudinea celor mai mulţi dintre romantici. Şi este una din caracteristicele geniului aşa cum l-au plăsmuit romanticii şi cum l-a conceput şi Schopenhauer. Scriitorul nu trebuie să flateze publicul. Un acord între scriitor şi public este cu neputinţă. Această tradiţie s'a menţinut până în ziua de astăzi, la tot felul de scriitori. Dela imposibilitatea de a fi de acord cu publicul s'a ajuns repede la dispreţul pentru public, dispreţ pe care scriitorul nu se sfieşte să-l afirme. Şcoala parnasiană franceză a continuat şi a accentuat această tradiţie. Parnasienii voiau o poezie obiectivă şi rece şi dispreţuiau orice etalare exagerată a sentimentelor, refugiindu-se în contemplativitate pură. O doctrină literară care refuză publicului această participare la viaţa sufletească a scriitorului, nu poate decât dispreţui publicul. Leconte de Lisle a afirmat acest dispreţ în versuri celebre:

Tel qu'un morne animal, meurtri, plein de poussière,
La chaîne au cou, hurlant au chaud soleil d'été,
Promène qui voudra son coeur ensanglanté
Sur ton pavé cynique, ô plèbe carnassière!

. . . . ,

Dans mon orgueil muet, dans ma tombe sans gloire
Dussé-je m'engloutir pour l'éternité noire,
Je ne te vendrai pas mon ivresse ou mon mal
Je ne livrerai pas ma vie à tes huées
Je ne danserai pas sur ton tréteau banal.
Avec tes histrions et tes prostituées!

Nu se pot spune în versuri mai frumoase lucruri mai absurde. Pentrucă acest dispreţ pentru public este absurd. Este un non-sens. Scriitorul scrie pentru public. Nu scrie pentru el. Dacă ar scri pentru el, n'ar publica. E limpede. Calitatea de scriitor o conferă publicul. El este cel care judecă în ultimă instanţă. El este cel care hotărăşte soarta scriitorului. Că hotărîrile publicului şi aprecierile lui pot fi nedrepte, aceasta este altă chestie. Faptul care interesează e că scriitorul scrie pentru public, fie că vrea fie că nu vrea. A dispreţui publicul şi a i-o spune este o lipsă de tact. Dealtfel, acest dispreţ este în mare parte o poză, un snobism special, în care nu crede nimeni, începând cu însuş scriitorul. O precizare: A scri pentru public nu înseamnă a scri numaidecât pe gustul publicului (care, dealtfel, e aşa de greu de fixat). Inseamnă numai că scriitorul, publicând, îşi ia oarecum obligaţia de a suferi riscul gustului public, care îl poate mistui sau nu. Vrea să stee de vorbă cu publicul. Şi se obligă singur. Dacă acest lucru este înţeles, dispreţul scriitorului pentru public apare imediat ca un non-sens.

Această atitudine dispreţuitoare faţă de public ia o formă acută cu doctrina artei pentru artă. Aici scriitorul nu numai că dispreţueşte marele public, „plebea carnivoră" de care vorbeşte Leconte de Lisle, dar pretinde că-l ignorează sistematic, rezervându-şi opera pentru un cerc restrâns, de „iniţiaţi". Aceşti „iniţiaţi", de foarte multe ori, sunt snobii cu nas subţire şi diletanţii de salon. Sau credincioşii vre-unei bisericuţe literare oarecare. Paul Valéry este tipul unui astfel de scriitor. Mallarmé a fost şi el un dispreţuitor al *vulgului*. (Vulgul, pentru aceşti scriitori nu e profanum vulgus al lui Horaţiu, adică o anumită categorie socială de bădărani la care se referă poetul latin: este tot publicul, în întregime, cu excepţia a câtorva iniţiaţi, este marele public, adică, de fapt, oricine, bădăran sau nu, care nu desleagă *formula* unei anumite poezii). Mallarmé şi Valéry sunt poeţi de mare şi veritabil talent. Originalitatea lor, mai ales a celui dintâi, îi scapă de orice învinuire. Gloria lor persistă în ciuda dispreţului lor pentru public. Dar dispreţul pentru public şi atitudinea de „neînţeles" şi de „premergător" nu poate înlocui niciodată talentul. E un lucru pe care poezia aşa zisă modernistă demulteori nu vrea să-l înţeleagă. E în paguba ei.

Cu şcoala realistă şi cu naturalismul atitudinea scriitorilor faţă de public s'a modificat. Tradiţia dispreţului continuă cu simbolismul şi cu modernismul actual. Naturaliştii, oferind publicului în opera lor propria lui imagină, s'au apropiat mai mult de el. Scriitorul coboară de pe piedestalul romantic şi se amestecă cu ceilalţi oameni. Naturalismul a însemnat etapa necesară a democratizării artei. Rolul lui Zola (cel atât de uitat astăzi, şi pe nedrept) a fost, în această privinţă, covârşitor. Dispreţul pentru public îşi face loc, totuş, şi în operele naturaliste. Scriitorul oferă publicului o imagine caricaturală sau hidoasă sau diformă a vieţii de toate zilele. Ii pune în faţă o oglindă perfidă care reflectă tot ce-i abject şi murdar. Huysmans e marele maistru al acestei atitudini. Ura lui Flaubert pentru „burgheji" şi d. Homais din „Madame Bovary" sunt lucruri cunoscute. Flaubert îşi păstrase şi piedestalul romantic: ura lui pentru vulg avea un dublu suport.

Despre scriitorii tezişti şi moralizatori, catolici ca Bourget, comunişti ca Upton Sinclair, şi, în general, despre scriitorii care fac literatură-pledoarie, nu-i locul să vorbim aici. Atitudinea lor faţă de public poartă eticheta doctrinei morale sau sociale pe care o apără.

Văd un acord desăvârşit între scriitor şi public în literatura rusă şi, în special, în literatura lui Maxim Gorki, în care se regăseşte o întreagă omenire, dacă nu cumva Omenirea, fără excepţie. Printr'o ciudată întoarcere a lucrurilor (şi o apropiere a extremelor) atitudinea lui Gorki faţă de public se confundă cu opera lui — ca şi la Racine. Sciitorul pentru un *anumit* public ca şi scriitorul pentru marele public nu diferă în atitudinea lor faţă de public. Amândoi îşi iubesc şi îşi cultivă publicul care îi susţine. Dar cu suflete şi gânduri — şi realizări — atât de diferite...

S'a întâmplat, aproape întotdeauna, că scriitorii care au dispreţuit publicul (fie că au crezut sau nu în gloria lor viitoare) au fost cei mai repede uitaţi. Cine mai citeşte azi pe Leconte de Lisle? Mormântul i-a rămas într'adevăr, aşa cum a afirmat că vrea să-i rămână, fără o glorie apreciabilă. Lista s'ar putea prelungi. In schimb marii creatori ai omenirii trăesc mereu. Şi n'au dispreţuit publicul. Nu l-a dispreţuit nici Goethe, nici Balzac, nici Hugo, nici Eminescu. Anatemele lor s'au îndreptat mai degrabă împotriva unei alte categorii de cetitori şi de public. Au urît semi-doctismul, snobismul sec, cultura de spoială, critica deşartă şi pedantă. Au urît, au dispreţuit şi au satirizat anumite aspecte ale vieţii, anumite categorii de oameni.

Dar aceasta este cu totul altceva decât dispreţul înfumurat şi deşert pentru public. Acest lucru e tot aşa de adevărat cum e adevărat că a nu despreţui publicul nu înseamnă numaidecât a flata, a măguli publicul. Şi poate tocmai scriitorii care flatează mai mult publicul, îl şi dispreţuesc mai mult, oferindu-i o literatură stearpă şi deşartă.

AL. A. PHILIPPIDE

A. Demian — Pictură

NATAN INŢELEPTUL

POEM DRAMATIC

de G. E. LESSING

ACTUL III

SCENA V

Saladin şi Natan

Saladin: Apropie-te, Evreule. — Mai mult!
De tot aproape! — Fără frică numai!
Natan: Ca să rămâie la duşmanul tău!
Saladin: Natan îţi zici?
Natan: . . . . . Da.
Saladin: . . . . Inţeleptul?
Natan: . . . . Nu.
Saladin: Ei, dacă nu-ţi zici tu, poporu-ţi zice.
Natan: Poporul, de! Se poate!
Au nu crezi
Cumva că cuget cu dispreţ de glasul
Poporului? De mult voiam să ştiu
Pe cel căruia-i zice înţeleptul.
Şi de i-ar zice-aşa'n batjocură!
Şi dacă înţelept pentru popor
N'ar fi de cât „cuminte"? Şi „cuminte"
Acela doar ce-şi înţelege bine
Folosul său?
Saladin: Adevăratul său
Folos, ai vrut să zici, nu e aşa?
Atunci fireşte cel mai egoist
Ar fi cel mai cuminte. Şi, fireşte,
Cuminte şi'nţelept ar fi tot una,
Te-aud cum dovedeşti aceeace
Vrei să combaţi. Adevăratele
Foloase ale omului, pe care
Poporul nu le ştie, tu le ştii.
Ai cugetat l'aceasta şi chiar singur
Aceasta face pe omul înţelept.
Natan: Aceeace oricine crede-a fi.
Saladin: Acum destul cu modestia! Căci
Să o auzi mereu acolo unde
Aştepţi raţiunea rece, te scârbeşte.
(Sare în sus).
Deci să venim la chestiune. — Dar,
Dar, sincer fi, Evreule, fi sincer!
Natan: Sultane, te-oi servi desigur astfel
Ca să rămân şi mai departe vrednic
De-a te avea client.
Saladin: Să mă serveşti?
Natan: Da, vei avea ce e mai bun din toate,
Şi-o vei avea pe preţul cel mai eftin.
Saladin: Dar despre ce vorbeşti tu? Nu cumva
De mărfurile tale? Oh, tocmeala
O las pe seama sorii-mele. (Asta
E pentru cine-ascultă dupe uşă!) [1])
Cu negustorul n'am nimic de-a face.
Natan: Atunci făr' îndoială vrei să ştii
Ce poate 'n drumul meu am întâlnit
Sau am aflat cumva despre duşmanul
Ce-acum într'adevăr se mişcă iar?
Şi dacă, făr' înconjur...
Saladin: Nici aceasta
Nu m'a 'ndrumat spre tine. Despre-aceasta
Am toate ştirile ce-mi trebuesc.
Natan: Aşa dar, scurt
Sultane, porunceşte.
Saladin: Ei bine, cer învăţătura ta
In altceva, cu totul altceva.
Fiindcă eşti aşa de înţelept,
Ia spune-mi ce credinţă, care lege
Te-a mulţumit mai mult?
Natan: Sultane, eu
Sunt un Evreu,
Saladin: Şi eu un Musulman,
Creştinu-i între noi. Din aste trei
Religii numai una poate fi
Adevărată. Şi un om ca tine
Nu se opreşte unde l'a svârlit
Hazardul naşterii. Sau, de rămâne,
Rămâne din convingere, temeiuri,
Sau din alegerea mai binelui,
Impărtăşeşte-mi dar convingerea-ţi
S'aud temeiurile ce eu n'am
Avut răgazul să le cercetez.
S'aud — confidenţial, se înţelege —
Temeiurile care-au hotărît
Alegerea, ca să mi le'nsuşesc.
Ce? Pregeţi? Şi mă cântăreşti cu ochiul?
Sunt poate cel dintâi Sultan ce are
O toană ca aceasta, care totuşi
Nu-mi pare tocmai prea nevrednică
De un Sultan — Aşa e? — Ci vorbeşte!
Vorbeşte! — Poate că doreşti o clipă
Spre-a te gândi? — Ei bine! Ţi-o îngădui!
(O mai fi ascultând ea? S'o surprind
Şi să aud de-am rostuit-o bine!)
Gândeşte-te! Gândeşte-te de grabă!
Căci nu voi zăbovi de a mă 'ntoarce.

(Se duce în camera de alături în care a intrat soră-sa Sittah).

Natan, singur.

Hm! Hm! — Ciudat! — Ce lucru mi se'ntâmplă?
Ce vrea sultanul? — Eu m'aştept la bani,
Şi el vrea adevărul. — Adevărul!
Şi-l vrea aşa — pe şin, bani sunători,
Parc'adevărul ar fi o monetă!
De-ar fi moneta cea străveche care
Se cântărea! — Aceasta ar mai merge —
Dar o monetă nouă, de acuma,
Pe care-o face timbrul numai, care
Se numără pe masă! Adevărul
Nu e aşa ceva. Ca banii'n pungă
Aşa se bagă şi-adevăru'n cap?
Cine-i aici Evreul? — Eu sau el?
Dar dacă nu mi-ar cere adevărul
Intr'adevăr? — E drept că bănuiala
Cum că s'ar folosi de adevăr
Ca de o cursă doar, ar fi ceva
Prea mic! — Prea mic? Dar pentru omul mare
Ce e prea mic? — Fireşte, de, fireşte,
El dete buzna'n casă. — Baţi în uşă,
Asculţi, când la prieteni vii. — De-aceea
Să umblu cu fereală. — Cum dar? Ce?
A fi de tot Evreu habotnic, asta
Nu merge. — Nici-decum Evreu, ar merge
Şi mai puţin. — Căci ar putea să'ntrebe:
De nu Evreu, de ce nu Musulman?
Ah, iată! — Asta poate să mă scape.
Nu numai pe copii poţi să-i împaci
Cu basme. — Iată, vine. — Las' să vie!

SCENA VI

Saladin şi Natan

Saladin: (Aparte). Acum terenul e curat aicea.
(Tare): Nu m'am întors prea iute pentru tine?
Ai isprăvit cu chibzuirea ta?
Vorbeşte dar, nu ne aude nimeni.
Natan: O, de ne-ar auzi întreaga lume!
Saladin: Aşa de sigur eşti de treaba ta?
Ha! Iată ce numesc un înţelept!
Să nu ascunzi vreodată adevărul,
Să risci tot pentru dânsul! Trup şi suflet,
Averea! Sângele!
Natan: De e nevoe
Şi de folos.
Saladin: De-acuma sper să port
Cu drept un titlu de-ale mele:
„Indreptătorul lumii şi al legii".
Natan: Un titlu prea frumos, zău! — Dar, Sultane,
Nainte de-a mă'ncrede tot în tine,
Dai voe ca să-ţi spun o istorioară?
Saladin: De ce nu? Mi-au plăcut întotdeauna
Istorioare bine povestite,
Natan: Dar povestitul bun nu este tocmai
Un dar al meu.
Saladin: Iar mândra modestie!
Ei, haide! Povesteşte, povesteşte!
Natan: In vremuri vechi trăia la Răsărit
Un om care dintr'o iubită mână
Primise un inel de o valoare
Nepreţuită. Piatra-i de opal
Sclipea în sute de culori frumoase
Şi-avea puterea tainică de-a face
Plăcut lui Dumnezeu şi oamenilor
Pe cel ce îl purta cu 'ncrederea
Aceasta. Ce mirare dar că omul
Din Răsărit nu-l scoase niciodată
Din deget şi făcu orânduiala
Ca să-l păstreze 'n casa sa de veci!
Anume astfel: El lăsă inelul
Aceluia din fiii săi pe care-l
Iubea mai mult şi hotărî c'acesta
La rândul său să lase iar inelul
Aceluia ce-i e mai drag, şi pururi
Cel mai iubit, făr'a se ţine seama
De naştere, ci numai în puterea
Inelului, să fie căpetenia
Şi Prinţul casei. — Mă'nţelegi, Sultane?
Saladin: Te înţeleg: Urmează.
Natan: In sfârşit.
Acest inel, din fiu în fiu, trecu
Asupra unui tată a trei fii,
Cari l'ascultau tustrei deopotrivă,
Pe care deci nu se putu opri
De a-i iubi pe toţi deopotrivă.
Din timp în timp doar îi părea când unul
Când altul, când al treilea, — după cum
Era cu dânsul fiecare singur,
Şi ceilalţi doi nu se împărtăşiau
De inima lui cea înduioşată —
Mai vrednic de acest inel, pe care
Avu pioasa slăbiciune să-l
Făgăduiască fiecăruia.
Aceasta merse-aşa cât merse. — Insă
Soseşte moartea. Bunul tată este
Nedumirit. — Il doare să jignească
Pe doi din fiii săi ce s'au'ncrezut
In vorba sa. — Ce este de făcut?
Trimite dar în taină la un meşter
La care porunceşte, după mostra
Inelului său, încă alte două,
Şi-i spune să nu cruţe cheltuială
Nici muncă, spre-a le face deopotrivă.
Intocmai deopotrivă cu acela.
Aceasta reuşeşte meşterului,
Şi când i-arată-inelele, nici tatăl
Nu poate recunoaşte-inelul său.
Voios îşi chiamă fiii, fiecare
In parte, şi dă fiecăruia
In parte, binecuvântarea sa
Şi un inel, şi moare. — Auzi, Sultane?
Saladin: (Care se întoarce de la Natan)
Aud, aud! — Dar isprăveşte-odată
Povestea ta, auzi?
Natan: Am isprăvit.
Ce-urmează se'nţelege de la sine.
Abia murise tatăl, fiecare
Vroia să fie el stăpânul casei.

[1]) Aluzie la soră-sa care este ascunsă în odaia de alături.

(Continuare în pag. II-a)

Se caută, se ceartă, se reclamă —
Zadarnic! Nu putură dovedi
Inelul cel adevărat —

(După o pauză, în care aşteaptă răspunsul Sultanului)

Aproape
Cum nu putem nici noi să dovedim
Acum credinţa cea adevărată.

Saladin: Cum ? Oare e acesta un răspuns
La întrebarea mea?

Natan: O scuză numai
Că nu mă'ncumet să deosibesc
Inelele pe care tatăl tocmai
Le-a poruncit spre a nu se putea
Deosebi.

Saladin: Nu te juca cu mine!
Aş crede că credinţele pe care
Ţi le-am numit, se pot deosebi
Chiar după haină, hrană, băutură.

Natan: Doar după ale lor temeiuri, nu!
Căci nu se'ntemeiază toate pe
Istorie? Cea scrisă sau transmisă?
Ei, şi istoria nu trebuieşte
Primită cu credinţă? Nu-i aşa? —
Ei bine, de a cui credinţă omul
Se îndoieşte mai puţin de cât
De-aceea alor săi? De cei cu cari
Suntem de-un sânge? De aceia care
Ne-au dat, de când am fost copii, dovezi
De-a lor iubire? Care niciodată
Nu ne-au'nşelat decât atuncea când
A fi'nşelat era'n folosul nostru?
Cum pot să-mi cred părinţii mai puţin
Ca tu pe-ai tăi? Sau, de-altă parte, pot
Să-ţi cer ca să dezminţi străbunii tăi
Spre a nu contrazice pe ai mei
Şi-acelaş lucru e adevărat
Încât priveşte pe creştini. Aşa e?

Saladin: Pe viul Dumnezeu! Acest om are
Dreptate. — Trebue să amuţesc.

Natan: Dar să ne'ntoarcem iarăşi la inele.
Cei trei fii, cum zisei, se judecară
Şi fiecare dintre ei jură
Judecătorului, că a primit
Nemijlocit din mâna tatălui
Inelul — cum era şi-adevărat —
Având de mult făgăduiala lui
De-a folosi odată drepturile
Inelului — adevărat şi-aceasta!
Iar fiecare-aşa jură că tatăl
Nu a putut să-l minţă, şi, decât
Să lase a se bănui aceasta
Din partea unui tată iubitor,
Mai bine'nvinue de'nşelăciune
Pe fraţii săi, oricât de bucuros
Ar fi altfel să crează despre ei
Tot binele — şi că descoperind
Pe trădători, s'or răzbuna pe ei.

Saladin: Ei, şi judecătorul? — Dornic sunt
Să ştiu ce-a zis judecătorul. — Spune!

Natan: Judecătoru-a zis: de nu-mi aduceţi
Numaidecât aici pe tatăl vostru,
Vă voi respinge de la scaunul meu.
Au credeţi că-s aici ca să dezleg
Cimilituri? Sau poate aşteptaţi
Ca să-şi deschiză gura chiar inelul
Adevărat? — Dar staţi! — Aud cum că
Inelul cel adevărat posedă
Puterea minunată de a face
Plăcut lui Dumnezeu şi oamenilor.
Aceasta trebue să hotărască!
Căci falsele inele n'o pot face!
Pe care doi din voi iubesc mai mult?
Hai, spuneţi! — Cum? — Tăceţi? Inelele
Lucrează numai îndărăt nu în
Afară? Fiecare se iubeşte
Mai mult pe sine însuşi? — Oh, atunci
Sunteţi tustrei 'nşelaţi înşelători!
Şi-aceste trei inele ale voastre
Sunt câteşi trele neadevărate.
Inelul cel adevărat pesemne
A fost pierdut, şi spre a tăinui
Şi'nlocui această pierdere
Al vostru tată puse să se facă
Aceste trei, în locul unuia.

Saladin: Oh, splendid! Splendid!

Natan: De aceea dar,
Urmă judecătorul, dacă nu
Vreţi sfatul meu în locul hotărîrii,
Plecaţi! — Dar iată sfatul meu. Luaţi
Afacerea în starea'n care se-află
Şi dacă fiecare dintre voi
Îşi are-inelul de la tatăl său,
Să fie fiecare 'ncredinţat
Că-inelul său e cel adevărat, —
Se poate chiar că tatăl n'a mai vrut
Să rabde stăpânirea unui singur
Inel în casa sa! — Şi negreşit
Că v'a iubit pe câteşi trei, la fel,
Şi n'a putut năpăstui pe doi
Spre-a părtini pe unul doar — Ei bine,
Urmeze fiecare-a sa iubire
Nemituită, făr' prejudecăţi!
Râvnească fiecare pe'ntrecute
A dovedi puterea pietrei din
Inelul său! Şi vină'n ajutorul
Acestei mari puteri, cu bunătate,
Cu înţelegere din inimă,
Cu binefacere, şi cu duioasă
Supunere în Dumnezeu! — Iar când
Puterea pietrelor se va vădi
Şi la copiii şi nepoţii voştri,
Atuncea vă poftesc iar, după mii
Şi mii de ani, 'naintea ăstui scaun,
Atunci un om mai înţelept ca mine
Pe scaunul acesta va şedea,
Şi vă va spune: hai, plecaţi! — Aşa,
Vorbi judecătorul cel smerit.

Saladin: O, Doamne! Doamne!

Natan: Saladine, dacă
Te simţi a fi acest om mai'nţelept,
Făgăduit —

Saladin: (Alergând spre el, îl apucă de mână pe care nu o mai lasă până la sfârşit).
Eu praf? Cum? Eu nimica?
O, Dumnezeule —

Natan: Ce ţi-e, Sultane?

Saladin: Iubitul meu Natan. Acele mii
Şi mii de ani, de care a vorbit
Judecătorul, încă n'au trecut,
Şi scaunul judecătorului
Nu e al meu. — Acuma pleacă, pleacă.
Dar fii-mi prieten.

Dr. AD. STERN

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD

Caleidoscop intelectual

America şi Europa

Câtă dreptate am avut declarând că Europa nu se americanizează atât de repede, pe cât se europenizează America!... Bogătaşii Statelor-Unite nu vin la Paris numai pentru dobândirea unui divorţ mai lesnicios decât la New-York sau la Chicago, ci şi pentru pictorii, muzicanţii şi artiştii din Europa. Singurul dramaturg de valoare autentică din Statele-Unite **O'Neil** va veni în Europa şi se va stabili la Paris, deşi francul francez stă de mult în genunchi cu mânile împreunate a rugăciune în faţa dolarului american.

Ar fi fost şi păcat ca autorul **Impăratului John** să rămâe multă vreme printre acei căldărari parveniţi, măguliţi de un misticism religios care nu exclude canibalismul rafinat. **Pitoeff,** omul de gust care e la înălţimea dacă nu chiar de-asupra artistului dramatic, a reprezentat de curând la Paris „Maimuţa păroasă", una din cele mai personale experienţe dramatice ale lui O'Neil.

„Maimuţa păroasă" e focarul din pântecele unui transatlantic. Gol până la mijloc, între ajutoarele lui, pătat de cărbuni, de ulei şi de sudori nenumărate, care-i lipesc părul pe piept şi pe braţe tatuat cu vitejie, el pare într'adevăr o fiinţă apocaliptică. Işi dă bine seamă de puterile lui: cu fiecare lopată de cărbuni aruncată în cuptorul de flăcări, oraşul plutitor înaintează spre ţărmurile Europei. Focarul e orgolios că pe forţa lui se întemeiază o întreagă civilizaţie şi dispreţueşte furnicile inconştiente care se preumblă şi palavragesc pe bord. Printre ele se află şi o miss, fiica „regelui oţelului", miliardar, care vrea să cunoască toate tainele monstrului marin şi întovărăşită de ofiţeri, într'o rochiţă de mătase albă, scoboară în iadul maşinelor. Focarul deschide ochii mari în faţa acestei arătări de paradis; dar fata, îngrozită de această „maimuţă păroasă", dă un ţipăt vrea să fugă... „Maimuţa" care auzise insulta şi care se vedea deodată decăzut din orgoliul lui supra-uman, aruncă asupra fetei cu lopata de cărbuni...

Goana după răzbunare, încercarea de a arunca în aer clădirea miliardarului, participarea la întruniri tainice de anarhici, ascund mai curând o nostalgie sălbatică după altă viaţă, altă lume şi alt ideal, întrupat în firava şi frageda siluetă a fetei albe.

Ultimul act al dramei ni-l înfăţişează pe acest supra-om infernal, preumblându-se abătut prin grădina zoologică a Metropolei unde nădăjdueşte să dea ochii cu miss. Se opreşte în faţa unei gorile, „maimuţa păroasă" cu adevărat, în cuşca ei intră fără teamă, ca la o fiinţă înrudită şi unde este găsit a doua zi.

Calitatea acestei drame mai trebue oare scoasă'n evidenţă de un comentar amănunţit?... E evidentă. Şi aşteptăm cu nerăbdare ca unul din teatrele din Bucureşti, care a aflat de existenţa ei şi a anunţat'o, s'o şi reprezinte.

Ce face Reinhardt?

Se pare că trăim în veacul artei dramatice — căci nu ştiu dacă vreodată interesul publicului şi artiştilor s'a îndreptat cu mai multă patimă spre iluziile scenei ca acum.

Reinhardt — ca să nu cităm şi pe Meierhold de la Moscova, — e regele timpului său artistic: pictori, sculptori, muzicanţi, poeţi şi filozofi, dacă nu chiar şi inginerii roesc în jurul lui.

Ce face Reinhardt anul acesta?...

Diversitatea punctelor lui de vedere şi a tentativelor de punere 'n scenă, l'au silit de mult să lucreze pe câteva scene de-odată. Iarna aceasta, va da viaţă câtorva închipuiri, cu totul inedite, precum: „Halucinaţie" de **Gerhart Hauptmann,** „Phea" de **Fritz von Unruh,** a cărui dramă „Ofiţerii" va fi reprezentată şi la studio-ul Teatrului Naţional din Bucureşti, „Sergentul Grischa" de **Arnold Zweig,** o dramatizare a romanului său de război, apărut mai de mult şi „O femee urâtă" de **Felix Ioachimsohn.** Dintre autorii străini Reinhardt va reprezenta pe **Bernard Shaw** cu „Impăratul Americii", titlul adevărat al piesei „Cărucioara cu mere" a cărei premieră a avut loc la Varşovia şi al cărei erou, împăratul Magnus are multe din însuşirile mareşalului Pilsudsky; pe **Treptiacof,** un tânăr scriitor rus cu piesa: **Urlaţi, chinezi!** şi pe **Knut Hamsun** cu piesa **L'a luat dracu.** Vor mai apare: scriitorul american **Lonsdale** cu „Intrarea liberă", **Georg Kaiser** cu „Colportaj" şi **Hugo von Hofmansthal** cu „Un caracter dificil.

S'a preamărit, decenii, spiritul scenic, revoluţionar al lui Reinhardt. Ce să spunem de intelectualitatea lui superioară, de gustul lui literar atât de ales, mulţumită căruia slujeşte pe cei mai de seamă poeţi dramatici ai veacului nostru?... E un fapt care ar merita să fie adânc cugetat de o bună parte din d-nii actori şi regisori ai teatrelor noastre.

Moartee sculptorului Bourdelle

Şi'n acest timp, sculptorul Bourdelle, omul de piatră închide ochii, după ce a mai creat monumentul poetului şi revoluţionarului polonez Mickievici. Bourdelle rămăsese, între sculptorii contemporani care, asemenea lui Lipschitz sau Brâncuşi s'au emancipat de materie şi forme în căutarea spiritului sintetic, generator de forme, un reprezentant impunător al echilibrului formelor. De la mijlocul veacului trecut până azi, pe Bourdelle nu l'a interesat taina zilei întâia a creaţiei, ci evoluţia şi armonia grupurilor, după ziua a şaptea a Facerii. Elev şi amic al lui Rodin de la care a învăţat şi urmat un impresionism dramatic de calitate genială, a trecut la creaţie proprie, la geniul monumental care e însuşi geniul granitului şi al marmorei. Sculptura impunătoare a lui Bourdelle îşi trage, astfel, eternitatea şi adevărul din însăşi esenţa materialelor artei sale.

Nu este de prisos să amintim că spiritul lui Bourdelle îşi are câţiva discipoli şi în sculptura românească iar la Muzeul Simu se pot vedea un arcaş; Hercule la lacul Omfal, o Evă şi busturile soţilor Simu, care, oferindu-se lui Bourdelle, au dovedit că sunt nişte precursori.

Ca pasărea Phönix...

Cine ar crede că d'Annunzio mai trăeşte?... Flacările mari, văpăile frenetice şi gurile de iad pasionat ale poeziilor, dramelor şi romanelor lui, profilate până acum douăzeci de ani pe zarea veacului şi a întregului continent, se stinseseră de parcă ar fi fost de pae... Geniul lui verbal fusese unic — dacă n'am fi avut pilda lui Victor Hugo. O viaţă de falşă pasiune şi strălucire de piatră preţioasă imitată, nu izbutise să creeze în jurul lui d'Annunzio, niciodată, secunda de tăcere în care simţi că se ascunde geniul şi în care încape toată adoraţia.

Dar ca pasărea Phönix din propria ei cenuşă, d'Annunzio renaşte. Nu voim să amintim de escapadele-i aeronautice din timpul războiului, nici de cucerirea Triestului — dovedind că oricine poate fi mai curând erou al patriei lui decât poet al omenirii.

A apărut de curând o ediţie naţională a operelor lui d'Annunzio şi ziarele ne dau câteva informaţii materiale din care atitudinea criticii şi spiritul estetic ar avea ceva de învăţat. Patru cincimi din numărul exemplarelor au produs 20 de milioane lire. America de Nord şi mai cu seamă de Sud, Olanda, Egyptul, Japonia şi Rusia au cerut exemplare...

Au cerut oare exemplare şi acei patru-cinci critici de literatură comparată şi care locuesc în preajma câtorva reviste, arhangheli de pază la porţile paradisului estetic?... Nu ştim. Dar văpăile lui d'Annunzio se reaprind...

Numai de-ar ţine!...

Arta zisă „mută"

a început de mult să vorbească, şi d'Annunzio, de dincolo de bastioanele de hârtie tipărită ale operelor sale complecte, va scrie un mare scenariu, pentru actriţa italiană Elena Sangro care va fi amintind poate bătrânului poet o parte din farmecile, cari trăesc şi azi numai într'o amintire, ale Eleonorei Duse...

F. ADERCA

Stafiile dragostei

este romanul care obţine cel mai mare succes de librărie. Scris cu vervă şi cu nerv, romanul *Stafiile Dragostei* este opera celor 4 colaboratori ai „Adevĕrului Literar" d-nii *Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştock* şi *Alexandru Bilciurescu.*

Primăvară

Ceru-i piatră de opal...
. . . .
Cântec limpede, îşi sună
Dintr'o argintată strună
O lăută de cristal,
Fremătată, de pe zare
C'un arcuş, din fire clare
De văpaie...
. . . .
Curg pâraie...
. . . .
Corăbioare mici de spumă
Imbrăcate 'n alb, din glumă,
Ca gătite pentru bal,
Se înalţă, viu, în salt,
Pe un val,
Pe celălalt,
Dând în şopot
Tainic ropot
Ca un sunet stins, de clopot,
Ce-ar da
Zvon,
Atins de-abea,
Repetat şi monoton
C'un ciocan de catifea...
Ca o toacă ne'ntreruptă
Care'n zvoană de chemări,
Spre adânc de depărtări
Dă, pe'ntinsuri, glas de luptă
Fără tihnă de popas
Şi, în şopote, dă glas
Spre văzduhul larg şi gol...
... Cântă apele, domol...
... Dar, ca un vrăjit răspuns
La şoptita lor chemare,
Vine strigăt de cocoare
Din adânc de nepătruns
Şi pornesc apoi să zboare
Lunecând pe cerul clar :
Un colţar,
Şi alt colţar...
... Bobi întinşi de-o vrăjitoare
Pe tăriile senine,
Fiecare cum li-e locul,
Să ghicească 'n ei, norocul
Primăverii care vine...

ALEXANDRU POGONAT

Omul Politic

(MONOLOG)

— Se citeşte cu voce tare —

Intâlnindu-mă cu Omul Politic, l-am găsit de astădată întristat. Mi-a strâns mânile cu langoare, mi-a vorbit fără vocea lui obicinuită, cuvintele nu-i mai străluciau ca alămurile frecate, silabisea, tărăgăna.

— Imi păreţi indispus, Domnule Om Politic... i-am spus.

— Sunt scârbit, Domnule Simplu Cetăţean, mi-a răspuns Omul Politic. Turpitudini, incertitudini; în viaţa politică ai căuta zadarnic rectitudini, corectitudini, fiind plină de ingratitudini. In continuă acţiune, pentru naţiune, capeţi o bizară noţiune şi convicţiunea că viaţa politică este o abjecţiune. Să nu crezi că am ajuns la superstiţie. Apelez la spiritul d-tale de justiţie şi cu intuiţia Constituţiei te întreb: ce este această inichitate şi dacă ea va dura o eternitate?

— Imi pare rău că v'am găsit într'o stare sufletească de depresiune, răspunsei. Să-mi daţi voie să mă retrag...

— Nu te retrage, zise Omul Politic. Rămâi. Aveam obsesiune să fac cuiva o confesiune. E o necesitate de civilizaţiune ca din când în când să ne uşurăm psihologic. E lamentabilă, viaţa politică, Domnule Simplu Cetăţean. Regret profund că am participat la activitatea politică. Mai bine rămâneam un om al Dreptului şi un advocat ilustru, cum devenisem, între marile principii şi făceam abstracţiune de sinistra confuziune.

Ascultând pe Omul Politic mi-am dat seama că pentru a intra în mişcarea militantă, prima condiţiune nu este numai să fii versat în complicaţiunile Constituţiunii, dar făcând chiar excluziune de această condiţiune, o imperioasă datorie îţi dă obligaţiunea să te exprimi în cuvintele cu terminaţiunea în *iţiune* şi în *iţie;* în *udine*, în *igie* şi *iziune*. Dacă ai crezut puternic în ceva, dacă ai avut un ideal şi o ideaţiune, însemnează că ai o religie sau o religiune şi acest lucru de bază în politică, nu poate să aibă altă expresie sau expresiune. Nefiind un ce vulgar, politica subînţelege o educaţiune şi numai terminaţiunea, indiferent de observaţiune, permite o justă operaţiune. Viaţa parlamentară a desvoltat mecanismul atenţiunii până dincolo de sublima imitaţiune şi însăşi decepţiunea intră în compoziţiunea elocuţiunii, ca o repercusiune.

In consecinţă, am luat cunoştinţă cu emoţie de sentimentul de amărăciune care a făcut în sensibilitatea Omului Politic intruziune şi nu am fost în situaţiune să-i ofer nici-o consolaţiune. Totuş, subiectiv, am încercat, printr'un comparativ sau alt comparativ, să-l aduc la realitate, prin explicaţiuni de situaţiuni, arătându-i că între calitate şi calitate, diferenţiază la superlativ intenţiunea realizaţiunii.

— Nu mă poţi induce în eroare, răspunse Omul Politic, întrucât experienţa mi-a înveninat existenţa. Aci e diferenţa.

— Atunci, ceeace-mi rămâne de făcut, este tot să mă retrag.

— Repet: nu te retrage, Domnule Simplu Cetăţean. Nu mă lăsa în atitudine de solitudine. Pregătesc tocmai o interpelaţiune. Bugetul fiind grav grevat în diversele capitole ale diverselor departamente, vreau să consult sentimentele majorităţii. Este ea conştientă de imensul prejudiciu provocat finanţelor Statului şi consimte ea la imensitatea dezastrului ce ne pândeşte şi ne va înghiţi? Sau o plată ignoranţă adaogă o penibilă concordanţă la ineleganţa unui guvern de circumstanţă? Pe vremea noastră, a bărbaţilor politici de mare distincţiune, partidele au dat guverne cu prestanţă, miniştri vigilenţi, oratori eminenţi, vehemenţi. Se deplasa un bulon la calea ferată; o telegramă de sosire în Capitală, de la moşie sau de la Paris, nu ajungea exact la hotel, interpelaţiunea lua formă ciceroniană şi un guvern putea să părăsească Banca ministerială, pentrucă lavaliera ministrului de externe fusese înodată strâmb de un valet. Suspiciune pentru dezerţiune.

Azi?! azi nu mai ştie nimeni să guverneze. Autoritatea suferă de mediocritate şi la incapacitate se suprapune ferocitate şi atrocitate — şi dacă încă vre-o zece ani perspicacitatea partidului din care fac parte cu onorabilitate, va fi ţinută în expectativă inactivă, prevăd o perspectivă colectiv maladivă.

— Se cunoaşte şi din convorbirile particulare forţa dv. oratorică fără niciun precedent tot atât de elocvent, observai Omului Politic, începând să o rup binişor şi eu politiceşte. Verbul Domniei Voastre, ca şi adverbul, are o rezonanţă parlamentară universală, amintind când dulcele dialect provensal, când gingăşia catalană. Ne transportaţi când în Italia, când în Francia, când în Hispania şi inflexiunile Dv. portugheze ne pun în conexiune sufletul cu Atlanticul.

— Nu ne mai trebuie altă dovadă despre augusta noastră latinitate, răspunse măgulit Omul Politic, în ascendenţa căruia se aflau un valoros laptagiu bulgar, având 42 de vaci şi o duzină de bivoliţe de cea mai pură rassă, precum şi un căruţaş, cu originile în Indiile noui, consacrat specialităţii transporturilor cu butoiul, în timpurile nopţii, ale unui anumit produs. Devenind latin şi aristocrat prin credinţe politice, Omul Politic cu pasiune nu scapă nici o ocaziune de a pune în funcţiune o raţiune de mare tensiune, dând vulgului politic şi câte o drastică lecţiune.

Arta de a guverna presupune, într'adevăr vocaţiune şi echivalează cu o artă de creaţiune, de concreţiune şi concentraţiune. Libertatea, egalitatea şi fraternitatea, adică democraţia, căreia îi dete naştere revoluţiunea, pot să soluţioneze problemele, fără un spirit de rezoluţiune şi elevaţiune? Niciodată! Or, ce găsim noi în libertate? Răspunsul poate fi dat cu simplicitate: laşitate. In egalitate, găsim ilegalitate şi fraternitatea este soră cu perversitatea. Aceste trei deziderate sunt lipsite de eficacitate. Şi nu orice Simplu Cetăţean se adaptează cu aptitudinile adevăratului conducător, care se moştenesc naţional, din generaţie în generaţie, fără altă operaţie, decât expediţia condiţiei natalităţii în procreaţie la destinaţie — sau expediţiunea condiţiunii de natalitate în procreaţiune la destinaţiune.

In această chestiune se procedează şi prin sugestiune.

T. ARGHEZI

Citiţi azi **Realitatea** No. 42
28 pag. bogat ilustrate — 8 lei

Ursuleţul

Ernest Thompson Seton

I

In parcul Yellowstone trăia, împreună cu mamă-sa, un ursuleţ ciudat. Ei îşi duceau viaţa printre urşii numeroşi care-şi găsiseră un sălaş foarte plăcut în vecinătatea lui Fountain-Hôtel.

Girantul hotelului dăduse poruncă să se arunce toate gunoaiele dela bucătărie într'o poeniţă din pădurea vecină. Şi, în fiecare zi de vară, urşii veneau acolo să se ospăteze. Şi erau din ce în ce mai mulţi, de când legea făcuse din parc un fel de sanctuar unde nici un animal sălbatec nu trebuia să fie supărat cu nimic. Urşii au primit propunerile de pace ale oamenilor, şi slujbaşii otelului îi cunoşteau atât de bine, încât fiecare urs căpătase câte o poreclă care amintea chipul sau obiceiurile lui. Aşa, Jim cel subţire avea labe lungi şi slabe; Sniffy parcă era pârlit de foc; Faty cel gros şi leneş mânca de culcat; Gemenii, doi sdrenţăroşi în plină creştere, nu se despărţiau niciodată. Cei mai cunoscuţi erau ursoaica cea neagră şi puiul ei, Ursuleţ.

Ursoaica era vestită între toţi urşii negri pentru statura şi pentru cruzimea ei. Cât despre Ursuleţ, puiul ei unic, era cu deosebire de plictisitor: scâncea şi mormăia într'una. Fără îndoială că era bolnav, căci ursuleţii sunt ca şi copiii, dacă se plâng toată ziua, însamnă că sufăr de ceva. Ursuleţ avea o înfăţişare bolnăvicioasă, — era chiar cel mai plăpând ursuleţ din parc. Avea aerul unui urs bolnav de stomac, — şi nu m'am mai mirat când am văzut lăturile pe care le înghiţea cu lăcomie la grămada de gunoi. Ursuleţul gusta din tot ce-l ispitea. Mamă-sa îl lăsa în pace. Prin urmare era vinovată, căci n'ar fi trebuit să-i îngădue o asemenea purtare.

Ursuleţ avea patru labe subţiri, dintre care una chiar atrofiată, o blăniţă spălăcită şi râioasă, pântecele umflat şi urechile enorme. Totuşi, mamă-sa îl găsea foarte drăguţ. Pentru ea, Ursuleţ era Prinţul puilor de urs şi-l răsgâia fără măsură. Pentru ca să-l scoată din câte-o încurcătură, ea înfrunta nenumărate primejdii. Ursuleţ găsea că lucrul acesta e plin de haz. Stârpitura asta mică şi slută nu era prost deloc. El ştia bine ce vrea şi, ca să-şi ajungă scopul, o hărţuia pe mamă-sa fără încetare.

II

Am făcut cunoştinţă cu ei în vara anului 1897. Locuiam atunci în parcul de la Yellowstone ca să studiez viaţa de fiecare zi a animalelor sălbatice. Mi se spusese că aş putea să văd urşi, la orice ceas din zi sau din noapte, în pădurea care înconjoară hotelul. Nu e nevoie să spun că aveam oarecari îndoeli asupra acestui lucru. Cinci minute după sosirea mea, am ieşit pe uşa de dindos a hotelului, — şi m'am pomenit nas în nas cu o ursoaică mare şi cu cei doi pui ai ei.

M'am oprit pe loc, puţin speriat. Urşii s'au oprit şi ei şi s'au aşezat, să mă cerceteze. Apoi, mama ursoaică scoase un strigăt ciudat: *„Koff! Koff!"* şi se uită la un brad apropiat. Ursuleţii părură a o înţelege, alergară spre brad şi se suiră în el ca două maimuţe mici. Când au fost destul de sus, s'au aninat de crengi cu labele de dinainte, ca nişte copii, în vreme ce picioruşele lor negre se legănau în gol: pândeau să vadă ce o să se întâmple.

Ursoaica se îndrepta încet spre mine în două picioare şi începea să nu-mi fie tocmai îndămână în faţa acestei dihănii înalte cam de vre-o şase picioare şi care, fără îndoială, nu auzise niciodată vorbindu-se de puterea magnetică a privirii omeneşti.

N'aveam nimic ca să mă apăr, nici măcar bastonul. Ursoaica scoase un mormăit prelung şi eu mă pregăteam să bat în retragere spre hotel, deşi mi se spusese că urşii de pe aici păstrează pacea cu oamenii. La zece paşi de mine, ursoaica se opri şi mă studie în linişte. O clipă ea păru a sta la îndoială, pe urmă hotărî că omul acesta era poate inofensiv, dar că tot mai cuminte ar fi să nu-şi pună puii în primejdie fără nici o nevoie.

Ea se întoarse spre cei doi ursuleţi şi slobozi un mormăit plângător, destul de bizar: *„Srrr! Srr...r...r!"* Şi îndată ursuleţii săriră din copac ca doi copii ascultători. Nu erau nici greoi, nici stângaci, cum s'ar fi putut crede. Se lăsară să alunece uşurel din creangă în creangă până la pământ, pe urmă dispărură cu ursoaică cu tot spre pădure. Mi-a plăcut mult cum ascultau ursuleţii pe mama lor. Se supuneau la cele mai mici porunci ale ei, nu încercau nici cea mai mică împotrivire. Am aflat mai târziu că aveau un motiv serios să se poarte astfel: dacă n'ar fi ascultat-o, ea le-ar fi aplicat o bătaie dinapoi care i-ar fi făcut să urle de durere.

Această scurtă şi fermecătoare ochire asupra vieţii intime a ursuleţilor, chiar dacă ar fi trebuit să rămâie unică, mi-ar fi răsplătit osteneala călătoriei. La hotel mi se spuse că n'aş putea studia urşii de aproape decât la grămada de gunoi din poiană, unde aş întâlni câţi aş pofti.

Deci, a doua zi dimineaţă, devreme, m'am dus pe sub brazi până la sala de banchete a urşilor şi m'am ascuns în mărăcinişurile cele mai apropiate.

In curând, un urs mare şi negru ieşi din pădure, se îndreptă spre grămada de gunoi şi începu să scormonească în ea ca să-şi caute bucatele preferate. Părea foarte neliniştit: la tot pasul se aşeza pe coadă, arunca în jurul lui priviri speriate şi se trăgea îndărăt, înfricoşat, la cel mai mic sgomot. Fără veste, el ciuli urechile şi dispăru în galop printre brazi. In clipa aceasta se ivi alt urs negru. Era tot atât de sperios şi fugi îndată ce am mişcat mărăcinii ca să-l văd mai bine.

La început eram şi eu neliniştit, căci, bineînţeles, nu e îngăduit să porţi armă în parc. Dar timiditatea urşilor m'a liniştit. Şi atâta plăcere simţeam să văd aceste dihănii mari şi ursuze trăindu-şi viaţa lor slobodă, încât mi-am uitat frica.

Am înţeles însă că n'am să pot vedea mare lucru din tufişul meu, la douăzeci şi cinci de metri de gunoi. Alt desiş mai apropiat nu era. Am făcut atunci singurul lucru care se putea face : am săpat în gunoi o groapă destul de mare ca să încap în ea şi am stat acolo toată ziua în mijlocul cozilor de conopidă, a cojilor de cartofi stricate, a cutiilor de tomate şi a tot felul de resturi putrezite care se înălţau în jurul meu în grămezi mari şi mirositoare. Deşi muştele nenumărate care mişunau acolo erau de altă părere, — locul nu era tocmai agreabil. Era chiar atât de rău mirositor, încât sara, când m'am întors la hotel, nu mi s'a îngăduit să intru decât după ce mi-am schimbat hainele în pădure.

A fost o încercare grea, dar în cursul acestei zile de neuitat am văzut o sumedenie de urşi. De mai mult de patruzeci de ori i-am văzut ieşind din pădure şi apropiindu-se de gunoi. Dar cum ei se duceau şi veneau, acelaş urs putea să-mi treacă de mai multe ori pe dinainte. Totuşi, pot să spun că am văzut cel puţin treisprezece, de oarece la un moment dat am putut număra treisprezece deodată în jurul meu.

Aveam la mine albumul de schiţe şi caetul de note. Am însemnat sosirea fiecărui urs, i-am desenat. In felul acesta, am avut în curând o ideie despre obiceiurile şi despre personalitatea lor.

Oamenii neatenţi îşi imaginează că toţi negrii, toţi chinezii, toate animalele de aceiaşi specie seamănă între ei ca două picături de apă. Dar orice om e altfel decât ceilalţi oameni, orice animal se deosebeşte de semenii lui. Altfel, cum s'ar recunoaşte unii pe alţii? Cum ar recunoaşte puii pe mamă? Fiecare urs din câţi se ospătau la grămada de gunoi avea propria lui individualitate: n'ai fi putut găsi doi la fel în ce priveşte înfăţişarea sau caracterul.

Am constatat de asemenea un fapt curios: puteam să aud gheonoaia verde la o sută de metri în pădure, auzeam piţigoii şi gaiţele, auzeam până şi paşii veveriţelor pe pământul plin de frunze moarte al pădurii, — dar niciodată n'am auzit pe vre-unul din urşi apropiindu-se. Labele lor mari şi vătuite se aşezau totdeauna exact pe locul cel bun ca să nu facă să foşnească nici o frunză, ca să nu rupă nici o creangă. Urşii au dus la desăvârşire arta de a traversa pădurea în tăcere.

III

Toată dimineaţa a fost un du-te-vino de urşi în jurul vizuinei mele. Dar nici unul nu m'a descoperit. N'am notat nimic prea intereşant, afară de una sau două scurte încăerări. Dar pe la trei după amiazi, lucrurile începură să se mai însufleţească.

In momentul acela, patru urşi mari stăpâneau grămada de gunoi. La mijloc, Fatty benchetuia, întins cât era de lung, placid tablou de fericire. Din când în când se oprea să răsufle şi, ca să-şi scutească plictiseala de a se mişca, îşi întindea tot mai departe limba lungă ca un şarpe roşu, înşfăcând cu ea bunătăţile la care nu ajungea cu ghiarele.

La spatele lui, Jim cel subţire încerca să-şi dea samă despre anatomia unui stacoj uscat. Problemă grea, experienţă nouă. Urşii cunosc, din fericire, preceptul vechiu: „In caz de îndoială, să joci cartea cea mare". Jim cel subţire urmă preceptul — şi ieşi din încurcătură înghiţind stacojul.

Ceilalţi doi erau ocupaţi să cureţe, cu o deosebită îndemânare, cutiile de conserve. Cu laba ţineau cutia, în vreme ce limba lungă se strecura prin deschizătura îngustă ocolind marginile tăioase şi lingea până la ultima picătură siropul rămas pe fund.

Această scenă pastorală s'a prelungit destul timp ca s'o pot schiţa, dar s'a întrerupt fără veste. Am observat o mişcare pe culmea colinei de unde veneau toţi urşii, şi îndată s'a ivit acolo o ursoaică mare urmată de un ursuleţ minuscul. Era ursoaica cea neagră cu Ursuleţ.

Ursoaica bătrână coborî majestos dealungul colinei spre banchet. Ursuleţ se ţinea după ea, mormăind în mers. Mamă-sa îl supraveghia cu aceiaşi grijă cu care îşi supraveghiază o găină puişorul unic. Când au ajuns la treizeci de metri de grămada de gunoi, ursoaica se întoarse spre ursuleţ şi-i spuse câteva vorbe care, judecând după efectul produs, trebuie să fi însemnat aşa: „Ursuleţ, băete, ai face mai bine să mă aştepţi aici până ce alung eu pe nepoftiţii ăştia".

Ursuleţ ascultă şi aşteptă; dar, cum ţinea să vadă tot ce se petrece, se aşeză pe codiţă, cu urechile ciulite şi cu ochii măriţi de curiozitate.

Ursoaica înainta cu paşi mari, foarte demnă şi, slobozind mormăeli rău prevestitoare, se apropie de cei patru urşi. Aceştia erau din cale-afară de ocupaţi ca să dea atenţie apropierii unui tovarăş. Dar, cam la vre-o cincisprezece paşi, ursoaica tuşi tare şi se repezi spre ei. Lucru de mirare, ei nici n'au încercat măcar să-i ţină piept. Indată ce au văzut cu cine au deaface, s'au împrăştiat şi au luat-o la fugă înspre pădure. Jim cel subţire putea să se bizue pe picioarele lui, ceilalţi doi îl urmau de aproape, dar bietul Fatty gâfâia şi, îngreuiat de grăsime, nu se depărta decât cu încetul. Pentru ca nenorocirea să fie complectă, el se îndreptă spre locul unde şedea Ursuleţ. Ursoaica l-a ajuns repede din urmă şi i-a aplicat dinapoi vre-o două palme voiniceşti care, dacă nu l-au făcut să-şi iuţească pasul, l-au făcut să urle şi, spre norocul lui, să-şi schimbe direcţia. Rămasă singură stăpână a mesei întinse, ursoaica se întoarse spre Ursuleţ şi-l strigă: *„Err-r-r! Err-rr!"*. Ursuleţ răspunse cu bucurie sgomotoasă, Se apropie repede, şchiopătând pe cele trei picioare sănătoase şi veni lângă ursoaică, pe grămada de gunoi. Şi îndată începură amândoi să benchetuiască cu atâta poftă, încât Ursuleţ uită să şi mormăie.

Era vădit că Ursuleţ nu vizita pentru întâia oară grămada de gunoi, căci părea a cunoaşte perfect de bine diferitele specii de conserve. Aproape ţi-ar fi venit să crezi că citeşte etichetele, căci nu dădu nici o atenţie cutiilor cu stacoji atâta vreme cât găsi dulceţuri. Câteva cutii îi dădură chiar mult de lucru, căci era prea lacom şi prea neîndemânatec ca să nu se sgârie în marginile tăioase de tinichea. O cutie ademenitoare, cu fructe, avea deschizătura atât de largă, încât Ursuleţ putu să-şi vâre capul în ea şi câteva minute o linse, cu plăcere, prin toate colţişoarele. Nenorocirile lui au început din clipa în care a încercat să-şi tragă botul afară. Capul i-se înţepenise în cutie. Neputând să scape, Ursuleţ începu să sbiere şi să bată din picioare ca un copil alintat ce era. Mamă-sa părea îngrijorată. dar nu se pricepea cum să-l ajute. Când, însfârşit, izbuti să-şi scoată capul din cutie, Ursuleţ se răzbună pe ea izbind-o cu labele până ce o turti de tot.

Un bidon mare cu sirop îl făcu fericit o vreme. Deschizătura era rotundă, dar nu destul de largă pentru ca ursuleţul să-şi poată vârî botul înăuntru. In zadar îşi întindea limba cât era de lungă, nu putea ajunge până'n fund. Dar Ursuleţ nu era prost. Vârând una din lăbuţele lui negre prin deschizătură, el şterse bine pereţii bidonului cu ea, pe urmă o scoase şi începu s'o lingă. In vreme ce-şi lingea o labă, o îmbiba cu sirop pe ceilaltă. Repetă figura aceasta de mai multe ori, până ce interiorul bidonului rămase ca la ieşirea din fabrică.

O cursă de şoareci stricată păru a-i da de gândit. O prinse între labele de dinainte, o cercetă de aproape. Mirosea ademenitor a caş. Ii dădu o palmă, dar maşina îi răspunse într'un mod atât de neaşteptat, încât Ursuleţ nu se opri să strige după ajutor decât datorită unei stăpâniri de sine puţin obişnuită. El cercetă cursa cu gravitate, îşi aplecă şi pe-o parte şi pe alta capul, îşi rotunji buzele ca o pâlnioară şi la urmă îi aplică aceiaşi pedeapsă ca şi cutiei de conserve. Şi-şi găsi răsplata în fundul cursei: o bucăţică delicioasă de caş.

Pe semne că ursuleţul n'auzise niciodată vorbindu-se despre otrăvirea cu ptomaine, căci nu i s'a întâmplat nimic. După ce a golit toate cutiile cu dulceţuri şi cu fructe, a luat la rând cutiile de stacoji şi de sardele şi nu s'a arătat scârbit nici chiar în faţa unei cutii cu carne de maimuţă. Pântecuţul lui se umflă ca un balon şi, de mult ce fuseseră linse, labele începură să-i lucească, ca şi cum ar fi purtat mănuşi lungi de mătasă neagră.

IV

Mi-am zis atunci că situaţia mea nu era, poate ,tocmai sigură. Căci una e să dai peste un urs care n'are familie subt paza lui şi alta e să superi pe o ursoaică bătrână şi ursuză, speriindu-i puiul.

„Să presupunem, mi-am zis, că ursuleţul acesta se îndreaptă spre partea gunoiului unde stau eu şi că mă descopere. Are să înceapă îndată a sbiera. Mamă-sa are să creadă, fireşte, că cine ştie ce i-am făcut şi, fără să-mi îngăduie să mă desvinovăţesc, poate foarte bine să uite regulamentul parcului şi să mă pună într'o situaţie destul de neplăcută..."

Din fericire, toate cutiile de dulceaţă se găseau în partea unde era ursuleţul şi el nu se depărtă de lângă ele. Ursoaica stătea în preajma lui. Insfârşit, Ursuleţ văzu că mamă-sa avea o cutie mai bună decât toate cele pe care le găsise el, alergă scâncind să i-o ia şi, din întâmplare îşi aruncă ochii spre colină. Acolo, zări ceva care-l făcu să se aşeze dintr'odată pe codiţă şi să sloboadă un strigăt bizar şi subţirel: *„Koff! Koff! Koff! Koff!"*.

Mamă-sa se întoarse în grabă şi se aşeză şi ea să vadă la ce se uita Ursuleţ. Am urmărit privirea lor şi — ce groază! — am zărit un uriaş urs cenuşiu, un *grizzly*. Era un adevărat monstru. Ai fi zis că un omnibus îmblănit mergea greoiu printre copaci.

Ursuleţ începu să plângă şi se ascunse după mamă-sa. Aceasta scoase un mormăit adânc şi tot părul i-se zburli. Am simţit şi eu cum mi se zburleşte părul, dar nu m'am mişcat din loc.

Ursul înainta în pas majestos. Umerii lui largi care alunecau în mers dealungul coastelor, blana argintie care unduia la fiecare pas ca pielea unui elefant, îi dădeau o înfăţişare de înfricoşetoare putere.

Ursuleţ începu să plângă mai tare. Şi m'am simţit cu totul de partea lui, deşi n'am făcut ca el. După o clipă de îndoială, ursoaica se întoarse spre puiul ei scandalagiu şi-i spuse ceva, — eu n'am putut înţelege anume ce. Mi s'a părut că a tuşit de două-trei ori: *„Koff! Koff! Koff!...* Dar îmi închipui că trebuie să-i fi spus: „Mititelul mamei, ai face mai cuminte să te sui în copacul de colo, în vreme ce eu voiu încerca să alung dihania asta".

Şi aşa a făcut ursuleţul, în timp ce mamă-sa se pregătea de atac. Dar el nu vroia să piardă nimic din spectacol. Vroia *să vadă* tot ce se va întâmpla. In loc să stea ascuns între crengile dese ale bradului, se sui până'n vârf şi acolo, tăiat în relief pe cer, începu să dea din picioare şi să ţipe întărâtat. Creanga pe care şedea era atât de subţire încât se îndoia subt greutatea lui, legănându-se de la dreapta la stânga, şi mă aşteptam în orice clipă s'o aud rupându-se. Dacă s'ar fi rupt în momentul când se apleca spre partea mea, ursuleţul mi-ar fi căzut, fără îndoială, în cap, — ceiace ar fi provocat desigur o situaţie destul de încordată între mamă-sa şi mine. Dar creanga era mai solidă decât părea, — sau poate că ursuleţul era deprins cu acest sport. El nu şi-a pierdut echilibrul şi creanga nu s'a rupt.

In vremea asta, ursoaica ieşise întru întâmpinarea vrăjmaşului. Ameninţătoare, cu părul vulvoi, se ridică în două picioare cât era de înaltă şi i se opri în faţă, mormăind şi scrâşnind din dinţi.

Ursul păru a nu-i da nici o atenţie. El se apropia de gunoi calm, ca şi cum ar fi fost singur. Când ursoaica ajunse cam la patru metri, slobozi un şir de mugete scurte şi aspre şi, repezindu-se la el, îi dădu o lovitură cumplită peste ureche. Ursul păru surprins, dar îi răspunse printr'un *direct* cu stânga care o trânti la pământ ca pe un sac cu fân.

Fără să-şi piardă curajul, mai furioasă încă, ursoaica se ridică iute şi se aruncă asupra lui. S'au prins în braţe şi s'au rostogolit unul peste altul, bătându-se, izbindu-se, mormăind şi sforăind, făcând o larmă şi un praf ca'n iad. Dar peste toată harmalaia, auzeam desluşit glasul ursuleţului care sbiera cât îl ţinea gura, îmbărbătând fără îndoială pe mamă-sa ca să-i facă felul, odată pentru totdeauna, ursului cenuşiu.

N'am înţeles prin ce minune nu i-a rupt ursul spinarea ursoaicei. După câteva minute, în care timp n'am putut să văd decât praf şi labe agitându-se furioase, s'au despărţit ca prin bună înţelegere. Poate că trecuse timpul reglementar... Au rămas unul în faţa altuia, privindu-se cu mânie. Ursoaica gâfâia din greu.

Ursul s'ar fi oprit bucuros aci. N'avea deloc gust să se bată, n'avea nici un gând rău faţă de ursuleţ. Tot ce dorea, era un prânz liniştit. Dar nu! De îndată ce păşi spre grămada de gunoi, ursoaica îşi închipui că se îndreaptă spre Ursuleţ şi se repezi la el. De data asta, ursul o aştepta. Cu o singură palmă o trânti la pământ, izbind-o peste o rădăcină uriaşă de brad. Ursoaica rămase buimăcită. Puterea loviturii şi izbitura zdravănă de rădăcină, o făcuseră parcă să piardă orice poftă de luptă. Ea se ridică şi încercă să fugă. Dar ursul cenuşiu era furios de-al binelea. Hotărât s'o pedepsească, el înconjură dintr'o săritură ciotul. Se jucară astfel de-a v'aţi ascunselea o vreme. Dar ursoaica, mai sprintenă, izbutea să fie mereu de cealaltă parte a rădăcinii. Din adăpostul lui aerian, ursuleţul îşi manifesta fără încetare interesul lui pasionat şi asurzitor.

Văzând însfârşit că nu putea pune laba pe ea în felul acesta, ursul se aşeză jos şi începu să se gândească, desigur, la vre-un contra-atac. Ursoaica găsi atunci prilejul nimerit. Dintr'un salt, se depărtă de rădăcină şi se urcă în copacul în care era Ursuleţ.

(Continuare în pagina IV-a)

Ursuleţ se cobori ca să-i iasă înainte, — ori poate ca să nu se rupă creanga subt această nouă povară. După ce am fotografiat din fundul ascunzătoarei mele acest grup interesant, m'am hotărît, fie ce-o fi, să scot un clişeu mai de-aproape. Pentru întâia oară în ziua aceia am ieşit din groapă şi am alergat subt copac. Dar degeaba, căci între mine şi urşi erau crengile de jos ale bradului, prea dese, şi mi-a fost cu neputinţă să-mi zăresc prietenii în vârful copacului.

Eram lângă trunchiu şi încercam zadarnic să iau un instantaneu, când ursoaica începu să coboare, scrăşnind din dinţi şi tuşind ameninţătoare spre mine. Nu ştiam ce trebuie să fac, când am auzit un glas din depărtare:

— Ascultă, domnule! Ia sama. Ursoaica asta bătrână e în stare să-ţi facă vre-un rău.

M'am întors şi am zărit pe unul din văcarii hotelului care se apropia călare. Dusese vitele la păscut şi trecea pe acolo tocmai când începuse să se îngroaşe gluma.

— Cunoşti urşii aceştia? l-am întrebat când s'a apropiat.

— Te cred! Cel mititel de sus, Ursuleţ, e cam într'o ureche. Mamă-sa încalte e nebună de-al binelea. Niciodată nu prea poţi avea încredere în ea, — dar când se porneşte odorul ei să sbiere ca acum, e primejdioasă de tot.

— Aş vrea s'o fotografiez când se coboară, am zis.

— Bine, ascultă. Eu stau aici cu calul, şi dac'o văd că are vre-un gând rău, cred că pot s'o alung.

Văcarul rămase pe-aproape. Ursoaica cobori încet din creangă în creangă, bombănind şi ameninţând. Dar când ajunse aproape de pământ, trecu de partea cealaltă a trunchiului, se lăsă jos şi o luă la fugă spre pădure, fără să-şi aducă la îndeplinire ameninţările ei cumplite. Ursuleţ rămase părăsit. El se urcă din nou în vechiul lui observator şi-şi începu iarăş plânsul lui monoton:

„Wah! Wah! Wah!..." (Desigur: Doamne! Doamne! Doamne!).

Mi-am pregătit aparatul şi m'am apropiat să-l scot în atitudinea bizară în care-i plăcea lui să se vaete, — când, fără veste, el îşi lungi gâtul şi începu să sbiere ca'n timpul bătăliei. M'am uitat în direcţia în care-şi întinsese botişorul şi am zărit ursul cenuşiu îndreptându-se spre copac, nu în pas de atac, ci chibzuit, ca şi cum ar fi avut intenţia să vie lângă mine. Am întrebat pe *cow-boy:*

— Pe ăsta îl cunoşti?

— Cum nu, răspunse el. E *grizzly*, ursul cel bătrân. Cel mai mare urs din parc. De obiceiu e paşnic. Dar nu se teme de nimic. Şi azi, după ce s'a bătut, s'ar putea întâmpla să fie cam supărat...

— L-aş fotografia, dacă ai vrea să mă ajuţi.

— Foarte bine, răspunse el zâmbind, eu stau aici, călare. Şi dacă ursul se repede la dumneata, mă reped şi eu la el. Pot să-l trântesc odată, dar numai odată. Dumneata ai face bine să-ţi alegi de pe acum copacul în care să te urci la nevoie...

Cum n'aveam la îndemână decât un copac, acela în care era Ursuleţ, perspectiva asta nu era deloc atrăgătoare. Mă vedeam suindu-mă lângă pui, în vreme ce mamă-sa se suia după mine şi mă arunca de sus ursului de subt copac...

Ursul se apropia. L-am fotografiat la 40 de metri, pe urmă la 20. El venea liniştit spre mine. M'am aşezat pe gunoi, pregătindu-mă de atac. Optsprezece metri... şaisprezece... doisprezece... Dihania înainta mereu, în timp ce protestările ursuleţului se făceau tot mai sgomotoase. Insfârşit, la cinci metri de mine, ursul se opri scurt, îşi plecă dintr'o parte în cealaltă capul uriaş şi bărbos ca să vadă cine făcea larma cea îndrăcită în vârful copacului şi mi se înfăţişă astfel de profil. Am deschis aparatul. La sgomotul acesta, el se întoarse spre mine cu un mormăit ca un tunet. Am rămas pe loc tremurând, întrebându-mă dacă nu cumva mi-a sunat ceasul de pe urmă. Ursul mă privi o clipă ţintă, încruntat, şi i-am zărit câte o mică lampă electrică verde în fiecare ochiu. Pe urmă s'a întors încet şi a luat de jos o cutie mare de tomate.

„Doamne! m'am gândit, nu cumva are de gând să mi-o arunce în cap?"

Dar el începu s'o lingă cu convingere, apoi lăsând-o alături, luă alta, fără să se mai ocupe nici de mine, nici de Ursuleţ. Era vădit că nu ne socotea vrednici de atenţia lui.

M'am tras îndărăt, încetişor şi respectuos, din prezenţa lui regală şi l-am lăsat în stăpânirea grămezii de gunoi. Sus, în brad, Ursuleţ sbiera mereu.

Nu ştiu ce-a mai făcut în ziua aceia ursoaica cea neagră. Cât despre Ursuleţ, după ce s'a mai bocit o vreme, a înţeles că nu mai avea public care să ţie cu el şi, cuminte, a tăcut din gură. Ne-mai putând să se bizuie pe mamă-sa, silit să se descurce prin propriile lui mijloace, s'a arătat mai isteţ decât l-ai fi putut crede. Supraveghind pe urs, cu o expresie de adâncă viclenie pe mutrişoara lui neagră, aşteptă ca acesta să se depărteze puţin, se lăsă să alunece fără sgomot dealungul trunchiului, apoi, deşi numai în trei picioare, alergă ca un iepuraş până la copacul cel mai apropiat şi nu se opri decât pe creanga cea mai de sus. Era încredinţat că ursul n'avea alt gând decât să-l omoare pe el, dar în acelaş timp îşi dădea sama că duşmanul nu se poate urca prin copaci.

Se uită cercetător o vreme la ursul care părea într'adevăr că l-a uitat, apoi o luă la goană din copac în copac, întrerupându-şi fuga din când în când prin câte un ocol viclean, făcut ca să-şi înşele urmăritorul. La fiecare copac se urca până 'n vârf, — şi dispăru astfel în pădure. Peste zece minute, vântul ne-a adus ecoul glasului lui, plângător ca de obiceiu. Am înţeles că-şi regăsise mama şi că din nou făcea apel la simpatia ei.

V

Urşii obişnuesc să-şi bată puii când nu ascultă. Dacă ursoaica cea neagră şi-ar fi supus ursuleţul la această disciplină, de multe necazuri ar fi fost scutiţi amândoi.

In fiecare zi, ursoaica se găsea în câte-o încurcătură din pricina ursuleţului. Dar cea mai umilitoare aventură i s'a întâmplat la puţin timp de la întâlnirea ei cu ursul cenuşiu.

Intâmplarea asta mi-au povestit-o întâia oară trei munteni arşi de soare. Cum ei se supărau tare lesne dacă păreai a pune la îndoială cuvântul lor, şi cum în acelaş timp erau şi foarte buni ţintaşi, am crezut tot ce mi-au povestit, mai ales că autorităţile parcului mi-au confirmat în urmă spusele lor. Se pare că dintre toate cutiile de conserve aruncate la gunoi, Ursuleţ le prefera pe cele împodobite cu o prună mare violetă. Această preferinţă o căpătase printr'un studiu foarte aprofundat al subiectului. El cădea într'un soiu de extaz de îndată ce simţea parfumul, cât de îndepărtat, al acestor prune.

Intr'o zi, bucătarul hotelului dăduse la cuptor nişte prăjituri cu prune. Vântul flecar duse această veste în pădure şi parfumul prunelor pătrunse prin nări până 'n adâncul sufletului ursuleţului.

Fireşte, ursuleţul scâncea. Mamă-sa era ocupată să-l spele pe bot şi să-l pieptene, aşa că el avea de două ori dreptate să se plângă. Mirosul prăjiturilor îl făcu să se cutremure. S'a ridicat dintr'o săritură şi, când mamă-sa a încercat să-l oprească, s'a pornit să urle şi cred chiar că a muşcat-o. Ea ar fi trebuit să-i dea atunci câteva palme, dar s'a ţinut. A slobozit doar un mormăit de mânie şi s'a luat după el, să vadă nu cumva dă de vre-o primejdie.

Cu botişorul în vânt, Ursuleţ o luă întins spre bucătărie. Dar, ca măsură de prevedere, se suia din când în când până în vârful câte unui brad, ca să cerceteze terenul. Ursoaica îl aştepta jos.

Au ajuns astfel la bucătărie. Acolo, în cel din urmă copac, curajul ursuleţului se risipi. Rămase cocoţat sus şi, de pofta prăjiturilor, izbucni într'un plâns cu suspine.

Ursoaica a înţeles ea oare ce-i cerea puiul? S'a prefăcut că se întoarce spre brazi. Dar Ursuleţ protestă prin ţipete atât de ascuţite, încât ea nu se îndură să-l lase singur. Cât despre el, n'avea aerul că ar vrea să se coboare şi s'o urmeze.

Şi ursoaicei îi plăcea dulceaţa de prune, iar parfumul era acum puternic şi ademenitor. Ea se luă cu băgare de seamă după miros până în uşa bucătăriei.

Şi acesta nu era lucru de mirare. Căci în parcul Yellowstone regulamentul care sună astfel: „Trăeşte şi lasă şi pe alţii să trăiască", e observat cu atâta străşnicie, încât urşii vin adesea până în pragul bucătăriei să caute zaharicale. Şi după ce au căpătat câte ceva bun, se întorc liniştiţi sub paza pădurii. Fără îndoială că ursoaica şi ursuleţul ei ar fi căpătat câte o prăjitură, dacă în aventura lor n'ar fi intervenit un personagiu nou.

Otelierii aduseseră chiar atunci o pisică. Pisica era tânără de tot, dar avea pui. Când ursoaica a ajuns în dreptul uşii, pisica se întindea la soare în mijlocul pisoilor ei. Ea a deschis ochii şi a văzut deasupra ei un monstru păros şi uriaş.

Pisica nu văzuse niciodată urşi, căci abia sosise. Nici măcar nu ştia ce-i un urs. Dar cunoştea cânii... Şi iată că un câne negru cu coada tăiată, mult mai mare şi mai fioros decât toţi cânii pe care-i văzuse ea până atunci, se îndrepta spre ea. Primul ei gând a fost să fugă. Dar şi-a adus aminte de pui. Era datoare să-i ocrotească, sau măcar să le înlesnească fuga. Atunci, ca o mamă vrednică ce era, pisica se urcă pe pragul bucătăriei şi, zburlindu-şi spinarea, scoţându-şi ghiarele şi ridicându-şi coada, aruncă ursoaicei o poruncă semeaţă: „Opreşte-te!".

Fără îndoială, pisica a vorbit în limba ei, dar ursoaica a înţeles-o. Cei care au luat parte la această scenă afirmă cu seriozitate că ursoaica s'a oprit scurt şi că s'a conformat chiar obiceiului ţării, ridicându-şi labele de dinainte în semn de supunere.

Totuşi, văzută aşa, de sus, pisica i-se păru din caleafară de mică. Ea, ursoaica bătrână care înfruntase un *grizzly*, să se lase intimidată de un dihor păcătos, cu coada în sus, pe care l-ar putea înşfăca dintr'o înghiţitură? Ursoaicei i-a fost ruşine, mai ales când auzi plânsul ascuţit al ursuleţului, care-i aminti îndatoririle ei şi-i aduse, ca de obiceiu, un sprijin moral.

Ea se lăsă pe patru labe ca să-şi urmeze drumul.

Pisica strigă din nou: „Opreşte!".

Dar ursoaica n'o luă în seamă. Un pisoi mieună speriat. Auzindu-l, pisica aruncă ursoaicei ultima ameninţare, — adică, se aruncă ea în persoană. Pisica avea optsprezece gheruţe ascuţite şi colţi de oţel tăioşi. Aterizând pe botul gol al ursoaicei, ea se sluji cu desnădejde de armele ei, tocmai pe locul cel mai dureros. După ce făcu sforţări zădarnice ca să arunce de pe ea furia aceia pestriţă, ursoaica se hotărî să facă ceiace ar fi făcut oricine în aceleaşi împrejurări. Se întoarse şi, părăsind terenul duşmanului, o luă la fugă spre pădure.

Dar pisica se întărâtase. Ea nu se mai mulţumea acum numai să-şi alunge duşmanca, vroia s'o supună la o înfrângere umilitoare.

In zadar se grăbea ursoaica, pisica nu se lăsa şi o lucra înainte cu ghiarele şi cu dinţii. Pe ursoaică a prins-o groaza. In urma ei cărarea, rămânea presărată cu smocuri lungi de păr negru şi chiar cu picături de sânge. Onoarea era salvată, dar pisica tot nu era mulţumită. Intr'o fugă nebună, cele două inamice au descris câteva ocoluri. Ursoaica era ca turbată, complect umilită şi gata să primească orice condiţii de pace. Dar pisica părea că nu aude chelălăitul ei răguşit, şi nimeni nu ştie până unde ar fi mers cu învierşunarea, dacă Ursuleţ nu i-ar fi dat mame-sii o ideie, începând să sbiere cât îl ţinea gura, sus, în brad. Ursoaica se urcă, din goană, în copac.

Văzându-se luată pe sus într'un loc nesigur, unde ursoaica putea să găsească ajutoare neprevăzute, pisica hotărî înţelepţeşte să înceteze urmărirea. Sări jos şi rămase de pază lângă copac, dându-i ocol, cu coada vulvoi, vrând parcă să desfidă pe ursoaică să coboare. Pisoii veniră lângă ea şi se bucurară nespus. Şi muntenii m'au încredinţat cu toată seriozitatea, că dacă n'ar fi venit bucătarul să alunge pisica, urşii ar fi stat în copac până ce ar fi flămânzit. Dar cum această presupunere nu mi-a fost confirmată de păzitorii parcului, n'am fost obligat s'o cred.

VI

Ultima oară când l-am văzut pe Ursuleţ, era cocoţat ca de obiceiu într'un copac, plângându-şi soarta lui nefericită, în vreme ce mamă-sa alerga de colo-colo printre brazi căutând pe cineva, — ori pe cine, numai să nu fie nici urs cenuşiu nici pisică! — pe care să-l poată pedepsi ca să-şi împace puiul. Asta era la începutul lui August şi deja se observau unele simptome de schimbare la ursoaica cea bătrână. Ea fusese totdeauna cu toane, şi devotamentul ei de mamă părea că începe să se resimtă. Din pricina asta, poate, la sfârşitul lunii ursuleţul stătea uneori câte o jumătate de zi, singurel, părăsit şi nefericit, în câte un vârf de brad.

Ultimul capitol din povestea vieţii lui s'a petrecut după plecarea mea de pe locurile acele. Odată, spre ziuă, el se târa în urma ursoaicei, care da târcoale hotelului. O servitoare irlandeză tânără, abia sosită la hotel, era în bucătărie. Cum se uita afară, i se păru că vede un viţel şi alergă să-l alunge. Pentru ursoaică, decând cu întâmplarea cu pisica, uşa bucătăriei era încă plină de spaime, şi ea fugi atât de înfricoşată, încât urvede un viţel şi aleargă să-l alunge. Pentru ursoaică, deea, se repezi spre cel mai apropiat copac, care nu era altceva decât un stâlp, în vârful căruia ajunse curând, — prea curând, — la vre-o doi metri de la pământ. De acolo el slobozi plânsul lui ascuţit în aerul rece al dimineţii. Ursoaica fugea înainte, singură. Când fata s'a apropiat şi a văzut că a prins o sălbătăciune, a fost şi ea tot atât de speriată cât şi Ursuleţ. Dar au venit ceilalţi servitori şi, recunoscând ţipetele ursuleţului, au hotărît să-l facă prizonier.

Au căutat o zgardă şi un lanţ şi, după o luptă învierşunată în timpul căreia mai mulţi s'au ales cu sgârieturi, sgarda a fost prinsă la gâtul ursuleţului şi lanţul legat de stâlp.

Când a prins de veste că-i legat, Ursuleţ s'a înfuriat prea tare ca să mai poată ţipa. A început să muşte, să sgârie şi să se sbată, până ce n'a mai putut de oboseală. Apoi a chemat pe mamă-sa. Aceasta s'a arătat de vre-o două ori în depărtare, dar nu s'a putut hotărî să înfrunte o nouă întâlnire cu pisica. A preferat să dispară şi să-l lese pe Ursuleţ în voia soartei.

Ursuleţ şi-a petrecut aproape toată ziua scâncind şi sbătându-se. Spre seară, rupt de foame, a primit bucuros mâncarea pe care i-a adus-o Norah, — căci fata se simţea datoare să facă pe mama adoptivă a puiului de urs, ca una ce alungase pe mama cea adevărată. Noaptea se lăsa, rece. Ursuleţ era să degere în vârful parului, apoi consimţi să se coboare şi să se culce în aşternutul călduţ ce i-se pregătise la pământ. Zilele următoare, ursoaica veni adesea să dea târcoale grămezii de gunoi. Dar în curând uită cu totul de Ursuleţ. Norah îi purta de grijă în fiecare zi şi-i dădea regulat mâncare. Dar îi mai dădea şi altceva: într'o zi a sgâriat-o şi a primit în schimb câteva palme dinapoi, de-a sbierat. El făcu o vreme pe supăratul, căci nu era deprins cu bătaia. Dar foamea îl dobori şi el arătă de atunci păzitoarei lui tot respectul cuvenit. Cât despre Norah, ea începu să se intereseze de bietul orfan şi, în mai puţin de două săptămâni, caracterul ursuleţului se schimbă mult. Nu mai era atât de sgomotos. Işi arăta foamea tot printr'un *Err-r-r! Err-rr! Errr!...* plângător, dar scâncea mai rar şi toanele lui de furie încetaseră cu totul.

Această schimbare a fost şi mai vădită către a treia săptămână din Septembrie. Părăsit de adevărata lui mamă, toată afecţiunea lui era acum pentru Norah. Ea îl hrănea, ea îl bătea. Izbutise să facă din el un ursuleţ cât se poate de bine crescut. Câteodată, îi lăsa un pic de libertate. Ursuleţ îşi arăta atunci preferinţa îndreptându-se, nu spre pădure, ci spre bucătărie, unde fata avea treburi, şi se ţinea după ea mergând pe picioarele de dinapoi. Acolo a făcut el cunoştinţă cu pisica cea fioroasă. Dar pisica s'a deprins încet-încet cu veneticul cel negru şi păros.

Cum hotelul se închidea la 1 Octombrie, s'a hotărît să se dea drumul lui Ursuleţ ori să fie trimis la grădina zoologică din Washington. Insă Norah n'a vrut să renunţe la drepturile ei.

Când au început nopţile friguroase de Septembrie, ursuleţul progresase mult în felul lui de a se purta, dar fu cuprins de o tuse rea. Cercetându-i-se laba bolnavă, s'a constatat că răul vine de la şold, ceiace dovedea o constituţie plăpândă.

Ursuleţ nu s'a îngrăşat, cum se îngraşă toamna mai toţi urşii. Dimpotivă, slăbea de la o zi la alta. Pântecuţul lui rotund se supse, tusa i-se înrăi şi într'o dimineaţă l-au găsit tremurând pe patul lui de lângă stâlp. Norah l-a luat cu ea în bucătărie, unde căldura i-a făcut atât de bine, încât de atunci n'a mai ieşit de-acolo.

Câteva zile păru a merge spre bine şi i se trezi iarăş vechea lui plăcere de a se uita la lucruri. Ii plăcea mai ales focul pâlpâitor, şi când se deschidea uşiţa la sobă, Ursuleţ se aşeza pe codiţă ca să vadă mai bine. Dar peste o săptămână nu se mai interesa de nimic şi se prăpădea văzând cu ochii. In curând nici sgomotele cele mai neaşteptate, nici scenele cele mai nostime, nu mai trezeau în el cel mai mic interes.

Tuşea mult şi nu se simţea bine decât pe genunchii fetei. Acolo se ghemuia fericit, dar începea să scâncească dureros de îndată ce era pus în panerul lui.

Cu câteva zile înainte de închiderea hotelului, Ursuleţ refuză mâncarea şi gemu încetişor, până ce Norah îl luă pe genunchi. Puiul de urs se lipi de ea. *Err-rr! Err-rr!...* Plânsul lui se făcu din ce în ce mai slab, apoi încetă. Peste o jumătate de ceas, Ursuleţ pierduse pentru totdeauna orice interes pentru lucrurile acestei lumi.

În româneşte de OTILIA CAZIMIR

Cronica cinematografică

— Filme proaste —

In genere, de filmele proaste prefer să nu vorbesc deloc. Important mi se pare să notez câştigurile, iar nu pagubele survenite în arta cinematografică. Căci pagubele sunt individuale pe când câştigurile universale. Un film prost nu-i o pagubă pentru arta cinematografică în genere, ci doar pentru publicul care a făcut greşala să se ducă să-l vadă, şi mai ales pentru patronul localului în curând gol. Pe când invenţiile artistice ale unui film bun profită întregii arte cinematografice. Iată de ce lucrurile reuşite sunt aci mai importante decât cele rele.

De altfel, pentru filmele proaste, sancţiunea e indiferenţa publicului, pedeapsă mai usturătoare decât aprecierile scrise ale unui cronicar.

Uneori însă, indiferenţa publică nu se produce. Se întâmplă ca filmul să fie prost şi totuşi lumii să-i placă. Atunci criticul de ecran are datoria să intervină. Căci avem aci a face cu o primejdioasă rătăcire a gustului public. Şi trebuie să încercăm a o repara.

Un astfel de caz a avut loc cu prilejul filmului „La femme et le pantin". In ciuda valorii artistice nule, bucata a plăcut.

Trebuie să recunoaştem că asemenea erori sunt destul de rare la publicul de cinematograf. Totdeauna am fost uimit de justeţea cu care în genere acesta ştie să distingă ce-i bun de ce-i rău. In tot cazul, dacă îl comparăm cu publicul de teatru, concerte, cu cetitorii de romane sau de poezii, — publicul de cinematograf se dovedeşte a fi mult superior, se dovedeşte a poseda o siguranţă de judecată pe care nici-un altul nu o are.

Totuşi uneori greşeşte şi el. Şi este tocmai cazul „La femme et le pantin".

Acest film e francez şi regisat de Baroncelli (care turnează de obiceiu pe Dolly Davis, André Roanne, Jacques Catelain). Chiar cu cei trei artişti sus menţionaţi, care sunt relativ corecţi, filmele franceze au un fel de lungime, un fel de plumb în roate, ceva plicticos şi anost, de care nu se vor desbăra probabil niciodată.

Dar în „La femme et le pantin" aceste defecte apar mai evidente ca oricând.

Inchipuiţi-vă, în locul unui intelectual rafinat ca acel pe care Pierre Louis îl pune să se lase torturat şi umilit de o femee tocmai pentru a sublinia contrastul dintre superioritatea lui spirituală şi inferioritatea cumplită în care cade, închipuiţi-vă, zic un soi de misit dolofan şi puhav, cu o privire insignifiantă de gânsac fără ocupaţie, cu un început de burtă strâmbă, şi andimanşat ca de cununie.

Să se observe că puţin importă aci Pierre Louis şi romanele sale. Ceeace ştiu e numai că un don Juan rafinat nu are capul bărbiero-samsar al actorului francez angajat de Baroncelli.

Acest biet om de actor are şi el două numere. Ştie să facă pe blazatul sceptic şi ironic şi ştie să facă pe amorezatul care nu se mai poate ţine. Altceva nu ştie. Il vedem conversând degajat cu prietenul său (un fel de francez par'că scos din naftalină), în mână cu o ţigară pe care o scutură de scrum zâmbind din extrema dreaptă a gurii, cu desinvoltura figuranţilor de operetă care desfăşură joc de scenă în timp ce tenorul solist cântă „Să mer, mer, meeergem la masă".

Dar aceste aere satanice nu i se trec multă vreme. Căci deodată apare Ea, Concha, Conchitta. Şi atunci ochii lui se închid de concupiscenţă, colţurile gurii se pleacă în jos, şi puiul de misit începe a sforăi de voluptate. E atâta grotesc şi mitocănie în felul de a fi don Juan al acestui Don Matteo cinematografic francez!

Dar ea! Femeea fatală care se joacă cu bărbaţii în chip savant şi crud, ne e reprezintată printr'un fel de croitoreasă cu ziua, cu un surâs acuzator de o lungă nemâncare şi cu nişte şanţuri în obraz care se obţin de obiceiu cosând nopţile în odaie la lumina unei lămpi chioare de petrol. Biata Conchitta!

Mă grăbesc a spune că nu-s dintre aceia ce găsesc romanul lui Pierre Louïs faimos. Dar nu asta interesează. Era vorba să ni se reprezinte un don Juan care, însfârşit, a păţit-o şi el, şi o Carmen capricioasă şi invincibilă. In loc de asta, nişte figuranţi neîndemânatici, circulând stângaciu în nişte odăi de un hectar fiecare. (Este ceiace autorii de programe de cinema numesc „fast").

Pentru a da mai bine o idee despre capul actorului principal, mă voi mărgini să fac următoarea confidenţă personală.

Subsemnatul autor al acestor rânduri sufăr de o totală inaptitudine în arta desenului. Câteodată totuşi, găsindu-mă întâmplarea cu un creion în mână, îndrăsnesc a prinde şi încerca să schiţez trăsăturile unui om. Ca orice desenator fără talent, sunt tentat să fac oameni frumoşi. Şi atunci, desenului meu, îi pun tot frumos: nas clasic, gură perfectă, ochi mari şi expresivi, păr abundent, etc., etc. La un moment dat chiar am un mic acces de jenă. Mi se pare atunci că abuzez de putinţa mea de a face oameni. Că e laş să profit de puterea mea pentru a face oameni atât de frumoşi, când, în natură oameni frumoşi se fac atât de greu. Dar aceste cavalereşti sentimente nu ţin mult, căci de îndată ce desenul meu e gata, sunt silit să constat că modelul zugrăvit are cel mai idiot cap din câte se pot găsi pe lume.

In tot timpul reprezentării filmului „La femme et le pantin" am fost obsedat de o întrebare: „Unde am mai văzut eu pe omul ăsta?" Până ce, într'un târziu, mi-am adus aminte de frumoasele mele performanţe în arta desenului....

Există totuşi o singură scenă care reprezintă un progres în arta ecranului. Există o singură idee bună.

La un moment dat, Don Matteo, furios pe Conchitta, isbucneşte. O încuie în odaie, şi începe a-i căra palme aşa cum se bate la noi în România. Scena e bine făcută. Figurantul de operetă capătă expresia de om.

Fireşte, este o pură întâmplare că această „trouvaille"-ă a fost găsită de un film francez şi nu american.

O întâmplare, pentrucă din întâmplare „fabrica de palme" este o instituţie eminamente latină, şi mai precis: latină de sud. Anglo-saxonul întrebuinţează boxul, nu plesnitura sonoră şi aproape oratorică pe care noi Românii o cunoaştem atât de bine. Şi mai ales, nici unui anglo-saxon nu-i poate trece prin gând să bată o anglo-saxonă! Iată de ce nu puteam primi dela cinematograful american ideia unei scene în felul celei de care vorbim.

* * *

Mai există un film prost care rulează actualmente. Este: Marşul Nupţial. Dar e atât de limpede inept, încât cred inutil să mai adaog ceva.

In schimb, filme bune au fost destul de multe în ultimul timp: Prizoniera, Asfalt, Ingeraşul, Malec-reporter, etc. Dar despre acestea, în cronica viitoare.

D. I. S.

Inchisorile lui Verlaine

Nimic mai interesant ca descrierea întemniţărilor lui Paul Verlaine, făcută de el însuşi şi cuprinzând impresiile ilustrului şi nefericitului poet din toate închisorile pe unde a trecut: dela carcera şcolară sau cea militară, până la puşcăriile din Belgia, în care a fost deţinut după zgomotoasa lui tentativă de asasinat săvârşită împotriva straniului şi genialului poet Arthur Rimbaud.

Povestirile acestea, scrise pe un ton de persiflare glumeaţă, de sub care răzbate, însă, o sensibilitate excesivă, au fost traduse în româneşte de d. Ioachim Botez şi publicate în BIBLIOTECA DIMINEAŢA.

No. 118. *Preţul 8 Lei*

Copiii lui Vasilică

Bătrânii erau fericiţi că vor avea un nepot şi aşteptau cu mare nerăbdare ca telegraful să le transmită depeşa prin care ginerele lor, Vasile Ionescu, subdirector de minister în Bucureşti, să le vestească dacă Margareta a născut un băiat ori fată.

Viitorul bunic, Alexandru Dobricescu, administrator financiar scos la pensie şi proprietar a douăzeci hectare de vie pe dealul Dobrinei, vroia să aibă o nepoţică.

— Fetele, spunea el cu duioşie, sânt mai blânde, mai lipicioase, mai uşor de crescut. Cât despre măritiş, nu e cine ştie ce grijă, când ai o vie de 20 de hectare cu struguri prăjiţi de soare.

Coana Lina Dobricescu era cu totul de altă părere; şi pentru întâia oară se ivise în neturburata căsnicie a Dobriceştilor un prilej de neînţelegere. Coana Lina dorea un nepoţel.

— Băieţii sânt sinceri, iubitori de părinţi şi nu-i uită aşa uşor. Fata, cum se mărită, nici nu mai vrea să audă de tată şi de mamă. Ce să mai spun de altele! Iaca Margareţica mea; cât m'am necăjit să o cresc, câte nopţi n'am veghiat să-i văd de sănătate! S'a măritat, a plecat la Bucureşti, ne-a scris la început câteva scrisori şi apoi nimic. Acum, dacă n'ar fi viaţa aşa de scumpă în Bucureşti, s'o mai aducă nevoia la Huşi după un purcel, după o pasăre, tare mă tem că ne-ar uita cu totul.

Discuţiile pe tema aceasta le auzeai în fiecare zi, şi zilele treceau şi cu ele creştea şi emoţia aşteptării bunicilor. Nopţi de-arândul bătrânii n'au mai închis ochii, treziţi de fiecare sgomot care li se părea a fi paşii factorului de la poştă, aducătorul unei veşti ce avea să întroneze din nou liniştea în căsnicia lor.

Intr'o seară, Dobriceştii hotărâseră se se culce mai de vreme, dar abia apucase să stingă lampa că pe pietrele cu care era pavată ograda, auziră nişte paşi greoi.

— Depeşa, strigară amândoi deodată. Aprinde tu lampa. Mă duc eu la uşe.

De astă dată nu se mai înşelaseră. Factorul începuse să bată în uşe şi striga de afară cât putea de tare, ca să acopere lătratul câinelui: — Tele-gra-mă!

Bătrânii bâjbâiau după chibrituri, după ochelari, în sfârşit putură să citească:

„Margareta născut fată voinică — Vasilică".

De bucurie bunicii uitase de preferinţele lor şi începură să plângă, să râdă, să se îmbrăţişeze. Erau în culmea fericirii şi-şi alintau nepoţica cu vorbe frumoase şi cu promisiuni.

— Bunicuţa **ale** să-i **cumpele** o **păpuse male, male!**

— Bunelul are să-i ia un pian pe care să cânte fetiţa bunelului.

Bătrânul se duse în beci şi, din nisipul în care zăceau sticlele cu vinul recoltat în anul naşterii Margaretei, scoase una cu gândul să ciocnească un păhărel în sănătatea copiilor. Când să toarne din vinul limpede şi spumos, lătratul câinilor, nişte paşi greoi pe pietrele din ogradă şi un nou ciocănit în uşe îi ţintui locului.

O nouă telegramă:

„Margareta născut băiat voinic — Vasilică".

Bătrânii se priviră nedumeriţi, dar de grabă îşi veniră în fire. Se vede că Vasilică, grăbindu-se să le anunţe vestea şi turburat de emoţie, a greşit redactarea întâii telegrame şi că apoi dându-şi seama de confuzia ce o făcuse a dat una nouă. Şi bunicii îşi dau iară drumul entuziasmului.

— Bunicuţa **ale** să-i **cumpele** lui o **bicichetă!**

— Bunelul are să-i trimită un căluţ!

Şi când să treacă să ciocnească păhărelele de vin aud iarăşi poarta deschizându-se, lătratul câinilor, paşi greoi pe pavajul ogradei şi un ciocănit în uşe.

Factorul nedumerit şi el le aducea a treia depeşe.

„Margareta născut încă o fată voinică—Vasilică".

De astădată bătrânii se zăpăciră de tot. Citeau şi reciteau conţinutul celor trei telegrame, le puneau una alături de alta, socoteau ceasurile de prezentare şi timpul sosirii. O singură explicare găsiau cu putinţă: fiica lor născuse doi copii gemeni, un băieţel şi o fetiţă, un nepoţel pentru bunică şi o nepoţică pentru bunic. Şi dacă Dumnezeu le-a făcut gustul amândorura...

Bucuria le fu şi de data aceasta întreruptă, căci li se aduse o nouă telegramă:

„Margareta născut încă un băiat voinic.
Vasilică"

Bătrânii nu ştiau ce să mai creadă. Aveau impresia că şi-au pierdut minţile, că sunt prada unei halucinaţii datorite celor două păhăruţe cu vin vechi băute în sănătatea noului născut. Dar factorii se succedau şi telegramele aduse de ei aveau acelaşi cuprins variind numai în ceiace priveşte sexul copilului: „încă un băiat", apoi „încă o fată". La urma urmei începu să încolţească în mintea lor gândul că ginerele lor, Vasilică, înnebunise.

Scos din fire şi foarte agitat, bătrânul Dobricescu nu aşteptă să se lumineze bine de ziuă, se îmbrăcă şi porni spre oraş doar va găsi vre-un prieten care să-l dumirească. Când să iasă pe poartă îl întâmpină un factor cu o nouă telegramă. Intră din nou în casă şi citi să audă şi coana Lina.

„Toţi copiii lui Vasilică sânt negri **stop** oferim angajament strălucit în circul nostru. — Sidoli".

Căzu pe un scaun cu capul între mâini şi începu a plânge cu hohote. Bătrâna palidă, abia mai respira şi nu mai avea putere nici să plângă.

Vecinii aflară de cele întâmplate şi veniră la bătrânii Doiceşti să-i liniştească. Dar cine i-ar fi putut face să înţeleagă ce s'a petrecut în realitate?

Studentul Titi Dolofeanu după un mare număr de ani petrecuţi prin Bucureşti izbutise să-şi ia în sfârşit licenţa în drept. Figură bine cunoscută prin localurile de petrecere în care cheltuia toţi banii pe care părinţii i-i trimiteau pentru învăţătură, Titi Dolofeanu se făcuse celebru prin farsele ale căror victime nu şi le mai alegea. Colegii, profesorii, cunoscuţii şi necunoscuţii au avut deseori prilejul să-i sufere poznele.

Titi Dolofeanu trebuia să plece acasă, într'un mic târg oltenesc, şi ţinea să-şi încoroneze activitatea din Bucureşti cu un chef deosebit de celelalte. Işi pofti colegii la un restaurant şi, simţind că va rămânea fără bani de drum, se despărţi devreme — spre surprinderea lor — de aceia cu care altădată apuca răsăritul soarelui.

Lui Titi Dolofeanu îi dete în gând să treacă pe la poştă ca să anunţe părinţilor succesul final şi hotărîrea de a veni chiar a doua zi acasă. Pe când îşi scria telegrama la masa oficiului, întâmplător aruncă ochii alături şi citi rândurile pe care tot atunci le întocmise un domn pe a cărui figură se putea citi cea mai desăvârşită bucurie:

„Alexandru Dobricescu — Huşi.
„Margareta născut fată voinică — Vasilică".

Veselia vecinului îl irită. Fără să se gândească prea mult rupse foaia pe care începuse să scrie adresa părinţilor săi, luă alta şi scrise:

„Alexandru Dobricescu — Huşi
„Margareta născut băiat voinic — Vasilică".

Aşteptă ca necunoscutul să predea telegrama şi văzându-l că pleacă, se îndreptă spre ghişeu. Apoi, gândindu-se la mutra pe care o va face necunoscutul Alexandru Dobricescu când va citi conţinutul celei de-a doua telegrame în care fata de curând născută devenise băiat, se hotărî să ducă farsa mai departe. La mici intervale expedia la Huşi pe adresa lui Alexandru Dobricescu telegrame cu acelaşi conţinut în care varia numai sexul noului născut. Cu ultimii bani ce-i mai rămăsese Dolofeanu expediă telegrama prin care Circul Sidoli oferia un angajament strălucit copiilor lui Vasilică.

Satisfăcut, deşi nu mai avea cu ce să mănânce a doua zi, Titi Dolofeanu se îndreptă spre gazda lui şi ajuns acasă adormi liniştit.

Făcuse ultima farsă de student.

EUGEN PETIT

Cetiţi azi
LECTURA No. 244
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
PUFUŞOR
de
SELMA LAGERLÖF
Laureată a premiului Nobel
Lei 5 Scrierea completă la chioşcari şi librari

O revedere melancolică

– Note de drum –

de I. PETROVICI

Frontiera dintre Cehoslovacia şi Germania se trece fără formalităţi complicate şi fără să înregistrezi schimbări simţitoare. Căci limba nemţească nu te întâmpină numai dela hotarele Reichului, ci stăpâneşte mai de timpuriu, — nordul Boemiei fiind compact german; trenurile merg de-o parte şi de alta a graniţei cu-aceiaşi precizie matematică; priveliştile care defilează poartă în amândouă ţările acelaş sigiliu de civilizaţie înaintată...

De-aceia spuneam că deosebirile sunt neînsemnate şi numai intenţiunea de-a le adânci cu orice preţ te-ar putea face să constaţi, în drumul care duce spre Leipzig, că peisagiile cehoslovace sunt parcă mai luminoase şi mai zâmbitoare, pe când cele germane mai severe şi mai întunecate, cel puţin atât cât durează aglomerările sumbre ale pădurilor de brad...

Mă aflu pe un drum pe unde n'am mai umblat de peste două decenii; voi revedea în sfârşit, oraşul neuitat al anilor de studiu, după un interval aşa de lung şi atât de plin de peripeţii istorice!

In cele două ceasuri care mă mai despart de ţinta acestei călătorii surexcitate, îmi foiesc prin suflet diverse frânturi de amintiri, care ar tot vrea să se închege într'un lanţ cronologic, dar care sar răzleţe, fără ordine, — ca o pulbere luminoasă, răspânditoare de arome...

Văd sala mare a Universităţii unde îşi ţinea cursurile Wundt, seara, cu lămpile aprinse; văd colţuri familiare ale oraşului şi strade animate sau tăcute; văd împrejurimi poetice cu dumbrăvi şi pajişti înflorite...

Dar ceiace văd mai cu stăruinţă, sunt neuitatele reprezentaţii ale ciclului wagnerian, la „Neues Theater", în Augustusplatz. Ne apucase o furie wagneriană pe câţiva studenţi de-atunci, şi cu bilete de 80 de pfenigi, în ultimul rând dela parter, ne instalasem ca credincioşii la biserică de câteori era o operă de Wagner, după ce îi studiaserăm textul de acasă şi cetisem interpretările lui Chamberlain sau Schuré.

Ajunseserăm ceata noastră de entusiaşti să lansăm cu aplauzele noastre sgomotoase pe cântăreţii cei mai simpatici şi mai buni, dar pe care publicul german, mai rezervat şi mai stăpân pe sine, îi întâmpina cu manifestaţii mai potolite şi mai calme...

De-acolo, spectacolul terminat, plecam grămadă la Thüringerhof, veche şi vastă berărie cu încăperi numeroase, cu sculpturi de lemn şi zugrăveli de scene din mituri şi epopei.

In jurul unei mese de culoarea mahonului, aproape de colţul unde se pretindea că regele Cristian al Danemarcei vine din când în când „incognito" pentru a-şi retrăi amintirile tinereţii, în atmosfera de havane, de bere şi ridichi, ne aşezam în faţa halbelor negre şi dulci ca mustul, analizând opera, subliniindu-i momentele culminante, în sfârşit, judecând cu pasiune pe interpreţi, ale căror nume şi pronume le ştiam poate şi mai bine decât pe-al autorilor din bibliografia specialităţii...

Berăria „Thüringerhof" dosită într'o ulicioară de Ev-mediu, câştigase un loc de frunte în viaţa cercului nostru şi când mai târziu, plecând din Leipzig, prietenii rămaşi mi-au împărtăşit într'o epistolă versificată golul pe care-l lăsasem printre dânşii, n'au uitat să pomenească de acel faimos local, într'o strofă, pe care mi-o aminteam întocmai şi acum o ritmam în ţăcăneala trenului:

Din când în când cu câte-un of!
Mai dăm pe la Thüringerhof;
Dar nu e (dacă nu e, nu e)
Nici cin' să bea, nici cin' să spue...

Cu cât trenul se apropie mai tare de oraşul tinereţii azi sfârşite, îmi fac planul de-a revedea fără zăbavă toate locurile odinioară favorite, acele care au încadrat de preferinţă momente care nu se uită şi pe care în atâtea rânduri, redus la puterile resurecţiunii imaginative, le-am invocat ca o nostalgică şi slabă mângâere.

Cu-aceasta îmi ocup timpul între două ochiri mereu repetate, una pe cadranul ceasornicului, alta, pe geamul vagonului, afară.

Rapidul aleargă cu o viteză susţinută, traversând vertiginos gările mărunte, mâncând distanţele într'un tempo căruia chiar dorul meu de-a ajunge mai repede nu-i poate aduce nici-o critică. In sfârşit depărtarea rămasă nu se mai socoate cu ora ci cu minutele.

Şi deodată în zarea colorată a apusului se desemnează silueta unei matahale de piatră, pe care am identificat-o după fotografii. E monumentul luptei memorabile care aminteşte cea d'întâiu înfrângere a lui Napoleon I-iu, — imensă construcţie inaugurată la marginea Leipzigului, la împlinirea centenarului biruinţei. E o privelişte nouă pentru mine, fiindcă la epoca amintirilor mele, monumentul era în lucru şi abia i se aşternuse vastele temelii.

O curbă largă a liniei ferate îl mută de cealaltă parte a trenului şi-ar trebui să mă schimb dela fereastră, dacă aş vrea să-l mai privesc. Dar o năvală de edificii care anunţă de-abinelea sosirea, mă reţine la acelaşi geam, cu toate că defilarea lor durează încă vreme lungă, într'un şir nesfârşit de locuinţe cu etaje, care nu-mi ajută nici-o aducere aminte şi nu-mi evocă absolut nimic. Parcă aş veni prin locuri complect necunoscute, şi impresia se menţine neschimbată atunci când trenul, încetinindu-şi mersul, se angajează sub bolţile uriaşe ale gării, — cea mai mare — pare-se din Europa.

Şi gara este tot o apariţie nouă, care îmi maschează cu brutalitate, ca o gigantică cortină, icoana care parcă se topeşte, a „Heidelbergului *meu* de altă dată"...

* * *

Timp de aproape o oră, mă lupt să regăsesc în labirintul de străzi, oprindu-mă la toate răspântiile şi biciuind ca pe-un cal slăbănog memoria derutată, — să regăsesc măcar ceva din aspectele Leipzigului, aşa cum mi se întipărise în minte, cu douăzeci şi trei de ani în urmă. Dar pe uliţele luminate şi de revărsarea globurilor aprinse şi de-aceia a galantarelor feerice, am totuş aerul unui necăjit care bâjbâe prin întuneric, căutând c'o slabă lanternă, o bijuterie pierdută. Imi vine să cred c'am greşit oraşul şi că mă aflu într'un centru necunoscut...

Dela sosire m'am isbit de paravane care mă separă de posibilităţile recunoaşterei. Intâiu enorma gară nouă, care pe vremuri nu avea fiinţă şi nu ştiam în ce loc s'o situez. Pe urmă marele hotel Astoria, unde mi se dăduse adresa, aşezat în vecinătatea gării, nu numai că era o clădire nouă, dar răspundea cu-atâta desăvârşire ideii de confort modern, că mă arunca la depărtări nemăsurate de modestele odăiţe în care locuisem altădată şi care înfăţişau pentru mine unul din aspectele Leipzigului de-atunci.

Plecat dela hotel, în cercetare, întâmplarea a făcut să apuc, dintre cele trei direcţii care mi se deschideau înainte, tocmai pe aceia care mă îndepărta mai tare, de colţurile pe care le-aşi fi recunoscut. Şi-am tot mers pe-o stradă nesfârşită, pe care aşi fi jurat că o călcam întâia dată, desnădăjduind să ating limanul unei recunoaşteri salvatoare. Frânt de oboseala enervării, aproape mă gândeam să mă întorc acasă, când la o răscruce de uliţi cetesc placarda: Brühl. In sfârşit o geană de lumină. E cartierul evreilor, negustori de blănuri vestite. Strada îmi era cunoscută, dar nu una din cele familiare şi nu-mi aduceam aminte în ce chip se îmbucă cu-acele în care aşi fi vrut să ies. Incredinţat că-i cuminte să renunţ la ideia de-a mă descurca singur, în oraşul pe care altă-dată îl străbăteam cu ochii închişi, cer ajutorul unui sergent de stradă, care mă asigură că nu sunt departe de artera cea mai umblată a Leipzigului, de Grimmnischestrasse. Urmând indicaţiile sale, apuc pe sub nişte colonade şi mă pomenesc la capăt, faţă în faţă, cu o firmă luminoasă care mă face să tresar: Auerbachskeller, pivniţa celebră, cu multe suvenire dela Goethe. In această istorică berărie te scobori din strada principală pe trepte sumbre şi învechite. Dar acum nu văd decât o firmă primenită, iar scara nicăeri. Furia de înoire a oraşului deschisese în punctul acela un cochet pasagiu cu pavaj de mozaic, care astupase vechea intrare, aşa că acum se coboară prin altă parte, pe trepte de piatră fără tradiţie şi cu impresia că te duc în subsolul unei bănci monumentale.

Dar, oricum, de-aicea înainte, mă pot orienta. La câţiva paşi, la încrucişarea cu Peterstrasse, îmi amintesc că era un bar-automat şi cum nu-i departe ceasul mesei, mă gândesc la o plăcută reconstituire a trecutului; să intru şi vârând cei zece pfenigi în găurile aparatelor, să primesc o tartină cu şuncă şi să-mi umplu paharul cu bere müncheneză.

Grăbesc pasul şi numai decât ajung. Dar ce-mi văd ochii? Barul nostru, pe care îl vizitam înainte de operă mai cu seamă, nu mai exista. In locul lui — ca un simbol de ducă — un mare magazin de cufere şi geamantane!

Acum văd că decepţia stomacului, vestit de ora mesei, n'a fost mai mică decât acea a sufletului, şi mă hotărăsc să-mi îndrept paşii către unul din restaurantele pe care le frequentam pe vremuri, găsindu-le minunate. Mi-e teamă că n'am să găsesc repede ulicioara lui Thüringerhof, şi mă decid pentru cellalt restaurant al reuniunilor noastre vesele, pentru „Panorama", aşezat pe artera circulară a „Ringului".

Mi-am amintit fără controversă că „Peterstrasse"

(Continuare în pag. VI-a)

CU CÂT MAI MULT VIZITEZI,
CU ATÂT MAI MULT IŢI PLACE
VIENA
Austria
PARLAMENTUL
In afară de admirabila împrejurime, VIENA vă mai oferă:
teatrele sale celebre Burgul şi Opera, teatrele sale de operete — Curse de cai — jocuri de golf, pe cel mai frumos loc de golf de pe continent — băi termale şi plaje—localuri de amuzament distinse, excursiuni cu automobile
Toate sporturile de vară şi de iarnă—cel mai mare teren de patinaj din ghiaţă artificială
Toamna caldă cu un soare strălucitor şi admirabilă vreme de iarnă.
HOTELURI de lux, şi SANATORII, MEDICI cu renume mondial—ARTA CONFECŢIUNILOR VIENEZE vă oferă: modele parisiene originale în cel mai bogat asortiment, combinate cu şicul vienez, centrul MODEI BLĂNĂRIILOR.
SEMMERING: 1100 m., staţiune climaterică populară cu sporturile sale de vară şi de iarnă, 2 ore de Viena, toate hotelurile, institutele terapeutice şi pensiunile sunt deschise tot anul.
Prospecte şi informaţiuni pentru Viena şi Semmering:
Prin biurourile de voiaj şi la următoarele hoteluri Vieneze: Hotel Bristol, Grand Hotel, Imperial şi Hammerand.
Informatiuni comerciale: Camera de Comert, Viena I, Export-Abteilung.

mă duce de-adreptul acolo, şi n'am greşit de data asta, decât numai în privinţa distanţei, cu mult mai nesfârşită decât îmi închipuiam. Dar, în cele din urmă, ajung la Rathaus şi de acolo, oblic, peste liniile de tramwai cu circulaţie intensă, trec strada spre clădirea rotundă a „Panoramei" care sclipeşte de lumini.

Deschid bucuros uşa, şi am de-odată înaintea ochilor priveliştea meselor ocupate de-o plebe sgomotoasă, în timp ce timpanul îmi este ameninţat cu distrugerea de muzica unei orchestre care face tapy. Ş'apoi ce miros acru de sosuri, ce negură de tutun! Aş fi putut găsi un locşor la o masă, dar cea dintâiu porţie care mi se servise, fusese una de desgust. Cu neputinţă să stau în atmosfera infectă şi'n compania unei clientele care... behăia. Aşa să fi fost oare „Panorama" şi'n vremea când îmi părea un colţ de raiu? M'oi fi schimbat eu, sau dânsa? Poate că amândoi am mers pe linii inverse, dar în orice caz, m'am retras în grabă, ş'am plecat fără să mă mai uit în urmă, regretând desigur că n'am găsit şi-aicea în locul meselor populare, rafturi de geamantane sau mai ştiu eu de ce...

Cu toată desiluzia suferită mă ţineam tot strâns de ideia să intru la un restaurant prin care să dau mâna cu trecutul. Şi 'mi amintesc de-odată de firma „Kitzing & Helbig", care mă atrăgea pe vremuri ca o vrajă, dar unde n'am cutezat să merg decât în două rânduri, odată când m'am aflat în „fonduri" proaspete şi-a doua oară servind drept călăuză unui moşier din Moldova care venise în Leipzig cu unele interese. Era o casă de elită, discret situată în fundul unui pasaj, cu mesele aşezate în firide, cu mâncări mai scumpe, cu chelneri în frac.

O găsesc mai repede decât aş fi putut nădăjdui. Numai câţiva paşi îndărăt pe „Peterstrasse" şi o săgeată îmi indică pasajul unde trebue să cotesc. Va să zică restaurantul există şi mă duc întins către locul ştiut. Dar când ajung mă zăpăcesc iarăş. Intrarea era închisă şi ferestrele în întuneric. Bag seama că firma nu mai spânzură acolo, ci câţiva paşi la o parte, de-asupra altei uşi. Restaurantul rămăsese în pasaj, dar se mutase în alte încăperi, în care am păşit o clipă, pentru a constata cât sunt de banale, de comune şi de nimic zicătoare...

De data asta am lăsat trecutul să doarmă şi m'am întors la hotel Astoria, unde cel puţin eram la mine acasă şi în lipsă de restaurări istorice, ştiam cel puţin că voi găsi o masă cu tot ce poţi visa mai suculent şi'ntr'o ambianţă de confort scânteetor, care când şi când place la oricine, oricât de sobru ar fi...

Aci mi-am trecut întâia seară, în vasta şi luxoasa sofragerie a hotelului, unde chelnerii erau mai numeroşi decât clienţii, şi unde orice călător dispunea de-o masă largă cu tot felul de fotolii şi răzemători, plus mesuţele rulante care aduceau fiecăruia pe lângă mâncările comandate şi altele ca să-l ispitească: galantine, maioneze, farfurii cu gâturi de raci, înomolite în icre moi...

Dar bag de seamă că pofta de mâncare fusese superficială, şi mai de grabă simt un dor adânc, de somn şi de odihnă. Sfârşesc repede masa, iar la plecare ca să schimb şi eu o vorbă, cer „Oberului" o explicaţie: de ce pe peretele salonului este portretul fostului Kaiser şi nu al preşedintelui Hindenburg?

— O să-l punem şi pe-al acestuia... când o muri, îmi răspune „oberul", fără să zâmbească.

— A!... va să zică galeria e numai pentru morţi?

— Da!... da!... pentru morţi şi pentru *ca şi* morţi.

Am mai stat câteva clipe, privind la grupele rare dela mese: doi tineri în voiaj de nuntă, câţiva oameni de afaceri, în sfârşit doi-trei răzleţi cu fruntea îngândurată, care — cine ştie? — poate că trăiau clipe similare cu-ale mele.

Din salonul de alături se aud acordurile unui „Tango" şi paşi care se aşează în cadenţă. Automatic cei doi însurăţei se scoală şi dânşii dela masă.

Nici măcar nu era un vals, în care să-mi legăn reveria!... Totul, până la muzică, îmi este strein şi eterogen.

Mă simt ca un strigoi întors din lume şi parcă locul meu ar fi şi dânsul pe perete, în galeria celor defuncţi...

* * *

A doua zi, o blândă zi de Septembrie cu cerul lăptos şi pal, am folosit-o tot la curse de recunoaştere şi reconstituire. Este drept, de data aceasta, am regăsit pe lângă multe lucruri schimbate, şi altele, conforme cu ceiace îmi rămăsese în minte. Dar toate împreună alcătuiau un ansamblu nou, care trăia sub altă climă, avea o altă tonalitate şi parcă o altă lumină... Chiar acolo unde recunoaşterea se făcuse dintr'o dată, nu era loc unde să nu-mi vie a spune: „Da, aceasta este, însă parcă nu absolut întocmai"; şi parcă n'a mai fost nimeni care să-mi ţipe aşa de răspicat şi de tare că „nu învie morţii", ca oraşul dela care aşteptasem cu nădejde să-mi dea câteva zile de întinerire, de reuşită transpunere în trecut!

Zadarnic m'am vârît prin părţile cele mai evocatoare: Opera care reprezenta „Salomeea", unele librării, Thüringerhof... Nicăeri nu se suprapunea realitatea cu icoanele aducerii aminte, şi dela toate încercările ieşam c'o drojdie de amărăciune şi cu-o subliniare nemiloasă a timpului care s'a scurs.

Oraşul clocotitor de viaţă şi de energie, oraşul în plină desvoltare şi prosperitate care este Leipzigul, mi-a aşternut melancolie şi tristeţe, cum se lasă pe nesimţite, o pâclă greoaie, alimentată din toate colţurile zării...

Am înţeles eroarea iluziilor făcute şi mi-am scurtat şederea. A treia zi am luat trenul spre Weimar, oraş pe care îl vedeam întâia oară, unde puteam să gust toate frumuseţile, fără să se interpue între ochii mei şi locuri imaginile unei memorii rezumative şi conservatoare.

Enorma gară a Leipzigului care la sosire îmi păruse o cortină de fier, acum îmi părea o poartă grandioasă pentru drumul tuturor făgăduinţelor...

I. PETROVICI

CRONICA TEATRALĂ

Marele merit al teatrului Marioara Ventura rezidă, desigur, în valoarea repertoriului ce şi-a ales. Dar atâta nu ajunge.

Căci o piesă bună, atunci când e prost jucată şi cu totul neînţeleasă de interpreţi nu face decât să compromită pe autor.

„Prea iubitul Leopold" de Jean Sarment e o piesă admirabilă, care cuprinde multă umanitate, discret ascunsă în dosul unei lacrimi sau al unui surâs, multă fineţă şi un interesant dramatism interior.

E povestea unui om care a fugit întotdeauna după dragoste, care a vrut să-şi stăpânească setea de iubire, nutrind-o inconştient cu miragiul amintirii.

Leopold, care a iubit în tinereţă pătimaş şi exclusiv, a plecat în lume să-şi uite durerea. Voia să fugă de dragoste, uitând că o poartă cu sine, în sufletul său. Nefericirea l-a făcut posac. Deziluzia tinereţii i-a lăsat o dâră amară în suflet. A devenit duşmanul femeilor, deoarece simţea o prea mare nevoe de iubire.

Reîntors în satul său natal, Leopold află dela bătrânul maniac Ponce, funcţionar la Poştă, la serviciul scrisorilor care n'au ajuns la destinaţie, că în colecţia de scrisori pierdute se află şi una adresată lui de către aceia pe care a iubit-o şi pentru care a pornit în lume.

Leopold îşi dă seama că a fost iubit fără să ştie. Şi atunci, aruncă masca posacă pe care nefericirea i-a impus-o şi devine iar îndrăgostitul care împrăştie raze de iubire în jurul său.

Dar Leopold nu ştie să iubească. Pentru el, vremea a trecut. De aceia, nu izbuteşte decât să trezească focul dragostei. Nu-l poate întreţinea şi atunci, acesta se îndreaptă în spre alţii.

Leopold se vede din nou părăsit. In clipa aceia, revine la dragostea dintâi. Işi închipue că are iar douăzeci de ani — adevărata vârstă a iubirii — şi încearcă să cunoască fericirea.

Sunt o serie de minunate amănunte semnificative, care descoperă sufletul omenesc în adâncul său. Piesa lui Sarment e plină de fineţă. Cum era să o înţeleagă d. Timică?

In rolul „Prea Iubitului Leopold", am găsit în locul personagiului pe care-l cunoşteam, un agitat care-şi debita textul fără nuanţări şi fără înţelegere.

Ştim. E greu să treci dela revistă la o lucrare de Jean Sarment. Dar direcţia teatrului „Ventura" trebuia să evite o atât de regretabilă confuzie de genuri.

Nici d. Toneanu nu şi-a înţeles rolul.

D-sa a şarjat ca într'o comedie uşoară personagiul atât de pitoresc, de blând şi de delicat al abatelui François, credinciosul resemnat, în viaţa căruia femeia apare ca un fruct oprit, dar delicios.

In schimb, reprezentarea „Prea Iubitului Leopold" la noi a permis d-lui N. N. Matei să se afirme ca un element de valoare, cu multe resurse, care a ştiut să înţeleagă şi să nuanţeze cu un umor delicios rolul bătrânului Ponce.

Nu a şarjat, ci a nuanţat. De aceia a obţinut un succes unanim recunoscut.

D-na Rennée Annie a reliefat cu mult spirit şi cu gesturi expresive rolul unei fete bătrâne. Deşi exagerând pe alocuri, d-sa şi-a trăit cu vervă personagiul şi a obţinut meritate aplauze.

D-na Nora Peyov a fost ingenuă şi frumoasă, dar cu totul în afară de text.

Un debut promiţător e acela al d-rei Eugenia Bammé. Primejdia cea mare care ameninţă însă pe actorii tineri e asumarea prea de timpuriu a unor roluri cu răspundere.

In teatru, experienţa serveşte mult. Şi ea trebuie să urmeze întreaga ierarhie a rolurilor.

D. Stroe Atanasiu e tot un începător. De aceia, i-se aplică aceleaşi observaţii. Sunt remarcabile totuş, la acest tânăr actor, siguranţa pe scenă şi vocea cu intonaţii adesea calde şi pline de efect.

Decorurile d-lui Anestin au fost pitoreşti şi au dovedit o deplină înţelegere a textului.

* * *

Teatrul Naţional ne-a oferit o piesă strălucitoare de inteligenţă şi paradoxe, dar oarecum veche din punct de vedere al technicei teatrale.

„O femee fără importanţă" e una din cele mai amuzante şi caracteristice piese ale lui Oscar Wilde.

In societatea engleză, pe care a preţuit-o şi urît-o atât de mult autorul lui Dorian Gray, se petrece o acţiune simplă.

Un lord necinsteşte o fată pe care apoi o părăseşte.

După douăzeci de ani, o întâlneşte împreună cu un tânăr, care e fiul lui. Şi atunci dragostea de tată se naşte în sufletul său. Vrea să-şi obţină copilul. Ii oferă o situaţie strălucită. Mama se opune. E o luptă puternică între ei. In cele din urmă, ajutată de aceea care îl iubeşte pe fiul ei, mama învinge.

Intreaga piesă e o satiră împotriva acelei clase sociale imorale, dar superbe ca eleganţă, cinism şi inteligenţă pe care o constitue nobilimea engleză.

Oscar Wilde arată într'o replică spirituală tot farmecul pe care-l exercită această societate...

— E plicticos, câteodată, să frecventezi societatea. Dar e o tragedie să n'o mai poţi frecventa, — spune, cu multă dreptate, personagiul principal.

Spectacolul e amuzant, e plin de paradoxe, de replici spirituale şi inteligente, — prezintă toalete frumoase şi un cadru luxos.

D-na Maria Filotti, în rolul „Femeii fără importanţă", al mamei ce luptă pentru copilul ei, a fost impresionantă. A jucat calm şi concentrat, dovedind încă odată că este o mare artistă.

D-na Ana Luca a avut aceiaşi prestanţă şi sobrietate pe scenă, d-ra Gaby Danielopol a purtat o rochie verde foarte frumoasă, iar d-na Puia Ionescu, cu aceiaşi dicţiune afectată, a interpretat rolul unei americane tinere, frumoase şi puritane.

D-na Marioara Zimniceanu a fost femeia paradoxală, care spune mai mult decât gândeşte şi nu face niciodată ceiace spune.

Interpretarea masculină a fost superioară. D. Bălţăţeanu, deşi nu are aspect de lord englez, a debitat cu dezinvoltură paradoxele cinice ale omului de lume care încearcă să-şi câştige copilul cu miragiul strălucirii sale, iar d. Critico a avut accente emoţionante în rolul fiului nefericit.

D-nii Marius şi Finteşteanu au schiţat discret figurile unor personagii secundare.

„O femeie fără importanţă" e un spectacol serios, care oferă publicului prilejul de a admira tualetele artistelor Teatrului Naţional şi verva minunată a lui Oscar Wilde.

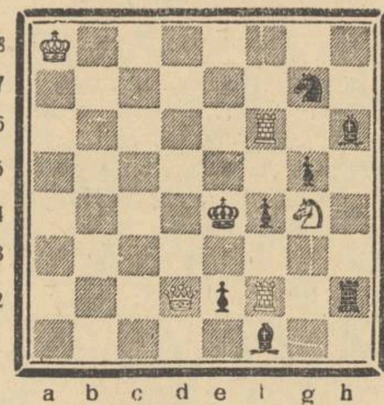
IONEL JIANU

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 255

de **Fr. Matousek**, Praga,
(„Prager Presse" 1929)

Negru (8 figuri)
Ré4, Th2, Cg7, Nf1 şi h6, Pé2, f4 şi g5.

Alb (5 figuri)
Ra8, Dd2, Tf2 şi f6, Cg4.
Alb joacă şi face mat îm 3 mutări.

PARTIDA No. 105

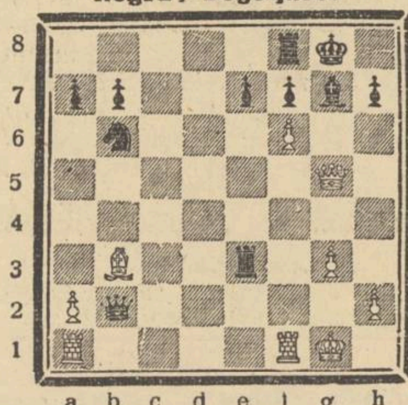
A 7-a partidă din matchul pentru campionatul de şah al lumii, jucată la Wiesbaden în ziua de 17 Septembrie 1929.

Alb: Dr. A. Alechin **Negru: E. D. Bogoljubov**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, g7—g6;; 3. g2—g3, c7—c6; 4. Nf1—g2, d7—d5; 5. Cg1—f3, Nf8—g7; 6. 0—0, 0—0; 7. Cb1—c3, spre a evita un joc liniştit, Alechin sacrifică un pion; o ideie îndrăzneaţă, dar cu perspective frumoase. 7..., d5×c4; 8. Cf3—é5, Nc8—é6; 9. é2—é4, Cb8—d7; 10. f2—f4, Dd8—b6; această puternică apărare pune pe alb într'o situaţie periculoasă;dat fiind pionul în minus, albul trebue să joace la atac, dar există multe contra-ameninţări din partea negrului. 11. f4—f5, se putea lua în consideraţie Cf3 cu eventuala continuare: Ng4; Rh1, Tad8; Dé2!, N×f3; N×f3!, D×d4+; Né3, Dd3; Df2! şi faţă de ameninţarea Td1, alb câştigă cel puţin o figură. 11..., g6×f5; la C×é5, ar fi urmat Ca4! şi alb câştigă o piesă. 12. é4×f5, Né6—d5; 13. Cc3×d5, c6×d5; 14. Cé5×d7, Cf6×d7; 15. Ng2×d5, Ta8—d8; o bună mutare, dar din cauza slăbiciunii aripei regelui negru, ar fi fost mai practic să joace D×d4+ cu continuarea eventuală: D×d4, N×d4; Rg2 sau h1, Cb6!; N×b7, Tab8 şi presiunea pe punctul b2 ar fi contra-balansat perechea de nebuni a albului. 16. Nc1—é3, Db6×b2; 17. Nd5×c4, Cd7—b6; 18. Nc4—b3, Td8×d4; aci se putea lua în consideraţie Cd5. 19. Dd1—h5, luarea temporară a calităţii ar fi fost defavorabilă, mutarea din text e foarte ameninţătoare. 19..., Td4—é4; 20. f5—f6! această tare mutare pune negrul într'o gravă situaţie; apărarea e foarte grea iar superioritatea materială nu are deocamdată o mare importanţă. 20..., Té4×é3? Greşeală decizivă. Negru ar fi trebuit să joace N×f6, de exemplu: Nh6, Dd4+; Rh1, Té5; Df3, Tc8; Nf4! Tc3; Dg4+, Tg5; Dé2! şi sfârşitul partidei rămâne îndoelnic. 21. Dh5—g5! câştigă calitatea într'o situaţie mult superioară. Negrul e pierdut, cu toate că rămâne

Situaţia partidei după mutarea a 21-a a albului
Negru: Bogoljubov

Alb ; Alechin

în schimb cu 3 pioni în plus. Restul e un exemplu pentru technica desăvârşită a maestrului lumii. 21..., Té3×g3+ 22. Dg5×g3, é7×f6, 23. Ta1—d1!, împiedică intrarea în joc a calului! 23..., Rg8—h8; 24. Rg1—h1, Ng7—h6; 25. Dg3—d6! Nh6—g7; 26. Dd6—é7, Db2—é5; 27. Dé7×b7, f6—f5; 28. Td1—é1, greşit ar fi fost D×a7, căci ar fi urmat Dé4+, etc., 28..., Dé5—f6; 29. Db7—f3, Df6—c3; 30. Df3×f5, Cb6—c8: 31. Nb3—c2, Dc3—c6+; 32. Tf1—f3, Dc6—g6; 33. Df5×g6, h7×g6; 34. Nc2×g6, Rh8—g8; la f×g6, ar fi urmat T×f8+; N×18; Té8 şi recâştigă figura. 35. Ng6×f7 şi negrul abandonează, căci la T×f7 urmează Té8+ cu recâştigarea piesei.

BIBLIOGRAFIE

Am primit la redacţie excelenta „Revista de Şah" No. 8, singura publicaţie de specialitate în limba română. Foarte frumos imprimată, pe hârtie fină, ea conţine un articol despre matchul pentru campionatul lumii, partide, probleme, rezultatele concursurilor din străinătate, rubrica compozitorilor şi cronica şahistă.

Abonamentul e de 300 lei pe an şi 175 pe 6 luni. Cererile se vor adresa la „Revista de Şah" Iaşi, str. Zugravilor No. 19.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

INCERCARI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE
de Ing. Henry Tillmann membru Inst. Gnrl. Psiholog. Paris. La librăriile din Capitală şi Saraga Episcopiei 3 bis Bucureşti
Volumul lei 75 Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii Studenţi plătesc lei 60 vol.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Curiozităţi

Celebritatea

Popularitatea campionilor mondiali devine periculoasă pentru circulaţia de la oraşe. Luni 30 Septembrie, la Berlin, o mulţime imensă s'a adunat la vitrina unui restaurant unde celebrul boxeur Schmelling consuma în linişte o mare porţie de îngheţată, la barul bufetului american. Mulţimea a umplut toată strada şi patronul restaurantului a fost nevoit să-şi închidă localul...

Pe o rachetă—în spaţiu...

In istoria aviaţiei s'a înscris o nouă pagină.

Luni 30 Septembrie, la aerodromul din Frankfurt, cunoscutul automobilist şi aviator Fritz von-Oppel, în urma a două încercări nereuşite, a efectuat cel dintâi zbor pe un aeroplan-rachetă.

Se ştie că rachetele, în loc de motor, s'au aplicat automobilelor fixate pe şine, ca forţă motrice. Dar experienţele acestea s'au terminat cu insuccese complete: rachetele nu sunt bune pentru trăsurile care se mişcă pe suprafaţa drumurilor, fiindcă, foarte des, din cauza celor mai mici crăpături sau ridicături ale pavajului, se poate produce o explozie catastrofală a rachetelor de rezervă.

Oppel, împreună cu cunoscutul constructor inginerul Sander, au trecut atunci la experienţe cu un planor la care se aplică rachete.

Oppel ocupă locul de pilot cu un calm imperturbabil, deşi experienţa ar fi putut să-i fie fatală. El făcu un semn; monteurii se aruncară în toate direcţiile; aparatul se pierdu într'un nor imens de fum galben, din care ţâşneau mari limbi de foc; aerul se cutremură ca la un bombardament de artilerie...

Două încercări nu reuşiră, căci n'au explodat toate rachetele necesare. Planerul făcu 50 metri pe pământ şi se opri. Oppel a căpătat câteva arsuri la cap, dar totuşi a făcut a treia încercare, care l-a dus la succes. Aeroplanul s'a ridicat la 20 metri deasupra terenului şi a trecut în jurul aerodromului cu viteza de 150 km. pe oră.

Spectatorii au văzut cum în rotocoale dese de fum, întretăiate de flăcări, zboară impetuos un punct negru. Peste câteva clipe, planerul ateriză, lovindu-se puternic de pământ, de oarece Oppel scăpase pentru un moment volanul... Totuşi, îndrăzneţul pilot a scăpat teafăr.

Oricât de neînsemnate s'ar părea rezultatele acestei experienţe pentru marele public, specialiştii sunt încântaţi şi le apreciază foarte mult.

„Aş vrea să ştiu"

FLORELAS. — Galaţi.

Care sunt studiile mai de valoare asupra operei şi persoanei lui Eminescu?

Intre numeroasele studii care s'au scris asupra lui Eminescu, puteţi consulta cu folos, în ceeace priveşte analiza operei lui Eminescu, **Critice** de Titu Maiorescu, **Studii critice** vol. I de Dobrogeanu Gherea, precum şi **Notele şi Impresii** de G. Ibrăileanu.

Relativ la viaţa poetului găsiţi documente interesante în: **Viaţa şi opera lui Eminescu** de N. Zaharia, **Amintiri de la Junimea din Iaşi** de G. Panu, **Amintiri din Junimea** de I. Negruzzi, **Amintiri** de I. Slavici şi **Viaţa lui Eminescu** de Gala Galaction.

PAMFIL DELAVICINA. — Măcin.

Scriitorii care au descris mai bine marea.

In literatura franceză Pierre Loti şi Claude Farrère, care, pe lângă talentul lor de scriitori, aveau şi calitatea de ofiţeri de marină, ceeace a contribuit să le ofere ocaziuni numeroase de a trăi mai mult viaţa de mare. Astfel romanul lui Pierre Loti intitulat „Pescar de Islanda", tradus şi în limba română, cuprinde admirabile tablouri ale mării.

In literatura română citâm în primul rând în aceeaş categorie de opere literare: Jurnalul de bord al lui Jean Bart.

„INTERNAŢIONAL". — Cernăuţi.

a) **Adresa Contelui R. N. Coudenhove Kalergi şi a biroului central al Uniunii Paneuropene?**

Paneuropa - Propagandezentrale. Wien-Hofburg.

b) **Există în ţară o asociaţie şi o literatură paneuropeană?**

O asociaţie încă nu. Ca literatură numai câteva studii publicate în ziare, între altele cel publicat de d-l prof. Sân Giorgiu în „Adevĕrul" din 6 Iulie 1929.

UN AMATOR DE ASTRONOMIE.

Cum a ajuns Newton să descopere legea atracţiei universale?

Prin analizarea şi interpretarea legilor lui Kepler relative la mişcarea planetelor în jurul soarelui. Cercetând, prin calcule de mecanică, cauza ce sileşte planetele să se deplaseze în orbitele lor eliptice, cu iuţelile indicate de Kepler, Newton ajunge să găsească că această cauză este o forţă de atracţie, exercitată asupra planetei, din partea soarelui, a cărei intensitate este proporţională cu massa soarelui şi a planetei şi invers proporţională cu pătratul distanţei dintre ele. Această lege a generalizat-o în urmă Newton la toate massele din univers, denumind-o legea atracţiei universale. In speţă, legile gravitaţiei sau căderii corpurilor, descoperite anterior de Galileu, sunt un caz particular al atracţiei universale. Aceastâ lege a lui Newton constitue însăş baza mecanicei cereşti, din care decurg toate celelalte legi ale astronomiei.

O anecdotă curentă pretinde că ideea atracţiei universale i-ar fi fost sugerată lui Newton de căderea unui măr, în momentul când sta cufundat în meditaţie într'o grădină, la umbra unui pom.

De ce cade mărul şi de ce nu cade luna, s'ar fi întrebat atunci Newton şi această întrebare a fost, se zice, punctul de plecare al cercetărilor lui relative la cauza mişcării planetelor.

Cărți și Reviste

Die Verständigung Nr. 1, 2.
(September, Oktober 1929. Bucarest)

Revista „Die Verständigung, scrisă în limba germană, poartă în subtitlu: „Revista pentru schimbul literaturii române și germane". Cum este prima încercare în această direcție, merită atenție. Primele două numere apărute cuprind mai mult traduceri în limba germană din autori români. Bucățile sunt alese cu gust și pricepere. Autorii, deasemeni. E bine că traducătorii nu s'au mărginit numai la contemporani. Alecsandri și Eminescu St. O. Iosif, Sandu-Aldea, Sadoveanu, Cezar Petrescu: după cum se vede alegerea a fost făcută bine.

Revista mai cuprinde recenzii de reviste și cărți germane.

Intenția revistei este autentic bună. O apropiere între literatura germană și cea română e foarte utilă. Literatura germană este, cu rare excepții, puțin cunoscută la noi. Iar literatura noastră este în Germania ignorată cu desăvârșire.

O revistă ca „Die Verständigung" poate aduce literaturii noastre un îndoit serviciu: făcând cunoscuți în Germania, prin traduceri, pe scriitorii noștri și servind publicului român un bogat material informativ din viața literară germană. Pentru ca acest lucru să se întâmple, este necesar, fără îndoială, ca revista să fie cât mai mult răspândită, dacă nu în Germania, cel puțin printre cetitorii germani din țara noastră. Acesta ar fi, credem, adevăratul rost al unei astfel de reviste. Răspândirea în Germania a revistei s'ar lovi, desigur, de greutăți materiale serioase. Răspândirea printre cetitorii germani din România e mai ușor de făcut. Ar fi un rezultat frumos și util. Urăm revistei „Die Verständigung" să urmărească și să realizeze acest scop. Și, înainte de toate, îi urăm să dureze.... — *P.*

Henri D'Alméras: „Alexandre Dumas et les trois Mousquettaires"
Ed. Edgar Malfère, Paris

Cine n'a citit și recitit povestea „Celor trei Mușchetari", această capod'operă a unui gen special care, declară d. Henri d'Alméras, „nu și-a găsit adevărații lui apărători, credincioși și nenumărat de mulți, decât în marele public"? D-l Henri d'Alméras îi consacră o carte întreagă, cu pagini excelent scrise și de un mare interes, în care înfățișează povestea acestui roman.

Nimic n'a fost lăsat în umbră. Dela descrierea costumelor scânteietoare de aur și argint ale mușchetarilor gris și mușchetarilor negri până la felul în care a fost compus romanul „Cei trei Mușchetari", d. Henri d'Alméras nu trece peste nici un amănunt. In realitate, romanul al cărui d'Artagnan rămâne eroul principal, este datorit colaborării lui Courtil de Sandray, Auguste Maquet și Alexandre Dumas. Dar numai Dumas, spune d. d'Alméras, a dat povestirii mișcarea, culoarea, viața, calitățile toate care l'au făcut de un așa mare interes.

Vorbind despre personagiile romanului și de cadrul în mijlocul căruia acționează, d. Henri d'Alméras pune la punct faimosul episod al acelor de diamant date de Buckingham reginei Franței, cadou care rămâne „destul de misterios și despre care contemporanii nu vorbesc decât cu precauțiune și cu vorbe acoperite", și e curios de remarcat că în legătură cu intriga cu favoritul lui Charles I, Ana de Austria părea că ține ca să nu se creadă în completa ei nevinovăție.

Cu toate slăbiciunile lui, cu tot scrisul lui grăbit — și d. d'Alméras se întreabă dacă acest defect, pentru unii scriitori, n'ar fi întâmplător, pentru alții, o calitate — romanul „Cei trei Mușchetari" continuă să se bucure încă de favoarea publicului. Câteva luni înaintea morții lui, Alexandre Dumas, care ani îndelungați ținuse condeiul în mână, își manifestă dorința să recitească „Cei trei Mușchetari". După ce termină lectura romanului, zise: „E foarte bine"! Apoi, după puțin timp, terminând de recitit „Contele de Monte-Cristo", nu se putu împiedica de a zice: „Acesta nu valorează cât „Cei trei Mușchetari"! — *G. B.*

Ispita

In ultimul număr al „Vieții Românești", d-l George Lesnea publică o frumoasă și îndrăzneață poemă pe care o reproducem mai jos, în întregime, pentru sugestivitatea invenției și izbutita ei realizare poetică:

Deabea întors dela vecerne,
Nici nu cinează, nici n'așterne.
Ii sfîrîe prin trup o faclă,
Chilia-i strîmtă ca o raclă
Și-i foc Părintele Iacov,
Căci a găsit în Ceasoslov,
Făcut de-o mână necurată,
Un chip ispititor de fată,
Cu sânii mici și împotrivă
Și cu privirea milostivă.

Acum, la tot aceiași glavă,
Deschide cartea de isnoavă.
Cetește stihurile sfinte,
Dar slova-i fuge dinainte —
Și spre icoanele din fund,
Zărește un grumaz rotund.
Pe-un Tetravanghel, prins de joc,
Se mlădiază un mijloc.
O coapsă s'a ițit ușor,
Făcând pe-alături înconjor
Și în crivatul lui, domoală,
Se răsucește-o fată goală.

Monahul, stăruind s'o 'nfrunte,
Iși trece palma peste frunte,
Intoarce fila 'n colțuri roasă,
Femeia-i tot pe loc rămasă.
Repède cartea cu năduh,
Dar fata sare în văzduh.
Inchide ochii, un gurgui
Se țintuește 'n mintea lui
Și simte trupul ei de jar
Topit în orice mădular.

Astfel, întreaga noapte trea-
A stat cu sângele în obraz
Și hârțuit din orice parte
De trupul tânăr și frumos,
Cînd din văzduh și când din carte
Și cînd din gîndu-i ticălos.

Cum devii scriitor?

Dintr'o anchetă rămasă inedită, făcută mai anii trecuți de d. Charles Ecila printre cei mai cunoscuți scriitori în scopul de a afla căror influențe au cedat ca să se apuce de această ingrată meserie, l'„*Européen*" detașează următoarele răspunsuri a doi scriitori de talent, care au avut acelaș sfârșit lamentabil.

Cel dintâi este al lui Tancrède Martel, mort la începutul acestui an în cea mai neagră mizerie, al doilea al lui Jean de Bonnefon, care n'a avut un sfârșit mai bun.

Iată ce spune Tancrède Martel: „Ceiace m'a determinat să mă fac scriitor a fost o vocație irezistibilă, care s'a afirmat din copilărie. La cinci ani știam să citesc și puțin câte puțin, fusei câștigat de muzicalitatea cuvintelor frumoasei noastre limbi. Am trăit ore întregi de visare cu Ronsard, La Fontaine și Victor Hugo. Dar observatorul, romancierul s'a deșteptat după citirea lui Balzac, Gauthier și Flaubert. Din acest moment mi-am dat seama că nimic nu este egal artei de a împărtăși altora senzațiile mele supreme, după ce am fost satisfăcut eu însumi. Cea mai înaltă expresiune a vocațiunii mele literare se găsește în romanul meu: „Blancaflour". Iată adevărul asupra cazului meu, care este, desigur, al multora din confrații mei.

Iată și răspunsul lui Bonnefon: „Hotărârea mea de a deveni scriitor a fost luată în timpul când aveam mai mult instinct decât rațiune. Imi amintesc că, la cinci ani, am spus mamei: „Vreau să fac cărți!". — *G. B.*

Flaubert și Kipling

Poate părea ciudată o paralelă între acești doi scriitori. Desigur că nu există nici o analogie între povestea tristă a Emmei Bovary și fantastica aventură a lui Mowgli. Acești doi scriitori au, totuși, ne spune d. André Pierre în „*Revue Bleue*", multe trăsături comune și ceeace-i diferențiază e mai degrabă forma decât fondul.

Mai întâi sunt, și unul și altul, mari curioși; și mai sunt, deși de nuanțe diferite, sceptici amândoi. Și d. André Pierre pune în paralelă celebrul defileu al zeilor din „La Tentation de Saint Antoine" și un pasagiu foarte curios din „Les bâtisseurs de ponts" de Kipling.

„Flaubert și Kipling, spune el, ajung la o aceeaș concluzie: vechii zei au murit; rămân singure numai: dorința de a trăi, în sufletul omului și, la baza oricărei filozofii: datoria de a trăi". Această convingere asemănătoare că religiunile au murit și că nu vor învia, face în mod natural pe Kipling și Flaubert să nu adopte niciuna. Ei știu că la baza tuturor sistemelor se regăsește o neliniște unică. Pentru ei, aspectul particular al fiecărei dogme este fără importanță. Scepticismul acesta amar face să se întâlnească Kipling și Flaubert pe calea unui sentiment de milă pentru zadarnicele agitațiuni omenești:

„Allons, sans s'inquiéter de l'ouvrage, tourne la meule de la vie et siffle en la tournant (Flaubert: Tentation).

„Ne pleure pas, car, écoute: tout désir est illusion et lie plus étroitement à la Roue. (Kipling".

Credem că avem dreptul să conchidem, spune mai departe d. André Pierre, că acești doi artiști de geniu apar ca două ramuri asemenea, înălțate din aceiaș rădăcină: cultura greco-latină. — *G. B.*

Averea d-nei Zubcova, la mezat

Intr'o revistă din Berlin, consacrată intereselor anticarilor, citim următorul anunț:

„Incepând din ziua de Marți 15 Octombrie a. c., zilnic, între orele 10—1 și 3 jum. — 6, în palatul Schaumburg din Bonn, din ordinul avocatului dr. Rein, se vor vinde prin licitație toate obiectele care au aparținut d-nei Victoria Zubcova, născută principesă a Prusiei"...

Anunțul enumără apoi detailat obiectele scoase la mezat: mobila veche adusă din palatul tatălui prințesei, Kaizerul Friedrich (mort în 1890); numeroase busturi și portrete ale strămoșilor prințesei, lucrate, între altele, de Franz Krueger, Heinrich Angely, Cristian Rauch, etc...

Se atrage atențiunea cumpărătorilor mai ales asupra colecției neobișnuit de bogate de argintărie lucrată de maeștri vechi germani și de bijutieri englezi din secolele XVII — XIX.

Până în vremea din urmă în Germania se credea că ex-Kaizerul Wilhelm și celelalte rude ale prințesei Victoria nu vor admite această licitație.

Selma Lagerlöf

Selma Lagerlöf, cea mai de frunte romancieră și nuvelistă a Suediei, este și una din gloriile pure ale literaturii mondiale. Operele ei sunt traduse și cu sete citite în toate limbile civilizate.

Nimic mai simplu decât viața ei externă, nimic mai măreț, mai bogat decât viața ei lăuntrică, din care au izvorât lumi miraculoase de frumusețe artistică și morală. Născută în 20 Noembrie 1858 la ferma moșiei Marbacka, ținutul Vermlanda (Suedia), dintr'o familie care mai dăduse Suediei poeți și savanți, și-a trăit tinerețea în jurul acestei ferme singuratice, și-a făcut la Stockholm studiile ei de profesoară și a predat la un liceu de fete din Landskrona între anii 1885—1895.

Dela prima ei carte, romanul „*Gösta Berling Saga*", de un romantism svăpăiat, într'o epocă de plin realism literar, devine celebră nu numai în patria ei, ci și în alte țări.

De aceeaș entuziastă primire în toată lumea s'au bucurat și volumele următoare de nuvele și romane: „*Legături nevăzute*" (1894), „*Minunile lui Anticrist*" (1897), „*Conacul cel Vechiu*" (1899), „*Legendele lui Crist*", „*Ierusalim*" (roman, 2 vol. 1901), „*Comoara d-lui Arne*" etc.

Selmei Lagerlöf i s'a adus un omagiu universal dându-i-se în 1909, marele premiu Nobel pentru literatură. E prima femeie care-l deține, — scriitoarea italiană Grazia Deledda e a doua (în anul 1927).

A căpătat și titlul de doctor onorific al Universității din Upsala, a întreprins voiagii mari (între altele și la Ierusalim) și trăiește, necăsătorită, continuând să scrie — la vârsta de peste șaptezeci de ani — pe moșia ei Marbacka, unde s'a născut.

O viață impunătoare și o operă sfântă!

Simplitate și bunătate adânc și poetic vibrătoare, viu unite cu eternul omenesc, dau scrierilor ei o notă de o puritate evanghelică, asigurându-le înțelegerea la toate popoarele și în toate timpurile.

Cititorii vor găsi aceste nobile calități și în nuvela plină de drăgălășie „Pufușor", care face cuprinsul numărului nou-apărut din „Lectura, — floarea literaturilor străine", ca și marea nuvelă „Păcatul Astridei" din No. 1 al „Lecturii", prin care această excelentă publicațiune a pășit cu noroc în viața literară, acum șase ani aproape.

De vorbă cu d. Teste

„Soirée avec M. Teste" e o veche lucrare a lui **Paul Valery,** cunoscută numai câtorva inițiați în tainele gândirii și scrierilor puține ale marelui poet. A apărut zilele trecute într'o ediție populară și acest consimțământ al privighetoarei stinghere de a da un concert în fața unei arene de lei, e impresionant. Paul Valéry, care a moștenit dela maestrul său Mallarmé nu numai disprețul absolut pentru trib și ura activă împotriva banalității și a farmecelor superficiale, dar și acea morală care face din intelectualul de soi un ascet, acelaș în toate timpurile, n'a rezistat. Descinderea din piscul aspru al singurătății creatoare a început din clipa în care, invidiind gloria lui Henri Bordeaux și Paul Bourget, a făcut vizitele de rigoare pentru a fi ales membru al Academiei Franceze. Versurile au apărut în ediții populare iar studiile s'au adunat într'un volum „Eupalinos", care se așteaptă, în umbra rafturilor venale, vizita oricărui cumpărător. Paul Valéry a uitat și voluptățile maestrului său din epoca Renașterii, Leonardo da Vinci, care-și scria secretele artistice, filosofice și matematice cu mâna stângă de-a'ndoaselele, de nu pot fi descifrate azi decât cu ajutorul oglinzii; caetele tainice ale lui Valery apar, fragmentar, prin diferite reviste și editura „Nouvelle Revue Française" a și dăruit norodului „Cahier B.".

Numai d. Teste rămânea — cum se spune în limbajul technic al librarilor — epuizat.

Acest roman cu aventuri cerebrale de interes palpitant pentru o categorie anumită de cititori, se afla în sertarul câtorva înveterați vicioși ai cărților rare și se ivea, în excrescențe neașteptate, prin reviste misterioase; o nouă prefață la studiul mentalității d-lui Teste, o scrisoare neașteptată a doamnei Teste, revelații surprinzătoare asupra fiziologiei și vieții casnice a ciudatului personagiu.

Ediția cea nouă a unicului roman pe care l'a scris până azi Paul Valery, cuprinde romanul în întregime — deocamdată: căci autorul care a rămas la o metodă groaznică, aceia de a nu socoti niciodată o ideie stoarsă de toate consecințele s'ar putea — deși membru al Academiei — să scrie un nou capitol, adică o experiență nouă, la seria de experiențe intelectuale ale eroului său.

Deocamdată deci se poate face o singură observație: D. Teste nu prezintă atât o metodă de gândire, de veche tradiție franceză, din care au purces un Descartes, un Pasteur și un Poincaré, cât se prezintă pe sine însuși, un specimen atent la caracteristica sa eminamente umană, **creerul mare,** pe care-l torturează și-l supune la eforturi speciale, pentru a depăși parcă în viteză, evoluția în care l'ar tolera desvoltarea și viteza firească a societăților speciei umane. „Nimic nu mi-e mai nesuferit decât o problemă pe care am izbutit s'o desleg ușor" declară în esență d. Teste.

Ziaristul Fox, în cartea lui

Cinci zile printre leproși

rodul anchetei la Lărgeanca, descrie suferințele bolnavilor, pericolul groaznicei maladii, caracterul ei, cum s'o recunoaștem, cum să ne ferim.

Cinci zile printre leproși

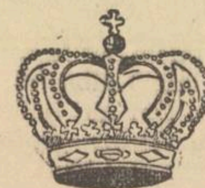
trebue să fie citită de toată lumea. Un volum de 50 pagini, cu numeroase fotografii, 20 lei.

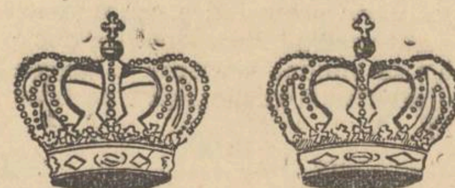
Adeverul Literar și Artistic

PREȚUL ABONAMENTELOR: străinătate dublu

Pe timp de un an	. . .	Lei 300
„ „ „ 6 luni	. . .	„ 150
„ „ „ 3 „	. . .	„ 75

LA CONCURSURILE DE ELEGANȚA
de la Deauville și Vichy
ciorapul de mătase pură

TREI COROANE
a obținut medalia de aur.

Pozitivistul român

Printre ipocriziile moralei curente se numără și obiceiul de a plasa activitatea critică într'o situație oarecum subalternă față de acel lucru grozav care este Opera de Construcție Pozitivă. Corul oamenilor cuminți este întotdeauna gata să ne aducă aminte că e ușor să găsești cusururi, dar greu să faci treabă. Activitatea critică e privită aproape ca un rău, și nu rareori i se mai zice și negativă cu tot înțelesul pejorativ al acestui cuvânt.

Pe mulți din bravii noștri gânditori ajunși îi vom auzi povestind dramatic cum, amețiți de frumusețile morale ale civilizațiilor apusene, visau să purceadă, odată întorși în țară, la o vastă curățire critică, la o punere la punct a tuturor valorilor, la execuția neînduplecată a nulităților, redresarea nedreptăților făcute cu prilejul împărțirii locurilor, — într'un cuvânt la o „Umvertung aller Werte". Dar vai! Nu va trece mult și cumințitul reformator va constata că nu era decât un simplu „tânăr". Nu totuși atât de tânăr încât să nu se fi lepădat aproape numai decât de vechea ambiție critică, și să nu fi inaugurat o alta, mai mănoasă; o alta: *constructivă.*

In noua lui ipostază va refuza, mărinimos, să mai discearnă între capabili și imbecili. Dealtfel, este știut că prostul, când e organizat, dă minuni de „*operă pozitivă*". De aci și deviza noului program: *Organizație și Reorganizație.* Să nu facă nimic fără ca toată lumea să se fi strâns la olaltă, în adunări generale și speciale împărțite în comitete și subcomitete, și subdivizate în secțiuni și subsecțiuni.

O asemenea provizie de proști puși în rafturi alcătuește o putere socială nemărginită. Proștii sunt mulți, în plus sunt cam la fel între ei. Ii poți aranja, repartiza, acupla, decupla, — mai ales decupla — cum vrei. Vom avea astfel și numărul, și unitatea. Și massă, și omogenitate. Afacere excelentă: forță maximă cu efort minim. Model de bună gospodărie. Și, mai presus de toate, nespus de agreabilă atitudine, căci ești amicul tuturora, stai la adăpostul oricărei răspunderi, nu ești angajat față de nimeni, și mai ești și Erou pedeasupra.

Ce deosebire față de situația aceluia care făcând nebunia de a fugi de dulcile liniști ale operei constructive, se angajează în asprimile supărătoare ale Criticei! E firesc ca omul care se leagă de toată lumea să se pună rău cu toată lumea. A căuta, găsi și divulga cusururile altora este, cu siguranță, dintre atitudini, cea mai inconfortabilă. Meseria de Alcest nu are în privința riscurilor, nimica de invidiat. In plus de obligația unei vieți personale imaculate, mai trebue să te ferești de a-ți greși verdictele. Critica, atunci când e dreaptă, supără. Dacă din întâmplare e și eronată, — și e natural să te înșeli câte odată, — îți este dat să cunoști hula mulțimii triumfătoare. Și nimic pe lume nu se poate compara cu revanșa Leviathanului deslănțuit.

Dar atitudinea critică nu este numai mult mai grea și mai primejdioasă decât pașnica atitudine constructivă. Ea e și mai folositoare societății. Cel puțin societății românești, unde avem mult mai mult de scos decât de pus. Dacă gustul critic ar contagia publicul nostru, multe lucruri ar dispărea din viața politică și școlară românească. Nația sufletește cea mai civilizată din lume este Franța tocmai pentru că Francezul are aproape patologia criticei și a controversei.

Să ne ferim în general de atitudinea falș-realistă a filistinului constructor. De sigur, progresul se face, în ultimă analiză, prin compromisuri. Dar e bine să știm *cum se obțin* compromisurile utile și prin ce se deosibesc ele de tranzacțiile imorale sau chiar simplele hipocrizii ale comodității. De altfel, însăși noțiunea de „soluție mijlocie" presupune existența unor elemente neegale anterioare. Tranzacție implică opoziție prealabilă. Dacă e drept că adevărul rezultă din nivelarea exagerărilor, este, totuși, esențial ca zisele exagerări să existe. Or, o operă care ar fi dela început constructivă înseamnă că a fost lipsită de asemenea fecunde exagerări. Singură critica cunoaște aceste excese binefăcătoare. Critica e care poate furnisa adevărului indispensabila lui materie primă. Căci adevărul, care e totdeauna mijlociu, este făcut din ciocnirea de intransigențe. Ceva mai mult. Aceste intransigențe odată date, adevărul se face oarecum de la sine, fără multă muncă și încordare. Este deajuns ca părerile în conflict să fie susținute toate cu o egală bună credință, pentru ca lumina să răsară în chip automat. Așa numita „operă de construcție pozitivă" poate atunci să înceapă. Dar meritul că a început nu este al ei...

Exagerare critică. Aceasta e munca într'adevăr productivă, într'adevăr constructivă. Gânditorul conștiincios trebue să persevereze cu îndârjire în atitudinea pe care și-a ales-o, să nu facă nici-o concesie (vreau să spun concesii sentimentale, cele făcute faptelor nici nu-s concesii propriu zise) — și mai cu seamă trebuie să se ferească de imbecilitatea majoritară întrunită în gospodărite cerinți.

In teatrul lui Ibsen revin, subt nume și costume diverse, două personagii: Omul, care ca atare cere „tot ori nimic", — și Filistinul, care vorbește numai la plural și la viitor, — filistinul pe buzele căruia înfloresc cuvintele „ne vom întruni" și „vom reorganiza".

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

In loc de Poşta Redacţiei

Humorul cel mai isbutit e poate humorul involuntar. După cum ridiculul care se ignorează pe sine e ridiculul cel mai frapant. O bună parte din manuscrisele sosite la redacţie întrunesc aceste condiţii. Toate sunt scrise cu o cumplită seriozitate, cu o seriozitate desnădăjduită. Şi totuş toate sunt de un humor nemaipomenit în seriozitatea lor. Dădusem odată câteva probe de scrisori. Mărturisim că scrisorile care însoţesc manuscrisele se cam aseamănă. Acelaş ton, aproape aceleaşi formule. Doar câteodată o excepţie ca asta, de exemplu, luată din scrisoarea unei domnişoare „studentă în anul I", care, după ce ne roagă să-i publicăm manuscrisul, adaugă cu o candoare într'adevăr delicioasă : „Luaţi, vă rog, în considerare că este prima mea lucrare şi aş fi cât se poate de fericită dacă ar vedea lumina tiparului". Şi Flaubert care a debutat cu „Madame Bovary" şaptesprezece ani după „prima lucrare"! E drept că autoarea scrisorii de mai sus ar putea să aştepte şi patruzeci şi şapte de ani, şi ar fi tot aşa de zădarnic... Dar să trecem mai departe; coşul e vast — şi plin, înspăimântător de plin. Alegem fără niciun sistem, numai la întâmplare. Vreţi versuri ? Iată câteva dintr'o poezie intitulată „Apus" :

Soarele apune.
In amurgul liniştit
Sufletul nedumerit
Pe gânduri se pune.
Pe gânduri se pune
Şi'n orizont priveşte...
ş. a. m. d.

Sufletul care se pune pe gânduri, c'est une trouvaille. Şi încă asta nu-i nimic. Sunt altele şi mai grozave. Menajeria noastră cuprinde multe monstruozităţi. Dintr'o poezie intitulată „România".

Românie, eşti regina
Intregului univers
Cu-a tale, câmpuri de rod pline
Cu-ai tăi codri mari şi verzi...

Cine spunea că poezia patriotică a murit ? Trăeşte, şi încă cum ! Dar, mai departe :

DE MULT N'AM STAT DE VORBĂ

De mult n'am mai stat de vorbă
Cu iubita mea soţie ;
Vremea rea, focul din sobă,
Anul greu de sărăcie
Ne aduc povestea'n casă
Despre vremea când părinţii
Doreau vremile să fie
Numai a Românului,
In ciuda străinului...
Da, iubite, 'mi zice dânsa,
Dumnezeu va ajutat
Ca să scoateţi iar în vază
Neamul nost' cel împilat....

Şi după câteva consideraţii pesimiste asupra vremii nostre soţia se întreabă :

Oare tot aşa bătrânii au trăit
Şi au luptat ?
Apucat-ai tu moravuri cum le vezi
Că umblă 'n sat ?

Frumos, nu ? Autorul este căpitan. Incă un detaliu : D-l căpitan scrie : *va ajutat, v'a visa, v'ă rog, î-mi permit*... Fără comentarii.

Ne-ar ispiti să punem cot la cot cu versurile căpitanului nişte strofe de inimă albastră pe care ni le trimete un sergent instructor. Dar am hotărât să nu dăm decât câte un exemplu din fiecare profesiune. (Doar atâta : ortografia sergentului e mai bună decât a căpitanului şi versurile sunt mai corecte).

După militărie profesiunea cea mai strălucit reprezentată în coşul nostru e medicina. Un doctor care, după ce roagă să i se publice versurile sfârşeşte scrisoarea „convins de satisfacţia rugăminţii", ne trimete următoarele stihuri :

Eşti o copilă, drăgălaşe,
Cu sânii plini de flori
Şi ştiu, că 'n rochii de mătase
Te plimbi, te plimbi, căci trecători
Sunt anii... Sunt şi eu
Şi toate trecătoare sunt,
Şi-i greu !
Am fost copil frumos,
Nimic nu mi-a rămas din tot...
Un moş, o piele şi un os (?)
Şi-o barbă de un cot.
Dar ochiul ager ce-l aveam
Tot cel din prima seară este,
Tot inima aceea bate,
Deşi nu mai plac la neveste.

Mai este nevoie să comentăm textul ? E de un ridicul atât de spontan, atât de proaspăt, încât orice comentarii ar fi de prisos.

Magistratura este bine reprezentată în coş. Din nefericire n'am isbutit să găsim decât proză compusă de magistraţi. Vom menţiona magistratura când vom alcătui antologia prozei coşului. Pe astăzi ne-am mărginit să oferim câteva enormităţi rimate. Şi, pentru a încheia, încă una — pour la bonne bouche. Se chiamă „Iluzie":

Când vrăjbile cereşti îngână
Pasiuni în note de argint
Simt un fluid ce şerpuind
Furnică'n inima-mi păgână.
Mă 'nalţ din viaţă în extaz
Uşor, asemeni unui puf,
Spre-un soare fără de zăduf,
Incet şi lin — ca să nu caz !....
ş. a. m.d.

Credeţi cumva că e o invenţie a noastră ? V'aţi înşela. Oricâtă trudă ne-am fi dat, n'am fi putut reuşi ceva atît de comic. E perfecţiunea însăş a genului — a genului *coşredacţional*, dacă vreţi să-l botezăm aşa... — *A. L.*

O Academie de artă plastică românească

Se simţea de mult lipsa unei înalte instituţiuni de artă plastică în Capitala României Intregite. Majoritatea tineretului studios care ar fi dorit să înceapă sau să-şi desăvârşească studiile, porneşte în străinătate, în special la Paris, rămânând — cu foarte rare excepţii — tributari unei arte străine de simţirea şi tradiţia noastră.

Şcoalele noastre de arte frumoase din ţară, au ca scop principal formarea unui corp profesoral secundar şi profesional. Infiinţarea unei înalte Academii speciale de artă plastică, bazată pe specificul nostru şi având ca îndreptar marile exemple din ţările cu civilizaţie înaintată, se impunea în folosul elementelor meritoase, al tradiţiei noastre, al artei şi al progresului artistic.

Ca urmare a acestei necesităţi, a deselor insistenţe entusiaste ale unui tineret dornic de progres, a unei neclintite încrederi în folosinţa unei adevărate îndrumări de artă bazată pe tradiţia noastră, pictorul Theodorescu-Sion, inspector general al artelor, a hotărât să înfiinţeze în Bucureşti prima Academie românească de artă plastică, care va cuprinde studiul desemnului, al picturii şi al compoziţiei.

D. Theodorescu face cunoscut că instituţia se va numi „Academia Ileana". Chemarea ei va fi de a înlesni elementelor entuziaste posibilitatea unui studiu cu temeiu al artei.

Academia va fi mixtă. Frecventarea se va face pe baza unei cereri şi a unei taxe de înscriere de lei 500. Cotizaţia va fi de lei 1000.

Elevii cu reale aptitudini şi lipsiţi de mijloace, vor urma cursurile gratuit, pe măsură ce fondurile instituţiei o vor permite, — deasemeni, se vor creia premii de încurajare.

Prin însuşi actul înscrierii, candidaţii au obligaţia morală de a depune toată râvna şi seriozitatea, pentru ca bunul mers al instituţiei să nu fie stânjenit.

Toţi elevii vor fi obligaţi să respecte condiţiile stabilite. Cei ce nu vor da dovadă de destulă bunăvoinţă, vor fi eliminaţi.

Programul cursurilor de desen şi pictură constă în prelegeri şi îndrumări la studiul după natură: cap de expresie şi nud. Pentru elevii avansaţi şi cu reale calităţi se va deschide clasa de compoziţie cu conferinţe şi îndrumări, precum şi noţiuni generale de artă decorativă.

E o instituţie bine venită şi iniţiatorul merită toată lauda şi încurajarea. — *b.*

A 25-a aniversare a morţii lui Cehov

Deşi aniversarea a 25 ani dela moartea lui Cehov a fost măreaţă la data ei oficială totuşi, cercurile literare ruseşti şi germane din Berlin abia acum, după sfârşitul vacanţei de vară, au organizat o impunătoare sărbătorire publică a memoriei marelui scriitor. Berlinul ruso-german a făcut astfel ceiace e imposibil şi în Rusia sovietică, unde Cehov a căzut sub interdicţie ca un „scriitor burghez".

In Iulie, Teatrul rusesc „Pasărea Albastră" din Berlin a organizat „un festival Cehov". Acum, după două luni, la sărbătorirea memoriei marelui scriitor au luat parte mii de intelectuali şi zeci de scriitori şi artişti cu renume.

In centrul acestei sărbătoriri stau amintirile d-rului Altschuller, foarte popular astăzi în Berlin, caşi odinioară în Crimeia, unde se bucura de cea mai cordială prietenie a lui Cehov.

S'ar părea că nu se mai poate spune nimic nou despre Cehov: memoriile, publicarea scrisorilor sale şi comentarea lor etc., au făcut ca prin prizma miilor de fapte mărunte şi trăsături biografice, să fie cunoscut şi iubit de toată lumea acest chip gingaş al celui mai fin umanitarist — poet şi mucenic.

E scump şi atrăgător Cehov. Fiecare detaliu cât de mic din viaţa lui autentică e prins cu lăcomie de admiratorii lui.

Altschuller a povestit simplu, aşa cum a fost şi Cehov liber de sublinieri şi de manierism în vorbă şi în scris, — l'a înfăţişat integral şi închegat pe Cehov — scriitorul de toate zilele, acasă.

Doctorul Altschuller şi un alt doctor — Orlov, fiind cei mai apropiaţi amici ai doctorului Anton Pavlovici Cehov, simţeau de mult că acesta e bolnav. Erau însă două feluri în care puteau strica buna dispoziţie a lui Cehov: vorbindu-i de boală sau de lucrările lui literare. Au încercat să propună într'o zi ca toţi trei doctorii să-şi facă reciproc examenul medical: Cehov şi-a luat pălăria şi a plecat.

Din societatea banală unde venea câteodată ca mosafir, Cehov pleca, după cum mărturisea el, simţind o indispoziţie de care nu se putea vindeca decât cu... unt de ricină .Când un vizitator, scriitor, îl întreba ce scrie în prezent şi câte coli va avea noua-i lucrare, dacă el răspundea că două coli, iar mosafirul observa că şi el scrie o povestire de 2 coli şi jumătate, — Cehov spunea, că în această clipă recurgea în gând tot la... untul de ricină.

Cehov a fost foarte îngrijorat pentru soarta milionarului Marx care a cumpărat dreptul de a-i edita operele: nu cumva se va ruina Marx? Acest Cehov apare astăzi tot atât de atrăgător ca şi modestul, rezervatul Anton Pavlovici care în taină depunea taxele universitare pentru nişte studenţi sau intervenea zilnic pentru alţii, la guvernatori, arhierei, mareşali...

Cehov a stat cu Altschuller în locuinţa goală a acestuia din urmă, unde nu era pentru amândoi decât un singur scaun. Când Altschuller a plecat din Ialta pentru 10 zile, Cehov a părăsit imediat casa, fiindcă „împreună, amândoi pe un scaun, se mai poate sta, însă singur — mi-i de nesuferit să rămân", — acest Cehov glumeţ e fermecător ca şi atunci când afirma serios că nu se pot găsi lucruri şi mărfuri bune decât la Moscova: un samovar fabricat la Tula, dar cumpărat la Ialta şi nu la Moscova, nu era veritabil pentru Cehov ca şi galoşii „Tregolnic" fabricaţi la Riga şi cumpăraţi la Harcov!

Invitând câţi-va amici şi ducându-i în afară de oraş cu un scop ascuns, Cehov, într'o zi, îi puse să sară peste nişte garduri cu sârmă ghimpată, să măsoare nişte terenuri mocirloase, pentru ca la urmă să le mărturisească, după examinarea loturilor pentru vile, că le cere sfatul ce lot să cumpere când... va avea bani.

Se credea foarte practic: a rămas o scrisoare trimisă de el unui prieten, despre care ştia că n'are un ban, — rugându-l să se înscrie imediat într'o „Societate de credit mutual" şi „ca orice european" să-şi reguleze conturile şi plăţile numai cu ajutorul... contului curent şi al cecurilor.

Mult timp era entuziasmat de o idee: să întemeieze un mare sanatoriu de caritate; el, Cehov, va elibera chitanţe iscălite de mâna lui, tuturor doritorilor de a avea autograful său, cerând câte o rublă de fiecare chitanţă, iar sumele strânse astfel vor asigura gratuitatea sanatoriului pentru intelectualii săraci. Nu i s'a putut arăta că autograful are valoare când e unic în felul lui...

Şi doctorul Altschuller a ştiut să schiţeze cu umbre tragice, cum, în casa lui Cehov, la etaj, domnea tânăra, voioasă, frumoasă, în floare, Olga Knipper-Cehova, pe atunci în triumful carierei sale la Teatrul de Artă din Moscova; iar la parter — Anton Pavlovici, uscat şi îngălbenit de tuberculoză lentă şi necruţătoare.

Acest tragism făcea până şi pe celebrul Suvorin de la „Novoe Vremea", numai în scrisorile adresate lui Cehov, să-şi arate faţa de om simţitor şi înaintat — nu reacţionar şi egoist, cum şi-l închipuia marele public.

După amintirile lui Altschuller, s'au mai jucat câteva scene din Cehov, s'au citit câteva fragmente şi s'au caracterizat unele laturi ale creaţiunilor sale.

Hessen, Loewensohn, Volcovâschi, la partea literară, Afrosimov, Lîzlova, Alehin, şi mai ales celebra Polevitcaia şi tragedianul Baratov, cunoscut în Bucureşti, la partea artistică, au dat sărbătoririi o mare strălucire...

Mărunte

— Ziarele ruseşti din Paris anunţă că baletul lui Deaghileav va continua să funcţioneze în actuala-i formaţie şi după moartea directorului său. Trupa se va complecta cu elemente nouă şi va apărea în curând în Anglia, la Monte-Carlo şi la Paris, unde a şi încheiat un contract cu Opera.

— Ziarul idişist „Stern" a hotărât să boicoteze pe scriitorii evreo-americani Reisen, Laivick, Barisho şi Ragoy, retraşi din redacţia ziarului comunist „Freiheit", în urma trecerii acestui ziar de partea Arabilor.

„Stern" mai atacă şi pe scriitorii Evrei aflaţi la Berlin : Bergelşohn şi Cearny, pentrucă scriu în presa burgheză...

— Marea casă de editură din Germania Fischer„ a cumpărat dela Troţki dreptul de a publica ediţia germană a memoriilor sale, care vor apărea în câteva volume sub denumirea generală de „Viaţa mea".

Primul volum se va lansa la sfârşitul lunii Octombrie.

La donna e... immobile

Se ştie că anglo-saxonii sunt oamenii cei mai sobri şi că cele mai elegante fiice ale Albionului sunt departe de a atinge rafinamentul şi cochetăria surorilor lor din rasa latină.

Faptul recent petrecut la Londra, pe care-l relatăm mai jos, arată însă că femeia, de orice rasă şi origină ar fi şi la orice grad de latitudine s'ar afla, este condusă de acelaş instinct de a place şi este tiranizată de eternul demon al modei.

Unul dintre cele mai elegante magazine din Londra „New-Irlande" situat în Piccadilly-Place, a fost de curând mistuit de un incendiu şi mărfurile ce s'au putut salva au fost etalate pe imense estrade de lemn, special improvizate pentru fiecare categorie de mărfuri. Cum însă magazinul acesta era singurul depozitar din Londra al unui articol de lux femenin foarte en vogue, toate elegantele Londrei auzind de desfacerea anunţată şi temându-se ca stocul să nu se epuizeze, au alergat din zorii zilei şi s'au postat în faţa localului de desfacere. S'a putut observa un spectacol unic la Londra, care — după relatările presei — aducea aminte de interminabilele „cozi" făcute la noi şi în ţările centrale în timpul războiului mondial, pentru obţinerea raţiei de pâine zilnică. Circulaţia metropolei în acest cartier elegant a fost complect oprită şi a fost nevoie de puternice cordoane de poliţişti spre a opri valurile de asalt ale mulţimei femenine. S'a putut vedea cu această ocazie un amestec pitoresc de femei de toate vârstele şi din toate categoriile sociale, îmbulzindu-se cu toată furia spre a ajunge cu o clipă mai devreme la ţintă.

Este adevărat că obiectul acestei înfrigurări femenine a fost reputatul ciorap de mătase şi en fil „Trei Coroane", dar spectacolul acesta era desigur demn de o cauză mai mare.

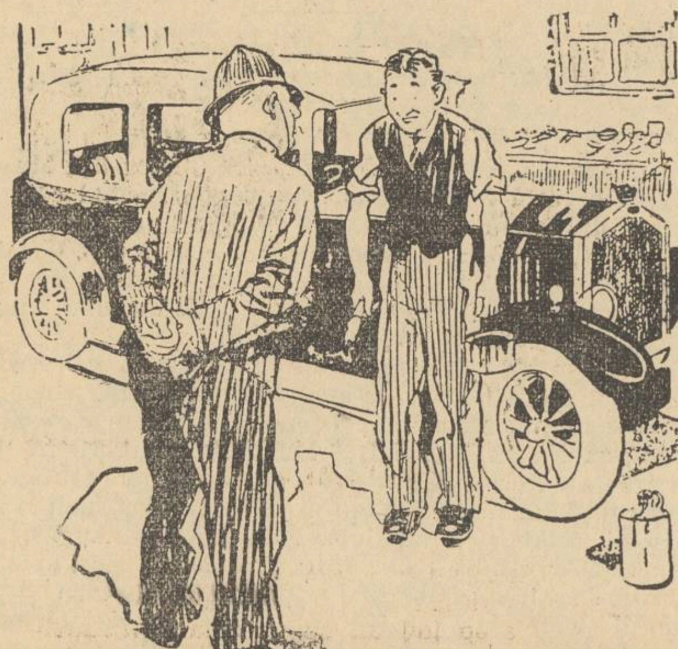
Deci, femeia e pretutindeni şi întotdeauna... neschimbată.

Râde dracul de porumbe negre

Tinerii (răsfoind un album cu fotografiile părinţilor). — Vai! ce caraghioşi erau!

Motiv serios

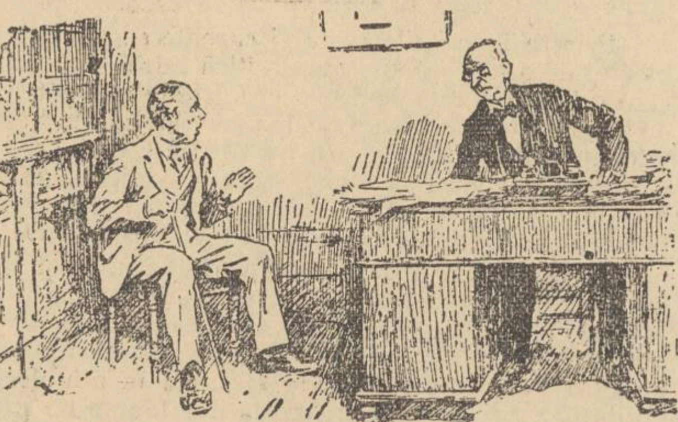
Poliţistul (surprinzând un hoţ de automobile). — Ai putea să-mi spui pentruce îţi vapseşti o maşină nouă?
Hoţul. — Pentrucă nu se mai potriveşte culoarea cu pălăria cea nouă a nevestei.

Confuzie

— Administrează-i o cataplasmă!
— Imposibil, doctore. Vomitează totul!..
(Fantoche)

Prevedere

Avocatul: Ei bine, vrei să-ţi spun prieteneşte care e părerea mea?...
Clientul: Nu, nu! Prefer sfaturile dumitale profesionale.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 463

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 20 Oct. 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Bal Mascat [1])

— Baletul musafirilor —

Formulele cu care se anunţau musafirii la mesele casei Iustin Danielescu, erau diverse, după musafiri.

De pildă :

— Diseară ai să mai pui un tacâm, — spus numai către servitoare, cu câteva clipe înainte de masă, de doamna Danielescu, însemna că pe masă rămâne aceiaşi muşama şi aceleaşi şervete pătate din timpul săptămânii.

Noul tacâm reprezenta apariţia unui linge-blide oarecare, îngăduit la masa domnului Profesor. Dacă din întâmplare în acea zi domnul Danielescu adusese icre negre, ele erau servite subt formă de tartine clandestine, şi repartizate membrilor familiei. Pentru noul tacâm nu se făcea nici-un fel de efort. Acest musafir era hrănit cu cinstea de-a mânca la masa domnului Profesor, ceiace în genere îi şi tăia pofta de mâncare, — nu cu alimentele dela această masă de apostol care dă precădere spiritualităţii din biurou, nu materialismului din sufragerie. In aceste zile, cafeaua neagră o făcea bucătăreasa, cu cafea cumpărată din târg gata râşnită.

— Iustin, nu uita, însemnă-ţi, adă pe diseară nişte jambon, nişte ghiudem şi o cutie de sardele... Mai ia şi nişte compot Ştirbei şi o cutie de biscoturi, — însemna că la masă sunt musafiri faţă de care doamna Danielescu ţinea să arate că la ea se „găsesc de toate", pentru orice eventualitate.

Aceşti musafiri erau parteneri la joc de cărţi.

— Ascultă, fată-hăi, diseară să te mai speli, să te mai dichiseşti, să nu te văd cumva zmultă şi cu pestelca asta murdară, şi să te'ncalţi, auzi! Vine lume la masă, — însemna că fata din casă trebue să apară curată în sufrageria unor intelectuali modeşti dar civilizaţi — doamna Danielescu era profesoară de Higienă, — intelectuali care nu înţeleg să strice pofta de mâncare a musafirilor prin mirosurile balcanice ale slujnicei.

La aceste mese se serveau mâncări nu cine ştie ce, dar preparate „gospodăreşte" într'o casă a cărei stăpână, deşi intelectuală, nu-şi uită nici obligaţiunile derivate din noţiunea de „gospodină moldoveancă". Deci, servitoarea încălţată, pieptănată şi cu şorţ spălat, servea mămăliguţă cu ochiuri şi, în genere, fie pârjoale de carne de vacă, fie nişte sărmăluţe tot de carne de vacă, amestecate cu ceva carne de porc. Urma o plăcintă de casă şi o cafea turcească — cumpărată gata râşnită — preparată în ibric de mânile doamnei Danielescu.

— Excelentă! Aşa cafea numai la dumneavoastră se bea!

— Ei, ştii, totu-i s'o prăjeşti acasă, şi cum o prăjeşti; dac'o stropeşti cu rom adevărat, dacă n'o treci cu prăjitul, şi dacă ştii s'o fierbi, iesă bună.

— Ca la dumneavoastră nicăeri! Şi calitatea cafelii, dar totul e arta preparatului: asta n'o cumperi!

— Nu mai poftiţi una?

— Aşa ceva nu se refuză. Sărut mâna.

Pentru toate aceste trei categorii de musafiri, cu o subtilă gradaţie ascendentă, familia Stănilescu trebuia să apară „unită" natural, dar trăind în intimitate aşa cum trăesc toate familiile în care-s şi copii. Când era la masă musafirul reprezentat prin formula „ai să mai pui un tacâm", dacă Luchi spunea vre-o necuviinţă intolerabilă, doamna Danielescu îl pişca răsucit, sau chiar îl pălmuia, intimându-i ordinul: „Să pleci imediat dela masă, netrebnicule".

Când erau la masă musafirii reprezentaţi prin cumpăraturile dela băcănie, până la hotarul compoturilor Ştirbey, — dacă Luchi avea vre-o eşire, doamna Danielescu îl privea lung, congestionându-se şi ofta către musafiri:

— Greu îi cu copiii!

Când pentru a treia categorie de musafiri, fata din casă trebuia să se pieptene, să se încalţe şi să-şi pue un şorţ curat, ieşirile lui Luchi erau comentate pe faţa mamei lui de un zâmbet, un pic iuţit, care se silea să însoţească amfitrionic zâmbetele sau râsul musafirilor. Dar după plecarea acestora, zâmbetul se spărgea în capul lui Luchi, ca o veselă de porţelan.

Şi însfârşit, răsuna din când în când în casa Danielescu, marea formulă cu trâmbiţi de mobilizare în ea: „avem musafiri la masă".

Răsunase în anii războiului pentru doctorii francezi şi pentru dregătorii bucureşteni, — iar după războiu, rareori numai, pentru vre-un important personaj politic sau cultural, în trecere prin Iaşi, poftit de domnul Danielescu.

Ca la teatru pentru feerie, se făceau în casa Danielescu schimbări complecte de decor, la care participau toţi membrii familiei, mai puţin Andi şi Mamiţa, amândoi inexpugnabili din odăile lor, pentru pricini deosebite: Mamiţa fiindcă era Mamiţa; Andi, fiindcă era Andi.

Dacă trâmbiţele acestei mobilizări a fardurilor casnice, răsunau la timp de toamnă rece, doamna Danielescu poruncea să se facă foc îmbelşugat în toate sobele, pentru a alunga frigul acela umed cu care intră toamna în casele unde nu se face focul decât atunci când apa care îngheaţă în putinele deafară, îndreptăţeşte aluzia „că-i cam frig" a celor care de-o săptămână tremură în casă cu obrajii înverziţi, fără să cuteze să facă risipă de lemne „în aceste vremuri grele".

Domnul Danielescu scotea din biuroul său becuri nouă cu lumină albă, complectând în toate odăile, lămpile la care în mod obişnuit ardea un singur bec bolnav de gălbenarea electrică a becurilor răscoapte.

Doamna Danielescu scotea din şifonieră faţa de masă de „toile damassé" şi şervetele la fel, pregătindu-le pentru apoteoza albă; descuia bufetul şi scotea serviciul de argint, vesela de porţelan şi paharele cu complectă ierarhie de cristal pur, serviciul de dulceţi, păhărelele de lichior şi ceştile de cafea neagră numite persane, — şi le preda cu număr fetei din casă, amintindu-i imprecatoriu că dacă sparge o ceaşcă numai, una singură, n'o poate plăti cu leafa pe un an întreg.

Toată casa era decorată cu flori — aranjamentul lor îl făcea Duduia — înmănunchiate în vasele date jos de pe dulapuri, unde până atuncea se umpluseră ca nişte urne funerare, de pulberile zilelor casnice. Canapelele şi scaunele din salon erau scoase din albele cămeşi de forţă de până atunci. Duduia îşi aranja biblioteca muzicală, surghiunind operetele, şansonetele şi dansurile la modă în dulapul din odaia ei. punând în schimb în evidenţă câteva tomuri din Beetowen a cărui mască din salon văzuse multe şi era blazată.

In aceste ceasuri preparatorii, nervii vibrau şi uuiau, c'an aparatele de Radio când s'aude iadul „paraziţilor". Doamna Danielescu nu se mai spăla, pudra, nici îmbrăca; rămânea în halatul de dimineaţă şi'n papuci de odae, cu părul prins în piepteni împlântaţi provizoriu. La fel cu doamna Danielescu era şi Duduia: şi ea îmbrăcată în provizoratul de etac al îmbrăcăminţii, de dimineaţă, cu faţa cam unsuroasă şi părul cam buhos.

Casa întreagă, dela bucătărie până'n salon, şi din sufragerie până'n pivniţă, era pentru mamă şi fiică aşa cum e cerul pentru rândunele : domiciliul unui zbucium săgetător.

Duduia supraveghea prăjirea cafelei de două sute de lei kilogramul, fiindcă bucătăreasa avea şi ea năravul de lux al cafelei negre, lipsindu-i în schimb, respectul occidental al proprietăţii lucrurilor soţilor Danielescu. Tot Duduia o râşnea, uneori Luchi, fiindcă fata din casă era cam „lălâe", şi ar fi fost în stare să stea o dimineaţă întreagă cu gura căscată lângă râşniţa de cafea : într'o zi cu atâta treabă ! „O tâmpită care nu-i în stare nici să râşnească", spuneau ochii Duduii în timp ce mânile râşneau cafeaua, şi gândurile, reforme sociale.

Bucătăreasa, când eşea din pragul bucătăriei urlând după servitoare, parcă eşea dintr'o eschilliană tregedie cu Destinul după ea.

In aceste zile, dejunul familiei era lugubru ca al unor condamnaţi la moarte, rămaşi încă duşmani până în ultima clipă, considerând moartea lor simultană ca o comună frustrare de la ura pe care şi-au hărăzit-o.

Duduia, decâte ori privea calmul „aristocratic" cu care Andi participa la dejun, nu-şi putea stăpâni un : „Hm !" cu buzele subţiate — dungă — şi-un spasm al umerilor ; adică: „Hm, cred şi eu ! Iţi convine să faci pe Lordul când toată ziua nu faci nimica, în timp ce eu asud la bucătărie învârtind la maioneză şi râşnind cafeaua"!

Spre seară, în timp ce linişte casei era ca un îngheţ fragil, gata oricând să se spargă cu larmă, doamna Danielescu şi Duduia începeau să se dichisească.

— N'ai mai adus apa, idioato ? Unde ţi-s urechile ?

— Ce te mişti ca o vacă ?

— Unde mi-ai pus şiretul dela corset ?

Etc...

Mirosea a hârtie arsă de drot, a colonie, a pudră, a parfum.

Duduia îşi punea ciorapii de mătase şi vocabularul de matasă pentru musafiri, simetric cu mama ei. Apăreau amândouă din odăile lor atât de bine îmbrăcate, atât de regalizate sufleteşte de învestmântarea de gală, încât Luchi — decăzut parcă pe o foarte îndepărtată şi neînsemnată treaptă socială — le devenea cam indiferent. Din când în când numai, câte un : „Să-ţi ţii gura la masă, auzi ! „— rostit cu accent şi ochi de mamă de mică ţinută, îi amintea lui Luchi rudenia lui cu aceste cucoane care-l tolerau la masa lor.

După găteala stăpânilor, urma cu îndemnuri ghiontite, transformarea servitoarei în subretă.

— Hai, toanto, na, îmbracă-te, ai mai văzut aşa stăpâni să te umple de haine !

Intr'adevăr, în aceste ocazii servitoarea era „umplută". Doamna Danielescu îi scotea dintr'un dulap cu vechituri costumul de subretă, improvizat dintr'o veche rochie de-a Duduiei, o păreche de pantofi de-ai doamnei Danielescu — a căror reparaţie o plătise servitoarea, — un şorţ tivit cu danteluţele unei foste perdele şi o boneţică, de pe vremea nunţei doamnei Danielescu, servind pe-atunci de acoperitoare a oalei nocturne din etacul nupţial.

Domnul Danielescu sosea pe la şapte cu trăsura, nu cu tramvaiul ca deobicei, aducând pachetele cu „băcănii" şi fructe.

— Iustin dragă, pune-ţi manşetele şi...

Glasul doamnei Danielescu devenea dulce ca limonăzile în care-i deghizat un purgativ.

— ... şi tae-ţi unghiile : fă-mi mie un hatâr.

De pe la opt fără un sfert, casa mirosea a fum de râşină, focurile torceau murmurător în toate sobele, luminile erau aprinse ca pentru un zece Mai privat. Doamna Danielescu, trăgând cu urechea înspre stradă, cu ochii îndreptaţi asupra unghiilor frecate nervos de podul palmei, se simţea ca un autor dramatic în seara premierii; în timp ce Duduia, aşezată pe scaunul rotund dela pian de-a dreptul pe fundul pantalonaşilor cu rochia clopot în jur ca să n'o boţească, trăgea cu urechea la huruitul tuturor trăsurilor, începând, decâte ori se apropiau de casă, o sonată de Beethowen : câteva măsuri, aceleaşi, pentru roţile fiecărei trăsuri.

* * *

La aceste mese de gală familia trebuia să apară perfect unită, spontan acordată, ca elementele diverse ale unei orchestre complecte, întregindu-se unele pe altele pentru efectul armoniei totale.

Capelmaistrul, nevăzut de public, al orchestrei familiale, era ascuns ca într'o cuşcă de soufleur după zâmbetul mereu afabil, necontenit aprobativ şi îngăduitor, al distinsei doamne care şedea în capul mesei, pe scaunul doamnei Danielescu, îmbrăcată în hainele de paradă mondenă ale acesteia. Din când în când, pe deasupra capetelor musafirilor. Duduia schimba o scurtă privire cu mama ei. Şi piciorul Duduei, în ciorapi de mătase, încălţat cu un pantof destinat parcă numai pedalei sonatelor lui Beethowen, — apăsa, împungea şi lovea cu călcăiul, gheata bonhomă a lui Luchi, mânuind astfel, ca împuternicită a mamei ei, pedala sonatei familiale. Intervenea pe subt masă, mai ales atunci când Luchi se „repezea la bunătăţi".

La aceste mese, doamna Beatrice Danielescu era concomitent, „gospodina sub ochii căreia totul merge strună"; mama comprehensivă a personalităţilor diverse ale copiilor ei; soţia devotată a Apostolului; femeia de lume nealterată de mediul didactic precum şi „femeia veşnic tânără".

Era, cu alte cuvinte, un buchet de însuşiri casnice şi sociale, întruchipând tipul acela legendar al „Moldovencei" care ştie tot aşa de bine să cânte un Bach, precum şi să facă un şerbet de trandafiri, — şi care, în lojă la teatru, în salon acasă, la bucătărie sau între invitaţii soţului său din biuroul acestuia, e aceiaşi armonioasă făptură menită să împodobiască şi să servească şi mai ales să însenineze viaţa, precum şi să pacifice conflictele dintre bărbaţi. Un fel de versiune moldovenească a doamnei Récamier, întregită cu utilitarismul casnic care lipsea cu totul lebedei feminităţii franceze.

Apostolul era Apostolul. Nimeni nu-i cerea să fie altăceva. Cu toate că îmbătrânise, cu toate că se îngrăşase, cu toate că tenul îi devenise cam sângeros şi buzele, scobite de oratorie, — domnul Iustin Danielescu era încă surprinzător de frumos, mai ales la masă unde nu i se vedea nici pântecele, nici silueta totală. Părul de aur roşcat, pieptănat cam neîngrijit, de când albise părea amestecat cu lumini de nimb. Fruntea era tot dreaptă şi eminescian înaltă; iar nasul, caşi al lui Andi, avea desenul drept şi nările fin despicate ale staturilor eline. Nu-şi tăia unghiile, nici nu şi le îngrijea, iar manşetele lipseau, ori erau îndoelnice, caşi gulerul.

Când se aşeza la masă, frumuseţea lui dădea mesei un fior biblic; de îndată însă, ce începea să mănânce — înfuleca mai mult decât mânca — avea gesturi bestiale, parcă erotizate de alimente, care, mârşeveau perfecţiunea trăsăturilor.

Dar apostolul rămânea şi la masă tot apostolul. Prestigiul său cultural depăşea canoanele strâmte ale bunei creşteri.

Dacă un simplu om te va călca pe picior, fără să-şi ceară ertare, acel om va fi un rău crescut, un mojic, un bădăran. Dar dacă un munte îţi va strivi trupul cu mişcarea unei stânci rostogolite, va rămânea acelaşi munte, adică năprasnic peste oameni, nu mojic între oameni.

Aşa şi cu Apostolul la masă. Nimeni nu lua în consideraţie cuţitul întrebuinţat în locul furculiţei, nici sorbiturile băloase, nici zeama prefirată pe mustăţi, pe barbă şi surtuc, sau sondajul cu scobitoarea în urechi : erau acestea olimpizate de prestigiul acestui om cu chip olimpic. Mamiţa, constrânsă în timpul războiului să întregească prin prezenţa ei cernită, timidă şi aristocratic armonioasă, parfumul de răşină şi de patriarhalism moldovenesc, — acum era cruţată de acest rol. Imbătrânise prea tare, şi surzise deabinelea. Mânca singură în odae, cu păpuşile ei. Luchi era bufonul acestor mese. Şi bufonilor li se iartă multe, — aparent.

Duduia dovedea prin focoasa ei prezenţă de şaizeci şi opt de kilograme tinere, frumuseţea trecută a mamei ei, precum şi tradiţia păstrată numai în Moldova, a vechiului tip de fată care mai mult ascultă şi roşeşte cu efecte de gene, decât vorbeşte; care nu fumează, dar care'n schimb e o precoce gospodină, o emerită muzicantă: într'un cuvânt, un fel de graţioasă casă de fier, plină cu surprize desfătătoare pentru cel care ştie s'o deschidă.

Iar Andi, caşi cafeaua de două sute de lei kilogramul, ca şi vechiul „Curaçao" dinainte de războiu, căpătat de domnul Danielescu dela Francezi, — fie că tăcea, fie că vorbea, era un fel de aromă de desert a acestor mese, iar în salon, ogarul princiar.

După plecarea musafirilor dela aceste mese, descorsetată, casa îşi relua viaţa cu forme normale.

Şi doamna Danielescu epiloga la bucătărie activitatea zilei, cu o întrebare zâmbitor complice, adresată slugilor :

— Ei, ia spuneţi, ce bacşişuri aţi căpătat ?

IONEL TEODOREANU

A. Bourdelle — *Centaur murind (1914)*

1) Fragment din romanul cu acest titlu, care va apărea la 15 Noembrie în editura „Cartea Românească".

J. F. Louis Merlet

Spovedania

In Guyana.

Piroga 1) alunecă pe râul Mana, spre leprozeria din Acaruani. Mă urcasem în corăbioara asta şubredă, la ieşirea din orăşel, cu un preot misionar şi cu doi lopătari.

De cincizeci de ani, voinic, cu chipul energic, cu barba scurtă şi căruntă, — aşa e tovarăşul meu de drum care, la început, tace.

In ţinutul acesta minunat, sub cerul tropicelor, unde totul se naşte, creşte şi moare cu o tragică şi ameţitoare repeziciune, — e plăcut să taci ca să asculţi cum cântă în tine amintirea sau să răspunzi chemării misterioase a unor glasuri necunoscute.

Fiinţa ta se dedublează; cuprinsul înconjurător e atât de plin de farmec, încât europeanul se simte tulburat fără voie, — încât omul de viaţă se face mic ca să lase toată libertatea visătorului. Pădurea virgină prin care rătăcesc căutătorii de aur, aventurierii şi evadaţii din temniţa franceză, e de o splendoare fără seamăn.

Toate miresmele se amestecă sub bolta înaltă şi sumbră unde nu pătrunde niciodată soarele, unde, într'o atmosferă umedă şi caldă, trăesc pasările cele mai sclipitoare, şerpii mari încolăciţi pe liane şi maimuţele roşii care ţipă într'una.

— Creanga!

E strigătul lopătarului care vesteşte o ramură la nivelul apei. Ne aplecăm. Piroga alunecă pe sub copacul strâmb.

De ceilaltă parte, în malul cu miros greu din care cresc manglieri uriaşi, flamingi roşii şi egrete graţioase se înalţă şi învârstează cu sborul lor fondul împestriţat cu smarald şi cu albastru al pădurii.

— Vă duceţi la Acaruani, la leproşi, părinte?

— Da, din când în când... Trebue să mă duc să văd şi iadul acela....

— Ce locuri!...

— Ţinuturi necunoscute şi care-şi păstrează cu pizmă bogăţiile lor... Dar nu simţiţi cum apasă asupra acestei nefericite colonii, atmosfera grozavă a ocnei?...

— O impresie de stinghereală, într'adevăr... Peste tot vezi osândiţi, — şi în ce stare de decădere!

— Oamenii aceştia sunt pierduţi pe totdeauna.

— N'aţi întâlnit, ca preot, fiinţe care să fi scăpat prin minune de molima asta cumplită, care să se fi păstrat, să se fi răscumpărat?

— Dar, dar asta e excepţia, — excepţia atât de rară, încât e mai bine să spui ca toată lumea că sistemul deportării în colonii a dat greş şi că temniţele sunt o ruşine pentru civilizaţie. Şi totuşi, odată, am întâlnit aici un suflet, un suflet atât de curat, atât de înalt, încât mă gândesc la el cu smerenie... O, nu mai e nici un secret... acum. Să vedeţi...

Lopătarii cântau un cântec monoton care se îmbina cu svonul apei.

Preotul vorbea cu glas bărbătesc şi grav, cu ochii plecaţi, dar, uneori, aţintiţi asupra a lor mei cu o stăruinţă care căuta în mine, fără să le găsească, scepticismul, ironia sau neîncrederea.

— Ştie Dumnezeu că noi nu ne mai mirăm de nimic, şi că slujba noastră se deosebeşte îndeajuns de slujba colegilor noştri, preoţi ai ţinuturilor îndepărtate. Şi dacă ajungem să ne oţelim astfel sufletele, explicaţia nu trebuie căutată decât în minciunile veşnic repetate ale acestor fiinţe decăzute care vin la noi, de cele mai multe ori, numai ca să încerce o uşurare a mizeriei lor, — fără vre-o remuşcare pentru purtarea din trecut, fără vre-un sentiment omenesc regăsit în sufletul lor. Ei bine, iată ce am văzut, iată ce am auzit de la un muribund.

„Eram atunci în insulele Mântuirii şi aveam ca infirmier un băiat nenorocit, osândit la cincisprezece ani pentru omor. Făcuse opt ani de temniţă. Şi la treizeci de ani, învins de climă şi de lipsuri, pierea cu încetul, ftizic, slab, prăpădit. De o purtare exemplară, harnic, fără să se plângă niciodată, el îşi ispăşea vina cu o resemnare de mucenic. Il observam de multă vreme şi ştiam ce trebuie să cred despre el. Omul acesta avusese în viaţa lui un ceas de nebunie. Ucisese. Acum nu mai aştepta decât moartea şi se reîntorcea la Dumnezeu spălat de păcat, curat ca un copil. Despre asta, vă asigur.

„Şi moartea venea repede. El o simţea, aproape, rătăcind în jurul colibei. Nu mai mânca. Se închina. La una din cele din urmă vizite ale mele, se spovedise şi-l ştiam pregătit să se înfăţişeze Judecătorului, — el mă privi lung, îmi apucă mâna în mânile lui uscate şi-mi spuse, cu glas pierit:

— „Părinte, sunt încă vinovat.... Am minţit.

„M'am simţit tulburat. Totuşi, încredinţat că aiurează, l-am binecuvântat şi l-am lăsat să se odihnească. Dar el m'a prins de mânecă şi m'a oprit.

„— Da, am minţit, părinte! Ascultă: am fost osândit pentrucă aş fi ucis pe sora mamei, ca s'o prăd. Şi n'am ucis eu: fratele meu a ucis. El era însurat, avea trei copii care-mi erau dragi... Am înţeles pentruce a ucis: era cartofor. Atunci am făcut noi doi un legământ. Am luat vina asupra mea. In genunchi, el mi-a jurat că o să îndrepte tot răul pe care-l făcuse familiei, nevestei lui, copiilor... La rândul meu, i-am jurat că am să mă acuz şi am să-l salvez. Eu eram singur pe lume, ai mei nu mă iubiseră niciodată... Ce-a mai fost, părinte, — ştii: deportarea, temniţa... şi acum moartea, izbăvirea. *Dar mă întreb dacă Dumnezeu o să mă ierte că am minţit în faţa oamenilor...*

„Da, păcătosul acela, nenorocitul acela, osânditul care murea, — se acuza de ceeace numea el o vină!

„N'am putut să ascult mai mult spovedania asta *in extremis;* în faţa acestui sacrificiu şi a acestei delicate remuşcări, nu mi-am putut stăpâni emoţia şi l-am luat pe bietul băiat în braţe.

„A murit peste câteva ceasuri, înseninat, şi pe chipul lui se lăsase nesfârşită pace...

Tulburat ca şi mine, preotul îşi plecă fruntea şi şopti:

— A fost un sfânt... un adevărat sfânt...

Dar o întrebare îmi ardea buzele:

— Părinte, omul acesta care murea trebuie să fi fost îmbărbătat în temniţă. Veştile pe care le primea de la ai lui îl ajutau să suporte mizeria şi chinul. Fratele lui, care nu se poate să fi uitat, îi scria, — nu-i aşa, părinte?

— Niciodată.

Traducere de O. C.

1) Luntre îngustă şi lungă scobită într'un singur trunchiu de copac.

Cronica cinematografică

— Filmul german —

„Asfalt" este un film german, un „Ufafilm". Dar numai ca provenienţă materială. Interpretarea artistică, structura spirituală, e puternic influenţată de maniera rusească.

N'are factură germană. Dar ce înseamnă aceasta? Ce înseamnă „factura germană" în cinematograf?

E uşor de răspuns. N'avem decât să ne gândim la patru mari actori germani: Emil Jannings, Werner Kraus, Conrad Veidt şi Paul Wegener—, în deosebi la ultimii trei.

Aceşti artişti au un mod original şi în acelaş timp comun de a înţelege arta mută. Văd în ea o **exagerare a teatrului.** Ei pleacă dela Teatru, şi se ingeniază să adauge sau să simplifice astfel încât la urmă să rezulte o artă nouă. Dar, oricum, punctul de plecare rămâne: teatrul.

Consecinţa este o anumită mentalitate morală a actorului. Actorul de ecran e un om docil şi ductil. Artistul de scenă dimpotrivă aparţine celui mai „irritabile genus" din câte există pe lume. Are în permanenţă credinţa că e neînlocuibil, că deţine toată situaţia artistică a piesei.

Şi, de altfel, are materialmente dreptate. Căci puterile unui actor teatral asupra destinelor bucăţii jucate sunt cu mult mai mari decât acele ale actorului de cinema. Reprezentarea unei piese odată începută, actorul face ce vrea, în mod cu totul nepedepsit. Nici autorul, nici regisorul, nici directorul, nici ministrul nu pot deocamdată să-i facă nimic. Se vor resemna să-l lase să joace până la ultima scenă a ultimului act. Ii vor suporta, neputincioşi, toate inovaţiile şi iniţiativele.

Pe când la cinematograf, — ce deosebire! De zece, de cincizeci de ori este pus interpretul să reînceapă acelaş crâmpeiu de scenă. Chiar când e vorba de o stea de mărimea întâi. Regisorul îi spune ce să facă. Şi steaua se supune fără murmur, fără măcar să se supere în forul ei interior. Şi chiar dacă s'ar supăra. Regisorul şi operatorul vor aştepta până ce îi va trece. Jucarea unui film nu este ceva neîntrerupt ca reprezentarea unei piese. Filmul e compus din bucăţi multe şi scurte. De îndată ce actorul deraiază, manivela aparatului se opreşte, şi artistul e vindecat de veleităţile iniţiativei. Nu poate exercita acel şantaj moral al actorului de scenă, care ştie că odată cortina ridicată nu mai există nici o forţă pe lume care să-l facă să tacă.

Actorul de cinema îşi dă bine seama de această libertate mai mare de care dispune colegul său dela teatru. Deaceea mulţi dintre cei dintâi sunt încântaţi de voga crescândă a cinematografului vorbitor. Astfel, într'un interview recent, Gloria Swanson declară că cinematograful sonor va fi mult mai puţin plicticos de „turnat" decât cel mut. Căci înregistrarea unei scene va costa prea mulţi bani pentru ca să le dea mâna fabricanţilor filmului să o repete de zece ori. Iar actorul va avea de aci înainte o situaţie mai puţin pasivă. Nu va mai fi un simplu instrument, deabia însufleţit, în mânile altuia.

Este justă remarca Gloriei Swanson. Cinematograful vorbitor şi pe această cale, readuce filmul la teatru. (Ceea ce-i încă un argument împotriva filmului vorbitor).

Aşa dar — şi e singurul lucru pe care vrem să-l reţinem pentru a pricepe mai bine esenţa filmului german — deosebirea dintre actorul de ecran şi cel de scenă este următoarea:

Idealul bunului artist de cinema este să ajungă să se poată spune despre el: „mare actor! Orice i s'ar spune să facă, face".

Idealul unui artist de scenă este tocmai contrariul. El râvneşte să audă spunându-se: „mare artist! El n'are nevoie de regisor, nici de director de scenă. Iar autorul piesii e redus la rolul de simplu „textier". El, actorul are atâta personalitate încât metamorfozează personajul jucat, îi imprimă individualitatea lui proprie".

Şi într'adevăr, marele actor de scenă nu se încarnează el în personajul jucat, ci mai degrabă invers: încarnează pe acest personaj în personalitatea lui personală... Isidore Lechat devine Féraudy, Polyeucte devine Mounet Sully —, şi nu viceversa.

Este desigur un punct de vedere artistic tot atât de respectabil ca oricare altul. Vrem însă numai să spunem că „punctul de vedere cinematografic" e pur şi simplu **altul.**

Or, în genere, marii artişti germani ai ecranului rămân actori de scenă. Este, dacă nu cusurul lor, în tot cazul caracteristica lor particularitate.

Rezultat: toţi au un **stil** personal. Un alfabet mutesc propriu. Pe Veidt, pe Kraus — şi un copil îi poate pastişa. Dar ei nu fug de asta. Din contra, par'că s'ar osteni tocmai să ajungă la un stil stereotip, ştampilat cu marca persoanei lor. Conrad Veidt, că o juca pe Contele Costia sau pe Ţarul Ivan, pe doctorul Caligari sau pe Omul care râde —, pe Studentul din Praga sau pe samsarul monden Schelimberg, — va desfăşură aceleaşi prime planuri de ochi înfundaţi, frunţi încreţite, guri crispate —, şi mai ales acelaş umblet inspirat şi „steif", mers hieratic şi cristalizat ca o iscălitură de om.

Wegener de asemeni. Werner Kraus tot aşa. Emil Jannings poate mai puţin. El este cel mai „american" dintre nemţi. Dar puneţi-l să joace în Statele-Unite. De îndată vă va apărea ca cel mai german dintre americani!

Toţi patru „se strâmbă". Totdeauna Veidt imită pe Conrad Veidt, şi Kraus pe Werner Kraus. Cum spunea odată un scriitor francez—„ils se racontent".

Nu zice nimeni că nu-s interesanţi. Dar nu-s propriu zis artişti de cinematograf. Filmele lor le văd cu o reală plăcere artistică dar cu o permanentă insatisfacţiune. Luaţi un film american nu extraordinar, ci doar corect cum sunt atâtea; un film cu Corinne Griffith, sau cu Norma Shearer, sau cu Gloria Swanson. Nu reţinem uneori nimic din ele (din filmele lui Kraus sau Veidt reţinem totdeauna ceva). Dar nu reţinem, în schimb nici-un fel de amintire supărătoare. Sunt filme **corecte.** Ceeace înseamnă că mai întâi de toate sunt **filme.** Pe când bucăţile actorilor germani de care ne ocupăm sunt doar **teatru mut.**

Există o actriţă de cinema care, fiind germană, are o tendinţă irezistibilă de a se mişca nemţeşte. Este Brigitt Helm. Şi ea are ambiţia să-şi ticluiască un gen. Să sperăm însă că diversele companii americane pentru care rulează o vor disciplina-o.

Filmul german este important în Istoria Cinematografului mai ales pentru experienţele sale negative.

Spuneam că cinematograful german a fost o încercare de exagerare a teatrului. Socoteala era simplă şi logică. Ecranul răpeşte teatrului **cuvântul.** In schimb trebue să-i dea o compensaţie. Această contravaloare va fi exagerarea imaginilor vizuale: linii, contururi, mişcări.

Şi atunci, — o ofensivă de îndrăzneli plastice de tot soiul. Decoruri şi costume cubiste, expresioniste, constructiviste. Stiluri actoreşti totodată simplificate şi satanizate. Am avut filme diavoleşti ca Studentul din Praga, Caligari, Cei trei demoni ai omenirii, Nana.

Toate aceste încercări sunt interesante şi avortate. Ele ne arată în chip experimental, ca într'un laborator, ce poate şi ce nu poate cinematograful.

Filmul german a avut acest grandios merit de a fi greşit în permanenţă. Erorile sale au fost totdeauna strălucitoare şi talentate. Dar au fost totdeauna erori. Şi nimic nu e mai curajos şi mai folositor decât a arăta celorlalţi cum se poate greşi, cum deci se poate să poţi a nu greşi.

* * *

Oarecum la antipodul artei cinematografice nemţeşti este aceea a Ruşilor. Aci, — nici o strâmbătură. Naturaleţă, desfăşurare indiferentă a vieţii. Realism — dar fără sforţare. Naturalism, — dar fără intenţiuni străvezii.

Germanii, care în materie de artă — şi dealtfel cam în toate materiile — sunt de o enormă bună credinţă — au văzut că Ruşii deţin formula fecundă a adevăratului Cinematograf.

Şi atunci, — s'au apucat să facă la fel cu ei. Dovadă: „Asfalt".

Dealtfel, maniera rusească e adoptată şi de alţii. Bunăoară de Engleji. Filmul „Lulu" este englezesc. Dar samănă isbitor cu filmul german făcut după procedeele artistice ruseşti.

„Asfalt" şi „Lulu" vin din locuri cu totul deosebite. Totuşi, — parcă ar avea acelaş regisor.

„Asfalt" este un film excelent. Intr'o cronică viitoare mă voi ocupa de el.

D. I. SUCHIANU

Cronica fantezist

Idilă

A fost odată o pisică
Cu ochii cruzi, de levănţică,
Ce-avea tovarăş un pisoi
De soiu.
Dar buna lor tovărăşie
Se mărginea la farfurie:
Căci pisicuţa, delicată,
Ceda ades mâncarea toată.
Şi uneori, în nopţi cu lună,
Ea ar fi vrut să stea 'mpreună,
Acelaş fir de vis torcând.
Dar lui nici nu-i dădea prin gând,
Dormea cât nu era flămând,
Umbla hoinar cât nu dormea, —
Şi pisicuţa-l aştepta...
Odată, când s'au întâlnit
Pe scara care dă în curte,
Pisoi clipi din ochii-i mici
(De obiceiu, între pisici
Preliminările sunt scurte).
Pisica a 'nţeles îndată
Şi-a îngânat, nevinovată:
— „In curte prea e mult norod,
Nu vrei să mergi mai bine 'n pod?
Vom sta pe scândurile calde,
In umbra dulce de subt grinzi...
Tu ochii verzi să ţi-i aprinzi
Ca două gemene smaralde..."
Când au ajuns în umbră, sus,
Un şoricel zbughi din lemne
Şi drept spre mâţă s'a 'ndreptat.
Dar de emoţie, pe semne,
Pisica nu l-a observat.
— „Ce ghinion! Ce proastă treabă!
Vorbi motanul supărat.
Să scapi tu şoarecul din labă
In loc, drept zestre ori trusou,
Să-l prinzi şi să mi-l faci cadou!
Eşti foarte nostimă, nu zic, —
Dar nu eşti bună de nimic...
Şi agitând, de indignare,
O coadă-atât de înfoiată
De parcă-i artificială, —
S'a dus de s'a culcat la soare.
MORALA
...e cam imorală.

OTILIA CAZIMIR

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

C'est de force que doit accourir l'artiste: c'est dans ses silences que la voix de chacune … c'est dans l'ombre de l'arbre muet, que l'oiseau divin compose sa parole

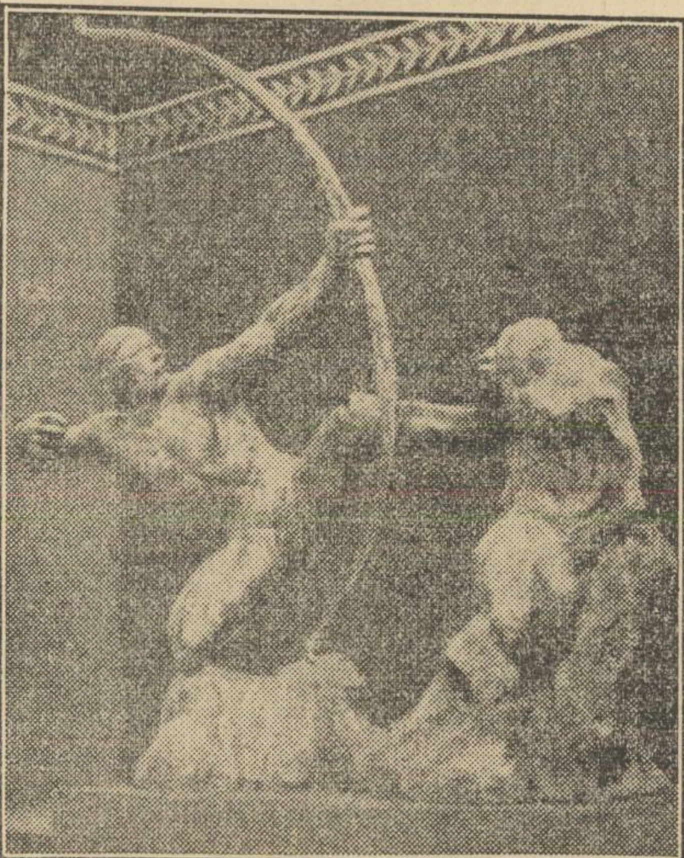
Ant. Bourdelle

Sculptorul Bourdelle

Oricare ar fi atitudinea criticei în clasificarea artiştilor plastici, niciodată nu se va putea nega originalitatea puternică, frumuseţea severă şi influenţa covârşitoare ce a exercitat opera lui Antoine Bourdelle asupra orientării artei contemporane.

In sculptură şi în frescă Bourdelle a realizat o revoluţie analoagă celei înfăptuite de Cézanne în pictură. Lecţia sculptorului poate fi însă socotită mai fecundă decât cea a pictorului, căci a adăugat disciplinelor tehnice care limitau arta cézanniană, o disciplină intelectuală mai întinsă ca inspiraţie şi compoziţie.

Astăzi, pictura franceză se sbate într'un haos indescriptibil în căutarea principiilor constructive, pe când efortul tinerei sculpturi evoluează după exemplul lui Bourdelle spre un precis stil arhitectural.

A. Bourdelle — Hercule Arcaş (1909)

Emile-Antoine Bourdelle a făcut primii paşi în lume, după cum singur o mărturiseşte, înconjurat de lumina vie ce proectau asupră-i cele patru icoane ce l-au călăuzit în viaţă: staulul bunicului său dinspre tată, ciobanul cu priviri de soare, — meşteşugul ţesutului pânzei de in, moştenit dela bunicul său dinspre mamă, — şantierul unchiului său Lucien Herculéen, în care se aplecau — ca spicele — coloanele ce se năşteau din piatră, — şi masa de lucru a tatălui său — meşterul mobilelor de abanos — care a lucrat-o dintr'o enormă felie tăiată din inima unui ulm.

Patru cărări se deschideau înainte-i — şi pe toate patru le urmă Bourdelle.

Dela dulgherul ce cresta figuri în bârne, Bourdelle a dobândit simţul arhitecturii.

Dela uriaşul cioplitor în piatră a învăţat să asculte stânca, să-şi compună cu îndemânare planurile drepte şi cele sinuoase. A ştiut să urmeze sfaturile pietrei care prindea glas când o tăia.

Prin ţesător a învăţat să înnoade strâns, să dea preţ viu culorilor în urzeală.

Cărarea ciobanului arătă gândurilor sale capricioase cum să se cheme şi să se împletească între ele — felurite şi grupate ca turmele pe drum. Iar flautul ciobanului i-a deschis căile cântecului.

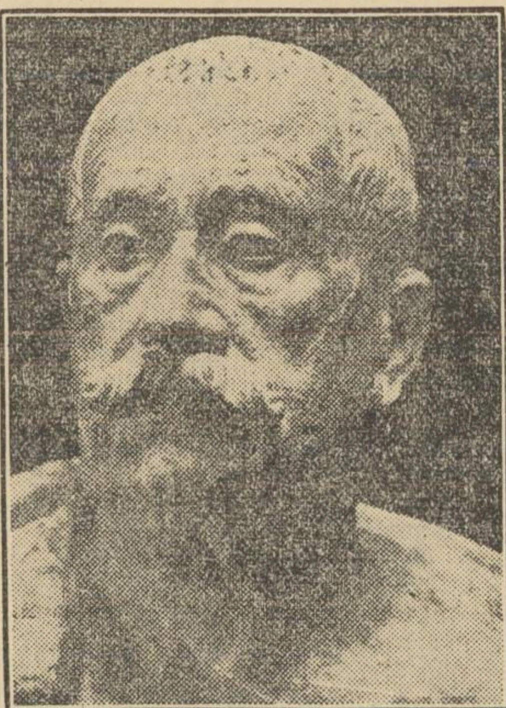
Acestor icoane s'a închinat Bourdelle toată viaţa. La picioarele altarului ce a ridicat modelatorilor umili, el a depus ca ofrandă supremă arcada cu ax a marelui compas care ticluește forma lumilor.

A. Bourdelle — Tragedia (Basorelief, 1912)

Până la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, Bourdelle lucră la şcoala de Belle-Arte din Toulouse ca bursier al municipalităţii din Montauban, oraşul său natal

In 1885 obţinu prin concurs o bursă a oraşului Toulouse şi plecă la Paris. Rămase câtva timp elev în atelierul lui Falguière, dar cinci săptămâni fură deajuns ca să-l desguste de şcoală.

A. Bourdelle — Bustul d-lui A. Simu (1921-22)

Prea independent pentru a se conforma servilismului artei oficiale, Bourdelle se izolă şi începu să lucreze puţin pentru sine şi mult pentru alţii. Efortul solitar al lui Rodin îl atrase. Deveni elevul preferat, apoi colaboratorul şi prietenul maestrului. Urmară ani de răbdătoare iniţiere. In contact cu o personalitate atât de puternică, el îşi desvălui propria-i personalitate. Dela individualismul lui Rodin, dela opera pătrunsă de sensualism, de nelinişte, de forţele elementare ale instinctului, Bourdelle n'a împrumutat însă nimic. Opera lui rămâne dovada unui entuziasm grav şi pur, — busturile sale nu jertfesc niciodată stilizării arbitrare caracterul individual; şi disciplina arhitecturală care a dat sculpturii sale valoarea şi stilul artei monumentale, l-a condus la o profundă disciplină morală. După sensualismul şi impresionismul lui Rodin, Bourdelle a revelat resursele opuse ale artei celei mai gândite şi mai voluntare.

A. Bourdelle — Madonă cu copil (1920-22)

In zile aspre de muncă încordată, după fragmente şi naive bucăţi de analiză, au răsărit de sub dalta lui gânduri adânci, figuri totale, planurile unor severe cercetări de ansamblu şi, în sfârşit, monumente măreţe de arhitectură sculpturală.

Arta, spunea el, e o spirală în creştere. Fructele nu au gust şi nu sunt coapte deplin decât prin munca statorniciilor ascunse. Fără îndoială, florile care ne parfumează mai bine viaţa nu sunt altceva decât respiraţia emoţionantă şi fierbinte, respiraţia anonimilor din subsolul pământului nostru binecuvântat şi al ceasurilor noastre de nelinişte.

Şi Bourdelle a trăit multe ceasuri în îndoială şi nelinişte până a ajuns la concepţia lui artistică atât de originală şi de profund omenească.

„Adam, după greşeală", expus la salonul din 1885, primele busturi, graţioasele studii de fete, baso-relieful celor „Trei surori tinere", „Alăptatul", capetele de expresie zâmbitoare şi melancolice, senine şi pasionate, trădau în acelaşi timp admiraţia artistului pentru Puget, Rude şi Carpeaux, dar şi influenţa literară a şcoalei simboliste.

Din an în an Bourdelle pătrunde tot mai mult în tainele tehnicei, lucrând cu aceiaşi îndemânare în marmoră, în piatră, în metal şi în lemn.

Stăruinţa lui de a urmări o temă până la epuizare o dovedesc cele douăsprezece machete pentru masca lui Beethoven, în care artistul a vrut să încarneze geniul muzicii.

Boala surprinse pe Bourdelle tocmai în vremea când dobândea cele dintâi succese de sculptor. Trebui să părăsească dalta şi să se ocupe câtva timp numai cu pictura, arătându-se şi aci plin de originalitate. Portretele sale aduc o bogăţie de temperament şi o siguranţă de pastă cum numai la Velasquez s'au mai întâlnit.

Vindecat, Bourdelle revine la sculptură. Isprăveşte „Monumentul morţilor din 1870—1871", compoziţie străbătută de un puternic suflu epic, a cărei stilizare viguroasă vesteşte realizările arhitecturale liberate de orice influenţă: „Nemuritoarea Eladă" şi „Pallas Athena".

In vremea aceasta, Rodin scrie despre fostul său elev: „Imi place sculptura lui personală, care corespunde atât de bine naturii sale sensibile şi temperamentului său pasionat. Are delicateţa cu care sunt înzestraţi numai cei tari. Impetuozitatea e caracteristica talentului lui Bourdelle".

Această judecată, justă la epoca în care a fost enunţată, Bourdelle trebuia s'o revizuiască în curând, impunând impetuozităţii sale cea mai severă disciplină, şi precizându-şi din ce în ce mai limpede necesitatea raporturilor strânse ce trebue să existe între statuară şi arhitectură — amândouă regisate de legea Numărului şi dominate de Spirit, — cum foarte frumos spune Marcel Pays.

A. Bourdelle — Dansul (Basorelief, 1912)

Ordonându-şi compoziţia şi echilibrând massele, Bourdelle substitui minuţioasei analize fragmentare, sinteza de ansamblu, dând la iveală acel „Hercule arcaş" care consacră definitiv reputaţia sa de sculptor european.

Urmă o perioadă de preţioasă fecunditate, care culmină cu acel grandios „Centaur murind", sinteza eternului conflict dintre spirit şi materie. „Agonia lirismului, mărită prin durerea care face nemuritor cântecul poetului". Simbolul evocat de artist se amplifică şi atinge adâncul pasiunilor ce transformă pe oameni în brute şi în eroi.

Această reeditare mitologică n'ar fi fost cu putinţă dacă artistul ar fi suferit nivelarea intelectuală a clasicismului şcolar.

In arta lui Bourdelle, spune Pays, artă păgână şi mistică în acelaşi timp, temele legendare îşi regăsesc frăgezimea de sevă şi acea svâcnire caldă a vieţii pe care natura o înnoeşte neîncetat în formele ce plămădeşte şi replămădeşte dealungul veacurilor.

Dar alături de eforturile sale către un stil sever, Bourdelle realizează lucrări pline de graţie şi de castitate („Diana"), de voluptate tinerească („Bacanta"), de feminitate misterioasă („Fecunditate").

Simbolismul lui Bourdelle, robust şi sănătos, cum s'a arătat, nu are nimic comun cu rigiditatea convenţională şi morbidă a şcoalei decadente dela sfârşitul secolului trecut. E exaltarea forţelor vieţii, exprimate cu o intuiţie clară în ceiace au permanent şi universal.

In 1912 Bourdelle execută, împreună cu savantul arhitect Péret, comanda decoraţiei exterioare şi interioare a Teatrului dela Champs-Elysées.

„Apollo adunând Muzele" cu cele cinci ornamentaţii în baso-relief: „Dansul", „Comedia", „Tragedia", „Muzica", „Artele plastice" şi cu cele şaizeci panouri de frescă făcură pe sculptor să trăiască cele mai patetice clipe ale carierei sale artistice. Opera săvârşită în cei doi ani cât a lucrat la decorarea teatrului, se distinge prin bogăţia de invenţie, prin măestria execuţiei, prin originalitatea, sobrietatea şi omogenitatea stilului. E cea mai frumoasă mărturie de sculptură reintegrată în marile linii arhitectonice. Zidul, statuia şi fresca fac un tot perfect încheiat şi armonios cumpănit.

Descătuşând compoziţia monumentală de orice anecdotă şi desprinzând caracteristicile esenţiale ale temei, Bourdelle se ridică progresiv dela analiza fragmentară la sinteza de ansamblu, prin judicioasa sacrificare a detaliului inutil.

„Monumentul generalului Alvear" e dovada ştiinţei arhitectonice a sculptorului. In timpul războiului, Bourdelle a modelat la Paris cele patru figuri gigantice ce împodobesc soclul acestui monument, simbolizând: „Elocvenţa", „Dreptul", „Forţa" şi „Victoria".

„Monumentul poetului Mikievici", apostolul independenţei poloneze, e de o inspiraţie mai lirică şi accentul acesta se intelectualizează şi mai mult prin misticismul emoţionant ce l-a inspirat. Alegoria „Epopeii poloneze", care întregeşte simbolic opera, e de aceiaşi inspiraţie pură.

„Monumentul minerilor din Monceau", simplu trofeu arhitectural, grupează uneltele lucrătorilor de sub pământ, iluminate de lampa stilizată în flacără nemuritoare.

A. Bourdelle — Monumentul lui Mikievici (1917)

După războiu arta religioasă inspiră lui Bourdelle cea mai pură capo-d'operă: „Madona cu copilul". Dela „Arcaş" la acest monument, sculptorul a străbătut o rară diversitate de inspiraţie, menţinându-se totuşi într'o constantă unitate de stil.

Portretistul Bourdelle e tot atât de original ca şi statuarul. Pentru el un bust e transcrierea unei fizionomii într'o materie intelectuală. Arta lui nu se mărgineşte să rezume în profiluri definitive expresiile fugitive ale figurii. El fixează, ca într'un document istoric, toată viaţa, întreg caracterul, tot spiritul şi toată sensibilitatea modelului.

„Nu din afară, ci dinăuntru trebue modelat un bust, — spune el. — Arhitectura osoasă, lăcaşul gândului, mai întâi. După aceia numai, trebue să ne preocupe veştmântul cărnii, luminat de spirit şi însufleţit de conflictul pasiunilor şi voinţei. Dar atît nu e deajuns. Trebue să existe o comuniune intelectuală între artist şi model.

Acesta e misterul artei, care nu poate suferi arbitrarul".

Se cunoaşte psihologia profundă a măştii lui Beethoven, a portretului autoritar al lui Ingres, a bustului lui Carpeaux şi a atâtor chipuri feminine, expresive şi încântătoare.

O inspiraţie mai înaltă, mai desbrăcată de minuţiozitate anecdotică se recunoaşte cu deosebire în efigiile doctorului Koeberlé, ale celor „Doi Corbière", al lui Jean Moréas, al titanului Rodin, lucrând la porţile infernului, busturile d-lui A. Simu, al lui Sir James G. Frazer, marele antropologist englez, şi al lui Anatole France.

A. Bourdelle — Monumentul minerilor (Basorelief)

Opera lui Bourdelle rămâne mai presus de toate o lecţie de stil viril, expresia originală a unei riguroase discipline intelectuale şi tehnice, şi rodul unui puternic lirism interior.

H. BLAZIAN

V. COROLENKO

Impresii din Dobrogea

— Turcu și noi —

In România trăesc compatrioți de-ai noștri. Sunt așezări întregi în Moldova, lângă Iași, dar mai cu seamă în Dobrogea. Aici s'au stabilit, la început, *Nekrasovții*, cazaci dela Don, care au plecat pe timpul lui Petru cel Mare, punându-se în slujba Turcilor. Această primă așezare a Rușilor, care căutau libertate pentru vechea lor credință și, desigur, întinderi vaste și voie sălbatecă, s'a mărit apoi cu scurgerea încoace și a altor refugiați, a *Staroobreaților*.

In Dobrogea li se zice *Lipoveni* și *Starodubscina*. Ultima denumire indică etapa istorică, la care s'a oprit acest val, înainte de-a părăsi malul natal și de-a se așeza definitiv în străinătate. Emigrația s'a scurs apoi prin Bucovina și România, revărsându-se larg pe stepele întinse ale Dobrogei ce mai era, pe-atunci, provincie turcească.

După *Nekrasovții*, care s'au refugiat la începutul veacului al XVIII-lea, a urmat un nou val căzăcesc, odată cu distrugerea *Seciurilor zaporogene*. Indată după sosirea refugiaților ucrainieni, începu să clocotească, după obiceiul Slavilor, lupta înverșunată între semințiile de același neam. Deși s'ar părea că, pe întinsele plăvii dunărene și pe coastele mării, între gurile Dunărei, este destul loc pentru toți și îndeletnicirile pescărești, — iar în câmpiile dobrogene mai are și acum unde să se întindă plugul și coasa, — totuși *Zaporojenii* nu s'au putut împăca cu *Nekrasovții*. S'au bătut până ce *Nekrasovții* au plecat în Anatolia. *„Rădăcina lui Nekrasov"* a fost aproape desțelenită. Au rămas totuși pe lângă satele locuite de Ucrainieni și sate lipovenești. Ucrainienii ortodoxi nu se amestecă cu cei de credință veche, cu *Staroobreații*. Printre aceștia sunt multe secte ce se dușmănesc între ele. Intr'o singură privință se înțeleg, — după cum m'am putut convinge personal, — în ce privește părerea lor despre Turci. Toți își amintesc de stăpânirea turcească cu un sentiment deosebit de călduros, aproape visător.

Incercai să-mi lămuresc acest fenomen, straniu în aparență: Slavi, — mai mult decât atât, refugiați din aceiași țară: Rusia, — se luptă cu înverșunare între ei și în același timp pomeneau numai de bine timpurile barbare ale stăpânirii turcești...

II

Poate, fiindcă stăpânirea turcească în Dobrogea aparține trecutului: ce-a fost, ni se pare întotdeauna mai frumos... Pe dealul de lângă Tulcea, pe drumul Babadagului, s'au păstrat până acum urmele cetății turcești, care a fost dărâmată după tratatul dela Berlin. Acum pasc turme de oi pe ruinele forturilor și ale șanțurilor. Odinioară a fost, însă, acolo un cuib de vulturi, de unde Turcii dominau orașul și câmpia. Mai circulă și azi multe povestiri fioroase despre samavolnicia și inpilările pașalelor și ale soldățimii... Până în prezent arhitectura locală a clădirilor și-a păstrat pecetea acelor timpuri: casele vechi sunt închise dinspre uliță cu ziduri înalte, fără uși și ferestre. Și aceasta, firește, nu în vederea unei apărări cu arma în mână din dosul zidurilor, căci — oricum — nu te puteai împotrivi. Dar, cum treceau adesea prin oraș horde sălbatece de Curzi, Arnăuți și Bașibuzuci, sau numai un pașă de vază cu suita sa sălbatecă, — soldații se revărsau ca apa prin porțile slab închise, prădau la repezeală, siluiau femeile și se retrăgeau cu rânjete fioroase pe chipurile lor de bronz. Dreptate, — n'aveai la cine să cauți.

Insfârșit, valul acesta a trecut, pentru ultima dată, la 1877. Până și acel pașă care comanda pe-atunci cetatea, trimise vorbă orașului pentru a-l preveni ca locuitorii să închidă bine porțile. Căpătase bacșișul său pentru a feri orașul de încartiruirea trupelor, dar nu putea garanta de ce-o să se întâmple la retragerea lor. Tremurau toți locuitorii prin curțile lor, în dosul porților puternic baricadate... unii se ascunseră până și prin beciuri și pivnițe, așteptând să se scurgă, prin străzile întortochiate, călăreții sălbateci, în straie pestrițe, pe fugarii lor uscați și iuți. Gemea pământul de tropotul copitelor... Numai după ce se îndepărtă acest vuiet și se potoliră strigătele haine și sunetele stridente ale muzicii aziate, începură creștinii să se strecoare la lumina zilei.

Iată, însă, că la asfințit, dinspre partea unde dispărură trupele turcești, în direcția Babadagului, se ridică un nor de praf aurit de razele oblice ale soarelui. In oraș izbucni iarăși panică: „Turcii, Turcii se întorc!" Se dovedi apoi că se întorcea, pur și simplu, cireada târgului...

Aceasta a fost ultima impresie lăsată de stăpânirea turcească în Dobrogea. In urmă, provincia a fost alipită de România și deveni — Europa. Cetatea turcească a fost dărîmată... Pe când colindam pe fostele redute, vântul — cași pe gorganele noastre din stepă — șuera prin ierburile înalte o melodie misterioasă și nedeslușită, — dar atât de înțeleasă de sufletul slav, — cântecul trecutului... Iată de ce ni-i atât de drag tot ce-a fost și nu mai este...

— Turcu?... Turcu a fost foarte drăguț, îmi spuse, la poalele vechii cetăți, un drumeț rus, cu care intrasem în vorbă pe șoseaua prăfuită a Babadagului...

III

Am asistat din întâmplare, în 1897, la sărbătoarea aniversării de douăzeci de ani a liberării României și a proclamării Regatului. In biserica din Tulcea, zidită în parte numai din piatră, se sluji un *te-deum* și urechea mea rusească alinta cu plăcere răspunsurile corului: *„Doamne miluește" (Gospodi pomilui)*. In jurul bisericii stăteau trupele garnizoanei locale, care — drept să spun — nu prea străluceau cu ținuta lor militară. Se remarca prezența a doi bravi ofițeri bulgari, care seamănă foarte mult cu ai noștri. Ofițeri și somitățile orașului soseau cu trăsuri. Birjarii îmbrăcați în caftane destul de jerpelite, erau în majoritate ruși. Când trupele porniră din piața bisericii, se auzi din mulțimea care mergea alături pe trotuare strigăte pe rusește:

— Mitri, — răsună un glas de femeie, — roagă comandantul să-ți deie drumul azi, auzi...

Soldatul răspunse:

— Bine!

Adiă din toate acestea ceva de-al nostru, înrudit, rusesc. Alături mergea cu pași de cocor un adevărat soldat nicolainean, un vechi fugar, bătrân de optzeci de ani, repezind vârfurile picioarelor înainte după instrucția de pe timpul lui Nicolai I și înjurând vârtos:

— Eh, mă... așa și pe dincolo... soldați sunteți voi! Unde s'au mai văzut așa soldați?... Să fi văzut la noi, sub țarul Nicolai...

Ofițerii și soldații pășeau agale fără să-l bage în seamă...

In aceiași zi, se depănară, cu acest prilej, amintirile, formând subiect de vorbă în cercul compatrioților noștri de pe malurile dunărene. Ședeam pe bârnele de pe malul Dunării; valurile lunecau și plescăiau încet, însoțind convorbirea despre trecut. Bătrânii povesteau despre pașale și obiceiurile lor.. despre „efendii" și bacșișurile lor... și în toiul discuției, văzui iarăși acea bună dispoziție care mă uimea.

— Nimic de zis. Se putea trăi sub Turci.

— Turcu-i, firește, busurman. Nu-i de-o lege cu noi. Dar nu se poate spune nimica rău...

— Așa-i, a fost de treabă.

— Nu semăna cu *Ramunu*.

La paradă și sărbătoare au participat și școlarii. Printre aceștia, elevii unei școli purtau fesuri; învățătorul deasemenea era cu fes. Mulțimea îi privea cu multă bună-voință și n'am auzit nici un fel de ironii privitor la vechea lor stăpânire. Figurile școlarilor exprimau interesul copilăresc pentru desfășurarea sărbătoarei; numai în ochii lor se resfrângea o jale deosebită și adânc tăinuită. Pare, însă, că aceasta este expresia obișnuită a ochilor turcești...

A doua zi se sărbători aniversarea celor doi dascăli ai Slavilor — Metodiu și Ciril — și colonia bulgară profită de acest prilej pentru a sărbători și liberarea Bulgariei. Bulgarii dobrogeni sunt suspectați de ocârmuirea românească, fiindcă simpatiile lor sunt, negreșit, îndreptate către Sofia. Cu toate acestea, nu se putea interzice o serbare culturală și în seara acelei zile primii o invitare la serata literară dela școala bulgară.

Invățătoarele și învățătorii tineri seamănă mult cu ai noștri, au numai priviri mai îndrăzmețe și figuri mai strălucitoare de entuziasm. Ei au citit versuri patriotice ale poeților bulgari. Atmosfera se îndesise de amintirea luptelor din trecut. *„Turețki-te tirana"* — zbârnăia în văzduh. Negustorii bulgari, arși de soare, cu mustăți groase și nasuri gheboase, bulgăroaicele bătrâne și tinere, ascultau cu lăcomie ecourile poetice ale luptei naționale de odinioară. Sânge, moarte în țapă, disprețul curagios al chinurilor și răzbunare contra asupritorilor!...

Eșii din camera înăbușitoare în tindă, unde se afla un butoi cu apă proaspătă. Deodată, se desprinse din întuneric un cap cu fes; ochi negri și triști, nas încovoiat și barbă lungă... Turcul bătrân, răsărit din umbră, se apropie și-mi zise nu știu ce într'o limbă neînțeleasă... Arătarea era așa de expresivă, figura atât de sinistră și atât de straniu înfiptă din negură în dâra de lumină, încât tresării. Ce căuta aici acest tiran turc și ce pândea tot timpul în întuneric, lângă ușa închisă, în dosul căreia se pomenea cu atâta mânie de asuprirea lui seculară?

In clipa aceasta se deschise ușa; era pauză și mulțimea se revărsă în tinda îngustă... atunci pricepui ce căuta aici acest Turc bătrân. El ținea în mână un coș cu alune, iar în colț, lângă picioarele lui, avea o cofă cu limonadă. Socoteala-i era justă: Bulgarii încălziți de înghesuială și de amintirile aprinse, se vor răcori zmulgându-i marfa din mână...

Intr'adevăr, tineretul zgomotos, râzând și glumind, l-a împins în curte și aici, în aer liber, i-a golit repede coșul și cofa... După două-trei minute, Turcul lepăi grăbit din papucii săi cu picioarele goale, trecând piața luminată discret de razele lunii.

Pesemne că alerga să se aprovizioneze din nou, în speranța de a se folosi de încă o pauză atât de mănoasă pentru el.

Priveliștea aceasta, învăluită în farmecul gingaș al înserării dunărene, se desfășura, lângă pragul școalei bulgare, într'o atmosferă atât de blândă, încât mi se păru că toate declamațiile aprinse ale tineretului bulgar nu sunt decât... poezia trecutului... Sau, poate, în ochii celor bătrâni și tineri se încinge atâta foc, numai pentrucă visează o nouă liberare... liberarea de Români și alipirea de metropolă.

Și în mintea mea fulgeră întrebarea: Ce tragedie va mai izbucni din negură și sânge, pe tema fatalei „probleme orientale"?

Trad. din rusește de F. DIMA

Tudor Măinescu

Floare albă*)

O, floare albă, pură ca lumina
Spre care trupul tău plăpând se sue...
O, floare albă, uriașă taină
Și'n fibrele firave se încue.

Nu poate mintea noastră să cuprindă
Și nici-odată n'ar putea să'nvețe,
Cum, din adânc de lut masiv și negru,
A isvorît atâta frumusețe...

E-atâta alb în albele petale,
Că-mi luminează trista mea grădină.
Cum a putut să se prefacă bezna
In sâmburele gingaș de lumină?...

In jurul tău umbresc, cotropitoare,
Cucută, laur, scai și mătrăgună
Și'n ele urcă-aceeași sevă, care
Te-a făurit pe tine — strop de lună!

Atunci, cum să vibreze struna min[illegible],
Cum să'nfrățească gândul meu acum,
Cu umbra și miasma otrăvită,
Făptura ta de vis și de parfum?...

Cum să'nfrățească gândul, mărăcinii
Și frunza aspră, plină de otravă,
Cu frageda petală'mbălsămată,
Atât de moale, pură și suavă...?

Dece când țărna, poate în lumină
Și în mireasma ta să se prefacă,
Se risipește în venin și'n umbră,
In buruiană dură și opacă?

Cum? Clocotește în adâncul tinii,
Atâta ură-atâta învrăjbire,
Incât, imensul ei ocean de sevă,
Să n'aibă decât stropu-ți de iubire?

Dar eu, când din adâncul ei de rele
Unicu-i bine astă-zi mi-a trimis...
Când în grădina mea plutesc miresme
Desprinse din lumina ta de vis;

Când, din privirea ta vin mii de raze,
Să-mi ușureze-a spinilor grea salbă
Cum ași putea să blestem eu pământul,
Când mi te-a dat pe tine, floare albă!...

Poveste...*)

In ritmul lent al șoaptelor, pășesc
Pe șerpii liniștitelor alei
Și'n jurul lor subtil se risipesc
Miresmele simetricilor tei...

Se duc... se pierd sub selenar polei
Și ochi în ochi, adânc își oglindesc
Ceva fatal și straniu, ca cei
Infiorați dintr'un poem dantesc...

Iar glasul lui e dulce ca un lied
Când în tăcerea nopții îi șoptește:
„Dă-mi mâna, ochii tăi, dă-mi gura ta".

Ea nu răspunde... pleoapele se'nchid...
Dar simte, cum încet o copleșește
Fiorul cald al primului ei „da".

TUDOR MAINESCU

*) Din volumul „O picătură de parfum", apărut zilele acestea în Editura Cartea Românească.

„Album zoologic"

Marină

Isteric dans de valuri. Și pe golf
Cad raze blonde 'n formă de echer;
Trecu în depărtări de zinc un dolf
Purtând armură grea de mamifer.

O barcă matinală a pornit
Cu lacomul năvod la pescuit,
Și mișcă șolduri pline și bombate
Pe apele cu valuri sidefate,
Ducând voios și repede în larg
Tăcerea arborată pe catarg...

In fundul mării e-un muzeu haotic
De bronz, aramă, platină și plumb,
Pe care îl păzește, dârz, despotic,
Ciclopul Domn cu plete de porumb.

In colosala liniște de pâslă
S'aude 'n apă rareori o vâslă...

Departe, se'ntrevede un vapor
Pierzându-se subt pledul unui nor...

Și pe-un drumeag imaculat de cer
Vâslește albatrosul lui Baudelaire...

ALEXANDRU BILCIURESCU

A. Bourdelle — Fructul (1907)

Dece mii de femei pierd din propria lor vină, prilejul de a se mărita?

Cum o fată tânără a cucerit un bărbat fără să aibe vre-o zestre

Mii de alte femei, din anturajul dv., cuceresc zilnic siguranța și dragostea cari duc cu certitudine la desăvârșirea unei căsnicii fericite. Dar unele fete tinere n'ajung să găsească un bărbat și se întreabă, făr'de încetare, dece? Doamna Valderez, din Marsilia, domiciliând în bulevardul Longchamp No. 82, ne declară: „Pentru a plăcea unui bărbat, trebue să ai un ten fraged și roz. Eu datorez recentul meu mariaj în special întrebuințării regulate a Cremei Tokalon". Noi vă garantăm contra unei sume de frs. 100.000, că Crema Tokalon, aliment pentru piele, conține elementele cele mai nutritive și în mod special preparate, cari după afirmațiunea marilor specialiști de frumusețe, sunt absolut necesare pielii pentru a-i conserva tinerețea, frăgezimea și fermitatea sa de altă dată, — suprimând cu un desăvârșit succes cea mai neînsemnată defectuozitate a epidermei. Crema Tokalon va reînsufleți și va reîmprospăta epiderma dv., într'un mod aproape de necrezut, chiar în intervalul unei singure nopți și în 28 de zile ea vă va dărui un ten nou și de o frumusețe de lungă durată; crema Tokalon face pielea dv., tot atât de fină și catifelată ca și petalele unui trandafir. O femeie de 50 de ani va putea de acum înainte să nu pară că are o vârstă mai mare de 30 de ani și să obțină un ten care va provoca admirația și invidia tutulor prietenelor sale. Dv., veți putea constata aceste rezultate surprinzătoare privindu-vă în chiar oglinda dv., — altminteri banii vi se înapoiază imediat și în mod integral. Intrebuințați deci crema Tokalon, veritabilul aliment pentru piele, seara înainte de culcare și în mod regulat.

Crema Tokalon este preparată de Compania Tokalon, Paris, 7 rue Auber. Crema Tokalon se prepară în două feluri una absolut negrasă și alta puțin grasă, — ambele conțin însă aceleași prețioase ingrediente de înfrumusețare și întinerire.

Recomandăm și întrebuințarea săpunului de frumusețe cu spumă de cremă Tokalon.

NOTA. — Crema în borcane obișnuite costă Lei 80.— borcanul; în borcane duble, conținând îndoita cantitate a celor obișnuite costă Lei 120 borcanul. Un săpun de frumusețe Tokalon, cu spumă de cremă, costă Lei 40. Aceste produse se găsesc pretutindeni și la *„Parfumeria Elitei"*, București, I. Calea Victoriei No. 39.

Cetiți azi
LECTURA No. 245
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
CONFEDIENȚE CRUDE
de
FRANÇOIS MAURIAC
Lei 5 Scrierea completă la chioșcari și librari

Problema cărţii

— Răspunsul D-lui Const. Kiriţescu —

— *Cum credeţi că s'ar putea soluţiona criza cărţii?*

— Criza cărţii e resultanta a mai multor componente: editor, librar, colportor, stat, public cetitor, etc. Fiecare îşi are partea sa de vină şi de răspundere. Cotaparte cu care e încărcat fiecare, a fost stabilită, cu mai multă sau mai puţină exactitate, de către ceilalţi complici întru vinovăţie...

Eu vreau să scot la lumină încă un vinovat, pe care toţi l-au neglijat până acum. N'aş putea spune lămurit de ce? Din spirit de menajament, din dorinţă de a-i fi plăcut? Cred că nu. Căci vinovatul nu e dintre cei obişnuiţi cu răsfăţul şi binevoitoarea indulgenţă. Atunci, poate că din cauză că se ţine mai ascuns şi nu se îndeasă pe prima linie a vinovaţilor citaţi mai sus la bara judecăţii...

Ori cum, vinovatul rămas anonim protestează împotriva acestei dispreţuitoare ignorări şi prin cel ce scrie aceste rânduri îşi cere — cavalereşte — dreptul de a sta pe banca acuzării.

Este *şcoala.*

Intrucât şcoala are legătură cu criza cărţii?, — se vor întreba mulţi nedumiriţi.

Intrucât, suprema condiţie pentru înflorirea cărţii este existenţa unui public de cititori. Afirm cu îndrăsneală că toţi factorii citaţi mai sus, şi editorul, şi librarul, şi colportorul, şi toţi cei sub-înţeleşi în mult cuprinzătorul *etc.*, sunt factori secundari. Principali sunt doi: *scriitorul* şi *cititorul*. Pe cel dintâi îl dărueşte natura şi îl lustrueşte cultura. Pe cel de-al doilea trebue să-l formeze şcoala. Nu prosperă cartea, e constatarea generală. Şi totuşi scriitori avem. Da, dar ce ne lipseşte, e *publicul cititor*. Şi lipseşte, pentru că nu-l formează şcoala. Sau, ca să nu cădem în păcatul exagerării: nu-l formează îndeajuns.

E uimitor cât de puţin se citeşte în ţara noastră. Mai exact: e uimitor ce procent infim din populaţia ţării simte nevoia de a citi. Este o inferioritate care-şi are explicaţiile ei. Inutil şi nepotrivit, a le înşira aci. Dela început trebue să operăm o mare tăetură în massa populaţiei, eliminând deodată felia cea mare, massa rurală, căreia analfabetismul sau iniţiarea culturală cu totul primitivă îi face cartea superfluă.

Cealaltă parte, cea mult mai redusă, este pătura care revendică pretenţioasa numire de: intelectuală. O formează cei ce au trecut prin şcoala de grad secundar, fie că s'au oprit la vre-o etapă din calea ei, fie că au străbătut-o până la capăt, ori au trecut chiar dincolo de ea. Aceasta e massa celor cărora ar trebui să le placă să citească. Sunt cei pentru care nevoia cititului ar trebui să devină organică.

Care e importanţa numerică a acestei masse? Ar fi prezumţios să încercăm s'o stabilim cu cifre. Un statistician s'ar putea deda la un exerciţiu statistic interecant, sau cel puţin amuzant, ca să stabilească cifra aproximativă a celor care au *obligaţia morală a cititului...* Ar ajunge, desigur, la constatări curioase. Numai liceele varsă pe piaţa culturală a ţării cam 5—6.000 de absolvenţi pe an, dela războiu încoace. Deci numai generaţia tânără, mai jos de 30 de ani, numără 60.000 de „intelectuali cu teşcherea". Exagerăm oare dacă fixăm numărul celor peste această vârstă numai la îndoitul cifrei de mai sus? Să adăogăm şi massa celor ieşiţi din alte şcoale decât liceul propriu zis, şi pe cei care au eşit în arena vieţii cu liceul necomplet. Poate n'ar fi lipsită de interes nici informaţia că în momentul de faţă avem în şcoalele de grad secundar, publice şi private, aproximativ 200.000 de elevi.

Cer iertare pentru înşirarea acestor cifre. Nu vor rezolva problema, dar poate vor da puţin pinten gândirii...

Aceasta e massa, care trebue să fie înzestrată cu „receptivitate culturală". Pentru ea se scrie cartea, pe ea-şi clădesc speranţele scriitorul, editorul, librarul.

Câţi citesc dintr'înşii? Foarte puţini, surprinzător de puţini, întristător de puţini. Cifrele date de editori — cele sincere, nu cele date cu scop de reclamă — mâhnesc şi te pun pe gânduri. De altfel, nu e greu de stabilit lucrul prin proprie constatare. Orice anchetă prin casele prietenilor te duce la aceiaşi constatare. Cei mai mulţi nu citesc decât ziarul sau ziarele, negreşit pe cele scrise *tare*. Revistele se citesc mult mai puţin. Citirea cărţilor de literatură, fiind considerată în genere ca un amuzament frivol, este sau exclusă din obiceiul vieţii oamenilor „serioşi", sau se satisface prin cărţi în limbi streine, *recte* franţuzeşti. Publicul feminin în special nu citeşte de cât franţuzeşte. Iată pe doamna care stă în reverie pe o bancă la mare, ori pe plajă, ori în parc, ori pe canapeaua din buduar. Are totdeauna o carte întinsă pe genuchi, ori alături. Aruncaţi o privire indiscretă. Dekobra, ori London, ori..., ori, ori... Nici o dată o carte românească. Ar fi „Compromettant".

Am „surprins" odată pe un domn *bine,* făcând o faptă ruşinoasă: citea un volum de Basarabescu. A fost foarte jenat şi mi-a explicat — par'că scuzându-se — că l-a găsit la fiu-său, elev în şcoală şi i l-a luat ca să controleze ce citeşte copilul. S'a grăbit să adaoge că nu citeşte literatură românească, ci, când are timp, numai literatură franceză. Mi-am adus aminte de când, ca şcolar, am fost prins de directorul liceului citind, în pupitru „Contele de Monte Christo"; cam la fel erau scuzele pe care le bâiguiam.

Care e vina şcoalei, pentru această inexistenţă a trebuinţei de citit la cea mai mare parte din intelectualii noştri, ori a dispreţului pentru cartea românească, la mulţi dintre ei?

Vina este că cei mai mulţi dintre profesori ignorează un lucru fundamental: şcoala nu e făcută atât ca să dea *cunoştinţe,* cât ca să formeze *deprinderi*. Cunoştinţele ce se capătă în şcoală sunt, pentru 75% cel puţin destinate să fie uitate a doua zi de promovarea clasei; restul se uită după trecerea bacalaureatului. In şcoală trebuie să se dea o iniţiare în cunoştinţe, o metodă, un fir conducător, cu care copilul să ştie să se orienteze în pădurea stufoasă şi încâlcită a cunoştinţelor omeneşti. Mai trebue să capete anumite deprinderi, care să-i devină regule de viaţă. Una din cele mai importante e deprinderea cititului. Cum trebue formată?

In primul rând prin citirea însăşi. Nu prin sfaturi ori injoncţiuni verbale, ci prin exerciţiul citirii. Cunoaşterea literaturii româneşti sub toate felurite le ei chipuri de manifestare, trebue să fie obiectul celei mai atente preocupări a profesorului de limba română. Ea nu trebue redusă numai la fragmentele din manual, ci la citirea de opere întregi. Bine înţeles, alese şi gradate cu îngrijire după calităţile conţinutului şi puterea de apropiere a şcolarului. O editură din provincie a încercat anul trecut o grupare a operelor literaturii româneşti pe „biblioteci de clase".

Societăţile de lectură ale elevilor, conduse de profesori, pot contribui puternic la formarea gustului de citit şi la perfecţionarea lui calitativă.

Am început să ne îndrumăm pe calea cea bună.

Necesitatea arătată aci şi-a găsit expresiune în noul regulament şcolar. El conţine o inovaţie, eram să zic o „revoluţie", faţă de procedeele rutinare de până acum. Un întreg paragraf se ocupă cu *bibliotecile şcolare*. Pare paradoxal, dar este aşa: şcoalele nu erau obligate să aibă o bibliotecă. Era de ajuns să aibă bănci, tablă, cretă şi mătură. Biblioteca? a, da, cu oarecare insistenţă puteai face să ţi se arate un dulap vârît în ungherul unui culuar întunecos, când nu era un dulap elegant, ţinut subt cheie în cancelaria domnului director, mărturie mută a generozităţii postume a vre-unui mecenate cu ambiţii de nemurire.

Noul regulament trece biblioteca printre obligaţiile şcolare, regulamentează înfiinţarea, îmbogăţirea şi utilizarea celor două feluri de biblioteci: *pe clase* şi *generală,* cuprinde prevederi semnificative ca aceasta: „lectura particulară trebue să facă parte din obligaţiunea de muncă a elevilor, să fie călăuzită şi controlată de profesorul respectiv"... precum şi obligaţii ale Comitetelor şcolare, ale Casei şcoalelor şi ale profesorilor, în cercul lor de acţiune, tinzând spre îmbogăţirea şi cea mai largă utilizare a cărţilor.

O măsură identică e pe cale a se lua prin regulamentul internatelor ce se elaborează în momentul de faţă.

Aş merge şi mai departe: aş recomanda să se acorde distincţiuni acelor şcolari care, cu mijloacele pe care le au, găsesc prilejul de a-şi alcătui mici biblioteci personale. Printre variatele manii de colecţionarism, care apar şi se desvoltă din vârsta fragedă, cea mai vrednică de încurajat este colecţionarea cărţilor.

Am atins, foarte superficial, un aspect al problemei cărţii. Chestiunea merită o atenţiune şi desvoltări mult mai ample de cât cele îngăduite de spaţiul ce-l pot avea la dispoziţie într'o anchetă de ziar. Am vroit doar să stabilesc un lucru: în remedierea aşa zisei crize a cărţii, alături de librar, editor, colportor ş. a., un rol cu deosebire important îl are şcoala şi în special profesorul de limba română, pentru formarea şi înmulţirea unui public cititor.

Şi-l socotesc mult mai temeinic, mai *organic,* de cât al factorilor *aparenţi,* înumăraţi mai sus.

MIRCEA DAMIAN

Citiţi azi Realitatea No. 43
32 pag. bogat ilustrate — 10 lei

Ochiul dracului

de I. AGÂRBICEANU

— Numai un cuvânt să spui! Am misiunea specială să-ţi comunic. Un cuvânt, e mare lucru? Azi au arzătoare nevoe de dumneata, mâne, poate nu mai au. Peste o săptămână, cu siguranţă n'o să-ţi mai facă nimeni propuneri. Ei aşteaptă! Oameni cuminţi, recunosc şi eu! Ştiu ce trecere ai dumneata în judeţ, în plasa dumitale, mai ales. Dar te şi apreciază, trebue să-ţi mărturisesc. Ai dumnitale, cum te-au judecat? Au dat mereu în boul care trage. Ai alergat, ca un cal de poştă, din sat în sat, ai răscolit massele, le-ai dus la sat, ai vorbit, ai cheltuit, şi ai rămas vecinic pe dinafară. Asta înseamnează apreciere, purtare de prieten, sinceritate? Este-o vorbă din bătrâni: „Cum îţi aşterni aşa dormi".

Advocatul Ilie Stan, om la vârsta jumătate, puţintel la trup, uscat, cu ochi iscoditori de veveriţă, cu obrajii plini de ţepe sure, dese, neraşi de-o săptămână, — tăcu, scoase tabacherea de nichel şi aprinse o ţigare. Fumul îl înnecă, cum îl sorbi cu lăcomie, fu apucat de-o tuse cu înec, ochii i se roşiră înlăcrimaţi.

In faţa lui, de cealaltă parte a biuroului vechiu, Ghiţă Mărginean, îngropat într'un fotoliu ros de vremuri, tăcea, cu capul în piept, cu ochii pe jumătate închişi. Părea aţipit. Nimic nu te făcea să bănueşti că în ascunzişurile lui sufleteşti, s'ar fi mişcat ceva la cuvintele advocatului Stan.

In odaie stăpânea un aer de taină, de complot. Era o linişte să auzi musca. Tot asemenea în camerele vecine, pe coridoare, în curte, unde altădată pe vremea asta de dimineaţă se izbeau uşile, se auzeau poruncile doamnei Mărginean, se băteau covoarele. Larma aceasta obicinuită începuse când sună la intrare Ilie Stan, dar cât zbârnâi soneria totul intră într'o linişte grea. La porunca doamnei Mărginean slujnica se mistui în bucătărie, în fundul curţii, lucrurile rămaseră răscolite prin odăi. Numai în birou nu se clintise nimic în dimineaţa aceea. Advocatul Ghiţă Mărginean fusese înştiinţat de vizita de azi, şi de la ceasurile opt îl aştepta, cufundat în scaunul cel vechiu pe colegul său Stan.

Coleg, întrucât era şi acesta advocat, dar Ghiţă abia-l cunoştea. Nu profesa aici, ci în oraşul de reşedinţă al judeţului, şi nu vorbise cu el de trei ori în viaţă.

Fusese surprins puţin când i-se spuse că-i va primi vizita. Nu era greu să cunoască scopul acestei întrevederi: era după o cădere de guvern şi în preajma alegerilor generale. Cu astfel de prilejuri pe Ghiţă Mărginean îl cercetară, în cursul anilor, destui solicitatori din deosebite partide, — oameni care dădeau năvală cu gura plină de făgădueli şi care insistau c'o însufleţire ca şi când ar fi fost, din veci, prietenii cei mai buni ai advocatului. Totuşi cu toată prietenia arătată, cât ce treceau alegerile nu-i mai vedea trecându-i pragul.

Advocatul ştia ce-l aduce pe Ilie Stan, dar se mira pentru ce vor fi trimis chiar pe acesta pe capul lui, când, în partidul la putere, avea prieteni, cunoscuţi buni, şi chiar aici în orăşelul acesta, sediu de plasă. Pentru ce un străin cu „misiunea specială"? După cât ştia Ilie Stan nu era un om cu prea mare trecere la guvernul de acum.

— Dragă domnule, dumneata îmi ceri un singur cuvânt. Dar sunt cuvinte pe care nu le poţi rosti. Dumneata ştii că eu am urmat o linie dreaptă în activitatea mea politică, multă-puţină, însemnată-neînsemnată, nu impoartă.

— Ba, să mă ierţi, o activitate foarte insemnată pentru cine vrea să ştie să aprecieze ceeace ai făcut dumneata.

— Să zicem! Dar ce te-a făcut pe dumneata să bănueşti că eu aşi fi copt pentru trădare? Pe dumneata sau pe cei care te-au trimis?

Ghiţă Mărginean, punându-i întrebarea, îşi ridică pleoapele şi-l privi întins, cu ochii limpezi, albaştri, în care abia se zărea neliniştea.

Advocatul Stan sări de pe scaun ca şi când s'ar fi speriat de ceva nevăzut.

— Trădare? Dumneata vorbeşti de trădare? Dar, unde vezi trădarea? Te îndemn eu să te înscrii la socialişti, la comunişti, în vr'un partid minoritar? Nu suntem toţi români? Nu voim şi nu urmărim cu toţii binele suprem al Patriei şi Neamului? Cum? Dumneata eşti un sectar politic, un om cu judecata mărginită, sau eşti un om liber şi un intelectual? Nu pot să-ţi aduc ofensa. Te cunosc prea bine. Numai cei cu judecata strâmtă cred că nu există mântuire decât în partidul lor. Aceştia nu sunt oameni convinşi, ci nişte credincioşi fanatici, şi reprezintă totdeauna o primejdie pentru ţară. Dumneata ai un cap logic, ai o judecată dreaptă. Spune un singur cuvânt şi mi-e de ajuns. Iar dumneata ai să ajungi un factor important al vieţii publice, după cum şi meriţi.

Solicitatorul vorbi agitat, plimbându-se prin odae gesticulând. Acum şezu iar.

— Dar, în definitiv, ce cuvânt să spun? întrebă Ghiţă ridicându-şi capul din piept, şi aşezându-se mai bine în fotoliu.

— Ce primeşti, prefectura sau deputăţia?

Luat în grabă, Ghiţă clipi din ochi. Partidul lui nu-i pusese niciodată în vedere astfel de distincţii. Fusese o singură dată preşedinte al comisiei interimare, şi ajunsese în consiliul de administraţie al băncii din localitate.

— Trebue să ştii că noi voim să facem o strasnică selecţiune în persoanele conducătoare. Suntem convinşi şi ştim din experienţa trecutului că zadarnice sunt legile, oricât de bune, dacă nu este omul care să le pună în aplicare. Noi, dragă prietene, suntem conduşi de principiul că omul sfinţeşte locul. Dumneata ai la spate o viaţă de muncă şi de cinste. Te-ai dovedit un bun organizator. De ce are mai mare nevoe ţara aceasta decât de buni administratori? Suntem cu toţii încredinţaţi, că, prefect sau deputat, dumneata vei aduce un folos real ţării.

Ghiţă Mărginean îl asculta acum cu băgare de seamă. Il asculta tot mai intimidat. Se temea să nu fie abătut de la calea lui cea dreaptă. Mărturisind adevărul el, când pomeni cuvântul „trădare", îl spuse mai mult pentru sine decât pentru prieten. Il spuse pentru a auzi şi cu urechile grozăvia care-l frământa de câteva zile, aproape ca o posibilitate. Voi să-l concretizeze mai bine pe duşman, pentru a se întări în poziţia lui de apărare. Voi să-l scoată din suflet unde se ascunsese, să-l poată vedea mai bine.

De câteva zile, dela schimbarea guvernului, Ghiţă Mărginean era într'o necontenită frământare. In familie se deslănţuiră discuţii aprinse, în care argumentele cele mai tari, cele mai convingătoare, nu erau ale sale. Despre vizita asta se ştia în familie, şi liniştea ce stăpânea în odăile vecine, pe coridoare, după ce sună advocatul Stan, îşi avea tâlcul ei.

Ascultându-l pe solicitator, lui Ghiţă îi veneau mereu în minte argumentele ce se ridicară împotriva atitudinii sale în discuţiile din familie. Ce discuţii? Se aprinseră certe în toată legea. Se aprindea mai cu seamă o soră a lui, domnişoară bătrână, ascuţită şi la minte şi la limbă şi foarte bine informată în politica românească, şi un băiat, cel mijlociu, student la drept, mare cuzist, care ţinea adevărate discursuri în argumentele ce le aducea împotriva politicii urmate de bătrânul.

— Da, e adevărat, zise Ghiţă Mărginean, când ajunsese într'un târziu la cuvânt. Este nevoe de selecţiune, este trebuinţă de buni administratori. Dar dacă acestea sunt principiile guvernului de azi pentru ce nu invită la colaborare toate partidele, pentru ce nu face numiri şi candidări indiferente de partid? Pentru ce bate drumul urmat de toţi până acum? Vezi, dumneata n'ai spus adevărul. Intâiul cuvânt, singurul cuvânt pe care îl aşteptai de la mine, nu este ce primesc eu, ci ceeace dau. Declaraţia de înscriere în partidul de la guvern. Nu se schimbă obiceiurile, nu se schimbă nimic în ţara asta, crede-mă pe mine.

— Te'nşeli, răspunse solicitatorul cu vioiciune. Nu-ţi cerem nici o declaraţie. Ne mulţumim să primeşti prefectura, sau un loc pe lista deputaţilor. Dumneata îţi oferi guvernului serviciile ca un bun român ce eşti, ca unui guvern românesc, al Ţării. Nu eşi din partidul în care eşti, nu te înscrii la noi. Ai dumnitale, dacă ar fi adevăraţi patrioţi, ar trebui să te sfătuiască singuri aşa. Nu ţi-au dat niciodată un rol de conducere, nu eşti un nume cu suprafaţă politică, pentru a însemna o slăbire a partidului dându-ne nouă concursul. Eşti un bun gospodar, un bun administrator. Pentru ce ar fi împotriva partidului d-tale să ajuţi la organizarea şi la bunăstarea judeţului? E şi în interesul lor.

— Spune, dragul meu, că sunt mai ales un bun elector şi am o popularitate la sate. Dacă n'ar fi aşa, sunt sigur că dumneata cu toate calităţile ce mi le-ai înşirat, nu te-ai fi ostenit până la mine.

Advocatul, vorbind aşa, se simţi întărit în con-

(Continuare în pag. VI-a)

In afară de admirabila împrejurime, VIENA vă mai oferă:

teatrele sale celebre Burgul şi Opera, teatrele sale de operete — Curse de cai — jocuri de golf, pe cel mai frumos loc de golf de pe continent — băi termale şi plaje—localuri de amuzament distinse, excursiuni cu automobile

Toate sporturile de vară şi de iarnă—cel mai mare teren de patinaj din ghiaţă artificială

Toamna caldă cu un soare strălucitor şi admirabilă vreme de iarnă.

HOTELURI de lux, şi SANATORII, MEDICI cu renume mondial—ARTA CONFECŢIUNILOR VIENEZE vă oferă: modele parisiene originale în cel mai bogat asortiment, combinate cu şicul vienez, centrul MODEI BLĂNĂRIILOR. SEMMERING: 1100 m., staţiune climaterică populară cu sporturile sale de vară şi de iarnă, 2 ore de Viena, toate hotelurile, institutele terapeutice şi pensiunile sunt deschise tot anul.

Prospecte şi informaţiuni pentru Viena şi Semmering:

Prin biurourile de voiaj şi la următoarele hoteluri Vieneze: Hotel Bristol, Grand Hotel, Imperial si Hammerand.

Informaţiuni comerciale: Camera de Comerţ, Viena I, Export-Abteilung.

vingerile lui. Dovezile potrivnice din discuţiile lui din familie se depărtară de el pe-o clipă, şi se simţi mai sigur. Se refugia într'o atitudine, pe care în intimitatea sufletului său şi-o hotărâse: să se desintereseze pe viitor de toată viaţa politică. Pe urma ei nu avusese decât alergare, cheltuială, neplăceri, disconsiderare dela cei mari. Şi iarăşi, a încerca în altă parte, cu alt partid, îi părea puţin cavaleresc. Simţi un fel de scârbă pentru exploatarea lui pe temeiul popularităţii ce-şi câştigase.

Advocatul Ilie Stan îşi aprinse o ţigară, sorbi fumul, tuşi cu înnec, şi zise liniştit:

— Desigur că apreciem şi popularitatea dumitale. Dar ştim că nu ai căutat-o anume, că n'ai făcut demagogie ca alţii, ci ai câştigat încrederea oamenilor prin cinstea şi hărnicia dumitale. O astfel de popularitate trebue să fie preţuită. Ea cântăreşte preţul omului. Pentru a reveni la obiect, eu cred că dumneata ai fi mai bun prefect decât deputat. Spune cuvântul: primeşti?

Omul tăcu puţin, căzut pe gânduri.

— Nu, răspunse el. Nici prefect, nici deputat. Dar iată, cuvântul meu: nici cu alţii. Nu mai fac politică. O să-mi văd de necazurile mele. Dumneata ai avut dreptate: ai mei nu m'au preţuit. M'am săturat să lucrez mereu pentru alţii. Sunt om cu familie grea. Trebue să muncesc. Trebue să-mi văd mai bine de cancelaria de advocat. In sfârşit, un om cinstit ce poate câştiga şi dintr'o slujbă? Să nu moară de foame. Atâta, mulţumită lui Dumnezeu câştig şi fără ea. Dar sunt alte greutăţi, alte încurcături, pe care cu greu le mai desfaci dacă rămâi om cinstit...

Solicitatorul zimbi abea perceptibil.

— Ştii că te înşeli singur. Ori cât ţi-ai vedea de birou, de clientelă, — advocatura nu mai aduce azi ca odată. Cine nu-şi are în ziua de azi încurcăturile lui financiare? S'au abătut vremuri grele peste generaţia de după războiu. Au ajuns datori şi oamenii cei mai harnici. Toată lumea trebue să alerge după câştiguri laterale. Fără a voi să te supăr, ştiu că şi dumneata ai nădăjduit ceva dela politică. Pe sfânta dreptate se cuvine un câştig lateral, curat, cinstit, nu spun altfel. Cu o casă ipotecată atât de greu ca a dumitale, cu noul împrumut pe care a trebuit să-l ridici când ţi-ai măritat fata, cu cheltuelile ce le ai mereu cu băeţii la universitate, e greu să te mărgineşti azi la advocatură.

Ghiţă Mărginean se tulbură adânc. De unde cunoştea colegul acesta situaţia lui financiară? Şi cum îndrăznea, un străin, să i-o amintească? De-odată îl năpădiră argumentele potrivnice pe care le auzi în discuţiile şi certele din familie. Din aceste greutăţi porniră şi certele ce nu mai conteneau de câteva zile.

Se mişcă greoiu în fotoliul vechiu, şi capul îi căzu din nou pe piept.

— După socoteala noastră dumneata ai absolută nevoe de şase sute de mii de lei pentru a eşi din impas. Licitarea fixată pentru 15 Mai nu trebue să se ţină. Un om ca dumneata trebue ajutat. Ei bine, noi suntem gata. Aşteptăm un singur cuvânt dela dumneata.

Advocatul Stan se ridică şi începu să se plimbe foarte liniştit, cu paşi largi prin odae. Domnul Ghiţă rămase multă vreme tăcut, cu capul în piept, cu ochii pe jumătate închişi. Licitarea aceea-i scosese şi până acum peri albi. Şi-i mai scotea şi în clipa asta. Ii era greu şi scârbă de impertinenţa acestui om, de atacul lui direct. Se gândea că toţi din familie vor fi împotriva lui, mai înverşunaţi decât până acum.

— Ascultă, domnule, cum contemplezi acest ajutor, întrebă el cu glasul stins, fără să-l privească pe advocat.

— O, poţi fi cel mai liniştit om din lume. Nu defraudăm, nu păgubim pe nimeni! Câte lucruri bune nu pot pune la cale oamenii înţelepţi, prieteni adevăraţi între ei. E o afacere curată, dragul meu coleg. Dacă nu voeşti să profiţi dumneata, va profita altul. Iată despre ce este vorba! Primeşti prefectura?

— Să zicem!

— Dumneata, prefect al judeţului, vei conduce alegerile, lucru evident. Pentru judeţul nostru guvernul, sub titlul de cheltueli electorale, varsă din fondurile secrete opt sute de mii de lei. E judeţ mare, şapte candidaţi la deputăţie, trei senatori.

— Dar aceştia sunt bani ai Statului. Nu e hoţie?

— Toate guvernele fac aşa alegerile. Drept, nedrept, este un uz. Dar noi ne-am gândit la susceptibilitatea dumitale. Ca prefect, ţi se vor vărsa aceşti bani. Dacă vrei nu te atingi de ei, fă o fundaţiune pentru judeţ, drege drumuri, fă ce vrei. Dar avem trei candidaţi, oameni cu dare de mână, care din voia lor oferă pentru cheltuelile electorale, câte patru sute de mii de lei. Aceştia vor fi de asemenea la dispoziţia dumitale. Cu popularitatea pe care o ai nu se pot cheltui nici jumătate din ce dau cei trei. E adevărat că nu-i cunoaşte nime în judeţ, dar dacă te pui dumneata pe lucru, se vor alege, suntem siguri. Guvernul ţine mult ca ei să intre în parlament. Sunt nişte personalităţi cunoscute în politică. Ei au şi vărsat sumele. Sunt oameni bogaţi.

Advocatul duse mâna în buzunar şi scoase un pachet de bilete de câte o mie.

— Iată, aici sunt şase sute de mii, de-ocamdată, de cât ai nevoe dumneata pentru a eşi din impas.

Dacă primeşti, maşina ne aşteaptă la poartă. Plăteşti la banca unde eşti dator prin banca „Furnica" dela noi. Adio licitaţie! Dumneata nu trebue să ai scrupule. Banii sunt dela cei trei. Dumneata le faci un serviciu; îţi fac şi ei.

Ghiţă Mărginean se albi ca peretele. Nu-şi mai putea lua ochii dela bani. Se silea să se convingă că solicitatorul avea dreptate. Nu fura pe nime. Nu erau nici bani din visteria statului. Şi totuşi! Ce sentiment de descurajare îl copleşia! Se porni în el ca un fel de vârtej care-l ameţea, părea că-i vine leşin. I se părea că stă în faţa unei lumi nouă, necunoscute, în care nu cuteza să facă primul pas.

In liniştea ce stăpânea în odae se deschise de odată uşa şi se ivi sora lui Mărginean, domnişoara cea bătrână şi ascuţită la minte, aducând paltonul de iarnă şi căciula lui frate-său. Ea făcu o mică închinăciune din cap către Ilie Stan, se apropie de fotoliu, şi zise:

— Iţi aduc imediat şi ţolica. Am dat s'o scuture puţin. E mijlocul lui April şi soarele-i încă tot cu dinţi.

Advocatul o privi, cu ochii lui betegi, un răstimp, apoi se ridică, îmbrăcă paltonul, îşi luă căciula şi întorcându-se către solicitator:

— Mergem, domnule!

Numai decât bubui afară motorul. Şi se auzi glasul ascuţit al surorii cele inteligente:

— Infăşură-te bine cu ţolica, bădiţă!"

Ghiţă Mărginean avu un surâs misterios: de douăzeci de ani nu-i mai spusese soru-sa „bădiţă".

I. AGÂRBICEANU

Cronica ştiinţifică

Un hidroavion german uriaş

Seria de hidroavioane din ce în ce mai mari, construită de Uzinele Claude Dornier a culminat cu hidroavionul uriaş Do. X. care a fost lansat pe apele lacului Constanţa în ziua de 12 Iulie 1929. Chiar în aceeaş zi imensul hidroavion a făcut câteva sboruri deasupra lacului.

Do. X. este construit în întregime din duraluminiu. El se prezintă ca un monoplan cu aripile dreptunghiulare cu o înălţime de 50 m. Pe partea superioară a aripilor sunt fixate cele douăsprezece motoare egale cu o putere totală de 6300 cai. In grosimea aripilor este prevăzut un tunel de 70 cm., înălţime în care circulă un vagonet. Acesta poate transporta culcat un mecanic pentru inspectarea motoarelor în timpul sborului.

Inălţimea totală a aparatului inclusiv elicele este de 10 m. Doi pereţi orizontali împart interiorul aparatului în trei etaje. In partea inferioară sunt rezervoarele de benzină cu o capacitate totală de 16.000 l. In etajul din mijloc sunt aranjate postul de ancorare, camera de bagaje, cabinele pasagerilor cu sălile de mâncare, bucătăria electrică, lavoarele şi postul echipajului. Partea superioară serveşte ca punte de manevră şi conţine toate posturile de pilotaj şi navigaţie precum şi cabina mecanicului, unde sunt reunite toate piesele de comandă şi control a motoarelor şi însfârşit postul de T. F. F.

Greutatea aparatului cu combustibilul necesar şi echipajul se evaluează la 35 de tone. Sarcina utilă este de 15 tone, ceeace corespunde la circa 100 pasageri cu bagajele lor.

Echipajul acestui uriaş avion este de 12 persoane: un căpitan, un secund, doi piloţi, un şef mecanic cu patru ajutoare, un telegrafist, un bucătar şi un steward.

Primele încercări făcute cu avionul Do. X. fac să se întrevadă perspective noi în aëronautica comercială.

Graiul surdo-muţilor

Este bine cunoscut darul ce-l au infirmii de a-şi compensa lipsa unui simţ prin accentuarea celorlalte. Orbii, de exemplu, se orientează minunat cu ajutorul auzului şi al pipăitului.

Dr. Robert H. Gault a făcut de curând interesante cercetări pentru înlocuirea auzului cu simţul tactil şi a pregătit un aparat numit „Teletaktor", cu ajutorul căruia cuvintele se pot percepe prin pipăit.

Sunetele se întăresc şi se transmit pe cale electrică prin receptoare telefonice, pe care ascultătorii le ţin în mână astfel ca să atingă membrana cu degetele.

Fiecare sunet şi fiecare cuvânt are vibraţiunile lui proprii, care se pot deosebi prin pipăit. Cu timpul experimentatorii reuşesc să identifice aceste impresiuni tactile cu diferitele cuvinte şi să priceapă astfel ceea ce se vorbeşte.

Dr. Gault s'a gândit să utilizeze această metodă ca să înveţe surdo-muţii să vorbească. Incercarea a avut succes. Cu ajutorul „Teletaktor"-ului surdo-muţii reuşesc să perceapă distincţiuni între diferitele cuvinte pronunţate şi să le asocieze la diferite noţiuni. Imitând mişcarea buzelor profesorului ei pot chiar să perceapă propria lor vorbire.

Făcând deosebire între cuvintele pronunţate de profesor şi cele repetate de ei, surdo-muţii ajung săşi însuşească o vorbire corectă.

Seismograful cordului

Seismografele slujiau până mai deunăzi la înregistrarea cutremurelor de pământ, a direcţiunii şi intensităţii lor. Profesorii Augenheister şi Dr. Lau dela Institutul Geodetic din Potsdam i-au dat de curând o nouă destinaţie. Ei utilizează seismograful la înregistrarea activităţii cordului şi a circulaţiei sângelui.

Posibilitatea de a completa reproducerea grafică a organelor cu aceea a activităţii lor înseamnă un mare progres în cercetările fiziologice şi ale ştiinţei medicale.

F. NICA

Inchisorile lui Verlaine

Nimic mai interesant ca descrierea întemniţărilor lui Paul Verlaine, făcută de el însuşi şi cuprinzând impresiile ilustrului şi nefericitului poet din toate închisorile pe unde a trecut: dela carcera şcolară sau cea militară, până la puşcăriile din Belgia, în care a fost deţinut după zgomotoasa lui tentativă de asasinat săvârşită împotriva straniului şi genialului poet Arthur Rimbaud.

Povestirile acestea, scrise pe un ton de persiflare glumeaţă, de sub care răzbate, însă, o sensibilitate excesivă, au fost traduse în româneşte de d. Ioachim Botez şi publicate în BIBLIOTECA DIMINEAŢA.

No. 118. *Preţul 8 Lei*

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA ATAT DE ACUTĂ A SEXUALITĂŢII IL FACE

„Instinctul Sexual"

de Dr. IOSIF WESTFRIED

cu o prefaţă de PROFESOR Dr. S. FREUD

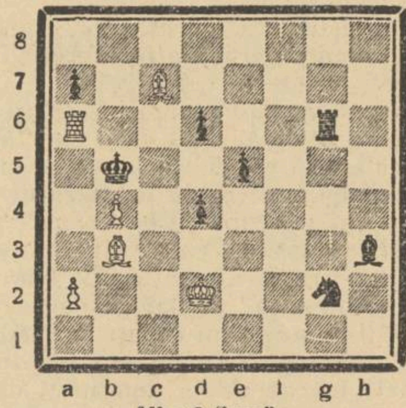
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 256

de **I. Cumpe**, Praga, („Prager Presse" 1929)

Negru (8 figuri)

Rb5, Tg6, Cg2, Nh3, Pa7, d4, d6 şi é5.

Alb (6 figuri)

Rd2, Ta6, Nb3 şi c7 Pa2 şi b4.

Alb joacă şi face mat îm 3 mutări.

PARTIDA No. 106

Premiul de frumuseţe la concursul internaţional de la Budapesta din Septembrie 1929.

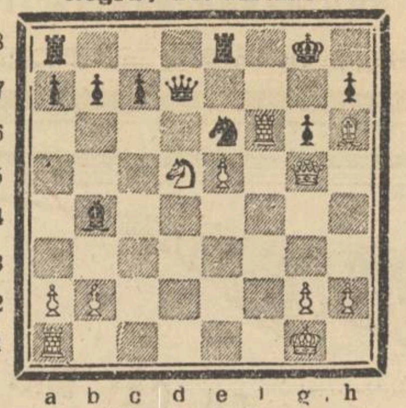
Alb: Dr. A. Steiner **Negru: Dr. S. Tartakover**

Partidă franceză

1. é2—é4, é7—é6; 2. c2—c4, d7—d5; 3. c4×d5, é6×d5; 4. Dd1—a4+, Nc8—d7; 5. Da4—b3, Nd7—c6; evită variantele favorabile pentru alb: d×é; Nc4, Df6; D×b7, Nc6, Nb5. 6. d2—d4!, Cg8—f6; şi acum mutarea d×é ar fi fost inoportună, căci alb ar fi răspuns cu Nc4 urmat de d5. 7. é4—é5, Cf6—d7; alb are de pe acum o poziţie superioară şi o puternică iniţiativă. Se pare că sistemul adoptat de dr. Tartakover, Nc8—d7—c6 este defavorabil. Nebunul din c6 are în tot timpul partidei o poziţie proastă. 8. Db3—g3, f7—f6; 9. Nf1—d3, Nf8—b4+; 10. Cb1—c3, O—O; 11. Dg3—h3, g7—g6; necesar, căci la h6 ar fi urmat Df5. Toţi cei ce au urmărit jocul au fost cu drept cuvânt entuziasmaţi de elanul cu care a condus maestrul Steiner partida. 12. Nc1—h6; Tf8—é8; 13. f2—f4, Cd7—f8; 14. Cg1—f3, Dd8—d7; 15. Dh3—h4!, f6×é5; la f5 alb ar fi continuat cu succes prin h3 urmat de g4. 16. f4×é5, Nc6—b5; 17. Nd3×b5!!, Dd7×b5; 18. Dh4—f6, Cf8—é6; 19. Cf3—g5, Dc6—d7; 20. O—O, Cé6×g5; 21. Df6×g5, Cb8—c6; 22. Tf1—f6!, Cc6×d4; negrul ar fi stat prost, chiar dacă ar fi continuat astfel: N×c3; b×c, Té6; Taf1, T×f6; Dé7; é6!. 23. Cc3×d5, Cd4—é6.

Situaţia partidei după a 23-a mutare a negrului

Negru: Dr. Tartakover

Alb: A. Steiner

24. Tf6×g6!! un admirabil sacrificiu de turn, care pune în evidenţă eleganţa jocului maestrului ungur. 24..., h7×g6; 25. Dg5×g6+, Rg8—h8; 26. Cd5—f6, Té8—g8; negrul nu mai are nici o salvare: Dé7; Nf8!! decide partida în favoarea albului. 27. Dg6—h5!. Tg8×g2+; 28. Rg1×g2, Dd7—c6+; 29. Rg2—h3, Cé6—g7; 30. Nh6×g7+, Rh8×g7; 31. Ta1—g1+, Rg7—f8; 32. Tg1—g8+ şi negrul abandonează.

ŞTIRI

Matchul pentru campionatul de şah al lumii dintre Alechin şi Bogoljubov a început în ziua de 6 Septembrie crt. la Wiesbaden.

Iată condiţiile acestui match: Se vor juca 30 de partide. Invingătorul e acela care va întruni $15^1/_2$ puncte, cu condiţia ca să aibe cel puţin 6 partide câştigate. Fondul adunat pentru acest match e de 10.000 de dolari, din cari 6.000 le va lua în orice caz actualul campion dr. A. Alechin, iar restul, plus ce se va mai încasa din subvenţii şi intrări, se va împărţi între învingător şi învins proporţional cu punctele obţinute.

La Wiesbaden s'au jucat până la 20 Septembrie 8 partide, cu următorul rezultat: Alechin a câştigat 4 partide, Bogoljubov 2 şi 2 au fost remise.

Matchul e fost întrerupt apoi, din cauză că Alechin a plecat, ca reprezentant al Franţei, la congresul din Veneţia al Federaţiei Internaţionale de Şah. A fost reluat la Heidelberg în ziua de 3 Octombrie. Rezultatul a fost: Alechin a câştigat o partidă şi două au fost remise.

Situaţia până la 11 Octombrie este deci: Alechin +5, Bogoljubov +2 şi 4 remise.

Matchul va continua în ziua de 12 Octombrie la Berlin, unde se vor juca partidele 12—17-a sub arbitrajul fostului campion dr. Em. Lasker. După aceea se vor juca 7 partide la Haga şi Amsterdam, iar restul de 6 din nou la Wiesbaden.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Ziaristul Fox, în cartea lui

Cinci zile printre leproşi

rodul anchetei la Lărgeanca, descrie suferinţele bolnavilor, pericolul groaznicei maladii, caracterul ei, cum s'o recunoaştem, cum să ne ferim.

Cinci zile printre leproşi

trebue să fie citită de toată lumea. Un volum de 50 pagini, cu numeroase fotografii, 20 lei.

Curiozităţi

Expoziţia măgarilor

De curând, în toate ziarele londoneze a apărut un anunţ destul de mare despre deschiderea, la Hammersmith, a unei expoziţii de măgari — cea mai mare în secolul nostru. A doua zi dimineaţa londonezii au năvălit în massă în Hammersmith, dar au găsit în localul „expoziţiei" oglinzi mari, care acopereau toţi pereţii...

Greşeli radiofonice

Funcţionarii staţiei de radio din Tokio au demisionat **în corpore,** de oarece postul a comunicat în toată Japonia că împărăteasa a născut un prinţ moştenitor, când pruncul era fetiţă.

60 de ani în rolul de bărbat

Evenimentul senzaţional la ordinea zilei în Statele Unite e moartea doctorului Victor Mayfield, care în realitate a fost o femee.

Venind în tinereţe din Anglia în America, Mayfield s'a dat drept bărbat şi a practicat medicina timp de 60 de ani.

In 1890 Mayfield „s'a căsătorit" la Ohio cu fiica unui negustor destul de bogat. Dar în curând nevasta „lui" a fugit. Din 1916 Mayfield practica profesiunea la Arcansas şi se bucura de mare popularitate ca ginecolog. Mascarada aceasta s'a descoperit cu patru ceasuri înaintea morţii sale. După ce a trăit o viaţă asemănătoare „colonelului Barker", Mayfield, murind, nu şi-a trădat nici numele adevărat şi nici origina. Ultima-i rugăminte a fost: să fie înmormântat în costum bărbătesc...

Frizerul zburător

De curând frizerii londonezi au fost scandalizaţi de purtarea milionarului american William Kenny la Londra: nemulţumit de serviciile frizerilor englezi, Kenny a invitat din New-York pe frizerul Harricot, i-a plătit drumul peste ocean cu clasa I-a şi i-a recompensat serviciul — împărăteşte...

Azi, onoarea frizerilor londonezi e restabilită: la Mister Clarence Makay —director al uneia dintre cele mai mari companii industriale engleze din Paris, în fiecare dimineaţă soseşte cu aeroplanul, cunoscutul frizer londonez Richard spre a bărbieri pe Makay.

„Aş vrea să ştiu"

SANDU HILLMEN. — Iaşi.

a) **Cum se explică diferenţa de efect a razelor de lumină de diferite culori asupra unui corp oarecare?**

Diferitele culori elementare ale spectrului luminos corespund radiaţiunilor de diferite lungimi de undă, întrucât razele luminoase sunt în definitiv, întocmai ca şi undele hertziene utilizate la radio, oscilaţii electromagnetice ale eterului, deosebindu-se de acestea numai prin lungimea lor de undă.

Din această cauză şi proprietăţiile fizice şi chimice ale razelor luminoase elementare sunt diferite, după coloarea lor. Se ştie între altele că razele ultraviolete situate la extremitatea spectrului vizibil, exercită puternice efecte chimice şi biologice, în timp ce lumina infraroşie, situată la marginea opusă a spectrului, are în special o acţiune termică foarte eficace asupra corpurilor înconjurătoare.

b) **Care sunt cauzele diabetului.**

Deşi cauzele acestei boale nu sunt destul de bine cunoscute, este totuş stabilit că fenomenele fiziologice, care o determină, îşi au sediul în ficat, a cărui funcţiune glicogenă încetează de a se comporta normal în acest caz. Intr'adevăr, se ştie că zahărul derivat din diferitele substanţe alimentare, se transformă în ficat, într'o materie numită glicogen, care este apoi transportată în sânge. In cazul când această funcţiune a ficatului nu mai are loc în mod normal, substanţele dulci din alimentaţie trec deadreptul în sânge şi urină. Această anomalie de funcţionare pare a fi determinată de influenţa sistemului nervos central. Experienţele făcute de fiziologul francez Charles Richet asupra creării artificiale a diabetului la animale pledează, de altfel în acest senz.

V. OPRIŞANU, Loco.

Cine a inventat T. F. F.?

In mod curent se atribue inginerului italian Marconi descoperirea telegrafiei fără fir prin unde electrice. Afirmaţia este, dacă nu o eroare, în orice caz o exagerare.

Marconi n'a inventat de fapt nici unul din elementele şi organele care intră în constituţia dispozitivului său de telegrafie fără fir, ci a combinat între ele, într'un mod ingenios aceste elemente, realizând astfel primul sistem practic de T. F. F. Invenţiunea lui Marconi utiliza astfel oscilatorul, dispozitivul de producere al undelor electrice, construit de fizicianul german *Hertz* (dela care derivă şi numele de unde herţiene), apoi coherorul, tubul cu pilitura metalică, destinat să capteze aceste unde, descoperit simultan de italianul *Calzechi-Onesti* şi francezul *Branly,* antena de recepţie, introdusă de rusul *Popof* şi însfârşit, organele de emisiune şi de recepţie din telegrafia cu sârmă *Morse.* Pe de altă parte, ideea de a folosi proprietăţile undelor electrice în scopul de a realiza transmisiuni de semnale telegrafice o găsim expusă anterior la Popof şi la fizicianul englez *Lodge,* ultimul realizând chiar un dispozitiv de laborator pentru transmisiunea la distanţă pe această cale. E drept că Marconi a perfecţionat toate aceste elemente, a introdus antena de transmisiune şi graţie lucrărilor sale perseverente, a reuşit să mărească tot mai mult raza transmisiunilor de T. F. F.

In ceeace priveşte întrebuinţarea telefoniei fără fir, sau radiofoniei, care a devenit astăzi atât de populară, ca a fost posibilă numai în urma realizării organului ei esenţial, lampa cu trei electrozi, descoperită relativ de curând de americanul *Lee de Forest,* pe baza descoperirii anterioare a lămpii cu doi electrozi, făcută de *Edison.*

Toţi aceştia pot fi consideraţi ca inventatori ai T. F. F.; numele lor se cuvine să stea alături de acel al lui Marconi.

Cărţi şi Reviste

TUDOR MĂINESCU: O picătură de parfum... Versuri
(Edit. Cartea Românească, Bucureşti, 1929)

Poezia d-lui Tudor Măinescu se situează între „Caleidoscopul lui A. Mirea" şi versurile lui Topîrceanu. Este de o inspiraţie elegantă şi uşoară, cu un sentimentalism temperat de uşoară ironie şi reţinut de humor. D. Măinescu cultivă acest gen care, în literatura noastră, e cultivat din ce în ce mai puţin. E un gen care cere mult confort interior, atât din partea celui care scrie cât şi din partea celui care ceteşte. Ritmul vieţii moderne îngădue acest lucru tot mai rar. Este aceasta un câştig sau o pierdere? E greu de spus. Confortul interior este de multe ori expresia unei saturaţii sufleteşti, a unei rutine. Este, foarte deseori, rezultatul unui optimism, şi câteodată, expresia renunţării.

In orice caz, acest confort lăuntric, transpus în literatură, dă naştere unei anumite poezii uşoare, graţioase şi senine, care, prin contrast cu ritmul svârcolit al tendinţelor actuale ale literaturii, oferă un popas agreabil şi o atenţie neprecupeţită.

Poezia d-lui Măinescu prezintă, din belşug, acest prilej. Poetul îşi defineşte singur, dela început, atitudinea şi rostul:

Acest volum, atât aş vrea să fie:
O picătură numai de parfum.....
Vreau stropul concentrat în care-o mie
De flori strivite stărue postum,
Şi'n clarul cărui nimeni să nu ştie
Obscura trudă de cazan şi fum...

(Prefaţă)

D. Măinescu are o predilecţie afirmată pentru sonet. Forma precisă, clară şi concentrată a sonetului se potriveşte de minune cu temperamentul său. Volumul cuprinde câteva sonete remarcabile. E destul să spunem că unele din ele pot sta alături de sonetele marelui maestru al sonetului român, Mihai Codreanu.

„Fluviul" de exemplu este un exemplu de sonet bine isbutit.

Apreciabil (şi preţios) este faptul că poezia d-lui Măinescu se dă întotdeauna drept ceiace este. O lipsă totală de pretenţii. O modestie veritabilă care, în literatură, este mai greu de găsit decât oriunde. Asta explică de ce d. Măinescu a întârziat atâta cu editarea primului său volum, deşi publică versuri de atâta vreme.

In bucata „Unui critic..." aflăm explicaţia şi justificarea acestei atitudini:

Nu sunt, ştiu bine, prea original,
Asemănând iubirea mea cu-o floare;
Dar chiar cu riscul de a fi banal,
Uzez de comparaţii mai uşoare.

Eu nu scriu pentru domnii critici, care
Analizează toate şi complică.
Eu scriu aicea pentru cea mai mică
Şi cea mai neatentă cetitoare...

Şi nici nu ţin — sonor, să mă recite
O veche şi dramatică vedetă.
Aceste versuri eu le vreau şoptite
De-o dulce şi obscură interpretă...

Volumul de versuri al autorului „Picăturii de parfum" corespunde în totul acestei dorinţe. In grădiniţa pe care şi-a alcătuit-o, d. Măinescu îşi pliveşte şi îşi creşte florile cu gust şi artă. E sigur că dorinţa exprimată în versurile de mai sus îi va fi împlinită. Pentru un poet nu se poate un rezultat mai frumos şi o satisfacţie mai mare.

AL. A. PHILIPPIDE

GEORG SACKE: W. S. Soloviov „Geschichtsphilosophie".

Ein Beitrag zur Charakteristik der russischen Weltanschauung. (Quellen und Aufsätze zur russischen Geschichte herausgegeben von K. Stählin) 1929, Im Ost-Europa-Verlag.

Cercetările lui Georg Sacke asupra „Filosofiei Istoriei" a lui Wladimir Soloviov — reprezintă o disertaţie de doctorat scrisă de acest elev al lui F. Braun, fostul profesor de „Germanistică" dela Universitatea din Petersburg, actualmente profesor de Istoria Rusiei la Universitatea din Leipzig.

Cartea aceasta apare ca o nouă şi foarte valoroasă contribuţie la vasta literatură filosofică scrisă în Germania asupra lui Wl. Soloviov. Insuşi G. Sacke aduce o listă de 54 de lucrări, datorite unor: Landolf, Prager, Netzel, Stepun, etc.

Autorul e originar din Rusia. A studiat tot materialul privitor la Soloviov, din literaturile rusă, germană, franceză, engleză, precum şi curentele filosofice străine înrudite cu concepţiunea filosofului rus. Are complectă dreptate când afirmă că această literatură n'a dat consideraţia cuvenită elementului principal al concepţiei lui Soloviov: Filosofia Istoriei.

Cartea lui Sacke are de scop să umple această lacună, şi într'adevăr el expune în amănunt filosofia Istoriei concepută şi creiată de Soloviov în legătură cu tot complexul vederilor sale. Sacke reuşeşte să dea o lucrare interesantă nu numai pentru Germani dar şi pentru Ruşi.

Sacke mai împarte opera lui Soloviov în trei epoci: una iniţială, pur abstractă (până la 1877), una teologică (începând cu „Citiri despre Omul-Dumnezeu") şi ultima — apocaliptică „Trei Convorbiri'.

E destul de cunoscut şi stabilit definitiv că în cei din urmă ai vieţii sale, concepţiile lui Soloviov s'au schimbat brusc; elementul progresului a fost înlocuit cu pesimismul, cu presimţirea catastrofei mondiale...

Nu tot atât de distinct e schiţată trecerea între celelalte perioade ale desvoltării concepţiilor filosofului rus; aci, autorul greşeşte uneori printr'o prea mare schematizare. Din alte neajunsuri şi insuficienţe manifestate de Sacke, părerea lui că „Justificarea Binelui" e „cea mai originală şi cunoscută lucrare a literaturii filosofice ruseşti" (pag. 23) e cu totul surprinzătoare: în literatura rusă această carte e privită ca cea mai slabă din câte a scris Soloviov

Insfârşit, când vorbeşte despre teoria soloviovianà a *„Răului — ca ordine divină încălcată sau răsturnată"*, Sacke nu menţionează că aci Soloviov a împrumutat ideile lui Baader şi nici că în genere influenţa lui Baader asupra lui Soloviov a fost mare şi evidentă. Şi din contra, Schelling n'a influenţat decât foarte puţin pe Soloviov; iar G. Sacke crede— că foarte mult.

Aceste cursuri nu împiedică ca lucrarea lui Sake să fie, în general, o vie, solidă şi interesantă cercetare a concepţiei lui Soloviov.

Pe cât ştim, Georg Sacke e originar din Chişinău şi bacalaureat al liceului No. 2 (actualmente M. Eminescu), unde tatăl său a fost timp de 35 de ani

N.

Reviste creştine

Ne cade în mână numărul 8 din anul I (1929) al revistei „Fântâna Darurilor", „revistă de cultură creştină", care apare în Bucureşti.

Mai cunoşteam reviste de edificare creştină. Se pare că sânt destule. Acum câteva luni am asistat şi la „Manifestul Crinului Alb", publicat în „Gândirea". Intr'un jurnal cunoscut o rubrică săptămânală este închinată Bisericei. Se spune, chiar, că în literatura română actuală ar fi existând un puternic curent ortodox. Posibil. Este sigur, însă, că s'a încercat, în literatura noastră lansarea unei mode creştine. Cum era de aşteptat, această încercare a dat naştere unui snobism special. Snobismul ortodoxiei. Dar nu despre acest snobism vrem să vorbim.

„Fântâna Darurilor" se prezintă ca o revistă serioasă. Colaboratorii păstrează şi întreţin o atmosferă decentă şi modestă, fără să-şi dea aere de reformatori morali, şi fără a-şi pipera stilul creştin cu injurii şi vehemenţe aşa de puţin creştine, cum obişnuiau autorii sus-pomenitului Manifest al Crinului Alb. Nu. „Fântâna Darurilor" nu se încurcă în cazuistică estetico-sociologico-ortodoxă. Se mărgineşte să propovăduiască sentinţele morale creştine.

Revista e un amvon, din care, fără pretenţie, colaboratorii îşi ţin predicele. Nimic de zis. Fie-ne, totuş, îngăduit să facem câteva observaţii. In articolul din frunte preotul Toma Chiricuţă vorbeşte despre „Generaţia nouă". După ce regretă că „tinerimea de astăzi a înlocuit biserica cu terenul de foot-ball", că „generaţia nouă este descreştinată cu desăvârşire", că soldaţii care îşi fac rugăciunea obligatorie la cazarmă, dimineaţa şi sara, „rostesc cu buze mecanice cuvintele rugăciunii, ori le ascultă absent pe buzele altora", autorul articolului se întreabă: „Ce este de făcut?" Un singur lucru, răspunde tot autorul articolului: „Să redăm lui Dumnezeu locul ce I se cuvine în viaţa noastră, publică şi personală... Să-l reîntronăm pe Iisus în conştiinţa tinerimii".

Preotul care semnează rândurile de mai sus are dreptate. Ştim că tot ce constată este adevărat. Dar nu credem că leacul pe care-l propovădueşte este cel nimerit. Inţelegem ca, mânat de rolul pe care-l are, să recomande leacurile pe care le cunoaşte. Ne îndoim însă că ele ar fi reprezentând vre-o eficacitate oarecare. Mai mult. Chestia cu rugăciunea soldaţilor ni se pare greşit pusă. Autorul putea să n'o amintească. Rugăciunea **obligatorie** a soldaţilor nu poate avea decât importanţa morală a cântecului obligator al soldaţilor în marş. Adică o importanţă aproape nulă. Religia inoculată pe o astfel de cale nu ni se pare decât — obligatorie, şi atât. Exemplul nu este bun. In orice caz nu armata este cea mai indicată să „reîntroneze pe Iisus în conştiinţa tinerimii". Biserica lui Iisus şi armata sunt două instituţii însufleţite de spirite cu totul deosebite. Apropierea lor este deplasată.

Ştim că spiritul religios este tot mai rar, la oraşe mai ales. Ştim că secăturismul moral invadează sufletul tineretului, tot mai mult.

Legătura dela cauză la efect între aceste două fenomene ni se pare, însă, destul de slabă. Frica de Dumnezeu pe care caută s'o insufle publicaţiile de edificare creştină nu este zăgazul **real** care trebue ridicat împotriva secăturismului ce bântue printre tinerii noştri (şi, chiar, printre cei care nu mai sunt tineri de mult). Lenea, superficialitatea, semi-doctismul, pseudo-cultura, lipsa de bun simţ, nu se combat cu frica de Dumnezeu. Mai ales lipsa de bun simţ.

A întâmpina cu ironii o întreprindere serioasă este o greşală. A întreprinde cu seriozitate o utopie este şi asta o greşală — şi o lipsă de înţelegere. Ca şi manifestanţii Crinului Alb, toate revistele de cultură creştină care apar la noi au în programul lor „reînodarea cu legăturile de tradiţie şi sănătate ale trecutului". Asta înseamnă două lucruri: Constatarea că nu avem o tradiţie, ceeace este cam vag dar just; şi credinţa că **am avut** o tradiţie, care tradiţie s'a pierdut. Acest al doilea punct nu este de loc clar. O tradiţie nu se înjghiabă de azi pe mâine — şi pe hârtie. Mai ales când este vorba despre spiritul religios. Chiar dacă am presupune, cum vor revistele de cultură creştină, că în ţara noastră ar fi existat o „sănătoasă tradiţie ortodoxă" care s'ar fi pierdut, a reînoda această problematică tradiţie este o întreprindere iluzorie. Am dori mai întâi să ni se spue odată cu oarecare preciziune care a fost conţinutul efectiv al acestei „sănătoase tradiţii ortodoxe". Nimeni dintre propovăduitorii „renaşterei noastre ortodoxe" nu ne-a spus-o până acum. Totul s'a mărginit numai la o pioasă şi pompoasă pomenire a lui Ştefan cel Mare şi Mihai Viteazul. Asta sună cam ca anul 1400, cel visat şi regretat de Eminescu. Dar Eminescu a făcut din asta Satira III şi a IV. A făcut artă, mare poezie, ceeace e cu totul altceva. Cu ce s'a îmbogăţit literatura noastră de zece ani încoace de pe urma curentului renaşterii ortodoxe ? Să tânjeşti după Ştefan cel Mare şi Vlad-Ţepeş, asta poate fi (când e talent) profitabil pentru literatură, dar asta nu poate avea mare eficacitate socială.

Ni s'ar părea mai util lucru dacă toate aceste reviste creştine ar lăsa deoparte mitul cam ridicol al tradiţiei noastre ortodoxe, ar lăsa tânguirile după problematica valoare a unui trecut mort şi propovăduirea unei tradiţii inexistente şi inadaptibile vremurilor noastre şi dacă, privind drept în faţă ceeace există de fapt, ar înfrunta lipsurile şi defectele într'adevăr reale de care suferim, cu indignare şi revoltă, aşa dar cu arme prezente şi directe.

E drept că atunci aceste reviste de cultură creştină ar lua înfăţişare de laice pamflete, fără nici un ortodoxism şi fără frica de Dumnezeu.

Credem însă că deabia atunci ar începe să aibă un veritabil rost şi, poate, oarecare utilitate. S'ar ceti cu mai mult interes şi cu mai multă plăcere. Pe când, aşa, lectura lor este cumplit de anostă şi reprezintă timp pierdut zadarnic; — iar pentru cei care le scriu, ele nu sunt decât o întreprindere greşită.

A. P.

RECENZII

EDMOND JALOUX: Loetitia
(Plon—Paris 1929)

„Viaţa este o barcă putredă, dar aurită, care alunecă pe undele unui râu; ni se pare că râul merge undeva; însă nu-i aşa, totul este numai în urma noastră; tot ceeace vedem, tot ceeace facem, tot ceeace simţim, în aceiaşi clipă în care l'am realizat, a şi căzut în neantul trecutului, parcă nimic n'ar exista de cât prin moarte".

Există totuşi ceva, care dacă nu poate învinge chiar moartea, învinge măcar timpul, fiindcă învinge bătrâneţea; acest ceva este cea mai misterioasă, cea mai mare minune dintre toate creaţiunile lui Dumnezeu : *Dorinţa.* Dar oare câte milenii vor mai trece până când omul va putea, însfârşit, să grăiască ? Doar nu înseamnă a vorbi când spunem dorinţă şi fiziologicei veleităţi de împreunare, şi poftei de o pălărie nouă, fără să putem rezerva acest cuvânt, sau vreun altul, sfintei aspiraţii spre „bucurii lirice", spre acea „stare orfică", care ne poate învălui fiinţa în uitarea tuturor contingenţelor materiale şi care pune în noi acel dinamism capabil să realizeze cea mai înaripată imaginaţie. Acea dorinţă care nu-i decât o vastă imaginaţie în acţiunea, care sau te face creator, sau îţi distruge sufletul.

Dar „starea orfică" nu-i este dată (încă ?) omului ca o stare normală. Abea puţini aleşi dacă o pot trăi ca o febră psihică; unii în formă de criză unică şi trecătoare (Loetiţia), alţii de mai multe ori, iar câte unul, (Valter Graul), îşi poate trăi toată viaţa într'o continuă stare de febră, abea întreruptă de scurte omeneşti depresiuni, cari mai leagă asemenea supra-oameni de pământ, făcându-i astfel accesibili înţelegerii noastre.

Valter Graul n'are vrâstă; dorinţele ce-l frământă şi pe cari le realizează în jurul a câte unui pretext exterior, pretext pe care-l îmbracă în purpura în „mitologia" ce imaginaţia lui făureşte fără încetare, fac din el un om veşnic tânăr. Privirile lui dezmint toate stigmatele anilor. La douăzeci, ca şi la şaizeci de ani „dorinţa" lui este o putere tot atât de creatoare şi tot atât de cuceritoare.

Un asemenea om nu poate fi preocupat de cât de artă, este un artist (Graul e poet) şi nu poate fi de cât un dezrădăcinat, fiindcă patria înseamnă pământ, iar poezia pământului este cea mai materială, cea mai puţin înaripată poezie. Walter Graul este fiu de german din ţara Wittelsbach-ilor şi al unei arlesiene, născut în Arles, „oraş adormit într'un sicriu de sălcii jalnice şi într'un linţoliu de culoarea apelor Ronului, locuri ale căror fantomă abea Mistral a mai putut-o trezi."

Valter Graul încearcă să se explice singur într'o scrisoare când avea douăzeci şi doi de ani :

„...Misiunea mea pe pământ nu-i să sufăr, şi nici măcar să iubesc; dar să revelez. Numai că revelaţia nu mi-ar fi posibilă, decât dacă mai întâi ajung eu, şi pot să mă menţin, într'o stare de spirit excepţională, o stare orfică... Am nevoe de o zonă sensibilă între mine şi ne-mine, adică de o mare prietenie.... Imi trebue să trăesc în acea atmosferă de visări milenare, de erotism cu o mie de feţe, de duioşie şi de intimitate cu natura, atmosferă pe care o poate reprezenta numai femeia. Aceasta nu înseamnă numai decât patima clasică, dar nici excluderea ei... Aşa fiind, ca să-mi împlinesc menirea, n'am să mă pot lipsi de himera feminină, bineînţeles ca mijloc, nu ca acel scop ridicul al mediocrilor. Asemenea femee stă în centrul existenţei mele ca o oglindă ca să-mi înmulţească, să-mi refracteze, sau să-mi izoleze imaginile. Insă un aşa rol nu-l va putea ţine de cât o femee destul de rară, şi mai ales plastică... Să fie o imagină sintetică a lumii nu o tovarăşe, nici o menageră... Imi trebue o astfel de fiinţă, dar fără să o caut; trebue să mi-o dea hazardul, şi am s'o recunosc prin aceia că-mi va veni cu totul din întâmplare"....

Şi norocul i-a trimis, spre bătrâneţe, din Lozana pe Loetiţia, fată frumoasă, de douăzeci de ani, care ducea acolo o viaţă cuminte de studii, de artă şi de dragoste mistică, de extaz şi de halucinaţie pentru autorul volumului D„er Ewinge Frühling". Loetiţia Erante, şi ea o desrădăcinată cum o arată numele, fiică orfană a unui veneţian şi a unei germane din munţii Elveţiei, nufăr de pe apele langunei înfrigurate şi al suflului curat dintre brazi şi gheţare. Loetitia Erante, simbol de bucurie rătăcitoare, cu picioare frumoase ca ale Dianei, care cutreera pământul gonind cerbul, cu faţa palidă a celor a căror inimă are nevoe de tot sângele trupului, cu ochii de culoarea orizontului regiunilor de coline. Loetiţia Erante era fericită visând şi iubind pe Valter Graul pe care nu-l cunoştea, pe care-l aştepta fără grabă, şi pe care l'ar fi putut aştepta toată viaţa, murind fericită cu speranţa că-l va întâlni măcar dincolo de mormânt...

Graul a aflat — din întâmplare — de existenţa acestei fecioare, care-l adoră. A iubit-o înainte de-a o vedea; a devenit un zeu după ce a văzut-o... Şi pentru a zecea oară în viaţa lui (Loetiţia nu i-a fost nici cea dintâi nici cea din urmă muză) Valter a crezut că „cerul i-a dăruit cel mai frumos juvaer pe care-l poate dărui unui om; frumuseţea ei este unică, iar fiinţa ei lăuntrică extraordinară. Dafnis urmărită de Apolon înainte de a fi fost schimbată în laur".

Trei ani au realizat fericirea visului său exaltat. In acest timp însă, intimitatea lor a germinat o tragedie: Posibilităţile de extaz orfic ale lui Valter s'au cristalizat într'o nouă operă literară, pregătindu-i sufletul pentru o altă iubire şi încă pentru o alta, în aşteptarea cărora, a fie căreia din ele, are să vibreze înfrigurat, ca în scrisoarea de la douăzeci şi doi de ani. Dar posibilităţile de extaz orfic ale Loetiţiei, în acei trei ani de fericire, au dispărut într'un fel de iubire burgheză. A început să nu mai fie decât o sclavă complezantă, aproape mută, un reflect al lui Valter, un reflect indiferent ca acela din saloanele cu oglinzi. „Am cunoscut, spune Graul, o Loetiţie exaltată, care sărea ca o gazelă piscurile vieţii, dar care deodată s'a culcat gâfâind la picioarele mele şi totul a fost isprăvit. Când intram în casă nu ştia să mă primească decât cu privirea rugătoare şi cu braţele întinse. Nu şi-a ţinut făgăduiala; credeam să fie când un demon, când o zână, când o sfântă, când o Mesalină, sau câteodată o panteră, apoi pasărea Paradisului care cât trăeşte, zboară.... A trebuit s'o părăsesc căci altfel m'ar fi distrus. *Sunt unele duioşii mai corozive decât viţiul şi de cât mânia*".

Loetiţia Erante a continuat să trăiască hrănindu-se cu amintirea fericirii; cu fiinţa lăuntrică satisfăcută că şi-a realizat nobilul har de orfism ce Dumnezeu a pus în ea; golită de aceste posibilităţi, a rămas o femee ca toate femeile, care a mai putul să se ataşeze de un burghez oarecare, fiindu-i devotată, iubindu-şi animalic copiii... A ajuns ceeace sunt dela început toate soţiile perfecte, perfecte din lipsă de vitalitate, din apatie, din indiferenţă, din lipsă de imaginaţie, din lene psihică, din laşitate animală, din tiranie socială, din ceeace burghezul superficial poate numi câteodată, o mare iubire, adică, în rezumat, din lipsa posibilităţii de „stări orfice"... Loetiţia ar fi putut chiar să înceapă aşa, căci lirismul ei nu avea intensitatea ce rupe zăgazuri; dacă nu-l întâlnea pe Graul, starea orfică la care se înălţase când trăia cu sine însăşi în odăiţa ei din aleea „des Musquines, în care parcă intra tot lacul Leman, amestecat cu azurul din aer", starea ei orfică s'ar fi diluat, s'ar fi nimicit în germene, în braţele unui Delussin cu care începuse o idilă, în ale cărei înguste limite începuse a se simţi foarte bine „uitând dorul de luceferi".

Norocul Loetiţei Erante a fost că a iubit-o, o clipă, Valter Graul şi astfel a scăpat-o de banalitate, dând putinţă excepţionalei scântei divine cu care a fost înzestrată, să atingă proporţiile unei rachete, care a strălucit, trecătoare, dar ca un torent de foc.

Dacă Graul nu avea tăria s'o părăsească, amândoi s'ar fi distrus mizerabil: el pierzând posibilităţile lui lirice, ea uzându-se în suferinţe, fără să se mai realizeze în cea de a doua ei viaţă, aceea de femee normală.

...Ingrozitorul vers al lui Swinburne este legea tuturor, chiar a supraoamenilor : „Timpul face din dragoste cadavre sau soţii"!... Nici o dragoste nu scapă acestei legi; eroii patimii dau şi ei numai iluzia unei strălucite excepţii; şi aceştia chiar, sunt aşa de rari pe pământ... Pătimaşi ca Valter Graul, ca Ludovic I al Bavariei, ca Shelley, sunt puţini; dar şi mai puţine femei ca Safo, ca Louise Labé, ca Manon Lescaut, ca Mathilde de La Môle..

Edmond Jaloux a izbutit în această carte, parcă mai mult decât în toate operile lui, să ne dea şi încă cu mijloace superioare artei lui Proust, ceeace pare specialitatea acestui mare scriitor, adică o neînchipuit de complexă, de totală, deci de reală viaţă sufletească a tuturor personagiilor, chiar ale celor de pe al doilea plan. Paralel cu romanul Loetiţia-Valter, şi tot atât de viu, trăeşte în această carte şi romanul misticei Erante cu Delussin. Pe malul lacului Lozanei şi noaptea pe străzile ei misterioase, se desfăşură o idilă de aprigă melancolie între acest francez îndrăgostit, dar paralizat de criticism şi această fată entuziastă, dar acea anterioară totalei sale expansiuni lirice. Iar sărutarea lor pătimaşă, care încheia poetica lor rătăcire din fiecare noapte, dovedeşte (dar pentru aceasta trebue geniul lui Ed. Jaloux) că sufletul cu trupul este o singură unitate. Acea sărutare „gravă şi tristă, dătătoare de o fericire sfâşietoare", este aceiaşi împărtăşire ca şi unele strângeri de mână, ca şi unele priviri în ochi. Iar încleştarea buzelor poate să nu fie nimic mai mult decât un perfect acord asupra oricărui banal subiect de convorbire. Este minunată prostia omenească care a despărţit, principial, comunicarea prin sărut de toate celelalte comunicări mai puţin materializate. Sărutul, numai printr'o artificializare viţioasă, presupune întotdeauna gândul posesiunii dublat de gelozie nobilă. Ed. Jaloux te face să înţelegi o nouă şi fecundă concepţie despre dragoste, mult mai conformă cu firea omului, care-i alta (vai !) de cât aceia presupusă de un idealism romantic. Un bărbat şi o femee, (chiar bărbatul alteia şi femeia altuia) într'un moment de emoţie în faţa unui peisaj, sau cetind o poezie, sau auzind o simfonie, îşi pot pune în comun, emoţia prin contactul cel mai bun conducător de fluid spiritual: buzele, fără ca aceasta să fie o „trădare".

Cartea mai are încă un plan, încă un aspect : Delussin iubeşte pe Loetiţia, ar putea-o cuceri, dar preferă să o lase să-şi realizeze şi să-şi epuizeze visul şi în acest scop o „oferă" el însuşi lui Graul, ca apoi să-i revină lui, mai sigur şi mai înţelegătoare (ceeace în fapt nu se întâmplă).

Unde este milenara gelozie fizică? Această tiranie pe care trupul n'o înţelege decât foarte rar, şi din care morala construită de oameni a făcut o lege implacabilă, apare, de la război încoace, ca un sentiment de origină mai mult intelectuală. De când triumfă „mărturisirea trupului", gelozia se desparte de cortejul ei moral făcut din concepţia proprietăţii şi a onoarei, rămânând din ce în ce tot mai mult o chestie de temperament individual, o problemă exclusiv trupească, ce va pricinui tot mai puţine tragedii, degajând tot mai mult libertatea spiritualizării omului şi astfel progresul civilizaţiei.

D. V. BARNOSCHI

INSEMNĂRI

Emile Zola

Se fac multe comemorări în zilele noastre, chiar prea multe după unii, veșnic nemulțumiți. Dar trebue oare să ne plângem de asta?

La 6 Octombrie curent, prietenii lui Zola au comemorat a 27-a aniversare a morții marelui scriitor naturalist. Romanele sale se citesc mai puțin, figura sa e împăinjenită în ceața uitării; dar, din când în când, amintirea se aprinde în vâlvătăi din cenușa vremurilor, problemele puse de el ridică, până azi, aprinse discuții și pătimașe dezbateri.

In 1924, Ianuarie 27, cu prilejul așezării unei plăci comemorative pe casa lui natală, în strada Sf. Joseph, la Paris, Montorgueuil evocă în „Le Temps", arzătoarea lui fire de meridional.

Zola este în adevăr un om de sud nu numai prin numele și origina tatălui său, care era Venețian, ci și prin înfățișarea fizică, prin temperament și prin dragostea statornică pentru Provence, patria copilăriei lui. Căci dacă întâmplarea a făcut ca el să se nască în Paris, să se reîntoarcă în Paris ca să debuteze în literatură acolo, la 18 ani. După moartea tatălui său, adevărata lui patrie rămâne sudul, Provence, de care vorbește mereu, mai ales în scrisorile către Cezanne, Coste, Valabrègue, scrisori ce sunt o confesiune a tinereții lui grele și plină de curaj.

Iată apoi moartea lui tragică și neașteptată, în impresiunile proaspete din jurnalul intim al lui Jules Claretie:

„1 Oct. 1902. Tâlharul de noapte, despre care vorbește Evanghelia, a intrat la Zola și l-a înăbușit. *„La Libre Parole"* anunță astfel întâmplarea: *„Un fapt divers naturalist: Zola asfixiat"*. Atâta tot. Emoția a fost mare și Louis Depret, pesimist ca totdeauna, a conchis o sinucidere. Nu, este un accident vulgar, o moarte absurdă în oroarea ei. Eri Marți, am fost în rue de Bruxelles. . .

Emile Zola

Un servitor în livrea ne primește, ne conduce în salon, deschide ușa. Sub portretele lui Zola și al Doamnei Zola, în fața bustului de bronz aurit, împodobit deja cu flori, în jurul mesei întinse, vre-o câți-va prieteni, zece la număr, iau dejunul; bărbați, Bruneau, Desmolin, sculptorul; medici în halate albe de spital, cu calote în cap, doctorul Laborde, doctorul Lara. O singură femee, fără pălărie, într'o rochie de lână, d-na Charpentier cu Charpentier, foarte congestionat. Fața lui Adrien Bruneau pare răvășită, devastată de lacrimi. Ei se ridică. Incepem a vorbi.

— Ce nenorocire! Și ce moarte!

— O moarte de fapt divers! repetă d-na Charpentier, ridicând brațele, el Zola! E prea idiot!

Și cuvintele acestea: „E prea idiot" revin ca vorbele femeești pline de banalitate în *„Une Page d'amour"* când e vorba de moartea lui Croizette în *le Sphinx*.

In vestibul, după un grilaj de fer găurit, adus din vre-o călătorie în Italia, șervete albe au fost întinse, ca niște perdele brise-brise. Desmoulin împinge grilajul. Indărătul șervetelor albe e un cerceaf mare, alb, sub care se desenează o formă înțepenită asemenea cadavrului lui Godefroy Cavaignac pe mormântul său, dar mai masivă.

E corpul lui Zola, care a fost lăsat acolo, tăiat, pe o masă. Un fel de cabaret, unde se mănâncă, acolo sus printre bibelouri și obiecte de artă, în lumina cernită prin vitrouri gotice — jos o Morgă.

Nu se vede cadavrul, dar mirosul te apucă de nas. Capul e acoperit ca și trupul. Desmoulin ridică un colț de cerceaf și capul apare fără sânge, marmorean, brutal, voluntar, dar foarte frumos. Naturalismul morții, lucru ciudat, idealizează. Fruntea solidă, nasul scurt, tăiat drept, gura aceia mută sub mustățile tușinate, părul plantat bățos, îmi înfățișează un Zola mai puternic, plămădit parcă de un statuar maestru. E măreț în puterea lui adormită. Dacă n'ar fi fost încărunțit mi s'ar fi părut că e așa cum a fost odinioară, dar cu ceva mai august în această imobilitate tragică. Ai fi zis că e capul vre-unui hughenot decapitat, și ceiace trezește această idee, e sângele care, sub barba căruntă, apare, coborînd spre piept; un sânge mai mult trandafiriu decât roș, deglobulizat poate prin asfixie și asemenea unei măzgălituri cu dulceață de fragi.

Desmoulin, la capul său, îmi zice atunci, arătându-mi o cută mare a cearceafului, ce se desemnează sub piept:

— Iată gaura! E despicat!

Apoi, pe când eu privesc fruntea aceia lată sub care s'au zbătut atâtea pasiuni, au trecut atâtea cuvinte, s'au îmbulzit atâtea personagii, Desmoulin, solid, îndesat, oacheș, cu fața smeadă, ia capul mortului între mâni și zice:

— Douăzeci de ani din viața mea sunt aci, înlăuntru!

Lovește cu mâna dreaptă capul mortului, ca și când l-ar mângâia, bătându-l ușor și familiar:

— Pauvre vieux! Va!

Capul se clatină, parc'ar fi fost tăiat, pe când cine știe ce mișcare a mușchilor face să mi se pară că nara stângă palpită și dă capului mort o aparență de viață.

— Știi, a mișcat nara!

El însă nu a putut vedea nimic de unde era așezat. Trage cearceaful alb peste fața cu ochii închiși: Zola a dispărut.

Urcăm îndărăt.

Cineva care a văzut pe d-na Zola la Neuilly îmi povestește ce a spus.

E sinistru. O viziune de a lui Edgard Poë — o halucinație de a lui Copeau. Erau trei după miezul nopții. Ea se simte rău și se scoală..., intră în camera ei și în timpul acesta își vine în puteri, ia aer. Zola se plânge de dureri de cap.

— Dacă am suna să vină servitoarea?

— Nu, vezi că și câinele e bolnav, vom fi mâncat ceva care nu a fost bun. O să treacă. Mai repetă încă odată „să nu mai supărăm pe nimeni". D-na Zola se culcă din nou. Se trezește apoi și vede pe Zola afară din pat cu capul în jos. Il strigă „Emile, Emile, culcă-te, culcă-te din nou!"

Dar această viziune teribilă e confuză, oxidul de carbon care ucide pe Zola, care e așezat mai jos decât ea se urcă până la ea și o amețește. Totul se învârtește. Leșină".

Trăim în aceste pagini emoțiile de acum 27 ani. Mai mult discutăm azi probleme pe care Zola, campionul naturaliștilor, le-a pus acum 35—40 de ani. Aceiași polemică ce s'a încins între Zola și Brunetière în 1850 a fost reluată de t'Serstevens și Louis Dumour. t'Serstevens susține teza lui Brunetière, iar Louis Dumour pe a lui Zola.

Incă nici azi nu se știe dacă romanul trebue sau nu să fie documentar ori, cum zicea Zola, experimental. Polemica s'a început dela o reclamă de librărie, în care se spunea că Paul Morand s'a documentat pentru romanul său „Lewis et Irène" făcând un stagiu de șase luni într'o bancă. Reclama însă era numai reclamă căci Morand nu a intrat în bănci decât doară ca client, iar pentru romanul său câteva ore de conversație cu un prieten financiar i-au procurat toate informațiile de care avea nevoie.

Mai interesant, însă, e că în această polemică, Louis Dumour susține că Brunetière atacă pe Zola tocmai pentru că *nu e documentat* în romanele sale, că nu e naturalist ci romantic și încă un prost romantic.

Cea mai potrivită comemorare din partea prietenilor și admiratorilor lui Zola ar fi complectarea operei sale prin adunarea și scoaterea în volume a nenumăratelor articole cu care a colaborat la diferite ziare din provincie și Paris: *Sémaphore de Marseille*, *„Marseillaise"*, ziar creat de Zola în timpul războiului de la 1870 cu prietenul său Marius Roux, *Petit Journal*, *Evénement ilustré*, *Journal de Dimanche*, *l'Evénement* a lui Villemessant în care a publicat o serie de portrete instantanee la rubrica *Marbres et Plâtres*. A scris apoi la *Illustration*, la *Figaro*, *Gaulois*, *Le Rappel*, *La Cloche* și *Le Corsaire*, suspendat din ordinul guvernului; în fine la un ziar, *Le Situation*, editat de un român, Grigore Ganesco.

Ar fi extrem de interesant să cunoaștem această colecție de articole asupra politicii, artei, alegerilor academice, literaturii scrise după hazardul actualității și desigur pline de multe observații, judecăți și reflecții demne de scos din adâncurile uitării.

I. S.

Proectele lui Eisenstein

Cunoscutul regisor cinematografic din Rusia Sovietică, Eisenștein, a ținut la Berlin, prin radio, o conferință despre arta cinematografiei.

Eisenștein condamnă „filmul sonor"; îl crede numai o „fază de tranziție" care nu se va înrădăcina în cinematografia modernă...

Se știe că realizatorul senzaționarului „Potemkin", în urma eșecului suferit cu filmul „propagandist" numit „Linia Generală" (înscenarea demonstrativă a politicei administrative și economice de sub sovietele conduse de dictatura lui Stalin), intenționează să monteze o grandioasă înscenare în tablouri vii după „Capitalul" lui Marx.

Femeia turcă de azi

Un american care a fost nevoit să petreacă timpul războiului la Constantinopol și în Balcani și care a revenit în Turcia odată cu căderea vechiului regim, d. Harold Armstrong, a publicat însemnări interesante asupra anilor care au văzut transformarea deplină a unei țări și a unui popor. A cunoscut femeia turcă voalată, aproape captivă în aparență, dar atât de liberă în realitate sub feregeaua și „cearceaful" (halatul) ei. Nu e de mirare că preferințele și părerile de rău ale autorului — cel puțin părerile de rău ale călătorului avid de pitorescul lumii — merg către femeia turcă de altădată.

In marea lor majoritate, declară americanul, femeile n'au fost atinse de revoluție. In interiorul țării, femeile sunt încă voalate și vin puțin în legătură cu bărbații. Dar în orașe, la Constantinopol, e cu totul altfel. Această minoritate feminină, atât de repede europenizată e — pentru a cita cuvintele unei turcoaice — „mai necredincioasă decât necredincioșii". Imbrăcate după moda occidentală, ele trăesc întocmai ca occidentalele. „Rezultatul, spune d. Armstrong, e displăcut pentru ochi". Nu există un tip pur la turci; rasa lor, de-alungul veacurilor, s'a amestecat aproape cu toate popoarele de pe glob. In afară de câteva circaziene, turcoaicele nu sunt frumoase și vechiul lor costum le era bine-venit: le învăluia în mister și scotea în evidență ceiace au mai frumos: ochii și le ascundea silueta cam greoae. Costumul european nu le vine tot atât de bine.

O altă schimbare semnalată de d. Armstrong la Constantinopol unde nu se mai poartă vălul, e că femeile au pierdut din atracție. Când nu erau văzute, când erau numai imaginate, atât străinii cât și turcii cugetau numai la ele. Cea mai mică atenție, culeasă în treacăt, devenea un eveniment... Iată ce a văzut americanul: Intr'o prăvălie, unde intrase să mănânce *mahalibe*, au intrat și două fete, turcoaice, îmbrăcate ca la Paris. Bărbații din prăvălie le-au privit cu nepăsare. Fetele au plecat și nimeni nu le-a urmărit, de la distanță, precum s'ar fi întâmplat altă dată. Și nu se știe, închee d. Armstrong dacă femeilor turce le convine această nepăsare... — *A.*

Problema traducerilor literare

In America e un adevărat potop de traduceri. Editorii din Europa nu sunt însă suficient orientați asupra importanței și valorii editurilor americane și astfel ei dau dreptul de traducere celui care se prezintă mai întâiu, fără a mai cerceta calitatea și valoarea lui. Cele mai multe traduceri se fac în Spania și în America atină. In Franța se cer de către editorii străini pentru dreptul de traducere sume atât de exagerate, încât nu mai rămâne aproape nimic pentru traducător. Urmarea e că se fac puține traduceri: Alegerea operelor care se traduc în italienește e cât se poate de proastă. Operele se aleg după considerații de succese exterioare. Cu toate acestea se poate constata că s'au făcut progrese și acolo. Editura „Treves" din Milano și-a început activitatea cu editarea celor mai buni autori străini. Traducătorii sunt, în general, rău plătiți. In schimb, în Anglia situația traducătorilor e mai bună. Totuși, traducerile nu sunt la înălțime.

In Germania conjuctura e la înălțime. Pretutindeni a crescut interesul față de literaturile străine în așa măsură încât o comparație cu starea dinainte de războiu nici nu se poate face. Autorii germani au început chiar să se plângă de invazia celor străini. In Cehoslovacia situația comercială a editorilor de traduceri se prezintă astfel: 10 la sută au dat editorilor câștiguri; 40 la sută au acoperit cheltuelile, iar restul de 50 la sută au încheiat socotelile cu deficit. In privința calității literare au fost 30 la sută din traduceri foarte bune, 8 la sută destul de slabe, 2 la sută foarte rele. Restul mulțumitor.

Despre România nu se vorbește nimic. — **I. B.**

Mărunte

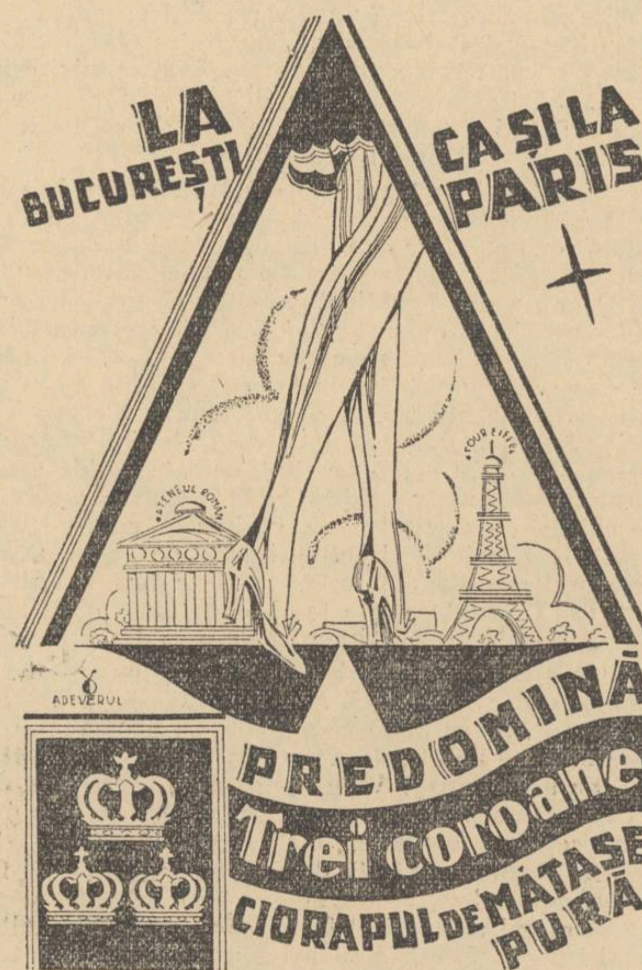
— D. Mihail Drumeș autorul volumului de nuvele „Capcana" va scoate un roman intitulat „Sfântul Părere", care va apărea mai întâi în foiletonul ziarului „Dimineața", apoi în volum la „Cartea Românească".

NOU!

A apărut **Scrisoarea unei necunoscute** de STEFAN ZWEIG

în Biblioteca Dimineața Nr. 119 Prețul 8 Lei

De vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare.

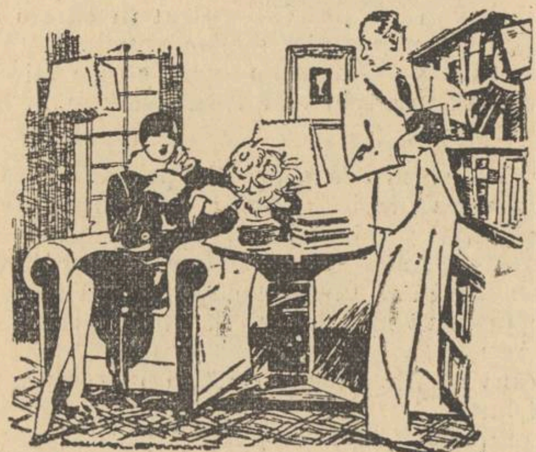

Lecţie

— Mamă, cum se află volumul unui butoiu în litri?
— Nu știu. Intreabă pe tată-tu.

Lectură

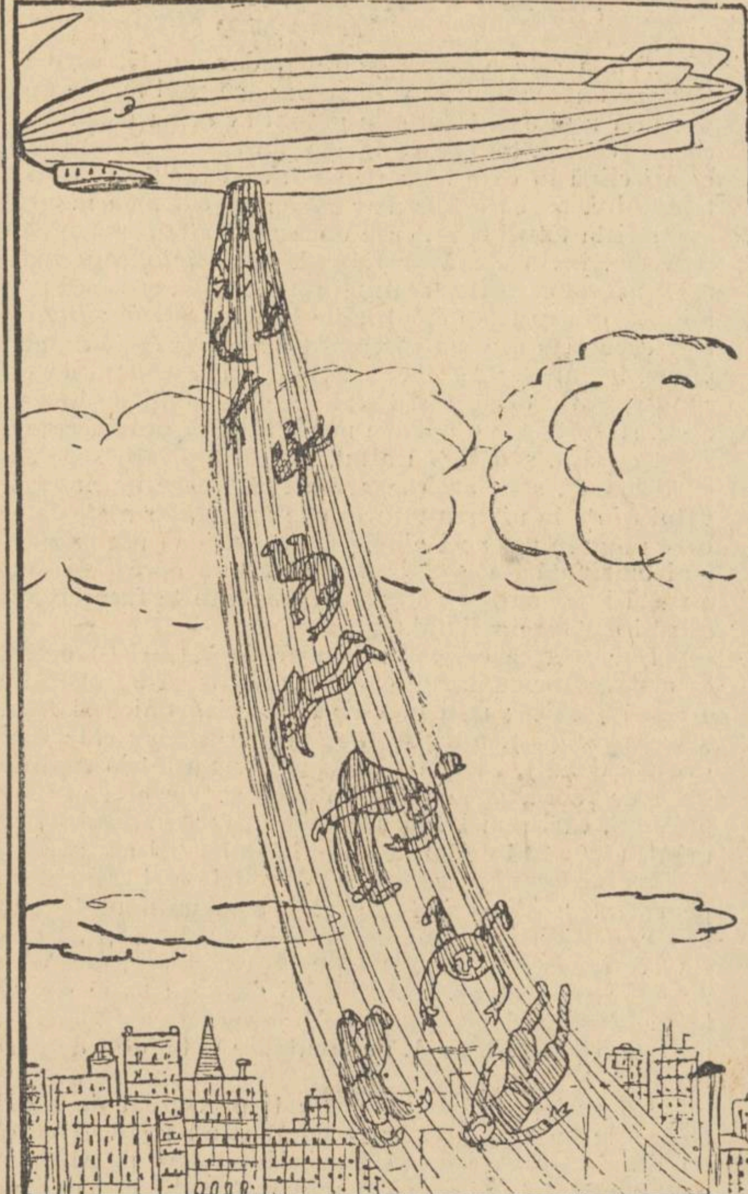
EL. — Ți-a plăcut cartea pe care ți-am împrumutat-o?
EA. — M'a pasionat. Ai uitat o mulțime de scrisori între foi.

Admirație

HOȚUL (proprietarului). — Strașnic vin! De unde l-ai cumpărat?

Oaspeţii nepoftiţi

Ultimul „Zeppelin" e înzestrat cu niște aparte care, cu ajutorul unui puternic curent de apă, îndepărtează oaspeții nepoftiți ai aeronavei. *(„Simplicissmus")*

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 464

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 27 Oct. 1929

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888–1897, CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT IN 1893

Jurnalism și literatură

Ziaristica și literatura s'au manifestat multă vreme pe terenuri deosebite. Se credea chiar că între ele n'ar putea să existe nici-o apropiere, nici-o înrudire. Acest lucru îl afirmau atât jurnaliștii cât și scriitorii. Mai ales aceștia din urmă. Presa și literatura erau două activități care se excludeau una pe alta. Intre ele se părea că există contradicție absolută. Chiar antipatie.

Este evident că se poate spune, cu destulă dreptate, că între ziaristică și literatură există deosebiri esențiale. Mai întâi, în ce privește natura lor. Literatura este artă. Așadar este un joc al spiritului, care, în primul rând, trebue să placă, să distreze. Orice literatură trebue să aibă acest caracter. Deabia după ce această condiție a fost satisfăcută, poate fi vorba de celelalte atribuții ale literaturei. Deabia după ce constat că un roman este *bine scris*, încep să apreciez conținutul lui moral, social, sufletesc. O literatură — oricâtă valoare socială, morală, sufletească ar cuprinde — dacă nu este bine scrisă este inexistentă. Conținutul ei, în acest caz, poate fi strălucit, minunat, original, dar nu mai este literatură. (Asta nu înseamnă că dacă o literatură este *numai* bine scrisă, este perfectă. Este doar citibilă, atât. O astfel de literatură este cea mai banală din literaturi, dar este literatură. Toată vechea discuție asupra identității fondului și a formei se rezolvă, astfel, simplu și clar, dela sine).

Ziaristica nu este artă. Nu este un simplu joc (cel puțin în esența ei). Ea nu tinde să placă, să distreze. Ziaristica purcede dintr'o altă nevoie. Nevoia de informație, în primul loc. Așadar satisface curiozitatea socială a individului. Și prin asta îndeplinește o funcție socială. Este un aliment spiritual de care omul în societate nu se poate lipsi. Câți oameni sunt care n'au citit o carte de literatură în viața lor, dar care nu se simt bine dacă nu-și cetesc jurnalul în fiecare dimineață. Este clar că, aici, planul pe care se manifestă ziaristica este cu totul altul decât acela al literaturei.

Și mai este ceva. Dacă o primă condiție de existență a literaturei este să fie bine scrisă, ziaristica cere și ea aceeaș condiție. Cu o singură nuanță (destul de delicată și care trebue notată cu prudență): a scri bine în literatură și a scri bine în ziaristică sunt două lucruri deosebite. Stilul literar nu coincide cu stilul ziaristic; este chiar între amândouă o esențială deosebire. Un articol de jurnal scris *literar* este un articol mediocru, după cum mediocră este și o bucată de literatură scrisă gazetărește. Stilul ziaristic cere câteva calități de care literatura nu are nevoie numaidecât. Stilul jurnalistic cere în primul rând claritate și repeziciune. (Exactitatea și preciziunea nu intră în chestie. De multeori exactitatea și precizia, în ziaristică constitue un defect grav. O minciună clară, logică, mânuită cu abilitate și repeziciune, este câteodată de mai mare efect jurnalistic decât un adevăr oarecare, cât de clar și de precis ar fi. Prin asta rolul informativ al ziaristicei descrește în chip evident: dar este interesant că *aici* e unul din punctele de contact ale ziaristicei cu literatura, care este și ea o minciună, logic vorbind). Stilul jurnalistic este stilul care se poate învăța, care se poate deprinde. Stilul literar nu se învață niciodată El se crează pe sine, mereu nou și original în fiecare scriitor.

Talentul ziaristului nu se confundă deloc cu talentul scriitorului. Talentul ziaristului este făcut din mult meșteșug, din inteligență și pricepere, și din foarte multă dibăcie. La toate acestea se adaogă rutina inevitabilă a scrisului zilnic, și fără de care, dealtfel, activitatea ziaristică nici nu se poate închipui. Pentrucă ziaristica este, înainte de toate, o meserie.

Tendința pe care, în epoca noastră, o are literatura de a deveni meserie, a apropiat tot mai mult pe scriitor de jurnalism. Se cunosc cazuri celebre de scriitori care duc strălucit această dublă activitate. Foarte rar, însă, ca aceste două activități să se confunde. Ele rămân întotdeauna pe planuri diferite. Totuș, la scriitorii-jurnaliști, opera literară nu scapă de infiltrații jurnalistice, cum este și natural. Iar jurnalismul scriitorilor este întotdeauna colorat cu literatură. Exemple se pot găsi multe.

Cine câștigă din această colaborare? Ziaristica sau literatura?

Tocmai din pricină că stilul jurnalistic se poate învăța, un scriitor poate deveni jurnalist, dacă își dă osteneala. Un ziarist, însă, dacă nu este deja scriitor, nu poate deveni scriitor veritabil niciodată. Istoria literară cunoaște cazuri de scriitori trecuți la jurnalism, și continuând a fi scriitori. Mari ziariști care să fi *devenit* scriitori nu se prea cunosc. Formula e în bună parte justă. Că sunt jurnaliști de vocație, nimeni nu contestă. E sigur, însă, că să înveți să scrii versuri sau să compui romane este cu neputință. La universitățile occidentale se predau cursuri de jurnalistică; există școale de jurnalistică. V'ați putea închipui o școală, cu cursuri și examene, pentru predarea artei de a compune romane sau de a scrie versuri, din care ar ieși poeți cu diplomă și doctori în nuvelă?

Deobicei, pentru a demonstra foloasele pe care le aduce literaturei jurnalismul se pledează cam așa: Jurnalismul pune pe scriitor în contact direct și continuu cu o viață reală, cu viața de toate zilele; îi îmbogățește viziunea cu fapte; îi ascute spiritul de observație; îi disciplinează talentul; și așa mai departe...

Aceste afirmații cuprind oarecare adevăr. Este adevărat că jurnalismul poate îmbogăți viziunea unui scriitor cu anumite fapte care se pot afla numai în culisele sălilor de redacție. Să admitem chiar că i-ar ascuți spiritul de observație și că l'ar pune în contact cu viața reală (deși acest contact cu viața reală scriitorul îl poate avea și în altă parte și câteodată cu mai mult profit omenesc și literar decât în sălile de redacție). Toate acestea sunt foloase. Infiltrațiile primejdioase ale jurnalismului în literatură se întind în altă direcție.

Stilul literar și puterea de creație literară nu se pot învăța. Acestea sunt fenomene care țin de instinct. Activitatea ziaristică la un scriitor nu-i poate știrbi puterea de creație. Dar i-o poate modifica. Rutina scrisului zilnic îl obligă să privească viața *jurnalistic*. Adică să privească repede, să caute în viață aspectele *frapante*, nu cele esențiale. Să gândească repede, să asimileze și să reproducă imediat ce a asimilat. Transformarea interioară se face în grabă. Scriitorul jurnalist observă deobicei bine, dar nu observă tot. Și mai ales nu adâncește lucrurile prea mult. Meditația îndelungată îi este interzisă. N'are timp pentru asta. Rutina jurnalistică se întinde astfel și în literatură.

De aici tendința de a fabrica literatură *în serie*, ca și articolele de ziar. Este un rezultat fatal, de care scapă foarte puțini.

Este clar că aici literatura este cea care pierde. E normal ca balanța să nu poată sta multă vreme în echilibru. Și, potrivit legii confortabile a celui mai mic efort, este normal ca rutina jurnalismului să domineze la un moment dat creația literară.

Un punct de contact autentic între jurnalism și literatură îl oferă reportajul. Și nu numai — cum s'ar putea crede — marele reportaj, senzațional și care este, *deja*, literatură. Orice reportaj, dela faptele diverse până la impresiile de călătorie. Este singurul aliment, sănătos, limpede, nefalșificat, care poate hrăni pe scriitor. Singurul aliment care i se oferă netransformat de complicațiile intrigilor și intereselor redacționale. In ultimii ani reportajul a fost practicat — întotdeauna cu succes — de foarte mulți scriitori, în străinătate mai ales. Este singurul profit real pe care îl poate avea literatura de pe urma jurnalismului. Dar e drept că reportajul este altceva decât jurnalismul propriu zis. Jurnalismul, așa cum este înțeles aproape pretutindeni și în România mai ales, înseamnă jurnalism politic. Scriitorul care, fără o vocație politică specială și fără o convingere politică oarecare, face jurnalism politic, riscă ușor să-și împotmolească talentul de scriitor.

Or, scriitorul nu poate să profite de pe urma jurnalismului decât dominându-l, uzând de jurnalism, fără a se lăsa uzat de jurnalism.

De pe urma acestei vieţuiri împreună jurnalismul n'a pierdut niciodată. Intrarea scriitorilor în jurnalism înseamnă pentru acesta o ridicare a nivelului scrisului. De când, la noi, mai ales după războI, scriitorii au început să facă jurnalism, calitatea stilistică a ziarelor s'a îmbunătățit. (Că mai sânt multe lucruri de făcut în această direcție și că la noi a scri frumos și bine este încă o noțiune puțin clară chiar pentru unii „scriitori" — aceasta este altă chestie, care cere și merită capitole speciale).

In orice caz vechea credință că între jurnalism și literatură ar exista contradicții și incompatibilități absolute — nu mai are curs. A fost un prejudițiu născocit pe vremea când literatura nu era considerată ca o meserie. Lucrurile s'au schimbat cu desăvârșire în această privință. De pe urma acestei schimbări literatura și jurnalismul, apropiindu-se, nu pot decât să câștige.

Dar, poate, mai mult jurnalismul decât literatura....

AL. A. PHILIPPIDE

Elegie nouă

Intâmplarea pe care nevrednic o însemn
Alții n'au s'o tăgăduiască, dar tu care ai ucis-o știi
E de alt și acum sus în codru schitul de lemn
Intre stejarii roșii ai toamnelor ruginii.
veșnice
Pe acolo goana pornise înainte
Și buciumele înfioraseră tăcerile drumului pierdut,
Numai în răcoarea părăginirei sfinte
Măceșii morților păstrau liniștea veacului trecut.
A fost zice-se schit mare de maici odinioară
Acum păreți de bârne păreau corabia înecului străvechi
Cuiburi pustii astupau ferestrele din afară
Parcă un uriaș ar fi vârât șomoioage în urechi.
Singurătatea prădată de candeli și sfeșnice
Inăbușea astfel toate ispitele glasului viu
Ca să nu mai turbure sub țărână somnuri cu păcate

Prefăcuse amiaza albă în amurg târziu.

Deodată, tremurătoare ca din mormânt ivită
O căprioară în cutezare de poveste sau de vis necrezut
S'a îndreptat spre icoana pe care se deslușea zugrăvită
Maica, ținând în brațe pe cel pentru toți știut.
Avea să îngenunchie făptura cu ochi de fecioară
In clipa în care larma codrului încercuit creștea?
Avea să întindă mâna Sfânta cu priviri de căprioară?
Din vopseaua ce părăsită de sărutări — mucezea?
Cu un salt speriat — vânatul pe subt boltă a trecut
Ieșind la lumină printr'o spărtură de lemn putrezit
Sărind înapoi mormintele între stejari s'a pierdut...
— Nu s'a pierdut — nu s'a pierdut — s'a găsit!
I-am văzut ochii plânși — i-am văzut pieptul spintecat
Pentru câini — și pentru oameni dat
Și pentru jalea nevrednică a toamnelor ruginii
Și pentru tine care ai ucis și știi.

ADRIAN MANIU

Alexandru Davila

Nu vom încerca — și nici nu e momentul — să închegăm astăzi aci un capitol din istoria teatrului românesc, legat de altfel pentru totdeauna de numele fostului director general al teatrelor. Vom încerca numai să dăm câteva sugestii în afară de lucrurile mai bine cunoscute.

Alexandru Davila, deși de origină străină — a fost fiul doctorului Carol Davila, întemeetorul disciplinei medicale la noi — a scris acum treizeci de ani *cea mai bună* dramă istorică din literatura românească: „*Vlaicu Vodă*".

Din paseismul drag și caracteristic dramei romantice de pretutindeni și mai ales din Franța, sub a cărei influență directă am stat la începuturile noastre în teatru, Davila a știut să soarbă mai multă substanță decât toți ceilalți autori ai noștri. Iși sublinia prin aceasta într'un fel cu totul neașteptat, o autenticitate națională care a alcătuit lamura trainică a operei lui, proaspătă de altfel și astăzi, ca în primele zile ale creațiunii.

TEATRUL NAȚIONAL

SOCIETATEA DRAMATICA

MARȚI, 12 FEBRUARIE 1902

SE VA REPRESENTA PENTRU PRIMA ÓRĂ

VLAICU-VODĂ

Dramă în 5 acte și în versuri de D-nu ALEXANDRU DAVILA.
Decoruri noui de D-nu ROMEO GIROLAMO. — Costume noui de D-nu ILIE BERGHER

DISTRIBUȚIA:

Vlaicu-Vodă	D-nu Const. I. Nottara	Baldovin	D-nu F. Simionescu
Rumân Grue	" N. Soreanu	Pârcalabul Curței	" Z. Bârsan
Mircea Basarab	" Ar. N. Demetriad	Solul sârbesc	" F. Bulandra
Costea Mușat	" Ion Petrescu	Moș Neagul	" Th. Petrescu
Banul Miked	" V. Leonescu	Un cășșel	" A. Barbelian
Spătarul Dragomir	" V. Cernat	Antêiul boer	" St. Decu
Groza Moldoveanul	" P. Stu[illegible]	Al douilea boer	" A. Barbelian
Prea Cuviosul Nicodim	" G. Achille	Al treilea boer	" R. Castriș
Pala Italianul	" Aurel Petrescu	Antêiul moșnean	" P. Giucuretti
Baronul Kaliany	" I. I. Livescu	Al douilea moșnean	" R. Castriș
Vlad Dobceanul	" C. Mărculescu	Un boier bëtrân	" P. Giucuretti
Manea	" I. Constantiniu	Clara Dómna	D-ra Agata Bârsescu
Aldea Algiu	" G. Madan	Domnița Anca	" Titi Gheorghiu
Român Hârescul	" M. Geanau	Sanda	" M. Voiculescu
Murgul	" V. Maximilian	Un copil de casă	" Ir. Bărbulescu

Boieri. — Ostași. — Moșneni, etc

INCEPUTU LA 8½ ORE SEARA PRECIS

Imprimeria Statului

Afișul de mătasă al premierei

Cu totul interesantă, în această direcție ar fi o privire comparativă între Davila și Delavrancea. Nu ne e îngăduit să întârziem acum asupra amănuntelor, ci în primul rând asupra răsunetului acesta de adânc românesc, și de durabilitatea formelor în care a fost turnat. Și am îndrăsni să mai adăugăm acestor două nume, pentru a lămuri și mai bine ideia și a completa cât mai mult tabloul dramei istorice românești, încă un nume: pe Blaga. Sunt trei fețe ale aceleiaș probleme, trei opere diferite, trei neînrudite și totuși reprezentative temperamente.

Blaga — cu „Meșterul Manole" — este poetul misticismului etnic, al formelor nelămurite, al forțelor și ecourilor subpământene.

Delavrancea este smălțuitorul de limbă și de datină, este poetul frescei largi, lente și pitorești, în care natura românească se amestecă adeseori în materialul de sugestie — nu de construcție — al dramei.

Davila, de aceiaș autentică inspirație românească, isbutește față de Delavrancea — (Blaga e o regiune și un procedeu nou și aparte) — să construiască mai trainic, prin acea proporționare, înlănțuire și creștere atât de bine simțite și drămuite, necesare dramei.

Omenescul mai just, mai adâncit al lui Davila din „Vlaicu Vodă" — Delavrancea îl ajunge numai cu „Viforul" și încă fragmentar — desface firele sufletești, și poate printr'o curiozitate și să spunem relativă obiectivitate, în încleștarea personagiilor, deslușește o problemă capitală în istoria noastră, mult uitată în lucrările asemuitoare: problema religioasă și lupta adusă de ea.

Rezistența obișnuită și vitejească, gospodărească și elementară de luptă materială pentru moșie a Domnilor noștri, aci în „Vlaicu Vodă" e depășită, în subțirime și adâncimi de rezistența lui Vlaicu, apărătorul ortodoxiei în fața doamnei Clara, mama sa vitregă, cuceritoarea ascunsă a unui catolicism ce nu se poate sălășlui în Muntenia.

Din dragoste și cu întregul aparat de luptă și uneltiri din jurul problemei de mai sus, este admirabil construită piesa lui Davila. O intuiție precisă și ascuțită de altfel l-a făcut pe Davila să simtă precis fondul adevărat și adânc al sufletului românesc, — românism ce nu s'a putut niciodată deslipi, în clipele marilor sale realizări, de ortodoxismul său, de credința pe care Davila a însumat-o ca creator, dar a primit-o ca artist.

Și aci, în clipa aceasta presupusă de formațiune a lui Davila și totuși exactă de vreme ce ei îi datorim opera, — un gând.

Alexandru Davila a crescut am putea spune în intimitatea Curții, a unei Curți de consolidare și renaștere națională, aceea a marelui rege Carol I.

Larga undă de cunoaștere și de iubire a trecutului național, desfăcută atât de mănos astăzi peste o țară întreagă și generațiile în devenire se încerca numai să se pornească, dar nu pornise. Totuș această comoară exista, prețuită, adâncită, neîncetat sporită, într'un cerc restrâns.

Arta trecutului, în special bisericească, se asocia în prețuirea reginei Elisabeta și celor din jurul ei, din care nu trebuie să uităm pe însuș tatăl poetului, pe doctorul Carol Davila, apusean loial, subțire și cu gust, se asocia arta aceasta cu pitorescul neîntrecut al țării. Boerii — aristocrația de spiță și burghezia mare și robustă a Munteniei mai ales din ultima jumătate a veacului trecut — aduceau substanța sufletească, emotivitatea care le venea din obârșia și ascendența lor.

Intre aceste două focare, temperamentul sensibil și răsunător al scriitorului s'a încărcat. Și iată cum poate vrem să ghicim, s'a plăsmuit sufletul acestui mare poet dramatic român. Am încercat să schițăm această figură de demult a lui Alexandru Davila și pentru scriitor, dar mai ales pentru ceiace el reprezinta ca urmaș sufletesc al unei societăți dispărute, de renaștere națională.

Astăzi, însă, nu trebuie uitat și animatorul, realizatorul de acum cincisprezece ani. O mare energie și multiple daruri, au împins pe Davila, urmat de mai toți marii noștri actori de astăzi, făgăduelile teatrului românesc de atunci, ca de la Direcția generală a Teatrelor Naționale să treacă la direcția propriului său teatru.

Adoptarea unui anumit naturalism moderat, mai ales în desfășurarea piesei de salon franțuzești, împrospătarea repertoriului cu drama vremei luată din mai multe literaturi, n'a atras numai un public către o formulă nouă, ci cu adevărat a format un public. Și acesta este un alt mare merit al lui Davila.

In „Vlaicu Vodă" nu sunt numai ecouri adânci într'o urzeală de nedestrămat, și o limbă, ca un fagure de miere. Arhaizantă cu măsură, pitorească, expresivă, căutată cu un simț rar al limbii, rostirea aceasta duce cu ea un lirism limpede pe alocuri — o neprețuită comoară literară, care i-a și adus lui Davila, în anul acesta, cu câteva luni înainte de moarte, premiul național de poezie.

Teatrul și drama românească, pierd astăzi pe unul dintre cei mai mari făuritori ai lor.

Cu smerenie ne închinăm lui Alexandru Davila.

ION MARIN SADOVEANU

Din opera necunoscută a lui Alexandru Davila

S'a scris, poate încă nu îndeajuns, dar s'a scris mult, despre lucrarea — mereu tânără — cu care Alexandru Davila a surprins literatura dramatică românească acum 27 de ani.

A fost pomenită, la moartea lui, și activitatea-i prodigioasă care, la început, în cutezanța ei, s'a părut **transnovatoare:** e vorba de crearea adevăratului „spectacol" în teatrul românesc când, până la dânsul, am avut creațiuni ale câte unui artist excepțional întovărășite de producții voit-subalterne.

I I

Scena I

Fala   Moș Neagul

Prima pagină a manuscrisului operei „Vlaicu Vodă"

S'ar cuveni să se cunoască și dintre acele lucrări ale lui Davila cari până acuma nu erau decât la îndemâna investigatorilor — să nu zicem: a specialiștilor maniaci — și a unor grupuri restrânse de cititori.

(Continuare în pag. II-a)

In no. 12 anul XIX al „Convorbirilor literare" (dela 1 Mart 1886) găsim, la pagina 1071, o erotică a lui Davila.

Transcriem următoarele versuri:

Iacă timpul când prin foi,
Prin flori albe de cireşi,
Fac părechi doi câte doi
Vrăbii lângă vrăbioi...

Au gânditu-te-ai la stele
Ori ştiutu-m'ai la pândă
De-ai cătat printre perdele?
Spune: visurilor mele
Da-le-vei cândva isbândă?

„Cartea dragostei", antologie alcătuită de Radu D. Rosetti şi Eman. Cerbu (editura „Ancora"), a ales din lirica lui Davila următoarele patru strofe pe cari Vremea nu le-a păstrat cu desăvârşire intacte, dar cari nu sunt compromiţătoare pentru memoria celui ce avea să scrie: „Balada strămoşilor":

In ruinele tăcute ce pe gânduri stau de veacuri,
Şi duios şi-aduc- aminte timpul lor de slavă plin,
Tu privind la zarea largă unde soarele pe lacuri,
Pe livezi, pe flori, pe lanuri, toarnă viaţa din senin,

Şi simţind că tinereţea e ca soarele ce 'nvie
Sufletele ce sub colbul unor vremi trecute zac,
Mi-ai zis: „Cântă" şi cuvântu-ţi m'a pătruns. Ei bine, fie,
Tacă buciumul. Vorbească lira, ca să-ţi fiu pe plac.
Un acord întâi... O Doamne! cât de depărtat răsună!...
Vai! pe coarda primăverei mi-au trecut prea multe ierni!
Biata liră nu mai ştie cum se seamănă la lună
Gândurile tinereţei ce pe dânsa tu le cerni!
Iart-o, — şi-a uitat de doină... Vezi, copilă, nu e bine
Să se turbure odihna neştiutului trecut:
Nu trezi cu râsu-ţi tânăr visătoarele ruine;
Doarmă 'n pacea veşniciei sufletele ce-au tăcut.

Titlul poeziei acesteia e unul de răzgâiere: **„Dulcelui mic".**

* * *

In „Literatură şi Arta română", în 9 numere din colecţia anului 1898, Al. Davila a publicat **causerii** delicioase asupra Teatrului Naţional, pe cari revista condusă de N. Pătraşcu le intitula grav: Cronici teatrale.

Iată un fragment din „cronica" referitoare la **Secretarul general,** comedie localizată de Gusty, şi la **Tudorache Sucitul,** comedie de Toneanu şi Marinescu („Literatură şi Artă Română", anul III no. 12, p. 793—794):

„Socoteala de acasă nu s'a potrivit nici de astădată cu cea din târg. Socoteam că noua direcţiune a Teatrului Naţional ne va turna la falern *fără răgaz (fără milă ar zice amatorii de turburel) şi constat că ne oferă la turburel pe nerăsuflate. Recunosc, însă, că turburelul e gustos şi de viţă mănoasă. Cam must încă, nu e vorbă, neîndestul de pritocit, dar blajin capului şi dulce buzelor. Il bei pe nesimţite, stacană după stacană, şi când se lasă cortina, nu-ţi rămâne nici acrime, nici amărăciune pe suflet.*

„Secretarul general, *un craidon de secretar general cam vânturatic la purtare, dar foarte tras prin inel la vedere, e la urma urmei omul cel mai moral şi cel mai cuviincios ce se poate închipui, deoarece ia de soţie pe o victimă a craidoniei sale. O să-mi ziceţi că ea nu e singura victimă şi că, deoarece e vorba de reparaţiune, el ar avea multe victime de reparat. Aşa e. Dar neîndestularea codului nostru civil e de vină, care nu permite bigamia; ba chiar frate-său, codul penal, am auzit că o pedepseşte crâncen.*

„Iată pentruce craidonul secretar general nu se însoară decât cu una din victimele sale. Ah! dacă piesa s'ar petrece la Stambul, aferim! Ce de victime, dar ce de reparaţii şi ce de nunţi!"

* * *

Davila s'a arătat bun mânuitor al vocabularului epicei populare, nu numai în proza, plină de savoare, a „Basmului cu domniţa din vis" pantomină-balet în trei tablouri, — dar şi în unele poezii ocazionale. Desprindem următoarea enumerare din nişte stanţe scrise cu prilejul unui botez princiar:

...Lei paralei cu coarne creţe
Şi urşi greoi, şi vulpi isteţe
Şi iepurele şchiop;
Şi punţi d'aramă: bălţi de lapte;
Butoaie, cercuite 'n şapte
Strângând în doage-un zmeu
Pâraie, cu limbute valuri,
A' căror fermecate valuri
Dau înapoi mereu;
Şi câte multe, câte alte,
Cu care ne 'nşelam, încalte,
Necazuri şi nevoi,
Şi care (milă de la Domnul)
Ne legănau cu vise somnul
Şi sufletul din noi.

Acestea, împreună cu un mic fragment din drama'n versuri „Sutaşul Troian", cu şarja **trisilabicelor dactile** (publicată'ntâia oară în „Scena" din 1917), cu probleme de etimologie şi fonetică, cu amintiri, anecdote şi scrisori către actori (tipărite în „Rampa") au încăput în două volume intitulate „Din torsul zilelor" scoase de editura „Oltenia".

Amintirile lui privitoare la: Paul Verlaine, pictorul Grigorescu, Mircea Rosetti, Carmen Sylva, Gheorghe Creţeanu, V. G. Morţun, Caragiale, Haşdeu, Pompiliu Eliade, Coco Demetrescu, St. O. Iosif, doctorul Marcovici, etc., vor forma subiectul unui articol viitor.

B. L.

Ziaristul Fox, în cartea lui

Cinci zile printre leproşi

rodul anchetei la Lărgeanca, descrie suferinţele bolnavilor, pericolul groaznicei maladii, caracterul ei, cum s'o recunoaştem, cum să ne ferim.

Cinci zile printre leproşi

trebue să fie citită de toată lumea. Un volum de 50 pagini, cu numeroase fotografii. 20 lei.

Caleidoscop intelectual

Georg Kaiser la cabaret

Ne închipuim adesea că artiştii de valoare universală, din viaţă încă, au înfăţişare de statue de granit, renunţă la orice relaţii familiare, dispreţuesc cinematograful şi nu mai râd nici în somn. Indrăzneala din urmă a lui Georg Kaiser, unul din dramaturgii revoluţionari, ne va readuce la adevăr: acest mare autor a scris o „revistă" pentru cabaret — o „revistă" autentică, preferând plăcerile acestui gen în toată plenitudinea, în locul scenelor de revistă pe care alt dramaturg de întâiul rang, Bernard Shaw, obicinueşte să le introducă în piesele lui cele mai profunde.

Despre Georg Kaiser au circulat cele mai fantastice legende, Dumnezeu ştie câte din ele adevărate!...

Aşa bunăoară s'a spus că chiar în timpul succeselor dramatice, Georg Kaiser a furat unei doamne o bijuterie de preţ — pe care de altfel ar fi putut să şi-o cumpere, chiar mult mai frumoasă şi pe care i-ar fi stat mai bine să îngăduie să i se fure lui de către o doamnă cunoscută şi având dreptul să-l viziteze. Misterul furtului nu s'a luminat — şi nici Georg Kaiser n'a publicat sau reprezentat drama sau comedia rezultată din această experienţă.

S'a mai spus că Georg Kaiser — care-şi alege de obicei subiectele din societatea şi istoria Franţei, deşi e autor german — nu se duce niciodată la teatru, şi refuză cu încăpăţânare să vadă, înscenate, propriile lui lucrări. Ceiace este şi mai puţin explicabil pentru unanimitatea autorilor dramatici a căror unică fericire pe această lume pare a fi nu să audă şoptindu-li-se la ureche de glasul unei femei frumoase: — „Te iubesc!..." ci să audă aceleaşi cuvinte, pe scenă, urlate de o actriţă unui actor, indiferenţi amândoi, şi repetând doar un text ticluit şi scris la maşină.

Revista lui Georg Kaiser nu vrea să fie mai mult decât cere genul: o serie de tablouri amuzante sau bufe. Comicul lui Kaiser — care a scris încă din tinereţe acea supremă farsă biblică a Iuditei şi a lui Holofern sub titlul „Die jüdische Witwe" — scapără însă din contraste de mare forţă, şi pe care nu le-ar putea iscodi un simplu amator de cabaret sau un simplu autor de cuplete politice... Rămâi pe gânduri când douăsprezece dansatoare moderne se reazimă, la rând, pe umărul a doisprezece cavaleri în armură medievală, care par a fi ieşit din bolţile Catedralei şi sunt gata să purceadă spre Locurile Sfinte. Şi ţi se clatină toată siguranţa timpului, când trei negri, foarte negri, oferă publicului pe câte o tavă de argint, trei perfecte nuduri, ciucite pe trei tăvi de argint.

Invierea lui Bataille

Henri Bataille a ars în flăcările unei tragedii: tragedia iubirii sensuale, care duce pe bărbat şi pe femeie, unul spre altul, cu o putere tot atât de ne'nduplecată ca a Destinului din tragicii greci. Amănuntele vieţii lui intime, cunoscute la Paris tot atât de bine ca şi piesele lui, pasiunea lui pentru actriţa Berthe Bady, inspiratoarea, interpreta şi creatoarea tuturor eroinelor lui vii, dovedeau un amestec al vieţei cu filele lui dramatice care dau pieselor, şi azi încă, acel suflu de adevăr, care e mai emoţionant decât orice talent. Berthe Bady şi el, după iadul care a urmat iubirii lor scurte, au închis ochii la scurtă vreme unul după altul. In oraşelul de naştere al lui Bataille, se află un monument care-l înfăţişează pe acest tragic scriitor al amorului liber, ridicându-şi inima de-asupra capului.

Noul val de dramaturgi, noua spiritualitate a veacului care a văzut deschizându-se deodată la picioarele lui prăpastia războiului lumii, au lăsat în umbră durerile pariziene ale lui Henri Bataille. Dar poate fi uitată o suferinţă adevărată şi poate pieri zbuciumul unei minţi care a luptat patetic până la înfrângerea cu mirezmele otrăvite ale măruntaelor vieţei?... Odată cu Bataille a trăit acele conflicte, o bună parte a societăţii franceze care-şi întemeiază şi azi intelectualitatea şi morala pe o veche tradiţie de bună creştere, şi pe fructuoase hârtii bancare, rente viajere şi acţii industriale.

Nu, Bataille nu trebue lăsat pradă hienelor fără milă care, mistuind cadavrele cele mai ilustre, vor să dea omenirii o civilizaţie întemeiată pe mai multă ordine şi mai vie luciditate, deşi poate mai puţin savuroasă. Câteva din numele cele mai ilustre ale Franţei, d-nii Gaston Doumergue, Poincaré, Aristide Briand, Edourad Herriot, Louis Bartou, Maurice Maeterlinck, Emil Fabre, Bourget, Pierre Wolff, Sacha Guitry, au alcătuit o societate a amicilor lui Henri Bataille, pentru perpetuarea amintirii şi înălţarea unui monument de piatră, celui mai patetic dramaturg al amorului de la 1900.

Fericitul câştigător la loteria gloriei

N'am fi crezut că nici Cervantes, fericitul autor al romanului pentru copii, „Don Quichotte de la Mança", n'are statuie cel puţin în oraşele de care a pomenit în opera-i nemuritoare. La loteria gloriei, Cervantes a fost doar câştigătorul lozului celui mare. Nu s'a bucurat în viaţă de nici un fel de succes personal, iar cei care l-au cunoscut n'au putut da lămuriri extraordinare asupra strălucirii şi misterelor spiritului acestuia fără pereche. Nici alte opere, care să se ridice cât de cât la poalele universalităţii lui „Don Quichotte", nu ne-au rămas. Dacă vre-un cataclism istoric, asemănător aceluia care ne-a spulberat Biblia în originalul chaldeic sau atâtea din operele lui Sofocle, Euripide, Eschil şi Aristofan, ar fi mistuit mica poveste a cavalerului Tristei Figuri, omenirea ar fi fost lipsită de un monument al spiritului ei — nu stăm să mai facem socoteală ce pagubă şi dezastre ar fi urmat — iar Cervantes ar fi rămas un nume uitat şi înecat în milioanele de nume uitate ale mândrilor spanioli.

Dar norocul a fost mai mare decât, poate, geniul lui Cervantes, căci dacă destinul nu i-a mai dat putinţă să creeze şi a doua poveste nemaipomenită — precum lui Homer care după Iliada a cântat Odisseea şi precum lui Wagner care după „Aurul Rinului" a modulat cu acelaşi geniu „Tristan şi Isolda" — i-a dăruit în schimb o pleiadă de critici literari, presăraţi prin veacuri, până'n zilele noastre, care au adăogat la puerila fabulă, semnificaţie peste semnificaţie şi simbol peste simbol, până la a preschimba jocul cu bucăţile de lemn, a legendei lui Don Quichotte, într'un Monument, cu bolţi şi arcade nemaipomenite, ale Spiritului Omenesc.

Dar să nu ponegrim gloria unui biet cavaler medieval, care a purtat condeiul cu toată modestia, a cunoscut de multe ori insuccesul literar cel mai categoric, n'a ştiut că scrie o capo-d'operă care va da atâtor doctori ai Abstracţiei dreptul să ţină conferinţe de pe catedre universitare şi nici nu s'a bucurat, în timpul vieţei, de beneficiile, şi morale şi băneşti, ale admirabililor intelectuali, urmaşi ai iluziei lui Don Quichotte.

El Toboso, târgul care a dat numele Dulcineei lui Don Quichotte, n'avea bustul lui Cervantes. Un comitet naţional s'a alcătuit numaidecât şi lipsa va fi curând împlinită.

„S'a stins viaţa falnicei Veneţii..."

Nu numai spaniolii, dar şi fraţii lor italieni, au cultul trecutului glorios. Veneţia, care şi-a creat reputaţia de poezie specială necesară, se pare, tuturor tinerilor căsătoriţi obligaţi să plece în călătorie de nuntă, cu prilejul unei expoziţii de pictură a veacului al XVIII-lea, a reînviat, şi cu ajutorul unor spectacole de operă, graţiosul şi pasionatul veac. Nu, nu s'a stins de tot viaţa falnicei Veneţii, cum credea Poetul.

Dacă perla Mării Adriatice şi-a pierdut rivalităţile comerciale şi amoroase de altădată, iar poliţia a suprimat o bună parte din posibilităţile crimelor poetice, n'a încetat însă comerţul în port şi nici preumblarea, destul de costisitoare, a gondolelor pe canale, romanţioase cu tarif.

Veneţia a priceput că este o perlă a Amintirilor şi a întreprins exploatarea lor comercială. Sindicatul hotelierilor subvenţionează o întreagă literatură de propagandă, pe care o oferă gratuit, amatorilor, toate agenţiile de vapoare şi toate biurourile de wagon-lit din lume. Evocarea trecutului devine tot atât de bănoasă ca exploatarea unei mine de cărbuni sau a unei fabrici de cuie şi nu e de mirare că, alături de expoziţia de pictură, s'a reprezentat, pentru întregirea atmosferei specific veneţiene, şi opera unui compozitor modern, *Wolf-Ferrari,* care a scris o muzică adecuată la *Cei patru mojici,* comedia veneţianului din veacul al 18-lea, Carlo Goldoni.

Ca iluzia să fie desăvârşită, însuşi libretul a fost cântat în dialectul iniţial veneţian, cu titlul original *Quatre Rusteghi*, greu de tradus exact chiar în italiana literară.

A fost de faţă la acest joc de-a trecutul, care vrea să mascheze stârpiciunea civilizată a Veneţiei de azi, însuşi prinţul moştenitor Humbert, care a aplaudat cu entusiasm.

Parodia s'a oprit aci. Nu cunoaştem rezultatele băneşti — pe care le dorim cât mai mari, drept răsplată şi încurajare.

Şi spre cinstea lor, nu credem ca Veneţienii de azi să meargă atât de departe cu imitaţia, încât să ofere musafirilor amatori de senzaţii istorice, spectacolul unui bal autentic într'unul din marile palate de piatră, cu doamne mascate, cavaleri în catifea neagră şi o reală vărsare de sânge, pe trepte, al unui amant nefericit sau al unui soţ prea gelos... Ar fi o imitaţie servilă, pe care legile, şi cele estetice şi cele civile, o condamnă.

Trebue să recunoaştem însă că un asemenea spectacol ar atrage spre Veneţia, ca şi luptele de taur la Sevilla sau Madrid, elita Europei.

F. ADERCA

EDVARD WELLE-STRAND

Unii critici, în ultima vreme, au văzut în Edvard Wele-Strand un nou Knut Hamsun, deşi abia cu câţiva ani în urmă nimeni nu auzise încă nimic de numele Welle-Strand. Şi totuşi aproape nu este alt scriitor care să ne fie zugrăvit cu atâta adevăr Nordul extrem, acel ciudat şi aproape necunoscut ţinut al Laponilor, Kvenilor, Finezilor şi al omului blond norvegian.

Nefalşificat de snobismul cafenelelor literare, se pătrunde numai de natura puternică a patriei lui, aciudat între vânturile munţilor păduroşi şi furtunile mărilor nordice veşnic mugitoare. E un om simplu, primitiv în care spumegătoarea forţă interioară s'a cristalizat în impunătoare creaţiuni poetice. In sângele lui norvegic, e amestecat, din partea mamei, sânge lapon, şi aşa se explică predilecţia pentru pătrunderea limbii, datinelor şi vieţii acestei populaţii mongolice aruncate în cel mai ascuns colţ de miază-noapte al Europei.

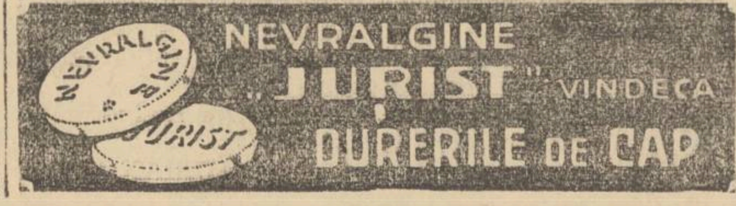
Fui de ţăran pescar, a pornit adesea ca băeţandru încă, cu stolul pescuitorilor de heringi, în furtuni şi primejdii, spre insulele Lofoten şi Finmarka, iar mai târziu în riscate vânători spre regiunile polare. Apoi începu pentru el o epocă de linişte, prin aceea că Welle Strand, căsătorindu-se cu una din cele mai frumoase şi încântătoare femei norvegiene, schimbă caiuta de corabie şi cortul de zăpadă laponez, cu fericitul cămin familiar. Atunci împuşcătorul de foce şi de urşi albi simţi nevoia să scrie. Intâi ca jurnalist. Dar şi aci eşi la iveală avântul lui aventuros. Recunoscându-i-se, în curând darul lui de descriere adânc pătruns de fantezie, fu trimes ca reporter la Leningrad, în Rusia sovietică. La întoarcere trecu prin Finlanda, prinsă tocmai în plin răsboi civil. Luptă de partea gărzii albe în primele linii, fu chiar prins, şi nu fu salvat dela moartea sigură decât printr'o întâmplare ciudată. La aceasta face poate aluzie nuvela „Ofiţerul roşu" din volumul „Nuvele roşii", rod literar al impresiilor puternice trăite în Rusia revoluţionară.

Nuvela „Ofiţerul roşu" ne-o redă în româneşte, în numărul pe săptămâna aceasta „Lectura, — floarea literaturilor străine".

Intr'un alt volum al său „Pohjola" — povestiri din regiunile polare, ies la iveală calităţile lui incomparabile de evocator al misterioasei şi aventuroasei vieţi arctice, în care oamenii dârzi luptă, iubesc şi sufăr şi în a cărei cunoaştere nu-l egalează vreun poet nordic, — nici măcar Knut Hamsun sau Ionas Lie.

Şi precum unii literaţi îşi biciuesc „inspiraţia" cu alcool, — el, în nopţile de încordare în care îşi scrie halucinantele nuvele polare, bea untură de peşte, elixirul de energie al vânătorilor de foce.

Edvard Welle-Strand e acum în cei buni ani ai bărbăţiei, trecut abia de patruzeci de ani, şi adaugă o nouă putere creatoare impunătoarei literaturi scandinave.

Figuri culturale din Ardeal

— Iuliu Traian Mera —

In ziua de 28 August (S-fta Maria st. v.) s'au împlinit 20 de ani de când a fost dus la groapă, în cimitirul ort. din Şiria, jud. Arad, unul dintre cei mai vrednici cărturari ai Ardealului. Zicem numai cărturar, deşi i-am putea da titlul mai pretenţios de scriitor, ca să caracterizăm o situaţie a intelectualităţii ardelene dinainte de războiu.

Imprejurările vitrege, în care s'a desvoltat cultura naţională a românismului de peste Carpaţi sub regimul ungar, n'au fost deloc prielnice talentelor literare. Tinerii, care simţeau chemarea ispititoare spre poezie, şi în general spre literatură, cădeau înfrânţi dela primele lor încercări de sboruri. Atmosfera în Ardeal nu era prielnică acestor îndeletniciri. O schimbare în bine s'a produs abia prin mişcarea dela „Semănătorul", care a făcut o legătură mai strânsă între Ardeal şi Vechiul Regat.

Inainte de această epocă însă înclinările spre poezie şi literatură la tinerii ardeleni erau prea repede învinse de necesităţile vieţii, care impuneau studii serioase în vederea unei cariere şi existenţe sigure. Astfel în loc de poeţi şi literaţi Ardealul a făcut din tinerii cu aptitudini mai deosebite cărturari dinstinşi, care au fost o podoabă pentru societatea românească. Aceşti cărturari deveniseră adevăraţi îndrumători în viaţa publică a românismului şi talentul lor literar îl puneau mai mult în serviciul cauzei de luminare culturală a poporului decât în satisfacerea îndemnurilor poetice şi literare.

Una dintre cele mai distinse figuri ale acestor cărturari ardeleni a fost medicul Dr. Iuliu Traian Mera, dela moartea căruia s'au împlinit acum 20 de ani.

Născut în anul 1861 ca fiul preotului Atanasiu Mera din Şiria, Iuliu Tr. Mera şi-a manifestat încă, de pe băncile liceului românesc din Braşov înclinările pentru literatură publicând primele sale încercări în revista „Familia" din Oradea Mare. Ca elev de liceu este cuprins de curentul junimiştilor, de care s'a apropiat mai târziu tot mai mult, îndeosebi de Titu Maiorescu. Din Viena, unde studia medicina, trimite „Convorbirilor Literare" mai multe poveşti pentru copii, poporului român, atât de înapoiat încă volum sub titlul „Din lumea basmelor".

Dacă ar fi continuat pe drumul acesta putea să devină un bun şi apreciat scriitor pentru copii. Dar soarta lui de cărturar ardelean nu l'a lăsat să-şi urmeze drumul firesc, căci alte lucruri i se păreau mai necesare pentru luminarea poporului său, pe care l'a iubit foarte mult. Preocupările lui din acele timpuri se pot vedea din studiile sale igienice, prin care voia să aducă un serviciu mai preţios, decât nişte basme pentru copii, poporului român, atât de înapoiat încă în privinţa regulelor igienice.

Mera a fost un distins medic şi era foarte apreciat de toată lumea la Karlsbad, unde practica în timpul sezonului de băi. Avea o cultură aleasă, cum rar se găsea pe acele vremuri la medicii profesionişti, şi vorbea 7 limbi: româneşte, nemţeşte, franţuzeşte, englezeşte, ungureşte, italieneşte şi sârbeşte. Restul anului îl petrecea mai mult în călătorii. Astfel a văzut Italia, Franţa, Belgia, Germania, Olanda, Elveţia, Suedia, Serbia, Bulgaria şi Turcia. De pretutindeni scria interesante note de drum, apărute în ziarul „Tribuna". După moartea lui aceste note de drum, care sunt adevărate studii sociale şi de artă, au apărut în volum sub titlul „Din ţări străine". In zilele noastre, când românii sunt cuprinşi de o adevărată furie de-a călători în străinătate, volumul lui Mera are o deosebită actualitate, căci el dă indicaţiuni preţioase asupra lucrurilor vrednice de vizitat şi asupra felului cum trebue un laic să privească şi să cerceteze aceste lucruri.

Mera a avut toate calităţile unui scriitor de talent şi numai împrejurările vitrege, arătate mai sus, l-au abătut dela chemarea lui firească de scriitor, punându-l în schimb în galeria figurilor culturale din Ardeal.

O boală nemiloasă, cancerul, l-a răpus în vârstă de abia 48 de ani. Prin testament a lăsat 90.000 de coroane pentru burse pe seama tinerilor studenţi. Astfel şi-a ridicat singur, şi prin această faptă filantropică, un monument nepieritor.

Noi ne facem numai o datorie de cronicari reînnoind posterităţii personalitatea cărturarului-scriitor Iuliu Traan Mera şi exprimându-ne dorinţa ca cele două volume rămase dela el să fie reeditate cât mai curând.

ION BAILA

INCERCARI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE

de Ing. Henry Tillmann membru Inst. Gnrl. Psiholog. Paris. La librăriile din Capitală şi Saraga Episcopiei 3 bis Bucureşti Volumul lei 75 Provincie contra ramburs sau mandat. Dnii Studenţi plteăsc lei 60 vol.

Inchisorile lui Verlaine

Nimic mai interesant ca descrierea întemniţărilor lui Paul Verlaine, făcută de el însuşi şi cuprinzând impresiile ilustrului şi nefericitului poet din toate închisorile pe unde a trecut: dela carcera şcolară sau cea militară, până la puşcăriile din Belgia, în care a fost deţinut după zgomotoasa lui tentativă de asasinat săvârşită împotriva straniului şi genialului poet Arthur Rimbaud.

Povestirile acestea, scrise pe un ton de persiflare glumeaţă, de sub care răzbate, însă, o sensibilitate excesivă, au fost traduse în româneşte de d. Ioachim Botez şi publicate în BIBLIOTECA DIMINEAŢA.

No. 118. *Preţul 8 Lei*

Pe Dunăre

Pe coverta unui vapor al companiei de navigaţie austriacă pe Dunăre. Vestigiu al vremurilor când măreţul „blaue Donau" era tot ce se poate închipui mai *K. K oesterreichisch*. Dacă le-ar fi fost cu putinţă, vechii Austriaci ar fi monopolizat întreaga Dunăre, cu toate porturile care strâng bogăţiile malurilor printre care curge, cu valsurile lui Strauss, care-i celebrează valurile zglobii, până la Comisia europeană dela Sulina, care-i lăcătueşte gura.

Ce schimbare a vremurilor! Sub suflarea vijelioasă a războiului, pornit tocmai din orgolioasa lor orbire, au zburat, una câte una, toate penele aripilor cu care plana prin nouri vulturul austriac. Farmecul s'a rupt. Printre mărgăritarele valsurilor puse pe socoteala lui Strauss — căci tot ce era vals şi Dunăre, nu putea fi decât fabricaţie vieneză din marca Strauss — se descoperă că celebrul „Donau Wellen" este al românului Ivanovici. Mândra flotilă *K. und K.*, trebue să-şi camufleze răsunătoarele nume habsburgice sub titulaturi astronomice. Probă că constelaţiile cereşti sunt mai eterne decât cele pământeşti. Şi aşa se face că, în loc de *„Erzherzog Albrecht"*, ne poartă spre Viena *„Helios"*, iar tovarăşul de drum pe care-l încrucişăm în cale a înlocuit prin mâncătorul de copii *Saturnus*, pe mâncătorul de italieni *Feldmarschall Radetzky*.

Oricum, vapoarele austriace şi-au păstrat, odată cu silueta elegantă, de lebădă albă, vechile tradiţii de confort occidental. Sunt insule de civilizaţie plutitoare pe apele drumului fără pulbere care leagă Răsăritul cu Apusul.

Vasul despică valurile gălbii ale fluviului, croindu-şi drumul prin bulevarde largi de apă, cotind pe după ostroave păduroase, lunecând pe sub maluri râpoase .Hotar milenar între popoare şi civilizaţii, aspectul malurilor e deosebit, ca şi sufletul popoarelor ce le locuesc. La dreapta, dealungul malului românesc, jos, nesfârşite păduri de sălcii şi plute fac o perdea deasă ce ascunde şesul, care se ghiceşte în spatele ei. La distanţe, se furişează din frunzişul nepătruns câte o căsuţă cu cerdac, cochetă şi prietenoasă: un post de grăniceri, vreo mică autoritate pescărească ori hidraulică. Schelele şi porturile mângâie privirea: alinieri de clădiri albe în stil românesc, bine îngrijite. Iar călătorului român îi provoacă şi o satisfacţie patriotică. Acest din urmă sentiment, adormit cât eşti în ţară, se redeşteaptă şi se exaltează, îndată ce te afli printre streini, la cea mai mică venire în atingere cu lucrurile româneşti.

Vaporul trece pe dinaintea porturilor româneşti fără să acosteze. Nu mai există drept de cabotaj pentru vasele străine pe malul nostru. Austria şi-a pierdut şi acest drept. Statul român are astăzi pretenţia să-şi satisfacă nevoile prin mijloace proprii şi trimite lebedei streine, care pluteşte elegant, încovoindu-şi voluptos gâtul lung ca să-i trimită o ochiadă galeşă, un politicos: Merçi, n'avem nevoie. In schimb, opriri dese pe partea bulgărească a Dunării.

Ce contrast izbitor, cu malul din faţă! Malul bulgăresc, înalt, pietros, golaş, trist, cu năruituri râpoase, dă o impresie de asprime şi dezolaţie. Porturile sărăcăcioase, rămăşiţe de-ale schelelor turceşti în care, par'că stăpânirea bulgărească n'a făcut decât să schimbe fesul ciauşului turc, prin şapca soioasă a grănicerului bulgar.

Vidinul înfăţişează în feeria unei nopţi cu lună plină, printre luminile câtor-va lămpi cu arc voltaic şi făşia proectorului electric al vaporului, o exagerare de contraste de lumină şi întuneric, care-l avantajează. E o privelişte pitorească acest amestec al siluetelor svelte de minarete, cu cele câteva case moderne, cu două şi trei etaje, retrase în spatele unui pretext de parc schiţat pe mal, încercare europenească săvârşită dar neizbutită. Sunt bucuros că pot să rămân cu această impresie fugară de noapte şi că nu voiu avea prilejul s'o pierd, ziua.

Turnu-Severin ne surprinde în aurora dimineţii. Trăsură de unire între două culturi, peste două milenii oraşul înfăţişază ochiului un aspect europenesc, occidental, grefat pe rămăşiţele unei civilizaţii vechi. Clădiri moderne şi ruini venerabile. Iată vestigiile lumii romane: piciorul podului lui Traian, castrul Drobetae, turnul lui Sever. Iată şi contribuţiile naţiunii fiice: liceul Traian, măreţul internat nou, şcoalele normale, impunătorul palat cultural, ce adăposteşte teatru, muzeu şi bibliotecă. Bogăţie de verdeaţă; malul ce coboară spre Dunăre este o înşirare de grădini de arbori şi flori, printre care şerpuesc alei bine îngrijite. In privirile şi exclamaţiile tovarăşilor de călătorie — ale celor cu obiceiuri matinale, pe care spectacolul i-a adunat pe punte — deslușesc o atitudine admirativă, — ce-mi pricinueşte o ridicare simţitoare a termometrului orgoliului naţional...

* * *

Am lăsat pe stânga Ada-Kaleh, acest colţ de orient musulman, uitat pe vremuri de diplomaţii congresului de la Berlin în Dunărea austroungarizată. Populaţia turcească a insulei, astăzi teritoriu românesc, e reprezentată în chipul cel mai demn şi simpatic pe bordul vaporului nostru prin „Effendi". E unul din factorii cei mai importanţi şi utili în viaţa oraşului nostru plutitor, acest fabricant de cafele negre, veritabil turceşti. De dimineaţă, în zori, până târziu de tot când răcoarea nopţii şi oboseala silesc pe cei mai înverşunaţi amanţi ai lunei pline să se retragă prin cabine ori pe punţile inferioare. Effendi n'are un moment de odihnă. Silueta lui înaltă, cu faţa osoasă şi serioasă, fără să fie încruntată, taciturn, înţelegând comanda de la distanţă şi confirmând-o cu un gest simplu sau cu o monosilabă, se strecoară alunecând printre băncile şi chaiselongurile ce împiedică circulaţia, suie şi coboară scările dintre diferitele etaje de punţi, totdeauna prompt la executarea numeroaselor comenzi, neuitând pe nici una, reuşind şi noaptea, când toate luminile de pe puntea de sus sunt stinse, să-şi găsească muşteriul. Ştie toate limbile sud-estului european, dar nu vorbeşte pe nici una, căci Allah i-a dat graiu, ca să nu-l folosească.

— Effendi, două cafele mari!

Effendi, care trece cu tava plină spre alţi muşterii, întoarce puţin capul şi clipeşte din ochi, în semn c'a înţeles şi-şi urmează drumul. După două minute se iveşte cu cafelele, cu caimacul intact, spre a pleca imediat în executarea altor comenzi.

— Effendi, plata; nu ţi le-am plătit nici pe cele de la dejun.

Effendi nu se emoţionează, nici nu se opreşte. Face semn că ştie el socoteala, arată cu degetele de la mâini că are opt cafele de primit şi-şi urmează drumul. Găseşte el timp să te încaseze, când are un moment mai liber, şi nici odată nu greşeşte socoteala datoriei, ori câte zeci de muşterii ori sute de cafele are trecute pe răbojul lui mintal.

Const. Kiriţescu

Dincolo de Porţile de fier, Dunărea se îngustează, se adânceşte şi reflectează în apele sale liniştite, de lac elveţian, ameninţătoarele stânci ce o strâng şi de-o parte şi de alta. Orizontul se 'nchide. Cazanele. Perspectiva se schimbă la fiecare cotitură, şi, la fiecare schimbare e mai sălbatecă în frumuseţea ei. Pe malul sârbesc, urmele vechiului drum al lui Traian, pe cel românesc şoseaua lui Szecheny, amândouă săpate în piatră, afirmă şi una şi alta importanţa acestei căi de comunicare între apus şi răsărit, între miazănoapte şi miazăzi, bulevard al invaziilor, bătut de atâtea armate cuceritoare. Malul sârbesc evocă un trecut de lupte aprige ale unui popor dârz. Ruini de cetăţi, durate în piatră, cocoţate pe vârfuri de stânci golaşe şi abrupte, sunt imagina vie a unui trecut eroic, evocând numele unor Brancovici, Kralievici, Karagheorghe, căpitani de haiduci, voivozi de ţară şi inspiratori de balade populare.

Cu încetul, munţii îşi scoboară frunţile, stâncile se îmbracă în vestmânt verde. Uşurat din strânsoarea lor, fluviul răsuflă, îşi întinde braţe desamorţite pe după insule pietroase şi oferă din loc în loc, priveliştea unor largi luminişuri de apă.

Aşezată la o cotitură, pe un promontoriu al fluviului, care o face vizibilă dela câţiva zeci de kilometri, şi din sus şi din jos, Semendria, faimoasa cetate cu treizeci de turnuri, prismatice ca nişte cutioare de carton, dintr'un galantar de drogherie, pare mai de grabă un decor de teatru ieşit din fantezia unui pictor cubist.

Belgradul se anunţă de departe în amurg, prin feeria nenumăratelor becuri electrice, care se aliniază pe maluri ce par infinite şi se ridică în etaje pe înălţimi negre ce se bănuiesc în noapte, fără să se poată contura. Vaporaşe numeroase spintecă în sus şi în jos apele Dunării, legând cartiere ori vecinătăţi. Din treacăt se zăresc străzi înguste urcând la deal printre şiruri de becuri electrice; ici şi colo, câte o stradă ia înfăţişarea de scară cu trepte dese ce se pierd în sus, spre cartierele centrale. Inconjurăm piciorul masiv al stâncii Kalimegdanului, în vârful căreia, cu toată penumbra serii, deslușim vechea cetate. Acostăm la un debarcader destul de primitiv. Pe dinaintea noastră trec locomotive târând lungi trenuri de marfă. Flueratul lor strident se amestecă cu clopotele tramvaielor electrice, ce trec goale, şi cu notele obosite ale unei primadone, care, la intervale, răbufnesc prin ferestrele deschise ale unui café-şantan din port.

Aci, vom petrece noaptea. Ne zăvorim în cabine închizând ermetic ferestrele. Vaporul va încărca până dimineaţă cărbuni şi Sârbi.

(Urmează) CONST. KIRIŢESCU

J. F. LOUIS MERLET

INDIANA

In Paramaribo, capitala Guyanei olandeze, se adăpostesc evadaţii din temniţa franceză. Celor care au vre-o meserie, care se poartă bine şi nu se încaeră cu negrii, li se îngăduie să trăiască acolo. Ei formează, astfel, o colonie aparte. Vin la Surinam prin păduri, — după câtă trudă, după câte lipsuri, după câte chinuri! Când ajung, sunt aproape goi. Tovarăşii îi ascund, îi adăpostesc şi-i îmbracă în sdrenţe desgustătoare. Apoi caută de lucru, — nu prea mult, — şi se îndeletnicesc cu treburi mărunte: cară bagaje, lipesc obiecte de faianţă sparte, se fac tocilari, negustori de umbrele, bărbieri ambulanţi. Au o cafenea a lor, — ce cafenea! — o odăiţă strâmtă şi murdară, dincolo de Saramaccastrasse, unde-şi ţin sfaturile la care asistă, nepăsători, Javaneji şi negri urmăriţi de poliţie. Evadaţii acceptă, fără teamă, această tovărăşie.

Acolo am întâlnit, cu prietenul meu, desenatorul Jauneau, într'o seară de Decembrie, un om sinistru şi ciudat.

Il chema Mastravel. Fost secretar la un avocat, urmărit pentru nenumărate escrocherii şi furturi, fusese condamnat la osândă grea, dar, după douăzeci de luni, a evadat de la Saint-Laurent-du-Maroni şi, de optsprezece ani, trăeşte la Surinam, unde vinde vase mici pe care le pictează singur. Mastravel are o influenţă netăgăduită asupra tovarăşilor lui. El e sfătuitorul grupului spăimântător de oameni care au avut deaface cu ocna, şi părerile lui sunt totdeauna ascultate.

Dacă n'ar fi beţiv, Mastravel ar fi un om plăcut.

El pare a avea o ură sălbatecă împotriva hinduşilor care, la Paramaribo, au un cartier al lor, după cum negrii au cartierul Saramacca. Hinduşii trăesc acolo cum le place, subt ocrotirea blândă a jandarmilor olandezi, şi sunt de obiceiu oameni paşnici, fără gust pentru aventuri.

Mastravel povesteşte bucuros, după al treilea pahar de tafia, dece urăşte el pe hinduşi.

Inchipuiţi-vă decorul: o sală murdară; pe pereţi, afişe multicolore; în loc de mese, lăzi vechi; bănci cu picioarele înfipte în pământ; două lămpi atârnate de plafon. Tejgheaua, singurul lux al localului, e de aramă şi înflorită cu dalta. Acolo domneşte, printre sticle şi pahare, un Chinez voinic, numai grăsime, cu revolverul totdeauna la îndemână. Când se porneşte vre-un scandal, el rosteşte politicos, vorbind pe nas:

— Domnilor Francezi, să nu dăm de vre-o belea, şi dumneavoastră, şi eu. Inţelegeţi ce vreau să spun. Poliţiştii graţioasei Regine a Olandei nu sunt tocmai amabilii.

Şi astea le spune într'o limbă cu intonaţii surprinzătoare.

„Domnul Mastravel", cel care vorbeşte frumos, e slab şi roşu, ars de rachiu, de rom şi de whisky. Ochii lui înlăcrimaţi nu mai au culoare. Trăsăturile pronunţate şi veştede îi scot la iveală osatura. Părul gălbui îi cade pe fruntea brăzdată adânc. La cincizeci de ani, Mastravel e un om sfârşit, hidos. Din Poitou, unde s'a născut, el păstrează încă în glas un accent tărăgănat şi zeflemist, care surprinde în ţara asta de negustori cu glasuri aspre.

Jauneau zise:

— Să spuie Mastravel întâmplarea cu indiana.

Şi Mastravel începu:

— Când am sosit aici, după multe peripeţii care n'au nici o legătură cu chestia noastră, eram tânăr şi voinic. Acum, nu se mai cunoaşte. Ce vreţi, coloniile nu ne prea cruţă! Am fost totdeauna galant. E un defect, când eşti în ţară străină. Rătăceam bucuros pe ulicioarele cartierului hinduşilor. In curând am observat o femee minunată, cu profilul pur, de rasă, fără îndoială, dar ţinută în robie de un bătrân stupid. In fiecare dimineaţă venea la prăvălioara ei unde vindea obiecte de metal, migălite cu dragoste de compatrioţii ei. Femeile sunt toate la fel, oriunde s'ar găsi, şi indiana a fost mişcată de curtea discretă pe care i-o făceam. Trebuie să mărturisesc totuşi că femeilor de rasa ei, li-e silă, în general, de bărbaţii albi, care le inspiră de cele mai multe ori o adevărată groază. Eu eram o excepţie, şi mă simţeam măgulit. Am dat zor, şi ceiace trebuia să se întâmple, s'a întâmplat. Dar am fost surprinşi de bătrân chiar în momentul când plecam de la iubită. El nu putea să mă recunoască, căci nu mă văzuse decât de la spate. S'a pornit atunci o goană nebună prin Surinam. Apoi bărbatul, istovit, mi-a pierdut urma. A doua zi l-am văzut în port, la umbra unui zid. Alături, tovarăşa lui îşi desfăcea marfa. Omul stătea nemişcat. Când se apropia un alb, se întorcea spre femee, care părea rătăcită de spaimă, şi-i vorbea încet. Ea se uita la străin, dar nu scotea o vorbă nici nu făcea un semn. Işi jurase să păstreze taina dragostei ei scurte şi fără noroc. Treceam în fiecare zi pe lângă ei. Niciodată femeia nu s'a dat de gol. Ochii ei aprinşi mă priveau ţintă, dar nu făcea nici o mişcare.

„Cum a ajuns bărbatul să-şi închipuie că vinovatul se află printre evadaţi? Nu ştiu. Ştiu că într'o seară, aici, la Chinezul nostru, după ce trecuse anul de la întâmplarea cu indiana, o ceată de hinduşi a năvălit peste noi.

Poliţia a ajuns prea târziu. Hinduşii avuseseră vreme să fugă. In urma lor am socotit doi morţi şi cinci ori şase răniţi, şi de-ai noştri, şi de-ai lor. Pumnalele ascuţite făcuseră treabă bună. Instigatorul, — „victima mea", cum aţi spune în Franţa, — era ţintuit în păretele de scânduri ca un fluture pe-o planşă. Horcăia. L-am văzut murind, nu fără să fi încercat să-i dau ajutor, căci oameni suntem, domnilor!

„Câţiva dintre noi au fost trimişi îndărăt la Saint-Laurent. Am scăpat ca prin urechile acului. Şi toate păreau că s'au liniştit. Numai hinduşii, solidari, îşi duceau înainte răzbunarea, sfântă pentru ei.

„După moartea tovarăşului, ei au osândit pe femeia vinovată. Dar un nou omor ar fi atras asupra lor mânia autorităţilor. Atunci s'au hotărât să pedepsească pe nenorocită în felul lor: i-au scos ochii. Femeia nu s'a plâns nimănui. A rătăcit prin Paramaribo, trăind doar din pomana olandezilor, a negrilor şi a marinarilor care poposeau în port, A ajuns să nu-şi mai dea seama de nimic şi, cu o seninătate nevinovată, petrecea printre degete un şirag greu de mărgele de piatră albastră. Atât îi mai rămăsese din avutul ei..."

L-am întrebat pe Mastravel, cu silă:

— Şi dumneata n'ai ajutat-o?

— Ba da, câte odată... Dar în vremea ceia am fost tot plecat...

— Câţi ani avea?

— Vre-o douăzeci.

— Şi a murit?

— Da, de lipsuri dar şi de oftică. Oamenii din rasa ei nu prea rezistă la clima de aici...

Cinic, Mastravel şi-a turnat al cincilea pahar cu rachiu şi, foarte mândru că a fost ascultat, a încheiat:

— Ce rasă, ce rasă! Feriţi-vă de hinduşi. Ei surîd, au aerul că nu se interesează nici de lucruri, nici de oameni. Nu-i adevărat. Ei pândesc, spionează, îşi duc înainte răzbunarea lor până ce-şi potolesc ura. Asta e în felul lor de a fi, e *în ei*, şi trebuie să ştii să te fereşti...

— Dar dumneata luaseşi femeia omului aceluia.

— Să mă iertaţi. Fusese cu voia ei. N'o răpisem doar. Ş'apoi, o mulatră, — ce mare lucru!...

In clipa aceia au intrat în cafenea doi prieteni de-ai lui Mastravel: un hamal, *Le bîtor*, şi un vânzător de ziare, *Vanné-la-Graine*. Şi numele lor ne-au fost deajuns ca să înţelegem că şi ei au cunoscut cândva ţărmurile râurilor Maroni, Oyapock şi Mana...

Traducere de OTILIA CAZIMIR

Cântecul omului

— ATHENA —

ANATHEMA AFRODITEI

Ţi-am adus o porumbiţă 'namorată
De isvorul limpede drept jertfă, iată;
Penele-i aveau luciri de peruzele
In ele.

A gemut sub gura de cuţit aproape
Ca un gâlgâit întunecat de ape,
Şi privirea ei s'a 'ntors întrebătoare
Spre soare.

Nu e numai setea de viaţă strânsă
In suflarea cea din urmă a ei însă;
E şi sborul gândurilor mele pline
De tine.

Dă-mi urmarea-a-tot-puterniciei tale
In eşirea unui Eros mie 'n cale,
Şi-l aşează 'n sufletul meu ca pe-o vie
Făclie.

Crinii mi-au murit pe frunte de căldură
Şi mi s'a uscat de sete limba'n gură;
Impleteşte-mi o coroană de crini, nouă,
Cu rouă.

Astă-seară vreau să cânt ca nici odată
Şi să sorb nectar cu-o cupă cizelată,
Vreau să ocolesc cu mintea şi cu vântul
Pământul.

Porumbiţa cu azur în ochi pe care
Am ucis-o cu barbară necruţare
A stârnit în nepăsarea mea de ghiaţă
Vieaţă.

MIRAJ

Pe ţărmul Ciprului păşeşte
Din luntrea ei de scoică nouă
O arătare 'mpărăteşte
Cusută 'n fire lungi de rouă.

A răsărit din spuma albă
A valurilor mlădioase,
Şi mersul ei presară nalbă
In somnul ierbei de mătase

Ingenunchiază 'n faţă-i timpul
Iar orele, ca nişte roabe,
Aduc în urma ei Olimpul
Şi-i scaldă trupul în podoabe.

E jocul norilor pe ceruri
Şi'n marea tinerei Helade,
Şi se scufundă 'ncet năerul
In azuratele-i cascade.

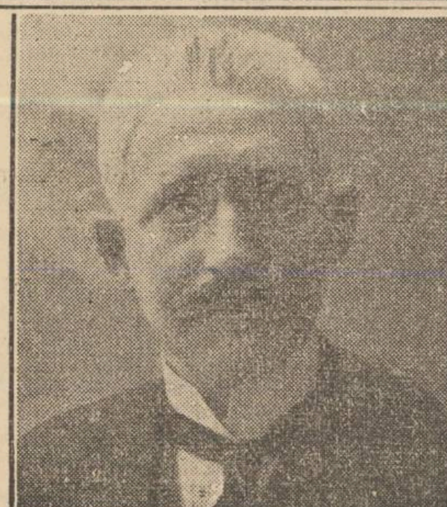
Privirea lui de şoim de mare
Urmează 'n cer şi'n apă luna,
Şi unda cerului în zare
Cu cerul undei face una.

O dâră de lumină-şi pune
Gorgona-atunci peste egidă,
Surâde cu înţelepciune
Şi 'mbracă-a norilor hlamidă

Privirea ei e o fântână
De inspiraţie înaltă;
Ţine victoria 'ntr'o mână
Şi lancia ţine cu cealaltă.

Pământu'ntreg se'mpodobeşte
Şi-aprinde'n noaptea lui ispita,
Şi îşi surâd prieteneşte
Athena şi cu Afrodita.

N. DAVIDESCU

Giulio Bertoni

Cronica cinematografică

— Asfalt. — Ingeraşul. — Simfonia nupţială. — Cele trei pasiuni —

In momentul acesta rulează, în diversele săli cinematografice bucureştene, mai multe filme bune şi câteva filme proaste.

Printre cele bune trebue să menţionăm în primul rând pe acela intitulat „Asfalt". Este un film de origină germană, dar de o structură artistică mai degrabă rusească. Actorii joacă cu o naturaleţă care nu seamănă cu stilul de obiceiu cam manierat al actorilor germani, gen Veidt, Kraus sau Wegener. După cum spuneam şi altădată, aceştia din urmă au păstrat încă o formă de actori de teatru, ceeace, pe ecran va constitui întotdeauna un cusur. Interpreţii din „Asfalt" Frölich, Schletow, Betty Aman, precum şi restul actorilor, au un joc pur cinematografic. (V. cronica din numărul trecut).

Filmul este excelent mai întâi pentru calităţile lui negative. Intr'adevăr: n'are lungimi, n'are nici-o mişcare falşă.

Pe de altă parte, există şi calităţi pozitive. Sunt câteva locuri unde putem semnala invenţiuni propriu zise.

Iată de pildă scena când un sergent de stradă, foarte tânăr, aproape adolescent, trebue să dea pe mâna poliţiei pe o fată de moravuri uşoare, pe o cocotă clasa I, surprinsă furând un briliant dela un bijutier. Băeţaşul este vădit tulburat de graţiile frumoasei curtezane; totuşi nu-i trece încă prin cap că ar putea-o lăsa să scape. Dar nici plăcere nu-i face gândul că ar trebui finalmente să o predea.

Se află la ea acasă, aşteptând-o să-şi facă bagajul. Aşteptare şi perplexitate. Ni se arată atunci, într'un „prim-plan", cele două picioare ale poliţistului. Procedeul e curent în cinematograf. Adeseori nervozitatea picioarelor a slujit la redarea plastică a ezitării. De data aceasta avem piciorul stâng, întins şi susţinând greutatea corpului, în timp ce piciorul drept stă mai liber şi puţin îndoit, bătând uşor din vârful degetelor. Axele ghetelor fac obicinuitul unghiu de 90 grade. Până acum nimic extraordinar.

Dar iată că în acel moment, băiatul simte nevoia să ia o hotărîre. Trebue să ia una. Dar orice hotărîre îi e penibilă. Şi atunci ia o hotărâre foarte specială, şi anume: hotărăşte ca, **deocamdată,** să nu ia încă nici o hotărîre. Este şi aceasta o hotărîre. Decide să lase să dureze încă câtva timp starea de indeciziune.

Este, după cum vedeţi, o situaţie sufletească destul de complicată şi de subtilă. Cum reuşeşte ea să fie realizată cinematograficeşte?

Foarte simplu. Spuneam că tânărul şedea rezimat pe piciorul stâng şi cu dreptul liber, plasat dinaintea celuilalt. Ei bine acum va schimba stângul cu dreptul şi dreptul cu stângul. Gheata dreaptă lunecă înapoi pe linia axei sale mediane; ghiata stângă, invers, avansează perpendicular. Şi toată greutatea corpului pivotează aproape invizibil, pentru a se instala, întreagă pe noul picior.

Cred că dintre toate felurile de a reda acest sentiment complex al omului care, drept orice hotărîre, o ia pe aceea de a nu lua deocamdată niciuna, — dintre toate procedeele plastice de realizare a acestei curioase stări de spirit, nu există poate nici-unul mai elocvent, mai tipic şi mai rezumativ ca acest simplu joc de picioare.

O altă idee excelentă din acest film a fost saltul pe care îl face eroina în momentul când sergentul, totuşi, pleacă să aducă ajutoare pentru a o ridica pe sus (căci între timp ea îşi pusese pijamaua şi se băgase în pat declarând că e bolnavă şi sdrobită). Ea atunci vrea să-l oprească. El o îmbrânceşte. Ea cade. El deschide uşa să iasă. Dar în acel moment, femeea direct de jos, de pe podea, ţâşneşte, sboară prin văzduh, şi se acaţă de el cu picioarele ei la înălţimea gâtului lui. Avem o secundă viziunea preistorică a luptei pentru existenţă din timpurile primitive. Animalul fugărit care se refugiază în pom, cu frica morţii pe faţă. Femeea în primejdie care se urcă în om cum s'ar urca în pom. In vârful omului, ea domină pe poliţist cu un cap .E încleştată şi cu mâinile şi cu picioarele de gâtul lui. In această situaţie relativ sigură se poate gândi şi la alte mijloace de apărare. Care vor fi acelea — se poate uşor ghici. Dela înăţimea unde se găseşte, aplică un sărut ştiinţific bietului adolescent, sărut metodic şi complect, dela stânga la dreapta.

Şi iată cum un lucru banal ca un sărut — tot aşa de banal ca şi mişcarea picioarelor — capătă deodată o amploare şi o valoare de simbol.

Un alt excelent film, de această dată american, este „Lady of chance" („Ingeraşul"), unde Norma Shearer joacă fără cusur (ceeace nu i se întâmplă totdeauna; amintiţi-vă cât de fadă era în Heidelbergul de altădată!). Dar remarcabil a fost mai ales actorul care făcea pe un cavaler de industrie, odinioară asociat de şantajuri cu Norma Shearer. Acest personaj are o mască foarte complicată. Perfect elegant, are totuşi ceva vecinic suspect. O crispaţie continuă în care stau combinate o amabilitate profesională şi o nu mai puţin profesională preocupare de a băga messa pe interlocutor. Pe de altă parte, şi el are o metresă, faţă de care îşi dă totdeauna aere de napoleon al escrocheriei, de geniu al genului. Şi ceea ce-i remarcabil este că în aceste momente, păstrează acelaş rictus. Nu se descreţeşte — deşi, în faţa complicei lui, nu mai are nici-un motiv să pozeze. Totuşi grimasa de aventurier interlop s'a înfipt prea trainic în figura lui pentru ca să o mai poată scoate de pe faţă. Probabil că şi atunci când doarme conservă acel surâs comercial al păcălitorului de meserie.

In tot timpul cât joacă acest actor, s'au perindat în memoria mea vre-o zece imagini de escroci pe care în viaţa mea am avut prilejul să-i întâlnesc. Oameni dintre cei mai diverşi. Unii întâlniţi în lumea cea mai şic. Alţii întâlniţi prin cafenelele cele mai suspecte, trăind din expediente inavuabile. La dreptul vorbind, nici unul din ei nu semăna la trăsături cu actorul în chestiune, dar aerul cu care el privea, zâmbea şi se mişca, era ca o imagine sintetică şi reconstitutivă a tuturor cavalerilor de industrie din lume, indiferent de clasă socială, de vârstă şi de naţionalitate. In fiecare moment, jocul actorului îmi aducea, halucinatoriu, în faţă, pe unul din aceste personagii. Ceeace înseamnă, în primul rând, că escrocheria stigmatizează uniform pe oameni, că e o categorie plastică universală şi eternă. Dar mai însamnă mai ales că actorul acesta american a avut o creaţie de o desăvârşită perfecţie artistică.

De altfel, toţi interpreţii aci sunt excelenţi.

* * *

Un film francamente prost a fost „Simfonia nupţială". Eroul, un aprig cavaler, ofiţer austriac şi mai mult sau mai puţin arhiduce, era jucat de un actor urât foc, cu o figură care te făcea să crezi că stă de faţă când şedea întors şi că stă cu spatele când te privea înainte; un om cu umeri cât şoldurile şi cu o siluetă de mâner de umbrelă. Iar ea, o Vieneză din acele care când nu râd până la urechi, budează cu guriţa strânsă, şi care în afară de aceste două numere nu mai ştiu să facă absolut nimic.

Şi toate acestea desfăşurate cu o încetineală de film dinainte de războiu.

Dar acest film la urma urmelor nu-i aşa de supărător. Căci e atât de evident prost, încât oricine — afară de mine care sunt obligat să-l văd în întregime — oricine ştie dela început ce are de făcut şi se duce la un alt cinematograf.

Supărătoare sunt filme ca „Cele trei pasiuni". (Petrovici şi Théri) Aceste producţii sunt adevăratul mare duşman al progresului cinematografic. Căci au calităţi. Dar calităţi extracinematografice. In schimb cusururile, ele, sunt propriu zis cinematografice. Ni se reprezintă medii interesante, evenimente deasemeni interesante, care ne obligă să nu părăsim spectacolul. In schimb, spectatorul în adevăr preocupat de frumuseţea pur cinematografică, la fiecare scenă are prilejul să fie şocat. Din două în două minute, câte un lucru fals. Şi chiar când regisorul a avut o idee bună, ideea e inferiorizată de actor. Şi această greşită interpretare nu e destul de greşită încât să-i dea valoare de ridicol — cum se întâmplă uneori; scoboară valoarea atât cât trebue pentru a o anula.

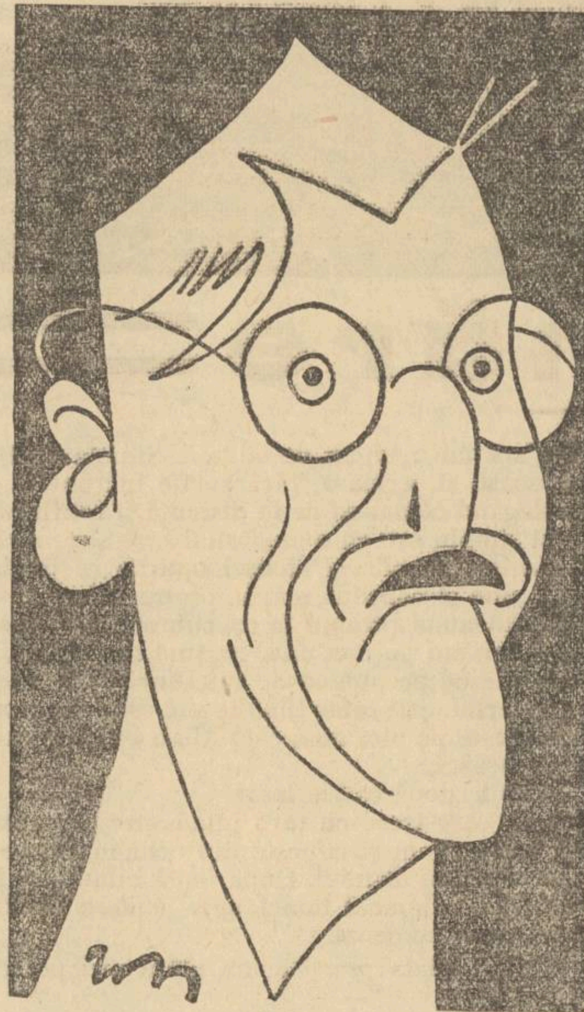
Şi este datoria oricui crede că este util o educare a gustului public în estetica cinematografică să semnaleze acest soiu de filme ca pe cele mai primejdioase obstacole ale propăşirii Frumosului pe ecran.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

OPERA ROMANA: „Tannhauser" de R. Wagner

Richard Wagner a reuşit să construiască caractere şi conflicte interioare, cărora le-a insuflat, unora verosimilitatea, altora fantazia şi poezia de care geniul său era copleşit.

I. Perlea

Cât de întunecată, de tulbure, de apăsătoare pare celula lui Beethoven ; ce caldă şi plină de vraje, împrejurimea lui Wagner.

Faţă de predecesorii săi Wagner are avantajul că, sprijinit pe o cultură cuprinzătoare, condus de un instinct sigur, şi-a ales materia primă nimerită, pe care talentul său poetic a modelat-o singur, în acele minunate lucrări, de valoare literară intrinsecă, cari constituesc opera sa în acelaş timp vastă şi măreaţă. In primul rând a fost mântuit de seceta, de lipsa de librete, care forma preocuparea de căpetenie şi era vecinica problemă a tuturor compozitorilor de opere. Dacă şi-a ales tocmai legende medievale sau subiecte din mitologia germană, meritul său constă în faptul că, prin prelucrarea conţinutului lor, plin de fond adânc omenesc, care le conferă un interes chiar de actualitate, a reuşit să le insufle viaţă, fără a cădea în păcatul unui simbolism căutat. Patosul şi senzualitatea sunt pilaştrii puterii sale de expresiune, pe care şi-a clădit opera. Şi Beethoven a recurs la aceste mijloace, dar patosului său îi lipseşte cantilena, iar senzualitatea sa nu este răscolitoare, nici îmbătătoare, ci serafică. Muzicantul Wagner a utilizat aceste mijloace numai întrucât erau necesare să determine caracterul muzicei sale.

Dacă aceste elemente sunt diferenţiate până la subtilitate şi potenţate către efecte neobicinuite, graţie tuturor mijloacelor cromatice, armonice şi polifonice, simfonistul Wagner nu le-a utilizat decât întrucât limitele formale şi tonale n'au fost întrecute.

Muzica absolută cere circumscrierea, cristalizarea ideii, în timp ce dramaturgul încearcă să se descătuşeze tocmai de lanţurile acestor condiţii, căci edificiul său este cu mult mai desfăşurat şi permite o altă expansiune, decât forma, care prescrie simfonistului un cadru rigid. Şi cât material de inspiraţie rămâne neexprimat de un muzicant absolut, în comparaţie cu Wagner, creatorul dramei muzicale, care întreprinzând distrugerea formei învechite a „Operei" anterioare lui, a reuşit, utilizând inovaţia leitmotivului, să realizeze principiul şi economia melodiei infinite.

Wagner nu poate fi înţeles, decât dacă i se clarifică poziţia în legătură cu romantismul. El nu este numai o genială trăsură de unire între Schiller şi Beethoven. Ca un adevărat produs al epocei sale, el îşi are rădăcinile în plin romantism; acesta i-a mijlocit de altfel evoluţia şi ascensiunea, mai ales. Ca toţi romanticii, are oroare de lumea reală, prezentul, care-i pare rece şi lipsit de sentiment; de aceia, evadează în sfera plină de posibilităţi a fantaziei trecutului, cu basmele şi miturile sale.

Predilecţia contrastelor în juxtapunerea personagiilor sale, Tannhäuser şi Wolfram, precum şi în muzică, Venus şi corul pelerinilor din actul al III-lea, dragostea de natură cu puterile ei elementare, sunt motive luate din recuzita romantismului.

In toată opera lui Wagner, recunoaştem ca un fir conducător, problema mântuirii, tot de esenţă romantică. Tema aceasta învălue motivele capitale wagneriene: iubirea şi moartea. Ele nu sunt redate însă după un imperativ al naturii, ci par înconjurate de un imponderabil, propriu poeziei wagneriene, oarecum artificial sau bolnăvicios. Nietzsche a observat, cu drept cuvânt, că eroii lui Wagner nu au copii, că instinctul lor de perpetuare a speţei ar fi deci, într'o măsură, atrofiat. Iubirea nu este pentru ei legătura ce uneşte pe cei vii, străduinţa spre o uniune pământească, ci mai degrabă un mijloc de ispăşire, de mântuire; eroii săi renunţă la orice bucurii lumeşti. Figurile de eroi ale lui Wagner — şi el nu are niciodată un singur erou, ci totdeauna perechi, care reprezintă o unitate formată de doi indivizi, se mântuesc prin iubire curată, încătuşându-şi simţurile. Eroul wagnerian este inconştient senzual; el are conştient oroarea cărnii.

Acolo unde se decelează senzualitatea, aceasta nu are aspectul unei senzualităţi sănătoase, biologice, ci degenerează în morbidul imaginaţiei, Tannhäuser-Venus, pe care o poate înfrâna numai castitatea virginităţii şi curăţenia sufletească. Senzualitatea eroilor lui Wagner nu este de esenţă sexuală, ci este produsul unei intelectualităţi fascinate de fantasticul imaginaţiei morbide.

Prin aceasta, însăşi noţiunea morţii capătă altă însemnătate. In drama wagneriană, moartea nu marchează sfârşitul, ci punctul culminant. Prin ea se mijloceşte şi se realizează unirea eroilor, deplina lor conciliere. Faptul că mor despărţiţi nu face decât să potenţeze tragicul adânc al soartei lor. Şi când poetul şi-a rostit ultimul cuvânt, începe muzicantul să exprime ceiace nu se poate exprima prin cuvinte, fluturând vălul purificării peste vecinicul mister al morţii, care ia astfel înţelesul împlinirii, al mântuirii. Wagner a învins groaza de moarte; el n'a dat morţii sensul unui sfârşit înspăimântător, ci a poetizat în ea, ceiace Schopenhauer numeşte *„partea pozitivă a morţii"*, mântuirea mult aşteptată şi aducătoare de fericire.

Subiectul primei drame muzicale a lui Wagner se citeşte în linii largi, în sensul său general, printre rândurile de mai sus: Cavalerul cântăreţ *Tannhäuser* are de ales între dragostea pătimaşe a lui *Venus*, incarnaţiunea idealului păgân, a senzualităţii personificate şi iubirea *Elisabethei*, figură ideală şi candidă, simbolul pietăţii şi al resemnării. Conflictul său sufletesc nu va fi rezolvat decât prin moarte, iar mântuirea i-a fost răscumpărată prin jertfa Elisabethei, care moare, spre a-i mijloci graţia divinităţii.

Opera Română a făcut o bună alegere, deschizând stagiunea cu opera lui Wagner, pe care a realizat-o în cele mai bune condiţiuni.

Interpretarea a fost reuşită: d-nii *N. Apostolescu* (Tannhäuser), *Gh. Folescu* (Landgraf Hermann), *Al. Lupescu* (Wolfram von Eschinbach), d-nele: *E. Basarab* (Venus), *M. Nestorescu* (Elisabeth), au cântat cu elan, căldură şi convingere partiturile lor, asigurând poeziei wagneriene o bună execuţie vocală, în tradiţia lied-ului, precum şi o interpretare cu totul stilizată.

Corurile — aproape satisfăcătoare.

Montarea — cu gust, prea dependentă însă de spaţiul mărginit al unei scene cu mult neîncăpătoare, ceiace a ocazionat o desfăşurare nevoit statică a ansamblurilor.

Orchestra, sub conducerea d-lui *I. Perlea*, directorul general al Operei Române, a rezervat „melodiei infinite" o execuţie precisă, fidelă textului. D. I. Perlea este un desăvârşit tălmăcitor al muzicii wagneriene, a cărei valoare estetică şi farmec emotiv reuşeşte să le potenţeze la maximum de efecte preţioase.

RADU N. CIOCULESCU

Cronica ştiinţifică

Un nou microfon

Microfoanele utilizate astăzi în mod curent se bazează pe vibraţiunile unei membrane.

Inconvenientul pe care-l prezintă aceste microfoane este datorit faptului că membrana are vibraţiunile ei proprii care se suprapun sunetului transmis, diformându-l.

Profesorul Arthur L. Foley dela Universitatea din Indiana a făcut în ultimul timp încercări pentru construirea unui microfon care să nu producă nici un fel de vibraţiuni proprii. Pentru aceasta el recurge la două plăci de metal separate între ele printr'o pătură de aer. Undele sonore care trebuesc transmise sunt conduse în spaţiul cuprins între cele două plăci şi produc acolo comprimări şi rarefieri alternative ale aerului. Acesta are rolul de izolator. Rezistenţa lui variază când se produc schimbări de densitate. In modul acesta se produc oscilaţiuni electrice, care sunt apoi întărite şi transmise mai departe sub formă de unde electrice.

Cutremurele de pământ

Dintr'o statistică a cutremurelor de pământ dintre anii 1918 şi 1924 se poate constata că ele se produc de obiceiu toamna.

S'au produs totuş cutremure de pământ şi primăvara, mai puţine vara şi extrem de rare iarna. Cele mai multe cutremure, şi anume dintre acelea care au distrus locuinţe şi au pus în pericol viaţa omenească, au fost în luna Septembrie. Nu se cunoşte încă precis care este legătura cauzală între anotimp şi cutremurul de pământ. Cele mai multe ipoteze care s'au făcut o atribue poziţiei pământului în drumul care-l face în jurul soarelui.

Câteva ipoteze asupra originii căldurii solare

Numeroase fenomene naturale n'ar putea exista fără energia radiată de lumina solară, şi se poate spune chiar că de acest imens şi nesecat izvor de energie depinde întreaga viaţă pe pământ. Nu trebue deci să ne mire, că oameni de ştiinţă din domenii diferite, chimişti, fizicieni, astronomi, etc., au căutat să explice cauzele care dau naştere acestei energii, şi să-i calculeze valoarea.

Cercetările făcute până astăzi au stabilit că soarele este în stare gazoasă cu diferite pături de densităţi deosebite. In mijloc are un sâmbure uriaş, format dintr'o massă relativ obscură cu o temperatură între 17.000 grade la centru şi 8.000 grade spre margine. In jurul acestui sâmbure este pătura strălucitoare numită fotosferă, groasă de câteva mii de km., care trimite razele de lumină şi căldură atât de necesare planetei noastre. Pe alocuri acest înveliş luminos este întrerupt şi lasă să se vadă întunecimea sâmburelui ce-l ascunde. Fotosfera este la rândul ei înconjurată de o pătură incandescentă mai rarefiată, cromosfera, apoi de o a doua mai rece şi în cele din urmă de coroană, atmosferă rece şi extrem de rarefiată, care nu e vizibilă decât în timpul eclipselor totale.

Experienţele cele mai recente au determinat că temperatura fotosferei este aproximativ de 6.500 grade şi că fiecare cm. pătrat de fotosferă radiază aproximativ 90.000 calorii pe minut. Numerele acestea fantastice duc la întrebarea: căror fenomene se datoreşte această imensă cantitate de energie? S'au făcut ipoteze, care atribuiau această energie unor reacţiuni chimice şi apoi fenomenelor de radioactivitate. Dar cercetări mai profunde au dovedit falsitatea acestor ipoteze.

Astronomii au încercat să o explice printr'o permanentă cădere de meteoriţi pe suprafaţa soarelui sau printr'o contracţiune permanentă a soarelui. Dar concluziile la care duceau aceste presupuneri nu corespund nici ele realităţii.

Recentele teorii de chimie fizicală asupra transmutării progresive a materiei de la elementele uşoare spre cele grele aduc oarecum o deslegare a acestei probleme. Savantul Jean Perrin a calculat că această transformare, care a fost constatată şi în nebuloasele cereşti, poate produce o cantitate de energie suficientă să asigure radiaţiunea solară pe timp de 80 miliarde de ani. Aşa dar, energia solară apare astăzi ca o consecinţă a transformării atomilor uşori în atomi grei.

Fotoni şi electroni

Nu se cunoaşte încă o teorie generală care să cuprindă toate fenomenele luminoase.

Două teorii în aparenţă extrem de deosebite servesc astăzi la explicarea acestor fenomene.

După teoria ondulaţiunii un punct luminos este origina unei mişcări vibratorii, care se transmite cu o viteză uniformă în toate direcţiile.

In teoria emisiunii, isvoarele luminoase emit molecule imponderabile asemănătoare unor proectile fără greutate, care se propagă în linie dreaptă.

Lucrările din ultimul timp urmăresc să găsească o legătură între aceste două teorii.

Fizicianul american Compton a făcut o serie de experienţe extrem de edificatoare pentru teoria emisiunii. El porneşte dela următorul raţionament: Dacă emisiunea luminii este asemenea unui proectil, care se propagă cu o viteză de 300.000 km. pe secundă, întâlnirea sa cu un electron trebue să fie supusă legilor ciocnirii a două corpuri materiale, adică quantum-ul trebue să comunice electronului o parte din energia sa şi deci să-şi micşoreze frecvenţa. Aşa dar, în urma ciocnirii unui quantum de lumină cu un electron, radiaţiunea luminoasă va avea o frecvenţă mai scăzută şi o lungime de undă mai mare, iar electronul trebue să câştige o anumită viteză. Experienţele lui Compton au dus tocmai la acest rezultat. El dovedeşte astfel existenţa acestor corpusculi luminoşi dotaţi cu proprietăţi analoage proectilelor materiale şi le dă numirea de **fotoni.**

Pe de altă parte, experienţe mai recente, făcute de alţi doi fizicieni americani, Davisson şi Germer, arată că un electron poate produce efecte identice cu cele ale unei radiaţiuni. Savantul englez Thomson şi fizicianul francez Ponte au realizat experienţe cari au dus la aceleaşi concluziuni. Cu emanaţiuni de electroni au obţinut fenomene identice cu acelea obţinute cu ajutorul razelor X.

Astfel, în timp ce Compton dovedeşte că corpusculii radiaţiunilor luminoase sunt susceptibili să producă efecte mecanice, Davisson şi Germer relevă că electronul poate să manifeste proprietăţi ondulatorii. De aci ar urma că se pot atribui proprietăţi ondulatorii tuturor elementelor materiale şi proprietăţi materiale oricărei grupe de unde. Aceasta ar duce la o apropiere între electroni şi fotoni.

F. NICA

In memoria lui Ştefan Petică

Poetul

... Ştefan Petică s'a născut la 5 Octombrie 1877, în satul Buceşti, din judeţul Tecuci, de unde venise să-şi ispăşească apoi, prin Bucureşti, firea lui de trubadur şi erou. Cântecele lui aveau ceva din sclipirea cochetă a stelelor pe timpul nopţilor friguroase de iarnă; lumina lor cobora în preajma fecioarelor cu mâini întinse în rugă şi cu ochii negri de păcate.

A plătit însă scump acest lux de amant pasionat al artei lui. După un scurt timp de faimă oarecum gazetărească, s'a prăbuşit, ne mai găsind nicăeri un loc în presă, în cea mai ticăloasă mizerie. Mândria lui însă l-a oprit fără preget să se plângă, sau să primească vreun ajutor. Grija lui de căpetenie era pe vremea când se târa în sărăcie şi tuşea dealungul mahalalelor îndepărtate, să-şi ascundă faţă de prieteni şi de cunoscuţi adevărul situaţiei sale reale. Atunci oftica şi-a făcut repede cuib în pieptul său, şi cântăreţul „fecioarelor în alb" şi al „solilor păcii", a pornit înapoi spre satul părintesc, pentru a se stinge acolo, în tragica singurătate a unei îndoite izolări morale şi materiale, de lumea pe care o visase să o cucerească prin dinamica sufletească a poeziei sale.

Ştefan Petică

Trecerea lui prin literatură lasă impresia strălucitoare a unei legende de scurtă durată. In urma lui s'a căutat să se facă noapte. In acest răstimp, Petică, după o vară de agonie, se stingea, într'un târziu de toamnă, la Buceşti, în ziua de 20 Octombrie 1904.

Gândul morţii lui ne deşteaptă imagina unei zile reci de toamnă, cu ploaie măruntă şi deasă, şi al unui car singur, târît spre cimitir dealungul satului pustiu, în mersul şovăitor al unei gloabe. E, probabil, ironia tragică a unei soarte care se răzbuna, astfel, împotriva încăpăţânării iluminate a unui uns cu mirul Domnului adversar al ei:

„Vor înflori iar trandafirii"! etc.

Pentru Petică din nefericire trandafirii aceştia nu au mai înflorit; pentru scrisul lui, în schimb, nu s'au uscat niciodată. Astăzi încă parfumul lor continuă să ne ameţească poezia cu misterul unei veşnic proaspete vibraţii. In literatura românească puţini poeţi au avut, mai profund decât Petică şi mai contaminant decât el, simţul fatalităţii tragice, al durerilor misterioase, fără pricină, aproape estetice, prin intensitatea lor pur cerebrală, şi al unei vaste şi mute până la teatral, agonii; peisagiul ca şi spectatorul, omul cu natura, realitatea cu iluzia, se îmbină astfel pretutindeni în această poezie pătrunzătoare ca un ţipăt de ajutor în noapte, într'o fastuoasă şi permanentă rugă murmurată cu spaimă.

Avea, deasemeni, cultul imaginii statuare, cu o grandioasă viziune estetică, cizelată, nu numai formal, dar în însăş sursa ei primitivă de intelectualizată emoţie, şi expresia ei norocos de lapidară.

Petică a fost, astfel, un adevărat revoluţionar în poezia noastră. Ideia de necontenită desăvârşire de sine, de afirmare a stilului, ca şi a gândirii, a făcut parte integrantă din preocupările lui de scriitor:

„Dragă Tutovene,

Am primit ceeace mi-ai trimis şi-ţi mulţumesc. Văd însă că în articolul tău spui despre mine că nu mai sunt decadent. Caşicând aş fi fost vreodată!

„O mică lămurire se impune. Dacă e vorba de decadent în înţelesul vulgar, ţiu să declar că aşa ceva nu am fost niciodată. Dacă însă se înţelege prin aceasta o cugetare mai subtilă, o psihologie mai adevărată, o formă mai corectă, atunci astfel de decadent am fost totdeauna".

Ştefan Petică

(„Freamătul", anul II N-rele 1—3, Bârlad, Ianuarie—Martie 1912).

N. DAVIDESCU

Din prefaţa la „Poeme", volumaş apărut în Biblioteca „Dimineaţa"

Ştefan Petică

Fragmente din necrologul publicat în „Avântul" din Galaţi, în Decembrie 1904.

...Sunt 8—9 ani de atunci. La clubul muncitorilor din Capitală, înaintea obişnuitei întruniri săptămânale — era într'o Sâmbătă seara — *prietenii* făcură cerc în jurul unui nou venit. Era Ştefan Petică. *Prietenii* îl cunoşteau din auzite: ţinuse discursuri la Brăila, înfiinţase un club în satul său natal, avusese oarecari conflicte cu autorităţile, nu prea îngăduitoare cu socialiştii, şi scrisese câte ceva prin *Munca* şi *Lumea Nouă.*

Noul venit descinsese deci la club ca la el acasă şi *prietenii,* fideli tradiţiei de ospitalitate şi tovărăşie, fără alegere şi fără control, îl primiseră şi pe acesta ca pe atâţia alţii, cu braţele deschise. Fie care voià să ştie *cum merge mişcarea* prin alte părţi, şi toţi se bucurau c'a venit încă unul *din pătura cultă,* să puie umărul la acea mişcare despre care d. Ioan Nădejde zicea că „ne creşte peste cap".

Tânăr de tot, — abia isprăvise liceul, — rău îmbrăcat, cam baroc la înfăţişare ca şi la nume, cam speriat de mărimea şi măreţiea Bucureştilor, frământat de doruri şi de aspiraţii, — pentru el venirea în Capitală era un pas decisiv în lupta vieţii — şi stăpânit de grija soartei care-l aştepta — sosise cu 2—3 gologani în buzunar — Petică ne deveni îndată simpatic. *Simţeam* că nu era un tip ca oricare.

A fost îmbrăţişat cu căldură, i s'a găsit un adăpost, şi unul dintre noii săi amici l-a primit tovarăş de cartelă la birtul „social-democrat" al lui Dumitrache Georgescu.

...In presă, şi în general în publicistică, mahalagismul e în mare cinste. E destul să vezi adunaţi câţiva publicişti, ca să ştii că sfâşie pe toţi publiciştii absenţi. Se zice că oamenii cei mai invidioşi sunt actorii; dar după o statistică făcută de cineva, recordul acesta îl au ziariştii — şi nu m'aş mira de loc dac'ar fi astfel.

Era, deci, firesc ca Petică să atragă atenţia din primul moment şi să furnizeze un inepuizabil subiect de vorbă. Cât s'a râs pe seama lui Petică! Şi cine a fost observat, urmărit cu mai multă grijă de cât el! De la îmbrăcăminte până la cel mai inofensiv gest, dela cel mai patetic discurs până la cea mai neînsemnată silabă dintr'un articol al său, totul a fost cernut prin sita umoristică a confraţilor. Dar despre el nu s'au făcut numai simple mahalagisme: a fost *discutat* — şi asta nu prea e partea tuturor.

Cine era originalul acesta în care vedeai vecinic luptându-se inteligenţa pătrunzătoare cu naivitatea copilărească, bunul simţ cu don-chişotizmul, simplicitatea cu grandomania, umanitarizmul fanatic cu răutatea răzbunătoare?

Fiu de ţăran din satul Buceşti, făcu liceul la Brăila. Tatăl său, un gospodar binişor situat şi cu ştiinţă de carte (e dintre aceia care au absolvit şcoala primară a satului) aspira probabil să-l scoată popă ori funcţionar. In ce mizerie a trăit Petică vreme de 7 ani, cât a făcut liceul, ar putea înţelege numai aceia care îşi dau socoteală cât poate rupe un sătean fie şi mai chiabur, din venitul său, pentru a ţine un copil în oraş.

Petică se distinse la şcoală. Muncitor viguros şi încăpăţânat, uimit de lumea nouă în care se afla, simţindu-şi inferioritatea socială şi dorind instinctiv să se ridice la înălţimea colegilor săi, cari altminteri îi erau inferiori, el puse în învăţătură acea ardoare pe care o găsim adesea la fiii de ţărani, ajunşi prin şcolile secundare. Fireşte, fu lăudat, măgulit, dat ca exemplu, şi din când în când ajutat de profesori şi elevi.

De timpuriu se simţi nedreptăţit. Mizeria în care se afla, ponosul de „ţărănoi" pe care-l adusese cu sine şi care n'avea să-l părăsească niciodată, învenina sufletul lui de copil, şi-l făcea să invidieze pe cei bogaţi; dovada ce căpăta zilnic că e superior multora dintre aceştia, îl făcea să devie din ce în ce mai încrezător în puterile sale şi-l îndemna la o muncă aprigă şi necurmată pentru a se ridica mai presus decât dânşii.

...Iată de ce, ajuns în cursul superior, Petică cetise mai mult decât mulţi oameni maturi şi cu „poziţie", şi ştia despre chestiunile sociale mai mult decât mulţi oameni politici. Pricepea mai multe limbi, adora literatura, discuta sistemele filosofice şi sociale, se agita, recita, avea viziunea unei lumi noi, şi împărtăşea colegilor săi dorul de luptă pentru cauza cea mare.

In ce consta acea „cauză" nu ştia nici el precis. Citise fără alegere, şi în capul lui autorii se luptau îndrăcit. Era un avânt tineresc, căruia îi trebuia o sistematizare, o directivă. Aceasta însă nu avea cine să i-o dea. In cercul lui, *el* era cel mai deştept; în Brăila nu existau acele cursuri, acele conferinţe, la care să alerge un tânăr setos de lumină. Şi dacă era îndumnezeit de colegi, punea în mirare pe profesori, cari nu pricepeau de ce favoritul lor „se stricase", de ce nu mai era şcolarul model de altă dată, şi de ce-i trăsnise tocmai lui în cap că lumea e rău alcătuită şi că trebue *el* să puie umărul ca s'o îndrepte! „Bun băiat; păcat că s'a cam ţicnit".

...In raport cu mişcarea socialistă din capitală Petică poate fi socotit ca un copil al bătrâneţii. Şubred şi neurastenic ca un adevărat proletar-intelectual modern, dar plin de amor propriu şi setos de glorie ca un cavaler medieval, el se înrolă în mişcarea pentru cucerirea unei lumi viitoare, atunci când dezerţiunile începură a fi din ce în ce mai numeroase, când anii de luptă fără rezultat pipăit osteniseră pe cei mai mulţi, când şefii şi soldaţii cari mai susţineau „asaltul cetăţii capitaliste" o făceau în silă, mai mult dintr'o aparenţă de convingere, care în realitate era inerţie, decât dintr'un avânt cald al inimii.

Simţul critic avusese tot timpul să se dezvolte la *tovarăşi.* Socialismul lor pierduse coloritul romantic; din lupta lor dispăruse elementul impulsiv împrumutat dela francezi şi care, izbucnind la intervale prin manifestări zgomotoase şi îndrăzneţe, atrăgea asupra lor o atenţie simpatică, ba deştepta chiar admiraţii şi aducea partizani; acestea fură înlocuite cu concepţia... burgheză a socialiştilor germani — un fel de socialism cazon — care se întârzie în comentarea *fiecărui* detaliu, pentru care lumea este aliniată ca un caiet de dictando, iar acţiunea socialistă e toată calculată cu compasul spre a fi aplicată exact pe acele linii. Se discuta mult în cluburile socialiste, dar nu se mai făcea oratorie în stil mare, se scria mereu în presa socialistă, dar nu se mai făcea nici frazeologia revoluţionară de altă dată, nici sentimentalismul *călduţ* din vremea adolescenţei socialismului.

Era vădit, — şi dacă lucrul nu se proclama încă, toţi îl simţeau — că mişcarea socialistă nu putea avea decât o influenţă culturală. Critica generală făcută societăţii româneşti de marele Dobrogeanu-Gherea, era şi rămânea un monument titanic; critica de detaliu făcută de Ioan şi Sofia Nădejde, de V. G. Morţun şi de toţi ceilalţi — prin *Contemporanul* ca şi prin alte tribune — denunţase multe rele şi chiar vindecase multe; dar o puternică mişcare politică socialistă nu se putuse face, pentru că lipsea proletariatul, manual şi intelectual, lipsea tradiţia revoluţionară, lipseau o sumă de elemente absolut trebuincioase.

In asemenea împrejurări nu mai putea exista nici entuziasmul, nici solidaritatea de altă dată. Peste idealul socialist ce umplea încă unele inimi se lăsase o brumă de scepticism; şi aceia cari ani de-arândul aplaudaseră cu frenezie discursurile vehemente ale lui Tony Bacalbaşa, acum îi savurau satirele din ziarul *Moş Teacă,* satire în care nu se cruţa nimic — nici măcar socialismul. Strigătul de revoltă fusese înlocuit de zâmbetul sceptic.

Firea lui Petică nu se putea împăca în noul său mediu. Altfel îşi închipuise el viaţa în care avea să intre.

Impetuos şi visător, el simţea nevoia grandiosului; îi trebuia lupta ameţitoare, plină de primejdii şi de glorie; îi trebuia armata care să-l adore, să-l aplaude şi să-l urmeze.

Dar dacă idealurile sale sufereau, el mai avea de îndurat şi o jignire mult mai personală, deci mult mai profundă: nu era luat în serios.

In împrejurările arătate, gesturile largi ale lui Petică, frazele lui patetice, trăsăturile mari în cari căuta să prezinte lucrurile cele mai mici, toate astea furnizau un excelent material pentru sarcasmul „prietenilor": încrederea în sine pe care o avea Petică, imprudenţa lui de a o arăta cu toată sinceritatea, laudele ce-şi aducea singur şi uşurinţa cu care se declara gata să se distingă în toate genurile — critică, literatură, muzică, oratorie, sociologie, etc., — acestea erau şi mai bine venite încă pentru a-l da pradă umorului nesecat al tovarăşilor de idei şi al colegilor de presă.

Lupta aceasta pentru a-şi apăra gloria de nimicire anticipată, îl învenina mult mai mult decât mizeria neagră în care zăcea; şi când zic mizeria neagră, întrebuinţez un termen impropriu, pentru că ar fi greu de exprimat adevărata stare în care se afla Petică.

Incepu să vadă în toţi aceia cari de fapt îl ajutaseră, nişte invidioşi şi nişte duşmani, şi răspundea cu duşmănie la unele glume cari nu porneau din răutate. Se simţi izolat, înconjurat de oameni inferiori şi brutali, cari nu puteau să-l înţeleagă pe dânsul rafinatul, sensibilul, înaltul cugetător, omul care, ca un al doilea Nantas, adusese în dar omenirii o inteligenţă superioară — şi omenirea îi dăduse cu piciorul.

Şi-şi spunea revolta fără nici o rezervă şi fără nici o menajare.

Negăsind în socialism, nici în ziaristică, mijlocul de a-şi potoli furtuna din suflet, căută o mângâiere aiurea. Şi aşa începu să alunece spre decadentism, aşa se făcu apropierea dintre el şi gruparea Macedonski.

In mediul cel nou, Petică s'a simţit mai bine, — cel puţin la început. Imi vorbea cu entuziasm de serile ce petrecea la Bodegă cu câţiva „rafinaţi". Acolo era „recunoscut", căci singura condiţie care i se punea era ca şi el să „recunoască" pe ceilalţi. Nu ştiu dacă mai pe urmă n'a avut deziluzii. Imprejurările vieţii ne-au despărţit, n'am mai avut confidenţele lui, şi nici nu i-am mai urmărit activitatea.

Atâta ştiu, că mizeria neagră nu l-a părăsit, cum nu l-a părăsit nici neţărmurita încredere în sine. In noua-i fază se preta însă şi mai bine sarcazmelor amicilor şi confraţilor. Galben la faţă, cu părul neîngrijit, atrăgea imediat atenţia, şi foarte des provoca surâsul. Iar în serile de iarnă, când Ştefan Petică, în haine de vară învechite şi soioase, cu pantalonii scoarţă de noroi, cu ghetele scâlciate, şi... cu un mare buchet la butonieră, se instala la „Hugo" ca să aplaude frenetic pe cântăreţele excentrice, *eleganţa* bucureşteană, care nu punea preţ pe inteligenţa şi talentul acestui *pârlit,* se simţea puţintel amuzată, de sigur, dar mai ales stingherită de o asemenea vecinătate.

Şi cu toate acestea, Petică avea şi el pretenţii de aristocraţie, pe cari le scotea înainte mai ales când se făcu decadent şi trebuia să-şi justifice *rafinarea.* Un strămoş al lui ar fi fost văr bun cu Ştefan cel Mare. In timpul unui război, armata moldoveană fu învinsă şi pierdu steagul. Strămoşul acela rupse o bucată din cămaşa sa, o înălţă pe o prăjină şi o lăsă să fluture drept steag; oştirea se îmbărbătă din nou, bătu pe duşmani, şi recuceri steagul pierdut. Eroul a fost supranumit Petică, pentru că învinsese cu o petică. In satul Buceşti familia Petică e foarte numeroasă — cuprinde şi oameni bogaţi — şi nimeni nu-i contestă nobila origine. Se zice că sunt şi documente. Dar bietul Ştefan Petică s'a născut prea târziu pentru a putea *epata* pe bucureşteni cu atâta lucru. Numele Petică a servit la multe calambururi, mai ales când a început să însoţească pe macedonskianul *Stephan* în locul românescului Ştefan. De sigur că şi acestui nume se datoresc, în parte, greutăţile pe cari le întâmpina veşnic nefericitul poet, când era vorba să publice cu iscălitură într'o revistă sau într'un ziar mai de seamă.

...Din cea mai fragedă vârstă acest copil atât de înzestrat a dus luptă de viteaz ca să se ridice şi să-şi ridice neamul. Şi fiindcă n'a putut găsi o bucată de pâine, s'a întors, după ani de zile, istovit de foame, ca să moară în satul său, în braţele părinţilor pe cât de înduieraţi pe atât de încremeniţi, cari, desigur, se întreabă încă dacă pentru *asta* l-au trimes la şcoală.

Drama trăită de Ştefan Petică nu este un caz izolat. Ea e comună multor ţărani de origine, multora mai ales dintre cei care sunt în adevăr firi distinse, cu individualitate puternică.

Dintre fiii de ţărani cari răzbesc în învăţământul secundar şi superior, în genere cei mediocri ajung bine, ajung sus, fără nici o vătămare în organizaţia lor fizicopsihologică.

Aceştia îşi propun ca supremă ţintă să-şi asigure o bună stare materială, având ca bază un titlu. Titlul se capătă prin muncă şi ei au, acumulată, destulă vigoare rustică, pentru a putea rezista şi muncii şi lipsei. In colo nimic nu-i izbeşte. Ei privesc cu respect lumea în care se află, acceptă ca bun tot ce găsesc stabilit, moralul lor nu e izbit de nici unul din contrastele, de nici una din nedreptăţile ce întâmpină zilnic şi nu se dau în lături de la nici o umilinţă. Odată studiile isprăvite şi titlul căpătat, ei vor continua să-şi toarcă visul, şi pentru realizarea lui din ce în ce mai deplină, vor urma sistemul început în tinereţe. La adăpostul unor partide sau unor oameni, se vor *aranja* tot mai bine; mediocrităţi intelectuale şi nulităţi morale — vor deveni capacităţi sociale.

Petică era o fire prea distinsă, un suflet prea delicat, ca să se poată adapta ori unde şi ori cum. Acest copil al câmpului liber şi al cerului senin a fost înăbuşit de atmosfera otrăvită a civilizaţiei noastre orăşene. Pe măsură ce se înfunda mai mult în mocirla vieţii sociale, dorul de ceva mai înalt îi clocotea mai viforos în suflet. La început, a vrut să fie apostolul neamului său oropsit; când greutăţile vieţii l-au abătut din cale, când — după amara expresie a lui Ioan Păun-Pincio — a ajuns la faza care *cuminţeşte,* Petică a devenit egoist, dar şi egoismul lui era un egoism superior: n'a alergat după bani; — a vrut glorie.

Ce s'o fi petrecut în sufletul lui când şi-a dat seama că moare fără a-şi fi ajuns ţinta?

CONST. GRAUR

Serenade Demonice

Intristarea mea e-o gingaşă terasă
Unde visul blând întârzie spre seară
Indemnat de-albastra umbră ce se lasă
Liniştită pe-acest colţ de primăvară.

Peste care roze roşii împletite
In ghirlande 'nflăcărate 'şi risipesc
Preţiosul lor parfum pe poleite
Trepte largi de alabastru 'mpărătesc.

Dar cum albul vis al meu stă răzimat,
Gânditor, de o coloană de profir,
Beat de cerul ce'n amurgu 'nflăcărat
Somptuos e ca o purpură de Tyr,

O romanţă se înalţă 'n depărtare
Pătimaşă ca o dragoste târzie
Şi 'n adânca sa durere arzătoare
E o lume sbuciumată ce mă 'mbie.

Ci vrăjit de voluptoasa înserare
Leneş mâna mea subţire-o las să cadă,
Netezind în călduroasă desmierdare
Eleganta şi lucioasa balustradă.

Căci de plânge pasiunea 'n depărtare,
Visul meu la umbra albelor arcade
Infrăţitu-s'a cu blonda întristare
Sub surâsul blând al serei care cade.

II

O ceată 'ntunecată s'a oprit
Tăcută şi răsleaţă la răscruce;
Atât de grea îi cade 'n asfinţit
Tortura de-a nu şti 'ncotro s'apuce.

Cât fuse ziua clară s'a 'mbuibat
Cu cântece şi joc în loc de pâine
Şi beată de plăcere a uitat
De grija zilei groaznice de mâine.

Dar seara se coboară răcoroasă
Şi-amurgul sărbătoarei e amar
Ca drojdia cea neagră ce o lasă
Năspritul must pe fundul de pahar.

Cu trândavi ochi priveşte spre apus
Mirată că nu poate să-l priceapă;
O rugă pare c'ar avea de spus
Dar nu ştie măcar nici cum s'o 'nceapă.

Ci stă îngrămădită ca o turmă
Şi tremură de taina ce-o 'nfioară
Cu moartea zilei blonde care curmă
Şi jocul şi cântarea de vioară.

Şi tristă de pierduta fericire
Tăcută stă cu fruntea încruntată
Chemând ceva din stinsa strălucire
S'aprindă facle 'n noaptea 'ntunecată.

ŞTEFAN PETICA

Notele zilnice ale lui Ştefan Petică

Se împlineşte astăzi un sfert de veac dela moartea lui Ştefan Petică.

Transcriind, pentru cetitorii „Adevĕrului literar" câteva fragmente, mai caracterizătoare, din necroloagele tipărite în ultimele luni ale anului 1904 şi din broşurile închinate poetului cu prilejul celei a 20-a comemorări a morţii lui, — revenim asupra unei propuneri care s'a desbătut fără rezultat acum 5 ani: să se scoată într'un volum operele lui Petică. Opere *complecte*, — ar fi cam exagerat. Operele *alese*, însă, ar putea alcătui o carte destul de voluminoasă — şi seducătoare — de serenade şi poeme, de drame în versuri, de note şi literatură esseistă.

Or, pentru redarea vieţii şi a unei bune părţi din lucrările poetice şi jurnalistice ale scriitorului comemorat — şi socotit, pe drept, ca un înainte-mergător — s'ar cuveni să se ofere editorului o bibliografie.

Şi s'ar putea pretinde ca aceasta să fie o bibliografie critică.

Un *singur* exemplu (cer îngăduinţa de a-l expune didacticeşte):

In 1902 a apărut ciclul de poeme ‚Fecioara în Alb" de Ştefan Petică, într'o carte de 82 de pagini. Citând poemele acestea, bibliografii ar putea să ne arate că ele au fost tipărite mai întâi în *România Jună* — în numerele dela 24 şi 31 Iulie şi 7 August 1900 — sub titlul „La creatura de bianco vestita"; că poemele aveau, în ziar, motto-uri din Dante, Ugo Foscolo şi din Lord Tennyson, citate cari au dispărut cu prilejul reproducerii în volum; că în acesta din urmă se află strofe cari *nu* erau în gazetă şi că au fost suprimate stanţe cari se găseau în „România Jună"...

Am dori însă ca articolul nostru să nu se mărginească la o simplă reluare a unei propuneri, şi de aceea venim şi cu o parte documentatoare menită să se adaoge la partea informativă din încercările, studiile şi necroloagele pe cari le-au scris:

Ilarie Chendi (în „Voinţa Naţională" anul XXI No. 5859 dela 29 Octombrie 1904; în „Calendar literar şi artistic" pe 1909, calendar editat de Socec, şi în volumul „Preludii");

Const. Graur sub semnătura: *P. Crainic* (în „Avântul" organ poporanist din Galaţi, n-rele 37, 38, 40, 42 şi 43 dela 7, 14 şi 28 Noembrie; 12 şi 19 Decembrie 1904);

D. Karnabat (în Cronica literară a „Flacării", anul I No. 5 din 19 Noembrie 1911, paginele 38—39);

Gh. Tutoveanu (în numărul triplu 1—3 al „Freamătului" din 1912; iar după războiu în „Mioriţa" din 1924, pag. 100—104, în „Florile dalbe" şi, mai încoace, în „Scrisul Nostru" din Iulie 1929);

P. Crăescu (în „Freamătul" bârlădean, numărul triplu din Ianuarie-Martie 1912);

Const. Demetrescu (în acelaş număr al „Freamătului", în articolul intitulat: „Un nume fatal");

Alexandru Teodor Stamatiad (în placheta: „Doi dispăruţi: Iuliu Săvescu-Ştefan Petică". Lucrarea, apărută în 1915, era precedată de o poezie a lui Ion Minulescu, dedicată lui Ştefan Petică. Al. Stamatiad şi-a complectat cercetarea pe care, sub formă de dizertaţie rostită în sala Palatului Cultural din Arad, a tipărit-o în 1924, în foiletonul „Tribunei Nouă" în numerele 107, 108, 109 şi 110; în acelaş an a republicat-o în Biblioteca „Semănătorul" Librăria diecezană din Arad, în numerele 80—81);

N. Davidescu (în „Aspecte şi direcţii literare" vol I, pag. 5—8; în cronica literară a „Flăcării" anul VII 1921-1922 pag. 542; în articolul „In marginea unui mormânt: Ştefan Petică" publicat în „Cuvântul liber" dela 6 Septembrie 1924; apoi în prefaţa broşurei „Poeme de Ştefan Petică" scoasă de Biblioteca „Dimineaţa", editura „Adevĕrul"; iar mai încoace, într'o cercetare din fruntea ‚Adevĕrului literar şi artistic" No. 198);

Const. Doboş (în „Cele trei Crişuri" din Oradia-Mare, anul V No. 7 din Iulie 1924, pag. 104—107);

Ion Dongorozi (tot în „Cele trei Crişuri" numărul din August 1924);

George Mihail Zamfirescu (într'un număr al „Clipei" din Septembrie 1924);

Pamfil Şeicaru (în cronica literară a „Gândirii" anul IV 1924, pag. 22—23);

Perpessicius (în articolul intitulat „Cavalerul negru" publicat în „Mişcarea literară" 1924, pag. 104—107);

Doctor Binder (în articolul: „Ştefan Petică — mici contribuţiuni la biografia lui" în „Adevĕrul" No. 12897 de la 9 Octombrie 1924 pag. 3):

Gr. Tăbăcaru (în „Ştefan Petică. Note biografice, amintiri, scrieri, valoarea operei poetice, caracterul poeziei peticiene". O broşură in-octavo de 48 pagini, tipogr. Dimitrie C. Patron, Focşani, 1925);

Gabriel Drăgan şi *G. Scrioşteanu* (primul, în „Un prinţ al poeziei: Ştefan Petică"; celalt, în „Vis spulberat" publicat în „Universul literar" XLV, No. 33, pag. 514—515)....

* * *

Colaborarea lui Ştefan Petică la ziarul socialist „Lumea Nouă" a avut loc, cu deosebire, în primăvara şi vara anului 1898. Până atunci publicase răzleţ în suplimentul literar şi oficiosul *partidei socialiste* şi într'o foaie ocazională „Jos Vandalii" scoasă ca o protestare împotriva devastărilor din Noembrie 1897 (aci semnează: „St. Petică, student în matematici").

Dar din April 1898 el hrăneşte aproape regulat o rubrică intitulată „Note zilnice". Intre aceste note şi versurile lui Petică — atât cele tipărite în „Literatorul" din 1899, unde Macedonski îi oferise prim-redactoriatul, cât şi cele din ciclul „Serenadelor demonice" — nu e greu de stabilit filiaţiunea.

Titlul uneia din aceste note „Când viorile au tăcut" (publicată în „Lumea Nouă" dela 3 Mai 1898) avea să devie mai târziu supratitlul unui ciclu, cu o foarte neînsemnată modificare: „Când vioarele *tăcură*".

Pe alocuri aceste „note" dacă nu sunt autobiografice, sunt autocaracterizătoare. Iată de pildă „Demonul" (apărut în „Lumea Nouă" No. 1184 dela 1 Iulie 1898). Petică spune că „pe fiecare'l chinue greutatea viselor, neputinţa de-a lucra, dorinţa nehotărîtă de ceva care nu există, setea de o senzaţie nouă, deosebită de toate cele cunoscute. Cel mai nenorocit însă e cel pe care-l munceşte demonul artei....".

Petică *se defineşte* oarecum prin rândurile citate. Şi invocaţia pe care o face, intră în rândul dezesperatelor chemări din poemele sale de mai târziu:

„Şi ne izbăveşte, Doamne, de cununa sângeroasă a viselor prea grele".

„Notele zilnice" ale lui St. Petică sunt numai întru atâta note zilnice, întrucât sunt tipărite cotidian sau într'un cotidian. Nu-i observaţie genre La Palisse, ceeace fac aici; dar *aşa* e.

Petică descrie o catastrofă întâmplată pe ocean în Iunie 1898. Intâmplarea şi comentariul întâmplării ocupă cel mult un rând şi jumătate. Totul e numai un pretext pentru reflecţii de felul acesta:

„Nenorocirea merge pe calea dreaptă!

...Iar din adâncul apelor, din palatele sale străvezii, zeul mărilor priveşte nemilos, rânjindu-şi dinţii, netezindu-şi barba-i de valuri, vesel că i se aduc jertfe".

Drept comentar sinuciderii fiicei lui Karl Marx, Eleanor Marx Aveling, iată ce scrie St. Petică:

„Eu aş fi vrut revolta energică a femeii care sfărâmă lanţurile legăturilor cu bărbatul, aş fi vrut puterea de acţiune liberă a eroinelor din ţările nordice, aş fi vrut ca Eleanor Marx să devină o Noră ibseniană. Uitând pe cel care i-a ruinat frumoasele visuri de dragoste, părăsindu-l, să-şi urmeze înainte calea apostolică, să se afunde şi mai tare în straturile adânci ale poporului şi să-şi umple sufletul de amarul nobilului dispreţ, pe care să-l prefacă în furie de luptă pentru lumea desmoşteniţilor.

„Eu aş fi vrut revolta sănătoasă!

„Ea a preferat însă moartea,care alină toate, moartea care stânge setea de luptă şi setea de dragoste, amărăciunea desgustului şi energia luptei....

„...Dar pace ei! Şi pace celui care, împins pe povârnişul patemilor, a făcut-o să-şi răpună zilele, şi celui care, orbit de ignoranţă o osândeşte fără s'o priceapă şi celui care, suferind caşi dânsa, o urmează pe cale şi celui care duce lanţurile grele ale vieţii şi tuturora — pace!

„Gestul iertării să îmbrăţişeze în larga lui melancolie, toată lumea, dela răsărit la apus".

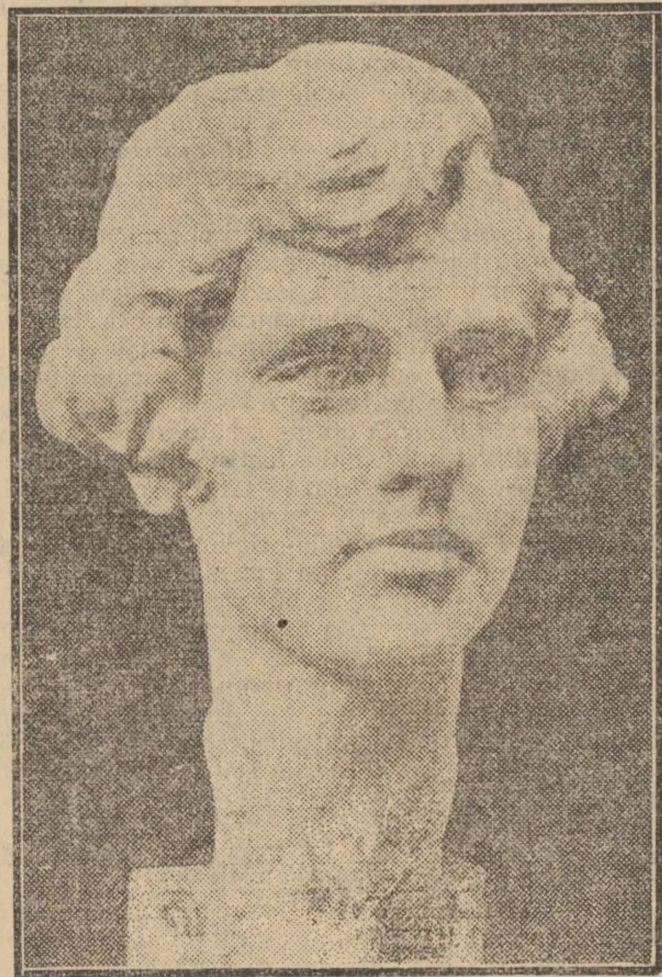
Curm cu citatele.

Din Aprilie până'n August 1898, Petică a publicat în „Lumea Nouă", la rubrica Notelor zilnice, câteva zeci de schiţe şi poeme'n proză, cari numai prin titluri („D-l Gheorghe Panu", „Voe dela Comenduire", „Cu prilejul lui 10 Mai") se mai ataşau puţin de întâmplările depe vremuri.

Pseudonimul *Sapho* care semna unele ‚note zilnice" în „Lumea Nouă" n'o fi cumva tot al lui Petică? Stilul, ritmul frazei, zmulgerea din actualitate, la fel se regăsesc în articolele şi ale unuia şi ale celuilalt.

Intr'o redacţie, însă, „lucrurile" acestea sunt contagioase. Pastişa ori parodierea te pot ispiti să iei dacă nu pe discipol drept maestru, dar în orice caz să nu deosebeşti îndeajuns pe confraţi.

BARBU LAZĂREANU

F. Pfeifer — **Cap de fată**

Opera lui Ştefan Petică

... Dacă e adevărat că opera şi personalitatea unui scriitor se rezumă în paginile cele mai schinteetoare şi originale pe care le-a scris, atunci desigur că Petică trebue socotit ca un premergător al poeziei nouă.

Inainte însă ca să trecem în revistă aceste pagini, ni se pare necesar — pentru a pregăti pe cititor şi mai ales pentru a stabili cu mai multă temeinicie atmosfera poeziei lui Petică — să citâm câteva versuri, culese la întâmplare, din opera poetului:

O, marile pasionate,
O, tragicele Magdalene,
Femei etern îndurerate
Ca nişte triste cantilene!
(Fecioara în Alb, pag. 14)

Coboară seara blândă umbrind albastra cale
Şi pacea lin se lasă în gândurile tale;
Pe faţa ta tristeţea de-aducere aminte
A pus melancolia profilurilor sfinte....
(Idem, pag. 28)

In părul tău ca diamantul
De flăcări negru'ntunecat
Şi-a revărsat întreg Levantul
Misterul antic şi ciudat.

Şi când în seri de primăvară
Treci singuratică, încet,
Pari o visare albă, clară,
Elegiacă de poet.
(Idem, pag. 32).

O, ceasul trist al renunţărei
Pe frunţi a pus melancolii
Şi'n glas fiorul înserărei
Cu dureroase nostalgii!
(Idem, pag. 37)

Iubiţii dorm: de-asupra pare
Că trece dragostea pierdută;
Un glas de clopot e-o chemare
In noaptea clară şi tăcută!

Le 'ngălbeneşte faţa, luna,
Cu dureroasa-i poezie,
Ei dorm mai strânşi ca totdeauna
Şi plâng în somn fără să ştie!
(Idem, pag. 56)

Am palida tristeţe a apelor ce plâng
Pe jghiabul clar şi rece al albelor fântâni...
(Idem, pag. 61)

Amurgul are astăzi luciri ca de mătasă
Pe care lunecară mâini albe de prinţese.
(Idem, pag. 62)

Apleacă-te spre cântecele mele:
Sunt gingaşe şi triste şi duioase
Şi singure ca palidele stele
In nopţile de iarnă friguroase
(Idem, pag. 66)

O, moartea glorioasă de antic luptător
Căzut în manta roşă a sângelui cel cald,
Sub vechiul cer elenic de aur şi smarald.
(Idem, pag. 76)

Să nu 'ncepi corn fermecător
Căci viersul tău mă înfioară
Când cade greu şi arzător
Precum cădea odinioară.

In cântu-ţi trist şi arzător
Parfumul toamnei care moare
A pus tot chinu 'nflăcărat
Din slava dragostei în floare.
(Cântecul Toamnei, pag. 13)

Credem că versurile citate dovedesc că cel care le-a scris a fost un artist fin, cu o muzicalitate şi o formă remarcabilă, cu o atmosferă mult mai ridicată decât a majorităţei contimporanilor săi, şi în acelaş timp cu notă personală.

Dar câteva rânduri încă, înainte de a nota mai amănunţit, impresiile noastre.

Opera lui Ştefan Petică — lăsând la o parte lucrările de sociologie: „Morfologia socială", „Sociologia veche şi Sociologia nouă" şi „Robia legală", lăsând deasemenea o mulţime de articole literare, critice, polemici, poeme în proză (care îşi dorm somnul în ziarele şi revistele de pe vremuri), precum şi mai multe manuscrise, rămase în mâinile unor cunoscuţi sau prieteni 1), şi cuprinzând câteva nuvele, unele terminate ca Povestea Rozei din Alhambra, altele numai concepute — se compune din: „Solii Păcii", tragedie în cinci acte, în versuri, nepublicată în volum (revista „Literatură şi Artă Română", anul al V-lea, No. 2—6) 1901; „Fecioara în Alb", poeme, (cu subtitlurile: Când viorile tăcură şi Moartea Visurilor) 1902; „Fraţii", dramă în patru acte, în versuri 1903; „Cântecul Toamnei" şi „Serenade Demonice", poeme, operă postumă, ambele un volum, 1909.

Consecvenţi principiului că opera şi individualitatea unui scriitor se rezumă în paginile cele mai schinteetoare şi originale pe care le-a scris, vom foileta numai volumele de poeme: Fecioara în Alb şi Cântecul Toamnei şi Serenade Demonice. In ele se întrupează cele două şi singurele aspecte ale talentului lui Ştefan Petică: Visul şi Realitatea.

In linii repezi şi generale, poezia lui, în prima fază — muzicală, melancolică şi aproape vaporoasă şi'n care emoţia e filtrată şi purificată — cuprinde o poezie de interior şi de adâncuri sufleteşti într'un cuvânt o poezie spiritualizată, în care domină Visul, — pentru a deveni, în a doua fază, o poezie mai aspră şi mai brutală şi'n care domină Realitatea şi oboseala în faţa aceluiaşi decor: viaţa, complectată cu o poezie mai rezumativă, mai sintetică şi în care adeseori sentimentul e înlocuit prin idee şi înfăşurat în simbol.

Ambele poezii sprijinite pe imagini vii, plastice, vizuale şi mai ales surprinzătoare ca noutate:

Peste balconul de ghirlande
Te-apleci şi stai pierdută'n vis
Ca o coloană de lumină
Intr'un amurg de paradis.
(Fecioara în Alb, pag. 30)

Şi degetele fine, în umbră, sclipitoare
Păreau ca nişte clape de fildeş ridicate
Pe flaute de aur...
(Fecioara în Alb, pag. 10)

Şi când vom fi streini de orice viaţă,
De stele, de parfum, de flori albastre, —
O roză — ca pe-o insulă de ghiaţă —
Va creşte sfântă 'n sufletele noastre.
(Serenade Demonice, pag. 37)

Cum a putut răsări această poezie în epoca eminescianismului şi a poporanismului — iată miracolul şi valoarea poeziei lui Ştefan Petică...

AL. T. STAMATIAD

(Din broşura „Câţiva scriitori", publicată în Biblioteca *Semănătorul* din Arad).

1) I. Dongorozi şi P. Şeicaru, revista Freamătul, No. 1—3, 1912.

EVOLUŢIA SOCIETĂŢII INTELECTUALE FRANCEZE

Incepând din 1914, cadrele din care se recrutează intelectualii francezi, s'au rărit considerabil. Clerici, laboranţi, savanţi, profesori, literaţi, — toţi şi-au dat tributul Războiului. Aceste „pustiiri" au provocat sforţări fireşti de a „împrumuta" material uman... dar de unde? Din straturile mai adânci ale poporului francez, de la femei, însfârşit — dela alte naţiuni. S'au împrumutat şi idei: în locul ideilor elaborate până la 1914 în interiorul ţării, acum vin idei din afară...

Aceste schimbări se petrec în cuprinsul păturii intelectuale franceze, în acele grupuri, pe care Albert Thibaudet, publicist şi critic savant, le numeşte „elita intelectuală", şi căreia îi consacră un interesant studiu în „Revue de Paris". Primu-i articol apare ca prefaţă la o serie de articole ulterioare.

Autorul îşi propune să se ocupe sistematic cu diferitele „elite" existente: militară, financiară, industrială, politică, intelectuală...

Toate aceste grupuri au suferit mari primeniri, în urma marelui război din 1914-18.

Cele mai profunde şi violente schimbări, s'au produs în sânul *„intelectualităţii dezinteresate"*, a intelectualităţii de idei mai ales, cum numeşte Thibaudet societatea intelectuală franceză ca atare, pentru a o distinge de alte grupuri — care îndeplinesc mai mult *funcţiunile aplicative*, trăind nu prin idei ci prin aplicarea ideilor în viaţă. Aceste schimbări s'au vădit sub trei forme principale: democratizarea, feminizarea şi internaţionalizarea.

Intelectualul francez dela 1914 încoace s'a democratizat puternic.

„Problemele sociale şi de clasă interesează azi nu numai acea parte a intelectualităţii care a trăit în trecut — în special cu şi din idei politice şi economice, — spune Thibaudet: — acuma şi celelalte cercuri intelectuale sunt atinse de aceste idei, sau supuse influenţei lor. Mulţi dintre actualii profesori au eşit din popor, din păturile muncitoreşti şi ţărăneşti, fără să fi pierdut legătura cu poporul sau psihologia lor de clasă. Şi în literatură sunt foarte multe forţe eşite din popor, — nu fiindcă vorbesc despre popor sau merg în ajutorul poporului (ca poporaniştii ruşi de odinioară), ci fiindcă aceşti scriitori constitue ei înşişi poporul, şi sunt poporul autentic, după limbă, după dispoziţiile lor spirituale. Scriitori, ca atari, ei impun astăzi însemnătatea limbii ţărăneşti în literatură.

Toate acestea nu pot să nu exercite o influenţă şi asupra caracterului curentelor raţionale în Franţa modernă. *Umanitarismul*, această floare a geniului clasic, se ofileşte, iar soarta ultimului său reprezentant — Anatole France — e foarte semnificativă.

— Dar, — spune Thibaudet, — aceste pierderi se compensează printr'o serie de agonisiri de alt fel: în primul rând prin expansiunea numerică a cadrelor intelectuale. — In zilele noastre, — afirmă Thibaudet, — se citeşte şi se scrie mai mult decât înainte de război. Inventivitatea şi originalitatea sunt mai mult apreciate şi li se dă mai multă atenţie. O altă trăsătură a nouei intelectualităţi — e feminizarea ei. Ce-i drept, în Franţa femeile n'au încă toate drepturile politice, şi deci nu joacă un rol prea mare în „elita politică", adică în cercurile oficiale. In schimb, ele complectează tot mai mult cadrele acelor profesiuni intelectuale, pe care autorul la caracterizează ca „dezinteresate" şi pure: „de idei". In sferele şcoalei, ştiinţei şi literaturii e un flux neîntrerupt de puteri feminine. Şi realizările obţinute în aceste domenii de către femei, sunt tot atât de mari caşi ale bărbaţilor.

Autorul se mărgineşte la aceste scurte indicaţii, spre regretul nostru; apoi trece la examinarea unei alte trăsături a intelectualilor moderni: expansiunea dincolo de limitele naţiunii proprii. Astăzi, intelectualii francezi învaţă mult mai stăruitor limbile străine, decât înainte de război; cunosc mai bine literaturile străine şi călătoresc mai mult în alte ţări.

Desigur, pătura de mijloc e mai stingherită acuma în ce priveşte deplasările mari, din cauza scumpetei excesive a călătoriilor. Dar Francezul din rândurile intelectualităţii organizate, profesor, savant sau literat, — e gata astăzi oricând să plece în străinătate, la cutare sau cutare congres internaţional al confraţilor săi.

„Profesorii dela Sorbonna" citesc de pe catredă tot atât de des în amândouă Americile, în Anglia, în Japonia, în China şi în Egipt — caşi la Paris. Toate acestea, poate, se resfrâng asupra muncii lor, însă, pedealtăparte, duc la reînoirea integrală a tipului *intelectual*.

„Instituţia creiată la Geneva există numai de zece ani şi, deocamdată, formează numai cadre, constitue numai un apel; dar e clar că aceste cadre se complectează treptat de către acei care răspund la apel. Creiarea unui organism de colaborare intelectuală, cu comisii şi cu un Institut al său, abia e un început. Sub privirile noastre se construeşte centrala telefonică, care dă putinţa comunicaţiunii tuturor elitelor intelectuale de pe globul pământean"....

„Astfel, societatea intelectuală îşi lărgeşte, treptat, sfera. Biserica, şcoala, laboratorul, literatura —au plătit războiului un tribut înspăimântător. Cei mai buni din generaţia care ar fi avut acum vârsta de 30-40 ani, zac în mormânt. Locul ofiţerului ucis e ocupat în mod automat de plutonier; femeia execută funcţia bărbatului plecat în război; străinul adoptat se pune la strung în locul Francezului mort... Trebue să venerăm amintirea generaţiei romantice. Se pot aprecia în diferite feluri schimbările produse; însă e necesar să încercăm a intra în „legătura telefonică" cu nouile cadre ale muncitorilor cerebrali"... — *N.*

De vorbă cu Giulio Bertoni

Invitat să întreprind o anchetă în lumea intelectualilor din Apus, predilecția pentru cultura italiană m'a determinat să mă adresez în primul rând acelor intelectuali din Italia, care — prin ceiace reprezintă opera și personalitatea lor în această cultură — mi s'au părut indicați să vorbească în numele ei. Rezultatul anchetei va alcătui obiectul unei serii de convorbiri, pe care îmi propun să le împărtășesc publicului nostru, în această formă.

* * *

Prin mijlocirea presei, cunoaștem desigur stările politice și întâmplările curente din țările apropiate ori depărtate, dela care avem tot interesul să nu ne depărtăm atenția. Dar câți dintre noi ar putea răspunde, convins și sincer, care este astăzi cel mai de seamă exponent al intelectualității din Spania — spre exemplu, — din Suedia, din Danemarca, din Elveția, chiar din Germania ori din Italia? Astăzi, când oamenii politici se gândesc să traducă în fapt înjghebarea unor State-Unite ale Europei, izbuti-vor în generoasa lor străduință mai înainte ca această operă de reciprocă penetrație spirituală să fie o realitate?

Iată de ce se cuvine a ne interesa de starea actuală a culturii europene — a celei italiene în cazul nostru, — cercetând care-i sunt exponenții autorizați, ce gândesc, ce realizează, cu ce mijloace și cu ce îndrumări viitoare. Pe lângă sporul de informație, această „indiscreție" ar putea servi de îndreptar culturii noastre, pe care adesea voim s'o credem rămasă în urmă, ori nu avem destulă încredere s'o apreciem în perfectă consonanță cu cele din Occidentul creator de civilizație.

* * *

Giulio Bertoni este unul din cei mai apreciați „romaniști" ai Italiei contemporane, preocupările și studiile sale de filologie romanică și de literaturi neolatine comparate, reprezentând în țara sa curentul similar din Franța al unui Baldensperger, Paul Hazard ori Bédier.

Studiile acestea de romanistică, pe lângă interesul strict științific, pot avea, pentru cei ce nu le practică, dar le cercetează semnificația și aportul social, o importanță deosebită, lor datorându-li-se acea conștiință latină, solidară, care face să se opună o mentalitate, o civilizație și o viață de stat romanică, mentalității, civilizației și vieții de stat germanice ori slave.

Iar pentru noi, în deosebi, nu poate rămânea fără semnificație faptul că, datorită acestor studii, cultura și graiul românesc formează obiect de stăruitoare cercetări pentru mulți din învățați Apusului.

Limitându-ne la Italia, vom aminti în adevăr că mai toți universitarii săi romaniști, consacră limbii și literaturii noastre cursuri și studii care, adeseori, sunt adevărate contribuții la cunoașterea și lămurirea unor probleme încă nelămurite pentru mulți dintre noi.

Giulio Bertoni, alături de Bartoli, de Farinelli, de Levi, de Tagliavini, este unul dintre cei mai întreprinzători și competenți romaniști italieni, cunoscători de cultură și limbă românească.

Fost multă vreme profesor de limbi romanice la Universitatea elvețiană a Friburgului, chemat apoi la Torino, iar acum, în urmă, la Roma, Bertoni este astăzi printre cei mai apreciați „maeștri" ai „Sapienței", — reputația sa în lumea romaniștilor fiindu-i garantată nu numai de studiile ce a întreprins, dintre care unele fundamentale pentru medievaliști — dar și de competența cu care conduce de treisprezece ani revista „Archivium Romanicum".

* * *

Il va fi aflat oare indiscreția întrebărilor mele la noua Academie Italiană, al cărui Cancelar a fost de curând ales? Il va fi aflat oare în odaia de lucru, toată numai cărți deschise, distrăgându-i o clipă atenția dela vasta „Istorie a limbii și literaturii italiene", pe care o prepară pentru un editor din Milano?

Dar, bine știind cât ține Italia zilelor noastre să-și afirme odată mai mult supremația spirituală în lume, cer răspuns la cea dintâi întrebare:

UNIVERSALIZAREA CULTURII ITALIENE

— Prin ce mijloace s'ar putea universaliza iarăș cultura italiană?

— Nu cred cu putință universalizarea culturii unei țări — ne scrie Bertoni — prin mijloace exclusiv practice.

O cultură care are în sine energie și vigoare de dezvoltare, se universalizează prin forța lucrurilor, căci în această energie, în această vigoare îi stau adevăratele virtuți expansive.

Guvernele nu pot decât să ușureze expansiunea, dar nu pot s'o provoace sau prea puțin; în nici un caz nu pot s'o impună. Sunt convins că Italia a atins astăzi un astfel de grad de cultură și civilizație, încât să poată atrage atenția tuturor națiunilor. Observând mai bine, se va vedea că în multe ramuri de științe morale și naturale avem în Italia studioși serioși, ascunși, modești, care, în disciplina lor, vor lăsa, ori au și săpat o brazdă adâncă. Iar guvernul actual, înființând Academia Regală a Italiei, înțelege, cred eu, să pună în valoare tocmai pe acești studioși, îndemnându-i să iasă din izolarea lor. Acesta este unul din ajutoarele reale pe care un guvern îl poate da, spre exemplu, propagării culturii din țara sa. Dar această cultură, voind să se răspândească, trebue să afle cel mai eficace stimulent în sine însuși: în superioritatea, în temeinicia sa teoretică și morală...

Punctul acesta de vedere al romanistului italian nu este desigur prea încurajator pentru aceia dintre noi care propovăduim răspândirea și impunerea unei culturi prin propaganda oficială în străinătate. Câte din țările care-și caută afirmare în conștiința universală prin exportarea, mai mult sau mai puțin sistematizată, a propriei lor arte și literaturi, nu s'ar vedea silite să aștepte înfăptuirea lentă a acestui proces de expansiune? Nu este însă mai puțin adevărat că arta și cultura italiană au drepturi netăgăduite să aspire la o grabnică și unanimă afirmare, neprovocată prin mijloacele de care se văd nevoite a se folosi alte țări.

CLASICISM ȘI MODERNISM

Dar această artă și literatură italiană contemporană, este ea în consonanță cu ideologia estetică a timpului? Intrebarea — îndreptățită mai ales de caracterul clasic și tradiționalist al culturii italiene din cele mai vechi timpuri — se impune și se formulează:

— Cum consideră critica italiană problema clasicismului tradiționalist, față cu aceia a modernismului?

— In critica italiană se accentuează tot mai mult concepția că tradiția este nervul ideal al modernismului și că acesta din urmă rezumă într'o formă nouă trecutul, absorbindu-l. Cu alte cuvinte îl anulează, dar îl menține.

CEL MAI REPREZENTATIV SCRIITOR ITALIAN

— Atunci, în aceiași ordine de idei, care vi se pare cel mai reprezentativ scriitor italian în viață?

— A răspunde care este, după mine, scriitorul italian în viață cel mai reprezentativ, nu mi se pare posibil. Opera măreață a lui D'Annunzio reprezintă o epocă, un gust și preferințe de modă apuse astăzi; dar rezistă și va rezista prin calitățile-i intime, excepționale, cât și prin valoarea sa de netăgăduit.

Alți scriitori interesează prin atitudinile lor, dar nu mi se pare că ar rezuma deplin cerințele timpurilor, precum ar fi Pirandello, Bontempelli, Panzini, Fausto Maria Martini. Avem însă un mare poet dialectal, puțin cunoscut în străinătate: Pascarella...

DESPRE ROMANIA

— O ultimă întrebare: Ce interes prezintă pentru Dumneavoastră România și cultura ei (atât cât a pătruns în Occident), mai ales din punct de vedere al semnificației sale istorice și geografice?

— Sunt un modest dar pasionat studios al civilizației românești — închee Giulio Bertoni.

In ce privește disciplinele morale, România se poate mândri cu personalități de valoare excepțională: un istoric larg coprinzător, cu vaste vederi, ca Nicolae Iorga; filologi ca Ovid Densusianu și Sextil Pușcariu, ocupă locul de frunte în dezvoltarea actuală a filologiei.

România, până în prezent, este puțin cunoscută în Italia. Urez deci ca legăturile reciproce să devină cât mai vii și mai strânse. Iar eu lucrez aci, la Roma, în această direcție...

Mărturia, de preț în nesolicitata ei sinceritate, confirmă afirmația cu care am început convorbirea noastră: opera romaniștilor rămâne cea mai sigură chezășie a pătrunderii culturii românești — vechi și noui — în Occidentul latin. Cu atât mai mult, cu cât calea aceasta este cea sigură: calea convingerii științifice, mai înceată decât ritmul accelerat al propagandei ce se adresează unui public vast, dar cu atâta mai adânc săpată în conștiința celor puțini, chemați să fixeze definitiv directivele colectivității pe care o reprezintă prin apogeul prestigiului și al personalității lor.

ALEXANDRU MARCU

Citiți azi **Realitatea No. 44**
32 pag. bogat ilustrate — 10 lei

In afară de admirabila împrejurime, VIENA vă mai oferă:
teatrele sale celebre Burgul și Opera, teatrele sale de operete — Curse de cai — jocuri de golf, pe cel mai frumos loc de golf de pe continent — băi termale și plaje—localuri de amuzament distinse, excursiuni cu automobile
Toate sporturile de vară și de iarnă—cel mai mare teren de patinaj din ghiață artificială
Toamna caldă cu un soare strălucitor și admirabilă vreme de iarnă.
HOTELURI de lux, și SANATORII, MEDICI cu renume mondial—ARTA CONFECȚIUNILOR VIENEZE vă oferă: modele parisiene originale în cel mai bogat asortiment, combinate cu șicul vienez, centrul MODEI BLĂNĂRIILOR.
SEMMERING: 1100 m., stațiune climaterică populară cu sporturile sale de vară și de iarnă, 2 ore de Viena, toate hotelurile, institutele terapeutice și pensiunile sunt deschise tot anul.
Prospecte și informațiuni pentru Viena și Semmering:
Prin biurourile de voiaj și la următoarele hoteluri Vieneze: Hotel Bristol, Grand Hotel, Imperial și Hammerand.
Informațiuni comerciale :Camera de Comert, Viena I, Export-Abteilung.

Universitatea Pentru Moral

— Reportaj —

de T. ARGHEZI

Primind o invitație din partea celor doi învățați sufletești, am căutat să particip la încheerea primului an de studii al Universității Pentru Moral. La ușa de intrare, fui întâmpinat de d-l Xavier Mamelon, Consul General în Orient al Afacerilor Câinelui Rațional, titlu desigur abundent însă care îmbrățișează o activitate incomparabilă. El e autorul celor 373 broșuri de propagandă, care au luminat chestiunea omului în raport cu animalitatea și esența divină, cel puțin pentru două veacuri întregi.

Deviza acestui teoretician al ameliorărilor psiho-fizice, către care pășește în front omenirea, ținând fiecare membru al colectivității, sau un papagal pe umăr, sau o pisică în brațe, sau un cățel, legat, (după o veche regretabilă terminologie, însă cu un lanț de cauciuc) de o verigă, deviza lui este: „Nu omor o muscă".

Intr'adevăr, în apartamentul lui se răsfață cele mai variate stoluri, muștele cu ochi argintii, care scot sânge prin ciorapi, și marele muscoi, cu pântecul indigo. Nu poți ști dacă isonul lor nu poartă gemetele retrospective și avânturile sufletelor celor defuncți, însetați după lumină. D-l Mamelon se scoală din pat surâzând, acoperit de acești îngeri misterioși, născuți din mușiță albă — iar distincția lui morală merge până la înmormântarea ceremonioasă a muștelor din supă. In grădină, într'un pământ afânat, el are pe proprietatea lui, cel mai bine îngrijit cimitir de asemenea ființe cu aripi.

Ca la marii gânditori, vocația de a perfecționa domnii, doamnele, domnișoarele și natura, i s'a manifestat într'o seară de urît. Surlele vântului bătând în ferestre, el și-a chemat servitorii, aducându-le la cunoștință două prime hotărâri de principiu, născute una dintr'alta. Intâi: cu începere de a doua zi, familia va consuma exclusiv vegetale și fructe (cui nu-i place să plece). Al doilea: câinelui Kutzu nu i se va mai zice „Kutzu" scurt ci Domnule Kutzu. La întrebarea bucătarului dacă d-lui Kutzu i se va servi cafea cu lapte, orz prăjit sistem Kneipp și prune uscate, negăsindu-se cu începere de a doua zi la bucătărie cotlete, d. Xavier Mamelon a spus că tocmai câinii trebuesc moralizați și intelectualizați în sensul de a prefera alimentării bestiale sparanghelul și salata.

Onoarea folosului moral, pe care omul îl trage din hrana lui cu produse botanice, revine în întregime acestui învățat, care a scos familia Mamelon pentru totdeauna din penibila obscuritate a strămoșilor, bogați însă modești.

Universitatea Pentru Moral este edificată pe una din marile piețe ale orașului. In săli deosebite, comunicând totuși, printr'o ușă, care permite experimentarea din timp în timp a rezultatelor, se face educația câinilor și a pisicilor. Esențialul era ca dulăii să nu mai rupă spinarea semenilor miniaturali de apartament și să se introducă armonia, transportând această armonie din lumea câinilor în sala pisicilor. Prima carte monumentală a d-lui Mamelon a fost „Prejudecata Rasselor".

Animalele trebuiau să învețe în primul rând religiunea. La intrarea noastră în Universitate se opera tocmai conversiunea unui arici la ritul ortodox. Deschizându-i ochii asupra adevărului, ariciul trebuia aclimatizat întâi din punct de vedere psihic. Toți profesorii erau adunați împrejurul neofitului și un doctor în teologie îi punea întrebările esențiale.

Clasa câinilor era prezidată de o bătrână domnișoară americană, cu ochelari. Am admirat fraternizarea lor generală: un an de studii și reflecții, jugulase natura. Unii examinau minuțios o rană rotundă, pe care alții o purtau vizibilă dedesubtul unui organ numit vulgar coadă. Examinații se întorceau și examinau la rândul lor pe examinatori, părintește în acelaș loc: indivizii își purtau prin urmare un real interes unii altora. Alții duceau în brațe, cuprinși cu dragoste, pe unii camarazi, probabil mai anemici și care se lăsau duși, cu o dragoste egală. Câinii geometri se cunoșteau după ocolurile date unui punct nevăzut, pe care se opreau ca să exprime centrul circonferinței. Figura lor mărturisea o mare sinceritate.

— De două ori pe săptămână, Domnule, ne ducem la abator și la ecarisaj, ca să propovăduim lepădarea de sine și să întărim moralul ființelor jertfite, spunea un profesor. Dar dv. știți că vacile sunt vegetariene? adaose el, emoționat de noua descoperire. Ieri, Domnișoara Gwoalwy, de la clasa câinelui moral s'a întâlnit cu o vacă și aceasta ridicându-se în două picioare i-a mâncat cireșele de la pălărie. Sunt vegetariene chiar în cazul plantelor imitate în celuloid: vedeți incalculabilele efecte ale doctrinii?

Uitându-ne la picioarele corpului profesoral, am remarcat un material necunoscut.

— Vreți să știți ce fel de încălțăminte purtăm? ne întrebă un rector. Vegetală. Celuloză, hârtie. Ne-am interzis pielea tăbăcită a fratelui nostru și a surorei noastre cornute.

Jenat, îmi făcui pasul șovăitor, ca să nu mi se vadă dintr'odată pantofii, realizați cu piele, și-mi ascunsei mănușile repede într'un buzunar.

— Nu recomandăm nici ouăle, îmi explica D-l Mamelon, în dezordinea entuziasmului, din pricină că se distrug în ochiuri și jumări planurile tainice ale providenței. Dacă găina genială încă nu s'a născut, e din vina consumatorilor. Messia galinaceu a fost cândva mâncat cu miez de jimblă, fiert moale sau cleios. Și mai vrem să deprindem țăranii să poarte plugul ei. Știți ce întrebuințează ei la arat? zise cu stupefacție un savant conferențiar, tânăr și îmbrăcat la perfecțiune? Boi, domnule! boi!

Paralel, președintele făcea elogiul morcovului, guliei și conopizii.

In aulă, era ședință festivă. A fost prezintată o fetiță, îmbrăcată ca o păpușă, nepoata decanului de la coropijnițe. Publicul a primit-o cu aplauze.

— Acestei domnișoare, zise președintele, i s'a decernat premiul întâi, compus din 12 cutii cu bomboane de ciocolată, pentrucă a fost văzută plângând dinaintea unui grătar, pe care se frigea un „mititel". Două motive reunite într'o complexiune morală, care face cinste familiei domnișoarei. Primul motiv: mititelul era de carne. Al doilea motiv: mititelul era mititel.

Accentul acestei gingășii făcu să se ivească lacrimi în ochii doamnelor grase.

— Ceastălaltă domnișoară, zise prezidentul prezintând-o la rândul ei, a meritat premiul al doilea pentru că a fost surprinsă oferind biscuiți cu lapte unui cal de lemn. Natural, calul a refuzat. Domnișoara însă a insistat și pentrucă voia să-l hrănească i-a introdus biscuiții printr'o crăpătură. Uite calul! zise președintele arătând un armăsar fără coadă și urechi, legănat pe o sanie încovoiată, fără un ochi și surâzându-i vopseaua roșie a buzelor. Din sânul calului, Rectorul scoase zece pesmeți în aplauzele sălii.

— Al treilea premiu l-a luat Doamna, pe care v'o prezint, zise un Rector arătând pe catedră o doamnă cu o înfățișare de mătură cu coadă și cu pălăria în vârf. Doamna a inventat un pantalon special pentru fratele nostru câinele basset. E un progres important față de pantalonul de anul trecut, precizează Rectorul: are trei nasturi. Un folos deosebit al acestui pantalon consistă în aceea că fratele nostru câinele intră cu toate picioarele într'un singur crac, rămânând liber în interior și fiind îmbrăcat numai la exterior. Medalia de aur.

— In seria picioarelor am mai premiat, zise Președintele o idee, o problemă, pentru formularea ei fericită. Un anonim ne propune idealul de a micșora numărul picioarelor, pentru ca fratele nostru animalul să nu-și mai ostenească patru picioare, ci de pildă numai trei (tot câștigăm unul) sau două sau unul. In general, omul obosește cu 50 la sută mai puțin decât quadrupedul.

Dar sforțările noastre, Doamnelor și Domnilor, duc și la suprimarea totală a nudului, un rest de barbarie al naturii. Sufletele noastre nu vor fi satisfăcute decât atunci când nobilul măgar va purta pardesiu, joben și guler călcat cu lustru. Superba girafă trebuie să aibă un costum pe măsură. Misionari au fost trimiși de la Roma ca să introducă batista la ipopotami și hârtia igienică și s'au expediat câteva duzini de pălării pentru balene și crapi. Activitatea universității noastre se va onora atunci când fiecare fir de praz se va naște îmbrăcat într'o stofă cât de ieftină..

Natura e un depou de imoralitate, care caută să se corecteze întru câtva prin vegetale. Dar mările sunt descoperite, stelele umblă în pielea goală, pământul ne rușinează adesea. Uitați-vă la castraveți, contemplați ciupercile, priviți tomatele; poate să fie

(Continuare în pag. VIII-a)

ceva mai desgustător? Marea noastră cazná este să ameliorăm cu deamăruntul natura, să facem din ea o natură onestă şi ştiinţifică, o natură morală, prin adaose şi privative. Să scoatem din lucruri alcoolul şi nicotina, să le perfecţionăm. De mii de ani, luna umblă goală: e posibil? Cine va inventa un combinezon pentru această tristă nuditate?

Conducându-mă către eşire D. Xavier Mamelon, sufletul nouilor mişcări, îmi spuse:

— Principiile noastre aplicate omenirii ne comandă să nici nu ne mai îndrăgostim. Asta face rău surorii noastre Eva, pe care o răneşte în carnea ei. E dureros şi imoral. Să facem o dragoste vegetală: fierbi cinci minute şi opăreşti cu unt...

T. ARGHEZI

„Aş vrea să ştiu"

ALEXE POMIR, Chişinău.

— DOMNIŢA ANA, din **„Cărvunarii"** drama romantică a d-lui **Barnoschi** este numai o creaţiune artistică sau romanţarea unui personaj istoric?

— Am pus chestiunea autorului, care a binevoit să ne răspundă: Istoria ne-a transmis că Ionică Tăutu a pierit „prin mrejele unei dragosti veninoase". Comisul Ionică, aşa cum îl ştim, în mediul şi sbuciumările în care a trăit, n'a putut iubi decât pe o Domniţă Ana, şi n'a putut fi frânt de cât de o Domniţă Ana...

Visul făcut în atmosfera documentelor şi apoi supus analizei logice este pagina ce întruneşte — spuneam în prefaţă — cele mai sigure condiţiuni ale adevărului istoric".

I. K., Loco.

Care este originea cuvintelor Adam şi Eva?

„Adam" însemnează în limba ebraică omul, iar „Eva" derivă de la cuvântul ebraic „Chavvâ", nume propriu dat primei femei.

V. ANDREAŞ, Cluj.

Ce este televiziunea?

Televiziunea reprezintă totalitatea procedeelor pentru transmisiunea electrică a imaginilor la distanţă. Legătura între postul de emisiune şi cel de recepţie poate fi asigurată prin conducte electrice sau prin unde hertziene. Al doilea caz este aproape singurul utilizat în practică, fiind cel mai interesant şi mai economic. Pe de altă parte, după cum imaginile de transmis sunt fixe (fotografii, facsimile, desene, etc.) sau mişcătoare (filme cinematografice, aspecte animate din realitate), deosebim cazul **fototelegrafiei** sau al **televiziunii propriu zise.**

Pe când fototelegrafia a ajuns astăzi un procedeu definitiv pus la punct în practică, dând loc la emisiuni regulate de imagini prin radiodifuziune, televiziunea, din contra, întâmpină mari dificultăţi tehnice în realizare, datorită vitezei considerabile în succesiunea imaginilor, necesară pentru a da ochiului impresia continuităţii mişcării. Totuş, încercările asidue ale specialiştilor în televiziune din occident, profesorul Karolus, inginerul Mihaly, şi fizicianul Baird, au dus la o serie de rezultate foarte interesante, care promit să aducă în scurt timp rezolvarea practică şi definitivă a problemei.

C. DUMITRESCU, Loco.

Care e filozofia lui Epicur?

Epicur, filosof grec din secolul al IV-lea în. Chr. este celebru în special pentru morala lui, care a fost de altfel foarte variat interpretată. Intr'adevăr maxima fundamentală a filozofiei epicuriane era: „Evită durerea şi caută fericirea!". Epicur, care nu credea în nemurirea sufletului, socotindu-l de natură materială, întocmai ca şi corpul şi deci menit să dispară odată cu el, propovăduia ca omul să profite de viaţa lui pe pământ, pentru a încerca toate satisfacţiunile ce-i pot procura fericirea. Durerea este evitabilă şi trebue evitată. Suferinţele de lungă durată nu sunt cele mai frecvente, iar durerile intermitente pot fi mult uşurate prin amintirea zilelor mai bune şi perspectivele unui viitor mai fericit. Filozoful roman, Seneca, raportează că la intrarea şcoalei lui Epicur exista următoarea inscripţie îmbietoare: „Vizitatorule, aci vei fi fericit; binele suprem la noi este voluptatea". Acest text a făcut pe unii să interpreteze epicurianismul ca un îndemn de a gusta plăcerile şi voluptăţile materiale ale vieţii şi ca o tendinţă spre satisfacţiile simţurilor. Deşi acesta este astăzi înţelesul uzual dat epicurianismului, interpretarea este profund eronată. Intr'adevăr, Epicur înţelegea să găsească fericirea prin înţelepciunea şi practica înaltelor virtuţi morale. De altfel, însăşi viaţa lui, un model de trai simplu, modest şi auster este o dovadă elocventă în această privinţă. Sobrietatea lui era proverbială. El obişnuia să zică: „Trupul meu este complect săturat dacă are o bucăţică de pâine şi puţină apă". O particularitate a lui Epicur este faptul că e singurul filosof antic, care se intitula singur „înţelept".

CETIŢI AZI
LECTURA No. 246
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
OFIŢERUL ROŞU
DE
EDV. VELLE-STRAND
Lei 5 Scrierea completă la chioşcari şi librari

Note pe marginea cărţilor

I. AL. BRATESCU-VOINEŞTI: Firimituri
(Ed. Cartea Românească 1929)

De ce „Firimituri"? De ce un titlu cu înţelesul unui calificativ care micşorează, care fărâmiţeşte, şi aproape pejorativ?

Aşi fi vrut să-l admit, şi am căutat să înalţ imaginea gândindu-mă la firimituri de aur, de platină, de diamante, de radiu, de gândire genială! M'am silit să-mi spun că, în definitiv, un vers izolat din Eminescu, din Byron, sau Dante, nu-i decât o firimitură de poem: că linia aproape invizibilă şi picătura de culoare aproape imponderabilă, cari au desăvârşit zâmbetul Giocondei, sunt, la urma urmei, firimituri de artă. Totuşi, în zadar îmi înaripez imaginaţia, pejorativul nefericitului cuvânt stă plumb în aripi. Firimitura, îi tot firimitură!

Dar poate titlul se aplică numai subiectelor: firimituri de viaţă. La aceasta însă, se împotriveşte chiar cea mai elementară filosofie asupra vieţii. Viaţa este una şi aceiaşi. Intâmplarea şi emoţiile lui Gheorghiţă al Anghelinii, pot fi ele inferioare ori cărui epizod din epopeea napoleoniană? Dacă ar fi aşa, tot cabotinul care ar scrie despre fapte mari, ar fi mare artist. Ceiace zbuciumă un suflet, chiar dacă adeseori poate fi firimitură de viaţă pentru politician, pentru financiar, pentru filosof, nu poate fi niciodată pentru artist.

S'a gândit Brătescu-Voineşti că opera sa este numai firimitură, numai încercare de artă? Dacă ar gândi aşa, n'ar scrie! Dacă ar fi aşa, cum ar rămâne aprecierea unanimă a scriitorilor şi criticilor ce l'au consacrat mare şi nemuritor maestru?

Nu găsesc alt răspuns întrebării ce mi-am pus, decât că Brătescu-Voineşti şi-a ales titlul într'un mic acces de cochetărie; cochetărie gen modestie, foarte la modă pe vremuri. (Aceasta nu-i aluzie la cei cincizeci şi cinci de ani ai săi, pe cari, de altfel, îi poartă atât de tinereşte).

Schiţele din *Firimituri* sunt tablouri cu vastă perspectivă asupra unor adevăruri de viaţă intensă, colorate cu elocvent humor; sunt sondaje adânci în substratul sufletesc în care ştie să se scoboare cu ştiinţă de psihanalist savant.

D. Brătescu-Voineşti are geniul humorului, mai ales când se serveşte de această mască pentru a-şi ascunde patimi clocotitoare. Să nu ne lăsăm înşelaţi de aparenţe: blândul şi duiosul Brătescu-Voineşti este un pătimaş. Inocentele lui glume sunt lovituri de biciu, de knut! (Acest ultim cuvânt nu-i o exagerare; îl menţin, cu riscul de-a aminti astfel vechea mea rusofobie).

„Furtună trecătoare" este un exemplu de patimă activă pentru civilizarea societăţii româneşti. Pe Stix Pandeliu (ce nume evocator!) nu-l mai ironizează, îl biciueşte, îl... knuteşte... Şi bine-i face! Şi Br.-V. are dreptate să se indigneze împotriva individului care nu ezită să prostitueze arta (ceiace-i stă în putere fiindcă are talent) numai pentru a-şi cuceri repede glorie şi situaţie, mai ales situaţie. Acest Pandeliu îndrăzneşte chiar să se compare cu Br.-V., bănuindu-i că „celui ajuns îi vine uşor să propovăduiască altora răbdare", dar uită că marele nuvelist „a ajuns" respectând arta, binele şi frumosul.

Dacă blândul Br.-V. n'ar fi în fond, cum spuneam, un pătimaş, Stix n'ar „fi reuşit însfârşit să-l supere". Nu s'ar fi supărat şi i-ar fi răspuns humoristic; iar dacă capul de apaş literar al individului nu-l inspira, putea să parodieze, de pildă, răspunsul unui alt mare humorist, care, acela, nu se supăra niciodată: Carp, când era şeful guvernului şi ministru de finanţe, a scos la pensie un funcţionar pentru limită de vrâstă. Acesta s'a dus la Carp să protesteze, făcând aluzie că şi dânsul a trecut limita de vrâstă. Conu Petrache nu s'a supărat şi i-a răspuns: — Uite ce, domnule, este un loc şi pentru noi, cei bătrâni, locul de prim ministru; dar pe acela deocamdată îl ocup eu şi nu sunt dispus să ţi-l cedez; iar pentru mai târziu, mi l'a cerut Brătianu înaintea d-tale!...

Insă Br.-V. s'a supărat şi a făcut, hotărît lucru, prea multă cinste lui Stix Pandeliu. Noroc că fiind un filosof s'a liniştit repede cu un vers de Eminescu. Căci d. Br.-V. a rămas tot la Eminescu! Nu-i un evoluat ca, de pildă, acea profesoară, care, anul trecut, a ocărît rău o clasă a şeasea de fete pentru că o elevă a învăţat pentru lecţia de recitare o poezie de Eminescu. „Mai ispràviţi cu Eminescu, a strigat dumnee indignată, luaţi mai bine câteceva din Nichifor Crainic!" Gravă nu-i apropierea, ci exclusivitatea.

Cu aceste digresiuni ne îndepărtăm însă de humorul lui Br.-V., şi e păcat. Bucăţile Maxima virtus şi aceia din scrisoarea către Patraşcanu pot figura în cea mai severă antologie. Şi este regretabil că n'avem autori de cărţi didactice mai îndrăzneţi, ca să pună aceste schiţe la îndemâna şcolarilor; căci trebue oarecare lărgime de spirit mai mare, ca să arăţi tinerelor generaţii oportunismul şi caroghiozlâcurile politice. Şi apoi, Doamne fereşte!, te pomeneşti că tinerii se dezgustă de politică. Ce ne-am face cu nenorocita ţară, care ne mai putând fi „eminamente" agricolă, bine că a rămas măcar politică „eminamente".

Rău îmi pare (şi alături de mine desigur că le pare rău şi tuturor celor cinci mii de cetitori români) că Patraşcanu n'a luat în serios darul ce i-a făcut Br.-V. şi că nu tratează şi el acel subiect cu automobilul prefectului. Ce minunat concurs! Marii noştri humorişti au preferat însă să se concureze în modestie. Tot modestia! Dar Br.-V., îi vinovat, bine înţeles, că el a început. El este un modest iremediabil. (Vezi titlul: Firimituri).

Br.-V. mai are şi o altă coardă la humorul său: Ştie să ironizeze cu atâta duioşie, încât cel sgâriat în acest fel special, trebue să simtă un cald fior de voluptate, de voluptatea seninătăţii sufleteşti, de voluptatea prieteniei. Br.-V. s'a sgâriat în acest fel chiar pe d-sa însuşi, atunci când şi-a zis „domnul Segal" pentru a-şi pedepsi, poate, un vag regret că a dispreţuit ajungerea prin politică; ironie izbutită cu multă fineţă. Dar i-au trebuit posibilităţi excepţionale, ca să-l sgârie pe amicul Mihail Sadoveanu pentru intrarea lui în politică, iar noi să simţim totuşi marea dragoste şi neprecupeţita stimă ce are pentru el. Şi pierderea pentru Br.-V. a fost dureroasă: A pierdut pe cel mai preţuit tovarăş de pescuit! Tovarăş ce nu poate fi uşor înlocuit. Şi cu atât mai mult, cu cât d. Br.-V. nu se duce la Znagov cu ori şi cine, cum nu s'ar duce să se închine pe Acropolă cu vecinul întâmplător din automobilul Cook

D. V. BARNOSCHI

Cronica Şahului

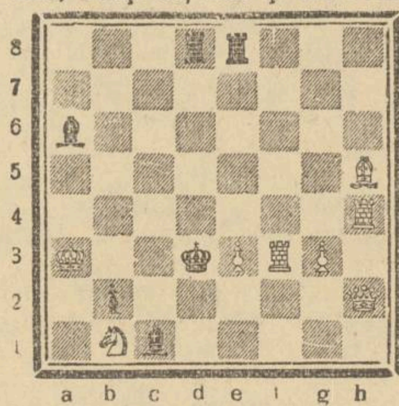
PROBLEMA No. 257

de **I. Schumer.**

(Premiată la concursul „Healey-Memorial")

Negru (6 figuri)

Rd3, Td8şi é8, Na6 şi c1. Pb2.

Alb (8 figuri)

Ra3, Dh2, Tf3 şi, h4, Cb1, Nh5, Pé3 şi g3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 107

Jucată la Wiesbaden în matchul pentru campionatul de şah al lumii în ziua de 19 Septembrie 1929.

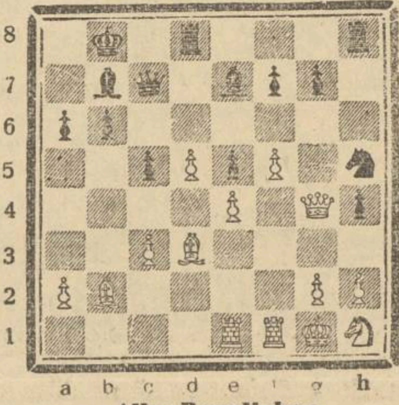
Alb: E. D. Bogoljubov. **Negru: Dr. A. Alechin.**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, b7—b6; 3. Cb1—c3, Nc8—b7; 4. f2—f3, d7—d5; 5. c4×d5, Cf6×d5; 6. é2—é4, Cd5×c3; 7. b2×c3, é7—é6; 8. Nf1—b5+, Cb8—d7; 9. Cg1—é2, Nf8—é7; 10. 0—0, a7—a6; 11. Nb5—d3, c7—c5; 12. Nc1—b2, Dd8—c7; 13. f3—f4, Bogoljubov se aştepta probabil ca negru să facă rocada mică şi în acest caz ar fi obţinut un atac pe aripa negrului prin f5 şi eventual é5. Mutarea din text are însă cusurul că slăbeşte situaţia pionilor albi din centru şi de pe aripa regelui. Alechin recunoaşte aceasta cu o clară viziune a poziţiei şi ia imediat iniţiativa, pornind impetuos la atac. 13...., Cd7—f6; 14. Cé2—g3, h7—h5; 15. Dd1—é2, h5—h4; 16. Cg3—h1, Cf6—h5!; 17. Dé2—g4, 0—0—0; 18. Ta1—é1, Rc8—b8; 19. f4—f5, é6—é5; 20. d4—d5,

Situaţia partidei după a 20-a mutare a albului

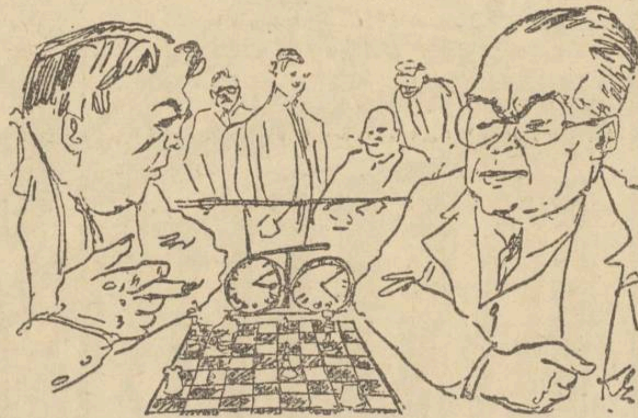
Negru; Alechin

Alb; Bogoljubov

20...., c5—c4!; mulţi spectatori s'au mirat că Alechin n'a jucat aici Cf4, căci, dacă muta sau apăra nebunul atacat, negru rămâne cu un vădit avantaj prin Th5. Alechin însă a evitat cu drept cuvânt această manevră de joc. In adevăr, la Cf4, ar fi urmat: T×f4, é×f; c4 şi pionul din f e curând pierdut de negru, iar alb are un avantaj de poziţie care compensează suficient pierderea calităţii. Mutarea din text însă împreună cu cele două următoare sunt de o forţă irezistibilă. 21. Nd3—c2, Né7 c5+; 22. Ch1—f2, g7—g6!; 23. f5×g6, Td8—g8; 24. Nb2—c1, Nd7—c8; 25. Dg4—f3, Tg8×g6; 26. Rg1—h1, negru ameninţa Thg8. 26...., Ch5— g3+!; 27. h2×g3, h4×g3+; 28. Cf2—h3, Nc8×h3; 29. g2×h3, Th8×h3+; 30. Rh1—g2, Th3—h2+ mat.

Bogoljubov a făcut numai o singură greşeală de poziţie în mutarea a 13-a, dar în ce mod genial a exploatat-o Alechin!

Alechin şi Bogoljubov
La Berlin în matchul pentru campionatul de şah al lumii.

ŞTIRI

Cu ocazia expoziţiei din Barcelona s'a organizat şi un concurs internaţional de şah. Rezultatul a fost:

Premiul I Capablanca cu 13½ puncte din 14 partide jucate (a făcut o singură remisă cu Tartakover, câştigând toate celelalte!)

Situaţia celorlalţi participanţi este: Dr. Tartakover 11½ puncte, Colle 11, Rey şi Monticelli câte 8½, Golmayo 8, Yates 7½, Villanuova şi Miss Mencik câte 7, Marin şi Soler câte 5, Ribera 4½, Font şi Aguelera câte 3 şi Torre 2.

Concursul internaţional de şah din Rohici (Jugoslavia) s'a terminat cu următorul rezultat:

Premiul întâi Rubinstein cu 11½ puncte din 14 partide jucate, premiul al doilea a fost obţinut de tânărul şi talentatul maestru Flohr din Praga, cu 10½ puncte, premiile 3—5 au fost împărţite de Sirc, Takacs şi Maroczy cu câte 10 puncte, premiul 6 Przepiorka cu 9½ puncte, premiile 7 şi 8 împărţite între Gruenfeld şi Canal cu câte 9 şi premiul 9 Brinkmann cu 8 puncte.

Urmează apoi: Saemisch 7½ puncte, Hoenlinger 6½, Koenig 6, Dr. Gazer 5½, Singer 3, Ioanovici şi Rozici câte 2.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Balzac, om de afaceri şi cultivator de ananas

Se cunosc ideile comerciale ale scriitorilor. Mai toţi se socot înzestraţi. Mai e nevoe să adăugăm că sunt, din nenorocire, lipsiţi de simţul practic? Balzac nu s'a abătut, nici el, dela această învrednicire iluzorie. A fost tipograf. Lucrul se ştie. Dar foarte puţini sunt acei care au aflat că autorul lui **Père Goriot** a fost cultivator de ananas....

E scriitorul francez Georges Montgredien care povesteşte această anecdotă în „Européen:"

„Visa să-şi transforme curtea într'o imensă seră unde să poată planta o sută de mii rădăcini de ananas. Nici mai mult nici mai puţin. S'ar putea vinde cinci franci un ananas în loc de cincizeci, — deci o intrare de cincisute de mii de franci. Socotind o sută de mii franci cheltueli, iată dar o frumoasă rentă de patru sute de mii de franci.

Şi romancierul nostru, spunea Gautier, începuse să-şi vadă cei o sută de mii ananasuri „înălţându-şi frunzele dantelate de-asupra conurilor de aur cadrilate adăpostite de imense bolte de cristal". Mai mult: se duse în tovărăşia lui Théophile Gautier, — „Le bon Théo", — să caute în bulevardul Montmartre o prăvălie, în vederea vânzării. Va fi zugrăvită în negru şi va fi împodobită de o gigantică firmă: **„Ananas".**

Din nenorocire însă, cum în acea zi ningea, Théophile Gautier, mai cumpănit şi puţin sceptic, îşi hotărî prietenul să aştepte pentru anul viitor închirierea prăvăliei, — aceasta ca să se evite „cheltuelile inutile".

Drepturi de autor din alte vremi

Se cunosc câştigurile autorilor din timpurile noastre. E interesant însă să ştim pe acele dobândite de cei vechi. Datele le găsim într'o carte publicată în 1876, datorită lui Louis Loine. Din aceste **„Anecdote ale vieţii literare"** aflăm că, de pildă, Homer, pentru recitarea poeziilor primea o generoasă ospitalitate. Sofocle se mulţumea, drept onorariu, numai cu o coroană de stejar. Herodot primi de la Atenieni, după citirea pasagiilor privitoare la jocurile olimpice, un dar de zece talanţi. Cherile, celebrând victoria Greciei asupra lui Xerxes, primi o piesă de aur pentru fiecare vers al poemului. Virgil primi de la Octavia, mama lui Marcellus zece sesterţe la fiecare 32 de versuri închinate în onoarea acestuia, în Eneida.

Şi acum, cititorii să se amuze căutând să găsească acestor străvechi drepturi de autor echivalentul lor, în monedă românească, la cursul zilei...

Hrana crudă

De când cu vitaminele, ideea trecerii generale la hrana crudă are partizani mult mai numeroşi decât concepţia vegetariană de până acum, care intervenea ca un tăiş ascuţit în tradiţionala bucătărie cu supe, fripturi la grătar, cărnuri afumate, etc... Pretutindeni în Europa se încearcă sistematizarea consumaţiei zilnice, având ca bază hrana crudă. In acest scop, se organizează expoziţii şi demonstraţiuni publice cu ceiace se poate oferi zilnic dimineaţa, la prânz şi la cină, ca suprema şi ideala alimentare sănătoasă.

Aceste expoziţii arată în practică ce aspect are hrana crudă, proclamată „singurul mijloc de alimentare a omului". Exponatele sunt preparate din legume crude, din fructe şi grâne crude, combinate cu produsele fireşti ale laptelui, din ouă, din stupării, etc... Localurile expoziţiilor sunt împodobite cu placarde, afişe, anunţuri şi diagrame asupra cantităţii, calităţii şi compoziţiei mâncărurilor expuse.

Aceleaşi placarde arată cum se ruinează organismul prin întrebuinţarea cărnurilor.

Succesiv, pentru prânz, masă şi cină, se expun bucatele cu terminologia lor, cu felul de preparare, cu arta de a le face gustoase.

Băuturile recomandate sunt: ceai din mere, diferite „cidruri", lapte cu zeamă de mere, etc. Tot aci se pot vedea vasele şi uneltele culinare necesare pentru pregătirea hranei crude. Sunt mici maşini care pot tăia frunctele şi legumele sub orice aspecte şi mărimi, şi să stoarcă zeamă până şi din grâne...

Totdeauna, astfel de expoziţii durează cel mult două zile, fiindcă proviziile întrebuinţate pentru hrana crudă, nu rezistă influenţelor aerului şi temperaturii.

Până la noi, evident, această originală şi promiţătoare mişcare n'a ajuns încă, din nenorocire...

NOILE PREMII ale ziarului
„RADIO şi RADIOFONIA"
10 APARATE IN VALOARE
DE
Lei 100.000
Un aparat cu 6 lămpi | 2 aparate cu 1 lampă
2 aparate cu 3 lămpi | 5 aparate cu galenă
Păstraţi cupoane ce vor apare
în ziarul „Radio şi Radiofonia"
incepând dela 1 Noembrie a. c.

Cărţi şi Reviste

MERCURE DE FRANCE, anul 40, Nr. 751
1 Octombrie 1929

„Tou Fou, poète classique chinois" e un capitol din istoria poeziei chineze, care — după cum afirmă autorul articolului, Sung-Nien Hsu — ar putea începe cu secolul XXVII înaintea erei creştine sau chiar mai de timpuriu. Se face o schiţă a celor mai importante epoci din evoluţia acestei poezii, dela origine până la sec. VIII d. Chr. când se disting Thai-po, poet liric, şi Tou Fou, poet clasic.

Acesta din urmă s'a născut în 712. Bunicul său, Tou Chen-Yen (mort în 708) a fost un poet distins şi membru al Academiei Imperiale Syeou-wen, dar tatăl său, Tou Hyen, nu s'a remaract prin nimic. Totuşi Tou Fou a primit o instrucţiune aleasă, începând să facă versuri dela vârsta de şase ani. A dus o viaţă foarte agitată, plină de mizerii, fiind nevoit să cerşească uneori. Câţiva copii i-au murit de foame. Câteodată stăpânirea îi încredinţa un post şi poetul se simţea câtva timp mai bine. Interveneau însă schimbarea regimului, pierderea slujbei, fuga, şi iar începeau chinurile sărăciei. A murit doborît de boală, departe de ţara natală pe care dorea s'o revadă, înainte de a fi împlinit şaizeci de ani. Opera sa e imensă. Deşi o bună parte dintr'însa s'a pierdut, o ediţie — aşa zisă completă — publicată în 1791 cuprinde o mie patru sute cinci poeme.

Tou Fou e un clasic prin excelenţă, îmbinând cele trei elemente ale poeziei antice: morala, muzica şi dansul. După concepţia clasică, morala cuprinde: dragostea pentru umanitate, dreptatea, buna cuviinţă, înţelepciunea şi respectul pentru cuvântul dat, şi toate acestea se regăsesc în opera lui Tou Fou. „Tonul poeziei sale e patetic, vibrant, nemânios; stilul viguros, curgător, nu-ţi dă răgaz să simţi munca enormă a poetului; nici o expresie obscură nu-ţi împiedică înţelegerea; nu întâlneşti nici o lacună în imensa erudiţie de care dă dovadă în multe din poemele sale; compoziţia totdeauna îngrijită şi înlănţuirea logică a ideilor asigură un tot desăvârşit; cu o gradaţie ascendentă, imaginile sau cugetările se strâng din ce în ce, şi din ce în ce devin mai mişcătoare; versificaţia, păzită cu minuţiozitate după regulele severe ale odelor moderne (lyu-che), nu împiedică elanul poetic; de câte ori relatează un eveniment, poetul o face cu cea mai mare exactitate şi aproape totdeauna domină imparţialitatea".

Soarta care în timpul vieţii i-a oferit aşa de puţine bucurii, i-a pregătit o glorie nemuritoare. Tou Fou a făcut şcoală şi până astăzi e considerat ca cel mai desăvârşit poet.

Autorul acestui excelent studiu găseşte că nu-l poate lăuda altfel, decât amintindu-i aceste versuri:

Cu firea mea cam neobişnuită, îmi plac la nebunie
versurile frumoase;
Şi dacă o frază nu mişcă pe nimeni, o voi
munci până la moarte!

* * *

„Erudiţia lui Villiers de L'Isle-Adam", aşa cum apare în nuvela sa *Claire Lenoir*, se datoreşte lecturii repezi a scrierilor lui A. Véra, popularizatorul lui Hegel în Franţa şi traducătorul unei mari părţi a operei acestuia. O dovedeşte, într'un studiu bine documentat, E. Draugard.

Beletristica e reprezentată printr'o nuvelă: „Le mariage de Séveriano" de Lise de Maureilhac, cinci „Poèmes" de Anne Hardouin şi un fragment dintr'un „Prologue d'un Drame non écrit" de Ivo Voïnovitch.

„Revue de la quinzaine" — ca de obicei — plină de informaţii de tot felul: literatură, ştiinţe, istorie, arheologie, criminologie, artă şi scrisori din afară. J. B.

Les Annales politiques et littéraires
No. 2343, 1 Octombrie 1929

André Beucler continuă publicarea memoriilor inedite ale D-nei Ana-Grigorievna Dostoiewski, sub titlul **„Le second mariage de Dostoiewski"**. E un capitol în care fosta secretară a lui Dostoiewski povesteşte în ce împrejurări i-a făcut marele romancier întâia declaraţie de dragoste şi apoi propunerea de căsătorie. Iată dialogul:

„— M'am gândit la un nou roman.

— Fără glumă! E interesant?

— Pentru mine, e interesant. Numai sfârşitul mă cam încurcă. E vorba aci de psihologia unei fete. Dacă aşi fi la Moscova, m'aş adresa nepoatei mele Sonia; astăzi te-aş ruga pe d-ta să...

Ce mândrie pe mine să-mi pun cunoştinţele în slujba talentului!

— Şi cine e eroul romanului d-tale?

— Un pictor, un om care nu mai e tânăr, într'un cuvânt, un bărbat de vârsta mea.

— Povesteşte-l, povesteşte-l, te rog!".

In povestirea aceasta Ana-Grigorievna recunoaşte viaţa lui Dostoiewski, pe care o ştia în frânturi. „Starea sufletească a eroului, singurătatea sa, neplăcerile pe cari i le procură cei din jurul său, dorul unei existenţe noi... nevoia de a iubi, dorinţa aprinsă de a găsi din nou şi cu orice preţ fericirea", o fac să nu se mai îndoiască. Dar Dostoiewski şi-a înfăţişat eroul în culori sumbre.

„— Dar de ce ţi-ai umilit aşa eroul?

— Văd eu că nu ţi-e simpatic.

— Dimpotrivă, îmi place foarte mult. Are o inimă de aur. Câte nenorociri l-au năpădit şi cum le suferă fără să murmure".

Dostoiewski e fericit şi atunci introduce în povestire o fată de vârsta Anei. Pictorul o iubeşte şi e convins că şi-a găsit fericirea. Dar, în acelaş timp, se gândeşte că e o imposibilitate o asemenea apropiere între o fată tânără şi dornică de viaţă, şi un bărbat bătrân, bolnav şi plin de datorii. In această chestiune ar voi să afle părerea Anei. Ana nu vede nici o piedică, dacă ea-l iubeşte cu adevărat.

— Crezi că ar putea să-l iubească sincer şi toată viaţa? Pune-te în locul ei. Inchipue-ţi că pictorul sunt eu, că-ţi mărturisesc dragostea mea, că-ţi cer să-mi fii soţie. Spune-mi, ce-ai răspunde?

Ana înţelegea tot mai bine că nu era aci o simplă conversaţie literară şi gândindu-se la răul pe care i l-ar face dând un răspuns negativ, zise:

— Aş răspunde că te iubesc, că te voiu iubi toată viaţa.

D-na Ana Grigorievna nu reproduce cuvintele pline de dragoste, pe care le-a rostit atunci Dostoiewski în culmea fericirii, şi-şi continuă firul povestirii cu planurile vieţii viitoare.

— Acest roman vorbit, spunea Dostoiewski, e cel mai bun din câte am scris: a obţinut un succes imediat şi a produs impresia dorită. J. B.

Der Querschnitt
Anul IX No. 10. [1]

Numărul pe luna Octombrie aduce, ca de obiceiu, un material pe cât de variat, pe atât de interesant.

In frunte un portret al lui *Briand* de Mark Aldanoff.

Walter Hasenklever publică un fragment din comedia sa *„Napoleon greift ein"* (Intervine Napoleon). E un dialog între Napoleon şi Landru, expuşi ca figuri de ceară într'un muzeu istoric, suficient ca să ne dăm seama că avem a face cu o ascuţită satiră politică.

„O vizită la d'Annunzio" e închipuită de Paul Reboux. Retragerea poetului într'o veche mânăstire de pe malul lacului Garda, în ţara lui Catullus, e ironizată cu priceperea cunoscutului humorist francez.

La întrebarea cum îşi concep operele răspund în pagini pline de haz, dar şi de adevăr, Constantin Fedin („Cum se scrie un roman ?"), Achille Campanile („Cum nu se scrie niciun roman"), Lion Feuchtwanger („Reţetă pentru un roman") şi Hedwig Courths-Mahler („Sistemul meu").

Rudolf Grossmann se ocupă în *„Seelenforscher am Zürich-See"* de cinci psihoanalişti şi psihologi: Ludwig Klages, Pfister, Jung, Bleuler şi Max Pulver, şi observă că ştiinţa sufletului omenesc îşi are astăzi centrul în Elveţia. Faptul nu-l surprinde. Nu e Jean Jacques-Rousseau, autorul „Confesiunilor" un precursor al acestei discipline?

„Ascona, Lausanne, Winterthur" cuprinde impresiile de călătorie ale lui Alfred Flechtheim, care şi-a îndreptat privirile mai ales spre manifestările artistice. „Winterthur are 50.000 de locuitori; tocmai atâţia oameni s'au strâns de curând la Poststadion din Berlin la matchul de box pentru şampionatul Europei. In Germania nu prea există oraşe atât de mici care să joace un rol atât de mare în viaţa economică, în muzică sau în artele plastice. Museul din Winterthur cuprinde pe lângă opere de-ale pictorilor elveţieni, capodopere franceze din sec. XIX şi XX, şi un salon Hofer cu o serie din cele mai frumoase pânze ale acestui pictor german; i s'ar putea spune Muzeul Hofer. Şi apoi colecţionari particulari. E aci familia Hahnloser care pe lângă tablouri de Cézanne, Renoir şi van Gogh, a strâns mai cu seamă opere deale artiştilor cu care era în legături de prietenie : Maillot şi Bonnard mai ales, Vuillard, Valloton şi cercul lor. Sus, în pădurile de brazi, locueşte familia Reinhart. Unul, melomanul, şi-a pus în grădina de trandafiri „Venera" lui Renoir şi „Copiii abesinieni" de Haller (un alt exemplar al acestei sculpturi se află în grădina Belvedere din Viena), iar pentru pereţii garajului, Kogan şi-a adus nişte basso-reliefuri ce întrec mărimea naturală. Celălalt, Oscar Reinhart, e unul dintre cei mai culţi colecţionari ai globului. Posedă artă veche şi nouă şi are din Cranach, Greco, Chardin şi alte picturi incontestabile ale vechilor maeştri, la un loc cu cele mai bune lucrări ale picturii franceze din sec. XIX şi ale artei contemporane, mai ales Haller şi Hofer, cu care artişti îl leagă o strânsă prietenie".

Ca încheiere : „Lausanne, Ascona, Zürich, Winterthur, o Elveţie care nu e pomenită în Baedeker şi care nu e mai prejos de acea Elveţie cu zăpada-i veşnică, cu lacurile-i albastre, cu toată măreţia ei". J. B.

1) In depozit la *Librăria „Hasefer"*.

SINAI : Anuar de studii judaice
Redactor Dr. M. A. Halevy.—Vol. II

Pe lângă atâtea reviste „de cultură judaică" pentru care se irosesc zadarnic şi trudă şi material, *Sinai* vine ca o reabilitare a cercetărilor de această natură şi ca o justificare a apariţiei unei publicaţiuni care să li se consacre. Organ al „Societăţii de studii judaice din România", supraveghiat de Dr. M. A. Halevy, *Sinai* e o publicaţie remarcabilă atât prin aportul ştiinţific, cât şi prin grija cu care e tipărită.

Ultimul volum, închinat d-lui Dr. Ad. Stern cu prilejul celei de a 80-a aniversări a naşterii sale, cuprinde pe lângă articole omagiale, contribuţiuni preţioase în diverse domenii: istorie politică şi culturală, folklor, filosofie, literatură, istorie bisericească, cele mai multe în legătură cu pământul românesc.

D. Dr. M. Gaster publică un studiu despre *Povestea celor trei prieteni*, parabolă cunoscută în literatura populară românească, unde a pătruns prin mijlocirea romanului popular „Varlaam şi Ioasaf", şi pe care un anonim a versificat-o într'o formă care-l aminteşte pe Anton Pann. Ocupându-se de origina parabolei, d. Gaster crede că ea a fost introdusă în romanul grecesc al lui Ioan Damascen din literatura ebraică.

Spre a arăta vechimea elementului evreesc în ţările româneşti, d. Halevy reia cu mijloace noi chestiunea relaţiilor lui Ştefan cel Mare cu Evreii, ocupându-se de rolul medicului evreu Isac Beg, ambasador al hanului Persiei Uzum Hasan pe lângă domnul Moldovei, de cronica Turciei a lui Capsali, de medicul evreu trimes de hanul tătăresc Mengli Ghirai pe lângă Ştefan Vodă, pentru a-i vindeca rana care avea să-i aducă sfârşitul, şi de alte fapte tot atât de importante. Tot d-sa aduce contribuţii la cunoaşterea desvoltării comunităţilor evreeşti din Iaşi şi Bucureşti.

D. I. Brucăr relevă în articolul „O problemă de cultură — In jurul filosofului A. Spaier" un fenomen aproape general în legătură cu activitatea unor filosofi de origine evreească, filosofi ale căror concepţiuni şi metode nu au nici o legătură cu rassa. Filosoful A. Spaier, evreu eşan — pe care şi publicistica românească l-a cunoscut sub numele de Spiru-Bacău — nu trădează în opera sa cu nimic o influenţă judaică. Ca şi Bergson, E. Meyerson, Husserl, Geiger, îşi are cugetarea „înnecată în atmosfera intelectuală a civilizaţiei europene care, filosoficeşte şi în afară numai de filosofia religiei, este cu desăvârşire deosebită de filosofia evreească".

„Actualizarea lui Moise" prin opere literare cum e *„Moise"* de Edmond Fleg din colecţia „Les vies légendaires" (ed. N. R. F.) îi dă prilej d-lui E. Relgis să facă juste observaţiuni în legătură cu vieţile întemeietorilor de religie înfăţişate de contemporanii noştri. J. B.

Colţul librăriei „Hasefer"

Ultimele noutăţi: In limba germană. — In limba franceză.

IN LIMBA GERMANA

Iakob Wassermann: Christoph Columbus — der Don Quichotte des Ozeans. Dinainte recomandăm: Der Fall Mauritius — Laudin und die Seinen.

Ştefan Zweig: Fouché: Bildnis eines politischen Menschen. Dinainte minunatele: Amok — Erstes Erlebnis — Verwirrung der Gefühle şi volumele de eseuri: Balzac, Dickens, Dostoievski — (Drei Meister) —, Hölderlin, Kleist, Nietzsche (Kampf mit dem Daemon —, Stendhal, Casanova, Tolstoi (Drei Dichter ihres Lebens).

Théodore Dreiser — cel mai mare scriitor american —: Das Genie (2 vol.). Dinainte : Amerikanische Tragödie (3 vol.) — Der Titan (3 vol.) — Schwester Carrie, — Jenny Gerhardt — Sowyet Russland.

Upton Sinclair: Marele roman al nenorociţilor Sacco şi Vanzetti: Boston (800 pagini lei 190). — Dinainte amintim: Petroleum (650 pagini, lei 190), Hundert Prozent, Jimmie Higgins, König Kohle etc., etc.

Radchyffe Hall: Quell der Einsamkeit: das Problem der lesbischen Liebe mit so viel dichterischem Feingefühl und Takt behandelt, dass man Kaum begreift, warum dieses Buch in England offentlich verbrannt werden konnte.

Oscar Walter Cizek: Die Tatarin (despre care Thomas Mann scrie : ...es ist eine sehr schöne, gediegene Arbeit... die alles erreicht, was sie anstrebt und künstlerisch den besten deutschen Ueberlieferungsgeist verwaltet". Volumul de 260 pagini lei 160; elegant legat lei 240.

Studii-Istorie: Valeriu Marcu: Schatten der Geschichte (Europäische Profile; Jack London, Jean Paul Marat und Antoine de Rivarol, David Hume, Baudelaire, Caillaux, Maurras, Painlevé Stamboliski, Anatole France, Briand, Sinowjew, Trotzki, Rakowski, Charles Rappaport, Radek, Stendhal, Liebknecht). Dinainte amintim volumele: Scharnhorst oder die Geburt einer Militärmacht; — Lenin (30 Jahre Russland).

Emil Ludvig: Juli 14; — Rosa Mayreder: Krise der Ehe; *Margareta Sanger:* Zwangsmutterschaft; *Ross:* Raum für Alle? Urmarea în numărul viitor: noutăţi franceze.

Librăria „Hasefer" str. Eugen Carada 7 Bucureşti trimete cărţi şi reviste în provincie socotind marca 40 şi francul francez 6.50—7 lei, numai contra unui acont anticipat, restul ramburs.

RECENZII

OTILIA CAZIMIR
Grădina cu amintiri şi alte schiţe
(Ed. Cartea Românească)

Fiece volum de Otilia Cazimir pe care ni-l oferă vitrina librăriilor este o nouă şi strălucitoare confirmare a talentului spontaneu cu formă desăvârşită, de care a dat dovadă tânăra scriitoare încă din primele ei încercări.

Ultimul său volum e o culegere de schiţe care au fost în mare parte publicate în „Adevĕrul Literar". Farmecul cu care te vrăjeşte această grădină a amintirilor, din clipa în care păşeşti în ea, este acel al poeziei proaspete, izvorând cu spontaneitatea vieţii şi cu puterea irezistibilă a frumuseţii naturale. Fiecare schiţă e în primul rând o serie de tablouri, în care din câteva trăsături se reconstitueşte un tip situat într'un epizod, văzut de un scriitor cu un simţ al valorilor şi al trăsăturii, având în acelaş timp percepţia netă a detaliului expresiv şi a ansamblului.

„Deasupra mânăstirii, pe culmi, brazii înfig vârfuri ascuţite de umbră în văzduhul metalic. Copaci venetici — fagi roşcaţi, mesteceni albi, anini aurii, — îndulcesc ici şi colo verdele aspru al codrilor de brazi.

„Pe streşina gardului cu draniţa zburlită, un pisoi vânăt cu motocei de lână la gât doarme întins la soare. Poarta se deschide leneş. Maica Zinaida, inhobotată în văluri lungi şi mohorîte, se strecoară fără zgomot în ogradă. Pisoiul desface abia linioarele oblice ale ochilor şi-şi întâmpină stăpâna cu un căscat trandafiriu".

E ştiinţa unui colorist iscusit şi mâna sigură a unui desenator consumat, dar mai e şi ceva nou profundamente actual în atitudinea sa faţă de natură şi de viaţă, ceva care marchează indelebil „data" creaţiunii.

Otilia Cazimir simte poezia naturii, are intuiţia vieţii şi a realului ca un om din generaţia ei, e în pulsul vremii. Se simte în technica şi mijloacele ei literare ritmul vieţii omului de azi, care s'a obişnuit a privi „schimbarea" ca o condiţie permanentă a vieţii.

Realul, natura şi viaţa, nu mai pot fi evocate ca odinioară în redări definitive şi stabile, însufleţite doar de elanul liric sau de suflul epic al creatorului.

Ori cât de frumoase sunt descrierile de natură ale unui Mihail Sadoveanu de pildă, ele sunt în tonul şi în ritmul altei generaţii, realizate cu technica şi mijloacele unei alte concepţii de viaţă. Cine poate să uite primăverile din opera lui, în toate nuanţele diferitelor clipe pe care le-a surprins vânătorul din „Ţara de dincolo de neguri" sau pescarul din „Impărăţia Apelor"? Frumuseţea şi emoţia ce înfioară sufletul celui ce le citeşte este de netăgăduit.

Dar cât de bine se simte din „Primăvară" a Otiliei Cazimir profunda deosebire în atitudini între două generaţii!

Bucata „Viaţă" mi se pare caracteristică în această privinţă. O serie de tablouri pe care o mână nevăzută le schiţează sub ochii noştri, preschimbându-le din unul într'altul printr'o repede şi miraculoasă deformare şi reformare a imaginilor, printr'o schimbare necurmată petrecută dela o clipă la alta a culorilor, a atmosferei şi luminii de la o clipă la alta, ca într'un decor de teatru.

„In lilieci, pe fiecare vârf de creangă, struguraşii vineţi s'au desfăcut din pănuşa frunzelor şi aşteaptă să vie vânt cald să le despice bobiţele, în soare.

„E încă lumină, — o lumină brună în care se topesc laolaltă conturul lucrurilor şi umbra lor. Şi stelele ezită să s'aprindă.

„Apusul e însemnat cu o singură dungă de topaz pe care se taie în negru un turn de biserică.

„Un gândăcel, cât un sâmbure de prună vine dintr'acolo, pe urmă altul, pe urmă mai mulţi. Vin cărăbuşii. Vin mereu în zbor răsucit şi auriu, parcă-i răstoarnă peste dealuri cuibul de piatră rară al apusului".

Şi astfel seria de tablouri se desfăşoară mai departe, cu aceiaşi factură:

„Apusul s'a stins. — a suflat vântul peste el, ca într'o lampă. Cărăbuşii vin acum din toate părţile, tot mai mulţi: ca o ploaie orizontală de coji de alune. Dau buzna în bâzâit unison, se anină prin frunziş şi se izbesc orbeşte, de obstacole. Câte unul trece în zbor drept şi susţinut, fără să se încurce în firele drumului zăpăcit al celorlalţi. Şi vin mereu, trec străvezii prin dreptul ferestrelor luminate, se caută, se evită, se găsesc şi cad pe jos, foşnind în umbră. Tot văzduhul, toată noaptea e a lor".

E triumful puternic şi absolut al vieţii.

Dar:

„A doua zi dimineaţă vântul clatină în linişte vârful liliecilor. Mărgelele mugurilor — fiole minuscule cu parfum amar — au pleznit: Stele subţiri de liliac „nemţesc", flori roşcate şi rotunde de liliac altoit, ţinte mici de liliac plebeu şi spumă de sidef pe liliacii albi.

„Iar pe jos, pe nisipul cărărilor, cărăbuşi blonzi stau cu pântecele inelat în sus, cu aripele concave desfăcute într'o ultimă încercare de zbor, cu antenele veştede şi cu piciorușele de sârmă tresărind abia, — în agonie".

Miragiile imaginaţiei nu s'au pierdut, dar ele răspund acum unui profund sentiment de mişcare, de devenire. In evocările lui Mihail Sadoveanu simţeai priveliştile veşnice, din vremurile veşnice dinainte de ivirea omului, în perfecţiunea frumuseţii lor veşnice. Aci resimţim fragilitatea vieţii, periciunea evenimentelor, nestabilitatea clipelor, deşărtăciunea imaginilor. Nu este totuşi haos în această nouă nevoie a sufletului contimporan. Creaţiunea lor năzueşte, ca orice lucru viabil, la o ordine şi o unitate, dar această ordine e concepută de ei în mişcare nu în imobilitate.

Stabilitatea vizată de ei este punctul de echilibru al forţelor nenumărate ale vieţii, al chemărilor contradictorii, al disonanţelor realităţii complecte; o ordine ce se poate realiza mai greu, pentru că trebue să se poată realiza într'o clipă, pentru ca în clipa următoare să se distrugă, spre a se realiza în alt punct din spaţiu şi în altă clipă din timp.

Această technică îi trebuia mai ales Otiliei Cazimir spre a realiza minunata galerie de copii, care face unul din farmecele micului, preţiosului volum: *Badană* din „Aventură", *Culiţă* din „Vânt de Toamnă", micul *Tache* din „Om cu năcazuri", *Lizuca* din „Dureri mici", *Hani* din „Cântec de leagăn" şi mai ales *Nica* din acea desăvârşită capodoperă ce este *„Strategie"*.

Domnul Cezar Petrescu are un articol plin de pătrundere şi de fineţă în „Vitrina Literară" asupra greutăţii invincibile pe care o întâmpină adultul în redarea psichologiei copilului şi care face că mai toate romanele copiilor sunt false şi convenţionale.

E foarte firesc, deoarece copilul e viaţa în desvoltare, în curba ei ascendentă, când schimbările sunt uluitoare şi coloratura clipelor se schimbă în mod fulgerător. Pentru a prinde nuanţele şi a surprinde atitudinile în forma lor de schiţă abia eboşată, în această plămadă fragedă şi în plină plasticitate, trebuie intuiţia plină de tremurul iubirii — al maternităţii, — iar pentru a o reda — măestria technică a unui talent deosebit. Dar mai ales această technică modernă, dezlegată în toate încheeturile ei, mobilă şi precisă, perfect stăpânită, spre a nu fi scriitorul nici o clipă preocupat de *„cum va scrie"*, ci de *„ce va scrie"*, cum observă atât de just domnul Cezar Petrescu în articolul de care am pomenit.

Otilia Cazimir a atins în desvoltarea talentului său un punct pe care poate să nu-l mai depăşească.

Ea este perfect utilată pentru a ne da o operă mai vastă, un roman, în care toate darurile sale naturale să creeze bucata de viaţă în largi pete de culoare alăturate după justa lor valoare, văzute în perspectiva şi lumina unei concepţii proprii de lume şi de viaţă, tratată cu acea grijă scrupuloasă a detaliului pe care i-o cunoaştem şi străbătută de fiorul unei poezii profunde şi spontane pe care atât de viu am resimţit-o din primele sale scrieri.

Dar chiar dacă ar rămânea la schiţele aceste preţioase şi desăvârşite, cine s'ar putea plânge? O minusculă bijuterie fin cizelată de Benvenuto Cellini, preţueşte pentru sufletul nostru tot atât cât o simfonie a marelui Beethoven.

ISABELA SADOVEANU

ÎNSEMNĂRI

Autoflagelare

rimul număr al unei publicaţii săptămânale ne ia de sus, vorbind de „hazurile" noastre — printre care „se strecoară" din când în când şi câteva lucruri bune — de „comercializarea scrisului", de „oficiul important" pe care-l facem „prin trezirea interesului pentru literatură în aceia care se situează la periferia culturii", etc.

Am citit bucăţile din publicaţia pretenţioasă faţă de noi şi am găsit, alături de severele observaţii ce ne privesc, o „poezie" — din care desprindem următoarele versuri:

...Sunt un animal, un sinistru — animal...

...Din tălpi până'n gânduri, întreg, put egal..

...Din toată truda, am o foame de cal...

...Dar o să fiu vărsat la gunoiu în curând...

După aceste auto-aprecieri n'avem nimic de adăogat.

Atât numai: n'ai dreptul, când posezi colaboratori care „put" şi cari se recunosc singuri demni de aruncat la gunoiu, — n'ai dreptul să strâmbi din nas faţă de producţiile d-lor Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, Otilia Cazimir, etc.

N'am fi dat atenţie acestor aspre critice, dacă în aceeaş publicaţie n'am fi găsit semnătura unor colaboratori ai noştri — ofensaţi astfel în foaia care le-a cerut colaborarea...

Şi am vrut să precizăm: că prietenii noştri nu aprobă, credem, atacurile împotriva lor — dacă atacurile împotriva noastră nu le fac nici cald nici rece...

Tranşee şi buduar

In revista „Luceafărul literar şi artistic", găsim o recenzie asupra volumului d-lui Mircea Rădulescu: „Poeme pentru Galateea".

Recenzentul îl intitulează pe poet: „cel mai expert rapsod al războiului". Pentru d-sa autorul „Eroicelor" şi războiul fac una... Parcă orice „tandreţă" între poet şi „muza poeziei erotice" ar fi fost exclusă.

Totuşi, „odată cu încetarea bubuiturilor de tun şi mitralieră, — constată recenzentul, — s'a stins şi sunetul lirei războinice. Şi atunci d. Mircea Rădulescu — care era prea poet pentruca să-şi încerce talentul în scris — a trecut cu puţină greutate, dar a trecut, din tranşee în buduar şi astfel ne-a dat: „Poeme pentru Galateea", un ciclu de inspiraţii de un nobil şi clasic sensualism... Deci dalta lui Pigmalion a înlocuit baioneta şi spada din sufletul poetului — care se pare că până la această epocă nu iubea nici natura, nici femeia... Dar şi în dragoste Mircea Rădulescu rămânea acelaşi poet fremătând de mişcare şi de patimă... Se pare însă că autorul „Serenadei din trecut" nu prea adoră femeile prezentului. E oarecum firesc. De-aceia inspiraţia lui se apleacă încet de-asupra bibliilor. ...Până şi amantei concrete de azi poetul îi zice:

Aş vrea în seara asta să vii la mine goală,
Pe sânuri cu podoabe şi diademe 'n păr,
Şi să-mi aduci cu tine splendoarea ideală
E Evei, care 'ntinde din pom întâiul măr...

„...Fără să aducă ceva cu adevărat original în poezia erotică, Mircea Rădulescu e plăcut, distractiv şi uneori magistral.

„Poetul nu se scoboară în sufletul iubitei, fie din neputinţă, fie că-l socoate absurd. In schimb îi cântă trupul, căruia vrea să-i educe patima ca un nou Ovidiu".

Ai impresia, — isprăveşte recenzentul, că „poetul se pomeneşte adesea discutând în versuri".

Am redat pe larg părerile „Luceafărului" pentru a nu fi învinovăţiţi de meşteşugită trunchiare a citatelor.

Despre valoarea poetică a erotismului d-lui Mircea Rădulescu, fie biblic (de ce „firesc"?), fie cu „amanta concretă" — nu vom vorbi. Dacă poetul se „scoboară" numai în sufletul iubitei, şi dacă această operaţie se datoreşte „neputinţei" sau desconsideraţiei — clinicile psiho-fizice vor face cercetări şi îşi vor spune cuvântul.

Noi ne mărginim la restabilirea unui adevăr istoric: d. Mircea Rădulescu, după războiu, n'a trecut „din tranşee în buduar" — pentru simplul motiv că autorul „Eroicelor" nu fusese niciodată în tranşee.

Chestiile cu spada şi cu baioneta, cu bubuitul de tun şi de mitralieră, aparţin imaginaţiei — nu războiului „concret"... de-aceia aceste producţii sunt şi superioare.

E mult mai uşor „să freamăţi de mişcare şi de patimă" în faţa „amantei concrete", sau chiar biblice — decât înaintea comunicatelor M. C. G. apărute în ziar.

Acest lucru l-a scăpat din vedere recenzentul „Poemelor pentru Galateea".

Manuscrisele lui Alex. Davila

Publicăm în prima pagină fotografia afişului împărţit la premiera lui „Vlaicu-Vodă", precum şi fotografia primei pagini a piesei lui Alex. Davila.

In numărul viitor vom publica şi alte fotografii ale manuscrisului lui „Vlaicu-Vodă", care ne-a fost dat de d. P. Ciorăneanu, deţinătorul întregului manuscris al operei lui Alex. Davila. — *M. SEVASTOS.*

Toamna literară

Săracă toamnă literară...

Se vestesc, de sigur, volume. Vor apărea. Dar în apariţia lor răzleaţă, timidă, — nu este avântul de odinioară, nu se simte ritmul triumfal al unei adevărate mişcări literare.

Cu toată frumoasa străduinţă a editorilor, cu toată dorinţa de mai bine a scriitorilor, — criza apasă încă viaţa noastră culturală. O simţi în vitrinele librăriilor, unde — în locul cărţilor — se ivesc alte lucruri: mănuşi de box, florete, statuete şi tot ce vă mai trece prin gând. Cărţile se retrag sfioase, înghemuite într'un colţ, ruşinate parcă de jalnica lor stare. Cărţile nu mai au magica putere de fascinaţie din trecut... Ca reginele detronate, ele târăsc într'un penibil anonimat făşii din vechea, apusa lor glorie.

Pricinile sunt multe.

O generaţie nouă se ridică, o generaţie care — la vârsta când noi plângeam cu „Paul şi Virginia" sau trăiam aventurile Haiducului d-nei Bucura Dumbravă, — este preocupată de foot-ball şi cunoaşte perfect mărcile automobilelor. Este în minunata comedie a d-lui Victor Ion Popa — **Muşcata din fereastră** — un exemplar tipic, reprezentativ al acestei generaţii: un băiat care, crescut în cultul sportului, dispreţueşte „romantismul" celor ce visează încă la cele ale sufletului.

Generaţia aceasta ignoră seducţia cărţii.

Dar—să nu fim nedrepţi. Nu cade toată vina asupra celor tineri. Nici cei maturi nu mai citesc. O viaţă aspră îi copleşeşte şi le interzice intrarea în paradisul slovelor tipărite. Nu fiindcă ar lipsi banii — puţinii bani trebuincioşi cumpărării unei cărţi. Lipseşte însă acea stare sufletească, fără de care lectura nu e cu putinţă

Asupra omului se abat tot mai grele, grijile zilei de mâine. Se abat necruţătoare. Câţi mai au răgazul de a privi cerul, de a se bucura de succesiunea anotimpurilor, de a gusta în tihnă farmecul unei pagini de literatură?

După anii de răsboi, a venit o lungă epocă de mizerie. Războiul n'a fost decât prefaţa sălbăticirii obşteşti. Războiul a ucis avuţiile pământului. Epoca postbelică ucide avuţiile sufletului.

Şi sufletele — toate sufletele — se ruinează zi cu zi, îşi pierd rând pe rând podoabele de odinioară şi rămân, goale şi hâde, asemeni palatelor minunate din care teama de dezastru a scos frumuseţi, bogăţii şi ornamente. Tot ce era de preţ în suflete s'a pierdut. Fiecare om poartă în sine o casă pustie, cu zidurile mâncate de mizerie.

Cine va fi meşterul genial, care cu o peniţă fină, să poată săvârşi marea operă de reparaţie a sufletului întregii umanităţi?

Fiindcă, dece n'am recunoaşte-o? — în haosul post belic n'a răsunat încă glasul cel nou al profetului noilor credinţi. Nici la noi, nici aiurea... Poate că oamenii, care trec nepăsători pe lângă vitrina librăriei, vor — fără să-şi dea neama — ceva nou... Poate că sufletele lor blazate, s'ar înfiora totuşi dacă ar fi îmbiate — nu la literatura obicinuită, antebelică, bună pentru „vremurile normale", — ci la o nouă literatură, care să corespundă stării sufleteşti a generaţiei de azi. Poate că nepăsarea lor pentru frumos este pricinuită de lipsa acelui frumos, pe care-l râvnesc, după care jinduesc şi pe care nimeni nu-l oferă... Cine ştie?

Oricum, în parcuri frunzele galbene pică alene, sub cerul de toamnă, dar pe bănci nu mai zăboveşte nimeni cu o carte în mână, sub mângâierea blajină şi descurajată a soarelui care moare... — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Premiul Nobel

Corespondentul din Stockholm al ziarului „Prager Presse" publică următoarele informaţiuni cu privire la candidaţii din anul acesta la premiul Nobel pentru literatură:

Academia Suedeză a ţinut zilele acestea prima şedinţă în care s'au luat în discuţie autorii cu şanse de-a fi candidaţi la premiul Nobel. E deci firesc, ca în opinia publică suedeză să se discute cu mult interes problema acestui premiu, care devine din an în an mai grea şi mai complicată.

Academiei Suedeze, care e îndreptăţită să acorde premiul, i-se face imputarea, că la alegerile candidaţilor ţine prea mult socoteală de „consideraţii diplomatice", întrebându-se de multe ori mai întâi cărui **stat** să i se acorde premiul, alegerea autorului rămânând pe al doilea plan. O altă imputare ce se face Academiei e aceea că la distribuirea premiului pentru literatură a devenit aproape obiceiu să se ia în considerare numai autori bătrâni, cari îşi au gloria şi viaţa asigurată în loc să se dea premiul unor talente tinere, pentru care ajutorul material şi recunoaşterea ar putea fi îndemnuri puternice de desvoltare.

In anul acesta se atrage din multe părţi atenţiunea asupra tratamentului maşter ce se aplică faţă de literatura germană. Dela premierea lui Gerhart Hauptman, cu şapte ani în urmă, nu s'a mai dat premiul literar nici unui autor german, cu toate că în acest interval s'au ridicat talente cu renume mondial. Credinţa generală e că în anul acesta nu se va mai putea trece peste literaţii germani şi se vorbeşte serios de scriitoarea Ricarda Huch. Se mai aminteşte şi Thomas Mann, cu toate că producţia acestui scriitor n'a mai atins în ultimii zece ani nivelul operelor sale anterioare. Mann rămâne însă totuşi, unul din cei mai valoroşi scriitori germani, căci a dat în opera sa „Buddenbrooks" cel mai perfect roman de familie, atât prin construcţia lui grandioasă cât şi prin tratarea sublimă a subiectului. Thomas Mann e desigur una dintre cele mai puternice figuri ale literaturii universale din zilele noastre.

Din cercurile franceze se indică pentru această candidatură Roger Martin du Gard. Cercurile Academiei suedeze sunt însă de părere să se aştepte apariţia noului roman din viaţa actuală la care lucrează în prezent Roger Martin du Gard şi despre care se crede că va fi cu adevărat o operă monumentală.

In Anglia se vorbeşte de scriitorul Chesterton, care are şi în cercurile Academiei multe simpatii. Cu toate acestea sunt şi păreri contra lui.

Chesterton face parte tot din categoria scriitorilor bizari, ca şi Shaw, care a şi fost premiat. Acum cer unii să se aleagă şi un reprezentant al literaturii engleze, care tratează subiecte din lumea distinsă, în primul rând Galsworthy.

Afară de aceştia se mai amintesc şi următorii printre candidaţii la premiul pentru literatură din anul acesta: Guglielmo Ferrero, Maxim Gorki şi Sinclair Lewis.

In tot cazul alegerea nu e uşoară nici de astă dată şi hotărîrea Academiei Suedeze e aşteptată cu mult interes.

Procedee diferite

Se ştie că, sub raportul vânzării în librării, cartea lui Remarque (Nimic nou pe frontul de Vest) a avut o soartă ciudată. Primită cu entuziasm de unele ţări a fost respinsă de altele. In Austria, actualul vicepreşedinte al Consiliului de miniştri, Vaugoin, ministrul apărării naţionale a interzis citirea cărţii în armată. Unele state ale Americei au interzis-o de asemeni. In Italia, unde traducerea a fost făcută de un fost combatant şi acceptată de editura Mondadori a avut aceeaşi soartă după ce s'au tras 50.000 exemplare.

In Franţa însă, d. Poincaré a chemat pe traducător, — Alzir Hella, — rugându-l să transmită lui Remarque felicitările sale. — *V.*

Plebiscit

Ziarul „Manchester Guardian" a pus, recent, cititorilor săi următoarea întrebare: „Cine e, după părerea Dv., scriitorul cel mai popular în Anglia?"

Invingătorul acestui fel de plebiscit a eşit John Galsworthy. Vin, în ordinea numărului de voturi Wells, Rudyard Kipling şi autorul dramatic I. M. Barrie.

Bernard Shaw nu a obţinut decât un foarte restrâns număr de voturi. — *V.*

Canditaţii la fotoliul lui Courteline

In curând va avea loc la Academia Goncourt alegerea pentru locul rămas vacant prin moartea lui Georges Courteline. Printre candidaţii cu mai mulţi sorţi de izbândă sunt citaţi: Georges Duhamel, — care poate să se sprijine pe devotata prietenie a lui Lucien Descaves, — Colette, — care ar fi, deci, o urmaşă a Judithei Gautier, prima femee la Academia Goncourt, Tristan Bernard, Léon Frapié şi Maurice Beaubourg. — *V.*

O dragoste a lui Nietzsche

In cursul trecerii sale prin Italia, Friedrich Nietzsche făcuse cunoştinţă, la Roma, cu o evreică tânără, de origină finlandeză, în vârstă de 20 de ani. Se numea Lou Salomé. Era frumoasă, isteaţă la minte şi cu oarecare avere. Nietzsche se îndrăgosti de ea. Dar împreună cu Nietzsche se găsea un discipol: Paul Ree. Şi ne pare că Lou Salomé se lăsa curtată şi de unul şi de celălalt.

Oare mica Lou l-a înşelat? — se întreabă Guy de Pourtalès în „Revue de Paris".

„Cuvântul e prea tare pentru acela care nu a iubit. Se pare însă că Ree i-a devenit din ce în ce mai drag şi Nietzsche din ce în ce mai străin.

Lou Salomé şi Nietzsche se despărţiră. Se regăsiră, în toamnă, numai câteva zile, la Leipzig. Cererea în căsătorie fu declinată. Se despărţiră din nou şi-şi scriseră unul altuia. Iată ultimele rânduri din ultima scrisoare a lui Nietzsche:

„Nu m'am înşelat încă asupra nimănui: am văzut în Lou acest egoism sfinţit care ne sileşte să slujim ce e mai frumos în noi. Nu ştiu cărui blestem se datoreşte, l-ai schimbat contra contrariului, — egoismul pisicii care nu ţinteşte decât la viaţă. Adio, Lou, nu te voiu mai vedea".

Nietzsche plecă imediat la Basel, Câteva zile mai târziu, printr'o scrisoare, el vesti prietenilor săi Overbeck:

„Astăzi intru într'o singurătate deplină".

Lucrurile acestea scrise de Pourtalès vor apărea curând în volum, în editura Grasset, sub titlul **„Nietzsche in Italia"**. — *V.*

Mărunte

— In 25 Octombrie, Institutul Franţei va comemora a 134-a aniversare. Evenimentul va fi sărbătorit, desigur, prin discursuri.

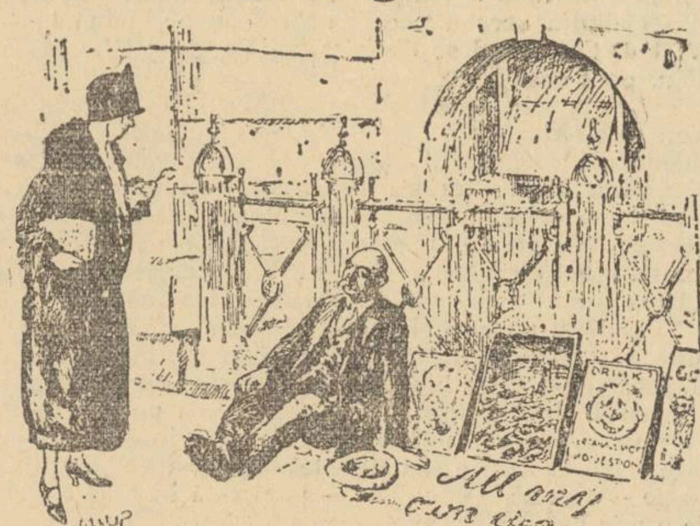
* * *

— Scrisorile lui Marcel Proust către contesa de Noailles vor fi publicate în **Illustration** şi vor fi comentate de aceia care a fost destinatara.

* * *

— Seria de aquarelle, inedite, a pictorului N. N. Tonitza — (studii asupra Mangaliei) — poate fi cercetată de către d-nii amatori, *numai Duminicile şi sărbătorile* — (10-1 a. m. 4-7 p. m.). — la atelierul artistului: 5. Dim. Racoviţă (IV).

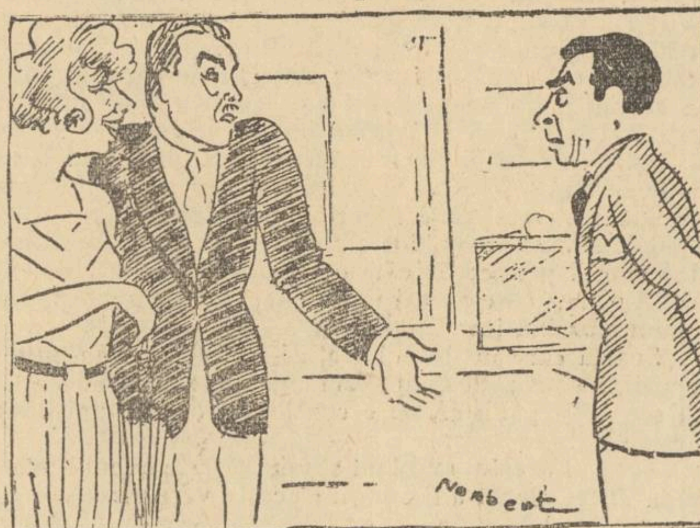
Munca organizată

— Bine, dar azi dimineaţă nu erai tot dumneata aici !

— Nu, doamnă. Eu fac parte din echipa de după amiază.

Scumpetea

— E atâta scumpete, încât nici nu-ţi vine să câştigi banii pe care-i cheltueşti.

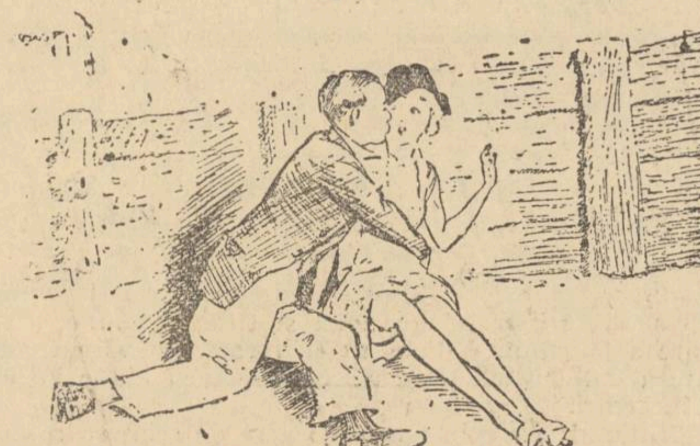
Printre vagabonzi

— Nici nu te recunoşteam. Dar... parcă ai ceva schimbat?

— Da, cămaşa.

Sport

Ea (tânărului îndrăzneţ) — O! mai faci şi alte sporturi?

Pe plajă

— Incotro aleargă toată lumea?

— Mi se pare că a fost cineva luat de valuri.

— Aşa? Atunci poate că avem să găsim nişte scaune libere.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11